

ΑΓΓΛΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Κεκριμένον κατά τὸν νόμον 2678 διὰ τὸ Σχολικὸν ἔτος
1922—1923 καὶ ἐφεξῆς.

ΤΙΜΗ Δρ. 7,10

** Ἄλλα βιβλία δρ. 7*
ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

βιβλιοδημιον λεπτ. 0,10

** Δρὸν. Πράξις, 514 23/9/1922*

** Δρὸν. πράξις βιβλ. Συμβουλίου 589 21/11/22*
50 ..

~~ΤΙΜΗ βιβλίου~~ ήμου δρ. 10,50

βιβλιοδημιον λεπτά, 10

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΚΑΘΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

56 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 56

1922

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΜΕΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

42074

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Εγκριμένον κατὰ τὸν νόμον 2678 διὰ τὸ Σχολικὸν ἔτος
1922—1923 καὶ ἐφεξῆς.

ΤΙΜΗ δε. 7,10

Μετὰ βιβλίον δε. 7

βιβλίον δε. 0,10

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἄριστὸν ποδὲ

ὡς ἐστὶν ἄριστὸν

50

ἡμῶν δε. 10,50

ΤΙΜΗ βι.

~~βιβλίον δε. 10,50~~

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

56 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—56

1922

Σταδίου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΠΕΜΠΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ

§ 1. Πώς πρέπει να πηγαίνης εις τὸ Σχολεῖον.

Δὲν σὲ βλέπω ἀκόμη νὰ πηγαίνης εἰς τὸ σχολεῖον μὲ ἐκείνην τὴν ἀποφασιστικὴν θέλησιν κοὶ τὸ ἀκτινοβολοῦν πρόσωπον, τὰ ὁποῖα ἐπεθύμουν. Πηγαίνεις ἀκόμη εἰς αὐτὸ παρὰ τὴν θέλησίν σου.

Ἄλλ' ἄκουσον. Σκέψου, πόσον ἐλεεινός, πόσον εὐτελὴς θὰ ἦτο ὁ βίος σου, ἂν δὲν ἐπήγαινες εἰς τὸ σχολεῖον! Μὲ τὰς χεῖρας συνεπτυγμένας μετὰ μίαν ἐβδομάδα, ταλαιπωρούμενος ὑπὸ τῆς πλήξεως καὶ τῆς ἐντροπῆς, ἀηδιάζων τὰ παιγνίδια καὶ τὴν ὑπαρξίν σου, θὰ παρεκάλεις βεβαίως νὰ ἐπανέλθῃς εἰς αὐτό.

Πάντες μανθάνουσι σήμερον γράμματα. Συλλογίσου τοὺς ἐργάτας, οἱ ὅποιοι πηγαίνουν εἰς τὰς ἐσπερινὰς σχολάς, ἐνῶ εἶνε κατάκοποι ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ἡμέρας.

Συλλογίσου τοὺς στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ὅταν ἐπιστρέψουν κατάκοποι ἐκ τῶν γυμνασίων, λαμβάνουσιν ἀνὰ χεῖρας τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδια.

Συλλογίσου τὰ τυφλὰ καὶ κωφάλαλα παιδιά, τὰ ὁποῖα μανθάνουσι καὶ αὐτὰ γράμματα, καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς καταδίκους, οἱ ὅποιοι δὲν μένουσι πλέον ἀγράμματοι.

Ἔκδοσις 2α 1922.

Συλλογίσου τὸ πρῶτῃ, ὅτε ἐξέροχσαι ἐκ τῆς οἰκίας σου, ὅτι μόνον εἰς τὴν πατρίδα σου χιλιάδες παιδίων κλείονται ἐπὶ ὄρας εἰς ἓν δωμάτιον, ὅπως σύ, διὰ τὰ μάθωσιν.

Ἄλλ' ἀκόμη περισσότερον! Συλλογίσου τὰ ἄπειρα παιδιά, τὰ ὁποῖα τὴν αὐτὴν ὥραν εἰς πάντα τὰ μέρη τοῦ κόσμου πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον. Παρακολούθησον διὰ τῆς διανοίας σου τὴν πορείαν αὐτῶν διὰ τῶν στεγῶν ὁδῶν τῶν ἡσύχων χωρίων, διὰ τῶν θορυβωδῶν λεωφόρων τῶν μεγάλων πόλεων, καθ' ὅλον τὸ μήκος τῶν ὄχθων τῶν ποταμῶν καὶ τῆς παραλίας· ἐνταῦθα ὑπὸ τὰς καυστικὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ἐκεῖ ἐν μέσῳ τῆς ὀμίχλης, ἐντὸς πλοιαρίων εἰς χώρας διασχιζομένας ὑπὸ διωρύχων, ἐπὶ ἵππων διὰ τῶν μεγάλων πεδιάδων, δι' ἐλκίθρων ἐπὶ τῶν πάγων ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας, διὰ τῶν δασῶν καὶ ἄνωθεν τῶν ποταμῶν, εἰς τὰς μονήρεις ἀτραπούς τῶν ὀρέων, μόνα, κατὰ ζεύγη, καθ' ὀμάδας, εἰς μαζοὺς σειρὰς, πάντα μετὰ τὰ βιβλία ὑπὸ τὴν ἀμασχάλην, χιλίας φέροντα ἐνδυμασίας, χιλίας ὀμιλοῦντα γλώσσας, ἀπὸ τῶν τελευταίων σχολείων τῆς Ρωσσίας, τὰ ὁποῖα κρύπτονται μεταξὺ τῶν χιονοσκεπῶν ὀρέων, μέχρι τῶν τελευταίων σχολείων τῆς Ἀραβίας, τῶν σκιαζομένων ὑπὸ τῶν φοινίκων, ἑκατομμύρια ἑκατομμυρίων, ἵνα πάντα κατὰ ἑκατὸν διαφόρους τρόπους διδαχθῶσι τὰ αὐτὰ πράγματα.

Φαντάσου τὸ ἀναρίθμητον τοῦτο πλῆθος τῶν παιδίων ἑκατὸν διαφόρων λαῶν, τὴν καταπληκτικὴν ταύτην κίνησιν, εἰς τὴν ὁποῖαν καὶ σὺ λαμβάνεις μέρος καὶ σκέφθητι, εἰ ἔπαυεν ἡ κίνησις, εἰς ποῖαν βαρβαρότητα ἤθελε πέσει ἡ ἀνθρωπότης.

Ἡ κίνησις αὕτη εἶνε ἡ πρόοδος, ἡ ἐλπίς, ἡ δόξα τοῦ κόσμου.

Λάβε λοιπὸν θάρρος, μικρὸ στρατιῶτα τοῦ ἀπειροπληθοῦς τούτου στρατεύματος. Τὰ βιβλία σου εἶνε τὰ Ἐκδοσις 2α 1922.

ὄπλα σου, ἡ τάξις σου εἶνε τὸ τάγμα σου, τὸ πεδῖον τῆς μάχης ὀλόκληρος ἡ γῆ καὶ ἡ νίκη ἡ ἀνθρωπίνη μόρφωσις. Προσπάθησε, τέκνον μου, νὰ μὴ εἶσαι δειλὸς στρατιώτης!

§ 2. Τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου.

Συναυλία τις μὲ φθάνει, ἀρμονία γλυκυτάτη...

Κεφαλὰς παιδίων βλέπω, βλέπω οἴκημα σχολείου...

Τῆς ἀμάξης σου τὸν δρόμον, ἀγαθὲ μου φίλε κράτει!

“ὦ! μαγεύει τὴν ψυχὴν μου τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου!

Συναισθάνομαι βαθείας καὶ γλυκειάς συγκινήσεις,

“Ὅταν βλέπω τὰ παιδιά, τὰς πληθῦας τοῦ σχολείου.

Μὴ μαγεύομαι, διότι μ’ ἔρχονται αἱ ἀναμνήσεις

Τῆς μικρᾶς μου ἀλφαβήτου καὶ τοῦ παιδικοῦ μου βίου;

Εἶν’ αὐτὸ καὶ μόνον; “ὦχι! “Ὅπου ἂν σᾶς διακρίνη,

“Ἄν, μικρὰ μου μετὰ πόθου ἡ ψυχὴ μου σᾶς θωπεύη,

Εἰς χρυσοῦν ἐλπίδος κόσμον ὁμοῦ αὕτη ἔνθους κλίνει.

Καὶ ἰδοὺ ὑμῶν ἡ θεὰ διατὶ ἐμὲ μαγεύει!

Μετ’ ὀλίγους ἔτι χρόνους τὰ πτωχὰ αὐτὰ παιδιά

Εἰς τὸν δύσκολον ἀγῶνα τῆς ζωῆς θ’ ἀποδυσθῶσι.

“Ἄλλα θέλει ἀμειλίκτως ἀφανίσ’ ἡ δυστυχία,

“Ἄλλα θέλει χρυσῆ μοῖρα καὶ νεότης στεφανώσει.

“Ἐὰν σήμερον τὸ ράκος καὶ τὸ δάκρ’ εἶνε στολή των,

Ποῖος αὔριον ἤξεύρει ἐκ τοῦ κύκλου των ὥραϊος

Μὴ φανῆ τις αἴφνης ἠρώς, στρατηγὸς τῶν ἀνικητῶν,

Δάφνη τοῦ μικροῦ χωρίου, τῆς Ἑλλάδος ὅλης κλέος;

Ποῖος αὔριον ἤξεύρει ἐκ τῆς χαροπῆς πληθῦος,

“Ἦτις σήμερον εὐφώνως ἀτακτεῖ, σκιρτᾷ, μανθάνει,

Μὴ ἂν αἴφνης ἀνατείλῃ νοῦς διάφωτος καὶ θεῖος,

“Ἄστρον τῆς καλῆς Ἑλλάδος, χρυσοῦ μέλλοντος σκαπάνη;

“Ἐκδοσις 2α 1922.

Θάρρος, φίλοι μου, ὁ κόσμος εἶνε μοῖρα τῶν κρείττωνων,
Κ' ἤρχισαν πολλάκις οὗτοι τὴν ζωὴν τῶν ρακενδύται.
Αὔριον οἱ ἄνδρες οὗτοι κλίνουσι διὰ τῶν χρόνων,
Κ' ἡ πατρὶς ἡμῶν ἡγέτας καλεῖ σᾶς. Ἐτοιμασθῆτε!

Ὁ Θεὸς γλυκὺς φρουρός της, ὁ Θεὸς νὰ εὐλογήσῃ
Τὴν καρδίαν, ἣτις ἤλθεν ὡς ἡγέτης τοῦ σχολείου
Καὶ φωτίζει τὰ παιδιά καὶ ὡς ὄρνις περιπτύσσει.
— Πῶς λατρεύει ἡ ψυχὴ μου τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου! //

§ 26. Πῶς κάμνει τὴν ἐργασίαν τοῦ εἰς σιδηρουργός.

Ὁ σιδηρουργὸς ἐσφυρηλάτει μεγάλην σιδηρᾶν δοκὸν
προσεπάθει νὰ καταστήσῃ αὐτὴν στερεὰν συλλογιζόμενος
ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἐχρησίμευεν.

Ἡ βαρεῖα σφῦρα τοῦ σιδηρουργοῦ ὑψοῦ-ο καὶ κατέ-
πιπτεν ἐπὶ τοῦ σιδήρου μετὰ ἰσχυροῦ κρότου καὶ ἐκ τῆς
ἐρυσθῆς, τῆς πυρακτωμένης δοκοῦ ἀνεπήδων εἰς ἕκαστον
κτύπημα πλήθος σπινθήρων.

Ἡ σιδηρᾶ δοκὸς ἐσφυρηλατήθη· καὶ ὁ σιδηρουργὸς
μετὰ τὴν μακρὰν καὶ κοπιώδη ἐργασίαν αὐτοῦ ἠτοιμάζετο
νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἔξαφνα ὁ ἐργάτης ἐστάθη παρατηρεῖ μετὰ προ-
σοχῆς τὴν σιδηρᾶν δοκὸν· ἐν τῷ μέσῳ διακρίνει μίαν σχι-
σμὴν τόσον μικρὰν, ὥστε ἔξάπαντος δὲν θὰ τὴν ἔβλεπον
οἱ ἄλλοι. Ἄλλ' ἀδιάφορον αὐτὸς τὴν διέκρινεν.

«Αὐτὴ ἡ μικρὰ σχισμὴ δύναται νὰ γείνη αἰτία κατα-
στροφῆς εἰς ἀνθρώπους», λέγει καθ' ἑαυτόν.

Ὁ σιδηρουργὸς σπογγίζων τὸν ἰδρωῶτα τοῦ μετώπου
αὐτοῦ λαμβάνει ἐκ νέου τὴν δοκὸν, βυθίζει αὐτὴν εἰς τὴν
πυρὰν καὶ ἀρχίζει πάλιν τὸ ἔργον.

Καὶ πάλιν ἡ σφῦρα πλήττει τὸ μέταλλον. Καὶ ἤδη ἡ
σιδηρᾶ δοκὸς εἶνε ἕτοιμος.

Ἐκδοσις 2α 1922.

Προσέρχεται ὁ μηχανικός, παραλαμβάνει αὐτὴν καὶ θέτει ταύτην ὡς στήριγμα εἰς γέφυραν ποταμοῦ.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας διέρχεται διὰ τῆς γεφύρας ἐκείνης ὀλόκληρον σῶμα στρατοῦ.

Τὸ βῆρος τόσων ἀνδρῶν καὶ τόσων ἵππων καὶ τόσων πυροβόλων λυγίζει τὰς πλαγίας δοκοὺς, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ εἶνε μία ἢ ὁποία συγκρατεῖ καὶ στηρίζει ὅλας τὰς ἄλλας.

Ὁ! ἂν αὐτὴ εἶχε τὴν ἐλαχίστην σχισμὴν, θὰ ἐθραύετο καὶ ὁ στρατὸς θὰ ἐκρημνίζετο εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ! Ἄλλ' ὄχι, αὐτὴ ἀντέχει. Τὴν ἐσφυρηλάτησε στερεὰν ὁ τεχνίτης.

Ὁ σιδηρουργὸς οὐδέποτε ἔμαθεν, ὅτι ἔσωσε τὴν ζωὴν χιλιάδων ἀνθρώπων. Ἄλλὰ τί σημαίνει ἂν δὲν τὸ μάθη; Αὐτὸς ἔξετέλεσε τὸ καθήκον του. Τοῦτο εἶνε ἀρχετὸν εἰς αὐτόν.

§ 4. Πῶς περιγράφει ὁ Κοραῖς τὸν ἱερέα τῆς Βολισσοῦ.

Δ' Διατί ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς ὠνομάζετο Παπᾶ-Τρέχας

Ἡ συναναστροφὴ μου μὲ τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου μας, ἄνδρα, ὅστις παρὰ τᾶλλα του προτερόηματα κανγαῖται καὶ διὰ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν εὐρίσκειται παπᾶς νὰ ἀναγινώσκῃ ταχύτερον αὐτοῦ τὰ καθίσματα τοῦ ψαλτηρίου.

Κατὰ τὸν ὄρθρον τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων συνέβη εἰς αὐτόν νὰ παρηνισθῇ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τόσον σφοδρά, ὥστε νὰ σβέσῃ τὴν λαμπάδα. Ἀφοῦ τὴν ἀνῆψαν, συλλογιζόμενος πόσον ἔχασε καιρὸν εἰς τὴν μεταξὺ σκοτίαν, προετίμησε νὰ πηδήσῃ ψαλμὸν ὀλόκληρον, τὸν μακρότερον, παρὰ νὰ πάρῃ τὸ ὄνειδος νὰ μακρύνῃ τὸν καιρὸν τῆς ἀναγνώσεως ὑπὲρ τὸ σῦνηθες.

Ἔκδοσις 2α 1922.

Δὲν ἤξεύρω, ἂν διὰ τὴν ταχυτάτην ταύτην ἀνάγνωσιν ἢ διὰ τὴν φυσικὴν ἡμῶν τῶν Χίων κλίσιν πρὸς τὰ σκωπτικὰ παρωνύμια, ὁ Βολισσινὸς ἐφημέριος ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν πολιτῶν τῆς Χίου Παπᾶ-Τρέχας.

Καὶ τὸ παρωνύμιον τοῦτο ἤρесе τόσον εἰς τὸν παρονομαζόμενον, ὥστε δὲν σ' ἀκούει πλέον, ἐὰν τὸν καλέσῃς μὲ τὸ κύριόν του ὄνομα.

*B Ποία ἦτο ἡ πείρα καὶ ἡ μόρφωσις
τοῦ Παπᾶ-Τρέχα.*

Ὁ ἀγαθὸς ἐφημέριος καυχᾶται πρὸς τούτοις, καὶ διότι ἔκαμεν ἐξήκοντα καὶ τέσσαρα ταξίδια καὶ φαντάζεται ἑαυτὸν ὡς ἄλλον Ὀδυσσεά, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρει, ὅτι τὰ ἔκαμεν εἰς αὐτὰ τῆς νήσου τὰ ἐξήκοντα τέσσαρα χωρία, χωρὶς κίνδυνον κανένα τῆς θαλάσσης.

Διὰ νὰ ἔχετε μικρὸν παράδειγμα τῆς πολυπειρίας, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε ἀπὸ τὰ ταξίδια αὐτά, ἀκούσατε τὰ ἀκόλουθα: Ἐπέρασεν ἀπ' ἐδῶ πρὸ μηνῶν Ἄγγλος περιηγητής, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀνακαλύψῃ καμμίαν ἀπόδειξιν τῆς εἰς Βολισσὸν διατριβῆς τοῦ Ὀμήρου. Εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ δύο του μικρὰ παιδάκια.

Μόλις τὰ ἤκουσεν ὁ Παπα-Τρέχας νὰ συνομιλῶσι μὲ τὸν πατέρα των, μὲ ἠρώτησεν ἐκστατικὸς: «Ποίαν γλῶσσαν λαλοῦσι;» — «Τὴν Ἀγγλικήν», τῷ ἀπεκρίθη. Ἡ ἐκστασις του ἐγένεεν ἀπολίθωσις. Δὲν ἠμπόρει νὰ χωρέσῃ τοῦ Βολισσινοῦ Ὀδυσσεῶς ἡ κεφαλή, πῶς τόσον νεαρὰ παιδάκια ἦτο δυνατὸν νὰ λαλῶσι γλῶσσαν εἰς αὐτὸν ἄγνωστον. Δὲν ἤξεύρω πλέον, ποίαν γλῶσσαν καὶ εἰς ποίαν ἡλικίαν, κατ' αὐτόν, ἔπρεπε νὰ λαλῶσι τῶν Ἀγγλῶν τὰ τέκνα. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι γελάτε τὴν ὥραν ταύτην

Ἐκδοσις 2α 1922.

διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Παπᾶ-Τρέχα· ἀλλὰ τὶ ἠθέλετε κάμει
ἐὰν ἠκούετε αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὸ στόμα του τοὺς λόγους
τούτους : «Τὰ διαβολόπουλα τόσον μικρὰ νὰ ἴμιλοῦν
ἐγγλέζικα !» ;

Γ' Διὰ τὴν ἠτιοῦσάν τοῦ Παπᾶ-Τρέχα ἦτο σεβάσμιος ἱερεὺς.

Γελᾶτε, φίλοι, ὅσον θέλετε, ἀλλὰ προσέχετε, μὴ κα-
ταφρονήσητε διὰ τοῦτο τὸν σεβάσμιον Παπᾶ-Τρέχαν.
Ναί ! Σεβάσμιος ἀληθῶς εἶνε, ὡς τὸ λέγω. Μ' ὅλην
αὐτὴν τὴν ἀπλότητα δὲν ἠμπορεῖτε νὰ στοχασθῆτε, πόσον
εἶνε φιλόανθρωπος ὁ καλὸς οὗτος ἱερεὺς, πόσον φροντίζει
διὰ τὴν χρηστοθήθειαν τοῦ μικροῦ του ποιμνίου, μὲ ποίαν
ψυχῆς διάθεσιν παρηγορεῖ τοὺς ἐνορίτας εἰς τὰς δυστυχίας
αὐτῶν καὶ τοὺς συμβουλεύει ὅταν εὐτυχῶσι πρόνοιαν τῶν
δυστυχοῦντων.

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶνε εἰς αὐτὸν γέννημα παιδείας, ἐπειδὴ
παιδείαν δὲν ἔλαβε· δὲν εἶνε καρπὸς ἀσκήσεως, ἐπειδὴ κα-
νένα κόπον δὲν δοκιμάζει εἰς τὴν ψυχὴν του.

Λυπεῖται πολλάκις διὰ τὴν στέρησιν τῆς παιδείας καὶ
διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ ὅ,τι δὲν ἔμαθον εἰς αὐτὸν οἱ γονεῖς
του, ἔπεμψε τὸν υἱὸν του εἰς τὴν πόλιν νὰ μάθῃ τὴν ἑλ-
ληνικὴν γλῶσσαν καὶ ν' ἀκούσῃ τὰ μαθήματα τοῦ διδασκά-
λου Σελεπῆ.

*Δ' Πῶς θέλει ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς νὰ βοηθήσῃ
τὸν Κοραῆν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ὅμηρου.*

Εἶνε ἀνεκδιήγητος ἡ χαρὰ τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασεν ὅτε
ἔμαθεν ὅτι ὁ Ὅμηρος διέτριψεν εἰς Βολισσὸν καὶ ὅτι
ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ.

Τοῦτο μόνον μὲ ἠρώτησεν, ἂν ὁ Ὅμηρος ἦτο Χριστιανός.
Ἀδύνατον ἦτο, τῷ εἶπον, ἐπειδὴ ἔζη χρόνους ἔννεα-
κοσίους σχεδὸν πρὸ Χριστοῦ.

Ἐκδόσεις 2α 1922.

Μὲ ἠρώτησε προχθές, ἂν τυπώνεται γρήγορα ὁ Ὅμηρος. Ἀφ' οὗ ἤκουσε τὰς δυσκολίας πρῶτον τῆς συντάξεως τῶν σχολίων, ἔπειτα καὶ τῆς δαπάνης τοῦ τύπου, «διὰ τὴν σύνταξιν», μοὶ εἶπε «δὲν εἶμαι καλὸς νὰ κρίνω, τῆς δαπάνης ὅμως τὸ πρᾶγμα μοὶ φαίνεται εὐκολώτατον». «Πῶς δέσποτά μου;» — «Ἔχομεν» ἀπεκρίθη, «τόσους ἀρχιερεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν λείπει οὔτε πλοῦτος οὔτε ζῆλος ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ Ἔθνους. Εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι, ἂν γράψῃς περὶ τοῦ σκοποῦ σου πρὸς τὸν ἅγιον . . ., τὸν ἅγιον . . ., τὸν ἅγιον . . . καὶ ἀπειρίθμησεν ὀκτῶ ἢ δέκα ἐκ τῶν ἐγκρίτων ἡμῶν ἀρχιερέων, «θὰ σοὶ γνωρίσουν χάριν, ἐπειδὴ δίδεις εἰς αὐτοὺς ἀφορμὴν νὰ δείξωσι, πόσον ἡ παιδεία τοῦ Γένους εἶναι πρᾶγμα ἱερὸν εἰς τὴν πανιερότητα αὐτῶν».

— «Πολλοὺς», ἀπεκρίθη, «ἐξ ὅσων ὀνόμασες, ἐγνώρισα προσωπικῶς, ἀληθῶς ἄνδρας ἱεροὺς καὶ σεβασμίους, οὐδ' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς εἰς τὰ καλὰ προθυμίας των· ἀλλ' ὅμως ἀποστρέφομαι νὰ κάμω τώρα, ὅτι δὲν ἔκαμα ὄλην μου τὴν περασμένην ζωὴν· ἢ θέλεις, δέσποτά μου, διὰ δεκαπέντε μηνῶν διατριβὴν εἰς τὴν Βολισσὸν νὰ γίνω φωμοζήτης;»

— «Ἄλλ' ἐὰν εἰς τοῦτο», μοὶ λέγει, «ἀντιπαθῆς, δὲν θέλεις, ἐλπίζω, ἀποστραφῆ τὴν ἰδικὴν μου βοήθειαν».

Εἰς τὰ ἀπροσδόκητα αὐτὰ λόγια, φίλε, ὀλίγον ἔλειψε νὰ πάθω τὴν ἐκπληξιν, τὴν ἠποίαν αὐτὸς ἔπαθεν, ὅτε ἤκουσε τοῦ Ἄγγλου τὰ τέκνα λαλοῦντα τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν· διότι εἰς τὴν πολυδάπανον ἔκδοσιν τοῦ Ὁμήρου ποίαν ἀπὸ τῆς Βολισσοῦ τὸν ἐφημέριον ἔπρεπέ τις νὰ ἐλπίζῃ βοήθειαν;

Χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν ἐκπληξίν μου, μοὶ προβάλλει ὁ καλὸς οὔτος παπαῶς δύο γρόσια. «Ταῦτα», λέγει, «ἔλαβον σήμερον ἀπὸ στεφάνωμα, ταῦτα μόνον»
Ἔκδοσις 2x 1922.

ἔχω ταῦτα σοὶ δίδω· πλείοτερα ἂν εἶχα, πλείοτερα μετὰ χαρᾶς ἤθελα σοὶ δώσει, διὰ νὰ τυπωθῆ τοῦ συμπατριώτου ἡμῶν Ὅμηρου ἢ ποιήσις.

Μαντεύω τώρα τὴν περιέργειάν σας νὰ μάθετε, πῶς ἐφέρθη εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην συνεισφορὰν τοῦ καλοῦ πατᾶ· τὴν ἔλαβα ἀσπαζόμενος μὲ δακρυσιμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν πλουσίαν τοῦ πένητος χεῖρα, ὄχι μόνον διὰ νὰ μὴ λυπήσω μὲ ἄκαιρον ἄρνησιν τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ διότι μοὶ ἐφάνη νόστιμον νὰ ὀνομάσω τὴν ἔκδοσιν ταύτην τοῦ Ὅμηρου Βολισσινὴν ἔκδοσιν, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν Βολισσὸν ὑπέμεινα τοὺς κόπους τῆς καὶ ἀπὸ τὴν Βολισσὸν ἔλαβα τὴν πρώτην βοήθειαν τῆς ἐκδόσεως.

Ε' Τί κάμνει ὁ ἐφημέριος τὰ χρήματα τὰ συναχθέντα πρὸς μεγένθυσιν τοῦ ναοῦ τοῦ χωρίου.

Ἀκούσατε καὶ ἄλλο θαυμαστότερον. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶνε τόσον ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ὥστε ἡ πολὺ μικρὰ τῶν ἐκκλησία ἠμπορεῖ νὰ περιλάβῃ τριπλασίους αὐτῶν· Μὲ ὄλον τοῦτο τινὲς ἐκ τῶν προκρίτων, οἱ πλουσιώτεροι ἐπεθύμησαν νὰ πλατύνωσι τὴν οἰκοδομήν.

Ἀνεκοίνωσαν τὴν γνώμην αὐτῶν εἰς τὸν ἐφημέριον, οὗτος δὲ συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ συναθροίσωσι πρῶτον τὴν χρειαζομένην δαπάνην, διὰ νὰ τελέσωσι κατ' αὐτὴν καὶ τὸ ἔργον.

Ἀφοῦ ἔμαθεν ὅτι συνήχθησαν τὰ ἀργύρια ὁ σεβάσμιος οὗτος πατᾶς, μίαν τῶν Κυριακῶν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, εἶπεν εἰς αὐτούς: «Τέκνα μου, ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς πέτρας καὶ ξύλα, ἀλλ' εἰς τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν Χριστιανῶν. Τῆς ἐκκλησίας τὸ μέγεθος βλέπετε, ὅτι δὲν εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ τὸ γεμίσωμεν. Ἀπὸ σᾶς οἱ περισσότεροι δὲν ξεύρουν μήτε νὰ ἀναγινώσκωσι»
Ἐκδοσις 2x 1922.

μήτε νὰ γράφωσι πρᾶγμα ἀσυγκρίτως ἀρεστότερον εἰς τὸν Θεὸν ἠθέλομεν πράξει, βάλλοντες εἰς τὸν τόκον τὰ συνηγμένα ἀργύρια, διὰ νὰ πληρῶνεται ἀπ' αὐτὸν ἐτησίως διδάσκαλος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως καὶ τὸ περισσεῦον νὰ μοιράζεται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς μας, ὅσων ἡ πτωχεία δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀργίας, καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος, ὅτι μόνον ἡμεῖς εἰς ὅλην τὴν νῆσον ἀγαπῶμεν τὴν ψωμοζητίαν ».

Τί λέγετε εἰς αὐτά, φίλοι μου ; Λὲν σᾶς φαίνεται ὁ ταπεινὸς ἱερεὺς τῆς Βολισσοῦ φρονιμώτερος καὶ θεοσεβέστερος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὅστις ἔκοψε τὰ σιτηρέσια τῶν διδασκάλων, διὰ νὰ οἰκοδομῇ λαμπρὰς ἐκκλησίας ;

ΣΤ' Τί ἔκαμεν ὁ Παπᾶ-Τρέχας, διε εἰς λόγιος ἱερεὺς ἐζήτει ἐνορίαν ἐν τῇ νήσῳ.

Ἀφήνω ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστά τῆς ἀρετῆς τοῦ ἱερέως τούτου δείγματα καὶ ἀροῦμαι εἰς ἓν ἀκόμη, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ παρασιωπήσω. Ἦκουσεν, ὅτι ἱερεὺς τις, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, περιήρχετο τὴν νῆσον ζητῶν νὰ ἐμβῇ εἰς καμμίαν ἐκκλησίαν ἐφημέριος.

Τί κάμνει ὁ καλὸς σου Παπᾶ-Τρέχας ; Τρέχει πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ προτείνει νὰ δεχθῇ ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἐφημερίαν τῆς Βολισσοῦ.

Μόλις ἔμαθον οἱ ταλαίπωροι Βολισσινοὶ τὸ ἀπροσδόκητον εἰς αὐτοὺς μέγα τοῦτο δυστύχημα, ἔτρεξαν πρὸς ἐμὲ παρακαλοῦντές με νὰ τὸν ἐμποδίσω.

Στοχασθῆτε τώρα πόσῃ ἀπορίᾳ ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ τὸν μεσίτην τὸ κίνημα αὐτὸ τοῦ ἱερέως, καὶ μάλιστα, ὅτε ἐρωτήσας αὐτόν, διατὶ ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐφημερίας, ἔλαβον τοιαύτην ἀπόκρισιν :

« Ἐγώ, τέκνον μου, εἶμαι ἀγράμματος. Ὁ ἐφημέριος, Ἐκδόσεις 2α 1922.

τὸν ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ βάλω εἰς τὸν τόπον μου, εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι ἐπιτηδειότερος ἀπὸ ἐμὲ νὰ διδάσκη καὶ νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν μου τούτων χωρικῶν».

Εἰς τοιαύτην γενναίαν ἀπόκρισιν τί εἶχον νὰ ἀποκριθῶ; Συνέκλαυσα καὶ ἐγὼ μὲ τοὺς Βολισσινοὺς καὶ περιέμενα μὲ λύπην τῆς ψυχῆς μου τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ τούτου ἱερέως, τὴν ὁποίαν καὶ ἠθέλομεν πάθει, ἂν οἱ κάτοικοι τῶν Θυμιανῶν δὲν προέφθανον νὰ λάβωσι τὸν λόγιον ἱερέα ὡς ἐφημέριον καὶ ν' ἀφήσωσι πάλιν εἰς ἡμᾶς τὸν ἰδικόν μας.

• § 3 Τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας.

Ὁ ἀγαθὸς ἐφημέριος τῆς Βολισσοῦ δὲν θὰ ἐξεπλήσσοτο διὰ τὴν ἀγγλομάθειαν τῶν τέκνων τοῦ Ἄγγλου, ἂν εἶχεν ἐξέλθῃ ὀλίγον ἐκ τῆς νήσου του καὶ εἶχεν ἐπισκεφθῆ καὶ ἄλλους τόπους.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο πολὺ εὐκόλον εἰς τὸν καιρὸν του, διότι τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας δὲν ἦσαν τότε πολὺ ἀνεπτυγμένα.

* Ἡ ἀνάπτυξις τῆς συγκοινωνίας ἐνὸς τόπου δὲν συντελεῖ μόνον εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν κατοίκων αὐτοῦ· συντελεῖ ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας, ὅλου ἐν γένει τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ.

Ἐκ τούτου δὲ δικαιολογεῖται, διατὶ τόσοι μεγάλοι προσπάθειαι καταβάλλονται πανταχοῦ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας, διατὶ χάριν αὐτῆς γίνονται τόσαι θυσίαι καὶ διατὶ ἡ καλὴ ἢ ἡ κακὴ κατάστασις τῆς συγκοινωνίας μᾶς χώρας θεωρεῖται ἀσφαλὲς μέτρον τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς.

Ἀκριβῶς δὲ ἐπειδὴ εἶνε τόσοι σπουδαῖα ἡ συγκοινωνία
Ἐκδοσις 2x 1922.

νία, δὲν θὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅσα ἐμάθομεν εἰς τὰς προηγούμενας τάξεις περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐπαναλάβωμεν αὐτά, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ μάθωμεν καὶ ἄλλα ἀκόμη πράγματα περὶ ταύτης.

Ἡ συγκοινωνία τῶν διαφόρων χωρῶν γίνεται καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Ἄς ἴδωμεν χωριστὰ τὰ δύο ταῦτα εἶδη τῆς συγκοινωνίας.

Α' Τὰ μέσα τῆς κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίας.

Τὸ ἀρχαιότερον καὶ ἀπλούστερον μέσον τῆς κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίας, τοῦ ὁποίου γίνεται καὶ σήμερον χρῆσις διὰ τὰς μικρὰς ἀποστάσεις, εἶνε, ὡς γνωρίζομεν, τὰ ζῶα τὰ φορηγὰ, ὁ ἵππος δηλαδή, ὁ ὄνος, ὁ ἡμίονος καὶ ἡ κάμηλος.

Ἐπειδὴ ὁμως τὰ βάρη, ἅτινα τὰ ζῶα ταῦτα δύνανται νὰ φέρωσιν, εἶνε σχετικῶς μικρά, διὰ τοῦτο διὰ τὰ μεγαλύτερα φορτία μεταχειριζόμεθα, ὡς γνωστόν, **ἀμάξια**, ἅτινα σύρονται ὑπὸ τῶν ζῴων τούτων.

Τὰ ἀμάξια δὲ ταῦτα λέγονται **φορηγὰ**, διὰ νὰ διακρίνωνται τῶν ἄλλων ἀμαξῶν, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἀναπαυτικώτεραι καὶ πολυτελέστεραι καὶ χρησιμεύουσι διὰ νὰ μεταφέρωσι μόνον ἐπιβάτας.

Διὰ νὰ γίνῃ ὁμως χρῆσις τῶν ἀμαξίων καὶ ιδίως τῶν ἀμαξῶν, πρέπει, ὡς ἠξυύρομεν, νὰ ὑπάρχωσιν ὁδοὶ πλατεῖαι καὶ ὁμαλαὶ καὶ γέφυραι. Αἱ Κυβερνήσεις φροντίζουνσι πολὺ διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν συντήρησιν τοιούτων ὁδῶν, αἵτινες ὀνομάζονται **ἀμαξίται**, καὶ πολλῶν γεφυρῶν.

Τὸ τελειότερον ὁμως μέσον τῆς κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίας εἶνε, καθὼς γνωρίζομεν, ὁ **σιδηρόδρομος**, ὅστις ὀνομάζεται τοιοῦτοτρόπως ἐκ τῶν διπλῶν σιδηρῶν ράβδων τῶν ἐστρωμένων καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ, ἐπὶ τῶν
Ἐκδοσις 2α 1922.

ὁποίων διὰ μᾶς ἀτμομηχανῆς κινουῦνται μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἄμαξαι, τὰ **βαγόνια**, ἄλλαι μὲν διὰ τοὺς ἐπιβάτας, ἄλλαι δὲ διὰ τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν καὶ τὰ ἐμπορεύματα.

Ἰᾶσαι δὲ αἱ ἄμαξαι αἱ συρόμεναι ὑπὸ μᾶς ἀτμομηχανῆς, ἀποτελοῦσι μίαν ἀμαξοστοιχίαν. Ἐν ἐκάστη ἀμαξοστοιχίᾳ ὑπάρχουσι συνήθως τριῶν εἰδῶν ἄμαξαι διὰ τοὺς ἐπιβάτας αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰς τρεῖς θέσεις τῶν σιδηροδρόμων, τὴν πρώτην δηλ., τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην. Αἱ τῆς πρώτης θέσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἐπιβάται πληρώνουσι περισσότερα, εἶνε ἀναπαυτικώτεροι καὶ πολυτελέστεροι.

Ἐκτὸς δὲ τῶν σιδηροδρόμων, τῶν κινουμένων δι' ἀτμομηχανῶν, ὑπάρχουσιν, ὡς γνωστόν, καὶ οἱ λεγόμενοι ἠλεκτρικοὶ σιδηρόδρομοι, οἵτινες κινουῦνται διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τοιοῦτος. π. χ. σιδηρόδρομος παρ' ἡμῖν εἶναι ὁ συνδέων τὰς Ἀθήνας μὲ τὸ Φάληλον καὶ τὸν Πειραιᾶ.

Οἱ σιδηρόδρομοι διαπερῶσι πολὺ μεγάλας ἀποστάσεις καὶ διέρχονται ἐπομένως ἀπὸ πολλὰς πόλεις καὶ χωρία.

Τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ ἀμαξοστοιχίαι σταματῶσι λέγονται **σταθμοί**.

Εἰς ἕκαστον σταθμὸν ὑπάρχει τὸ γραφεῖον τοῦ σιδηροδρόμου, εἰς τὸ ὁποῖον πωλοῦνται καὶ τὰ εἰσητήρια, καὶ ἡ αἴθουσα, εἰς τὴν ὁποίαν παραμένουσιν οἱ ἐπιβάται.

Εἰς τοὺς μεγαλυτέρους δὲ σταθμοὺς ὑπάρχουσι καὶ ἀποθήκαι, αἱ κατοικίαι τῶν ὑπαλλήλων τοῦ σιδηροδρόμου, ἐστιατόριον καὶ καφενεῖον διὰ τοὺς ἐπιβάτας καὶ ἄλλα χρήσιμα πράγματα.

Οἱ σταθμοὶ τῶν μικρῶν χωρίων, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχουσι πάντα ταῦτα λέγονται **στάσεις**.

Αἱ λεγόμεναι **ταχεῖαι ἀμαξοστοιχίαι**, διὰ τὴν οἰκονομῆσωσι χρόνον, δὲν σταματῶσιν εἰς πάντας τοὺς σταθμοὺς.
Ἐκδοσις 2α 1922.

μούς, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς μεγαλύτερους ἐξ αὐτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπομένως φθάνουσι πολὺ ταχύτερον.

Ἡ κινητήριος δύναμις τῶν σιδηροδρόμων εἶνε, ὡς εἶδομεν, κυρίως ὁ ἀτμός καὶ ὁ ἠλεκτρισμός. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ σιδηρόδρομοι, τῶν ὁποίων αἱ ἅμαξαι κινουῦνται ὑπὸ ἵππων καὶ οὔτινες διὰ τοῦτο ὀνομάζονται ἵπποσιδηρόδρομοι. Οἱ σιδηρόδρομοι οὗτοι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ἐντὸς τῆς αὐτῆς πόλεως συγκοινωνίαν.

Ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν προτιμῶνται σήμερον οἱ ἠλεκτρικοί, διὰ τοῦτο δὲ πολλαὶ πόλεις ἔχουσαι ἵπποσιδηροδρόμους, ἀντικατέστησαν αὐτοὺς δι' ἠλεκτρικῶν, ὡς π. γ. ἐγένετο τοῦτο ἐν Ἀθήναις, ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν Πάτραις.

* Ἡ χρῆσις σιδηρῶν ράβδων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μεγάλης τριβῆς τῶν ἅμαξῶν, ἥτις συμβαίνει εἰς τὰς συνήθεις ὁδοὺς καὶ ἐλαττώνει τὴν ταχύτητα αὐτῶν, εἶνε παλαιά, ἐφηρομόζετο δὲ ἰδίως εἰς τὰ λατομεῖα καὶ μεταλλεῖα πρὸς μεταφορὰν ὄγκολίθων καὶ μεταλλευμάτων.

Οἱ σιδηρόδρομοι ὅμως οἱ σήμερον ἐν χρήσει ὀφείλονται εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ εἶνε κυρίως καρπὸς τῆς μεγάλης ἐφευρέσεως τῆς ἀτμομηχανῆς, τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Γ. Στέφενσον.

Ὁ πρῶτος δὲ κατασκευασθεὶς σιδηρόδρομος ἦτο ὁ ἀπὸ Λίβερπουλ εἰς Μάντσεστερ, ὅστις παρεδόθη εἰς κοινὴν χρῆσιν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1830.

Οἱ σιδηρόδρομοι ἐξυπηρετοῦσι κάλλιστα τὴν συγκοινωνίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν γεωργίαν προάγουσι τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν λαῶν, ἔχουσι δὲ ὑπὸ στρατιωτικὴν ἔποψιν μεγάλην σημασίαν.

Ἐνεκα τούτου πάντα τὰ κράτη προσεπάθησαν διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἀναπτύξωσι τὴν σιδηροδρομικὴν αὐτῶν συγκοινωνίαν, αἱ σιδηραὶ δὲ γραμμαὶ διασχίζουσι σήμερον

Ἐκδοσις 2α 1922.

τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις ὁλοκλήρου σχεδὸν τοῦ κόσμου κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις.

Καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν, νέαι δὲ γραμμαὶ ἀδιακόπως κατασκευάζονται.

Τὸ δίκτυον τῶν σιδηροδρόμων Πελοποννήσου σχεδὸν συνεπληρώθη.

Οἱ Θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸν Βόλον καὶ διακλαδιζόμενοι παρὰ τὸ Βελεστίνον εἰς δύο μεγάλας γραμμάς, διέρχονται ἐκ πασῶν τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Θεσσαλίας.

Εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τέλος, τὸ Μεσολόγγιον συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ Ἄργεῖον, αἱ Ἀθῆναι μὲ τὰ περίχωρα αὐτῶν, τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Πάτρας, δι' ἄλλης δὲ γραμμῆς μετὰ τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Λεβαδείας.

Ἡ τελευταία αὕτη γραμμὴ διέρχεται διὰ τῆς Λαμίας καὶ φθάνει εἰς Λάρισσαν καὶ ἐντεῦθεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὁπόθεν πάλιν ἡ γραμμὴ διασχίζεται εἰς δύο μεγάλους κλάδους, ἐξ ὧν ὁ εἰς διευθύνεται πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην καὶ καταλήγει εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ ἄλλος διευθύνεται πρὸς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ ἐνοῦται μὲ τοὺς Σερβικοὺς καὶ δι' αὐτῶν θὰ ἐνωθῆ μὲ τοὺς τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν.

Τότε δὲ θὰ δυνάμεθα νὰ μεταβαίνομεν ἐξ Ἑλλάδος εἰς οἵανδήποτε πόλιν τῆς Εὐρώπης διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἐνῶ τώρα πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ ταξειδεύσωμεν καὶ διὰ θαλάσσης, ἵνα μεταβῶμεν εἰς τινα λιμένα τῆς Μεσογείου θαλάσσης, εἰς τὴν Μασσαλίαν π.χ., τὸ Βρινδῆσιον, τὴν Τεργέστην κλπ.

Εἶνε δὲ τὰ διὰ ξηρᾶς ταξείδια προτιμότερα εἰς τοὺς ταξειδιώτας, καὶ διότι εἶνε εὐθηγότερα, ἰδίως ὅμως διότι εἶνε ἀσφαλέστερα τῶν θαλασσίων, ἰδίως τὸν χειμῶνα, ὅτε

Ἀναγνωσματάριον Ε' τάξεως Δημ. Σχολείου. 2

ένεκα τῆς ἐπικρατούσης κακοκαιρίας τὰ πλοῖα καθυστεροῦσι πολλάκις ἐπὶ ἡμέρας καὶ οἱ ἐπιβάται ὑποφέρουσι πολὺ ἐκ τῆς τρικυμίας. <

B'. Ἡ Ναυτιλία.

Ναυτιλία καλεῖται ἡ κατὰ θάλασσαν διὰ πλοίων συγκοινωνία.

Αὕτη ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, συνετέλεσε δὲ μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ.

Κατ' ἀρχάς, ἔνεκα τῆς ἀτελοῦς κατασκευῆς τῶν πλοίων, ἡ ναυτιλία περιορίζετο εἰς τὴν διὰ μικρῶν πλοίων ἐκτελουμένην ἀκτοπλοΐαν καὶ εἰς τὴν διὰ τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν συγκοινωνίαν.

Βαθμηδὸν ὅμως ἐναυπηγήθησαν μεγαλύτερα πλοῖα, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἐπιχειρῶσι μεγαλύτερα ταξείδια, ὄχι μόνον δι' ἐμπορικοῦς, ἀλλὰ καὶ διὰ πολεμικοῦς σκοποῦς.

Κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν διεκρίθησαν ὡς τολμηροὶ ναῦται οἱ Φοῖνικες, οἱ Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Ἕλληνες, κατὰ δὲ τὸν μεσαῖωνα καὶ βραδύτερον ἀκόμη, εἶχον τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴν ἡ Βενετία καὶ ἡ Γένουα διὰ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἐμπορικοῦ καὶ πολεμικοῦ ναυτικοῦ.

Σπουδαίαν πρόοδον εἰς τὴν ναυτικὴν ἐπέφερεν ἡ εὕρεσις τῆς ναυτικῆς πυξίδος, τοῦ ἐργαλείου δηλ. τοῦ δεικνύοντος τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, δι' οὗ οἱ ναυτικοὶ εὐρίσκουσιν ἀσφαλῶς τὴν διεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ἐφείλουσι νὰ ἀκολουθήσωσι κατὰ τὸν πλοῦν.

Τὸ κύριον μέρος τῆς ναυτικῆς πυξίδος εἶναι ἡ μαγνητικὴ βελόνη, ἣτις στηριζομένη ἐπὶ καθέτου ἄξονος δύναται νὰ κινῆται ἐλευθέρως, ἔχει δὲ τὴν ιδιότητα νὰ λαμβάνῃ τοιαύτην θέσιν, ὥστε τὸ μὲν ἐν ἄκρον αὐτῆς νὰ διευ-

Ἐκδόσις 2α 1922.

θύνεται πρὸς Βορρᾶν, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς Νότον. Τοποθετεῖται δὲ ἡ βελόνη αὕτη ἐπὶ κυκλικοῦ πίνακος, οὗτινος ἡ περιφέρεια διαιρεῖται εἰς 32 ἴσα μέρη, ἐπὶ τῶν ὁποίων σημειοῦνται τὰ 32 σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Διὰ τοῦ ἐργαλείου τούτου ὁ ναυτικός γνωρίζει ἀκριβῶς πρὸς ποῖον μέρος τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους εὐρίσκεται ὁ Βορρᾶς καὶ πρὸς ποῖον ὁ Νότος, συνεπῶς δὲ καὶ πάντα τὰ λοιπὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος· ἐπειδὴ δὲ γνωρίζει εἰς ποῖον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος εὐρίσκεται ὁ λιμὴν ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀνεχώρησε, δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὸ πλοῖον τὴν προσήκουσαν διεύθυνσιν.

Πότε ἀκριβῶς ἐφευρέθη τὸ χρησιμώτατον τοῦτο ναυτικὸν ἐργαλεῖον καὶ ὑπὸ τίνος, δὲν εἶνε γνωστὸν· ἐν Εὐρώπῃ ὁμοῦς φαίνεται ὅτι εἰσήγαγεν αὐτὸ κατὰ πρῶτον ὁ Ἰταλὸς Φλάβιος Γιόγιας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος.

Ἐπίσης συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν πρόοδον τῆς ναυτιλίας ἡ ἐφεύρεσις τῆς ἀτμομηχανῆς. Πρὸ τῆς ἐφευρέσεως ταύτης τὰ πλοῖα ἦσαν μόνον ἰστιοφόρα καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ταξειδεύσωσιν, εἰμὴ ὅταν ἔπνεεν ἄνεμος καὶ μάλιστα ἄνεμος εὐνοϊκός.

Διὰ τοῦτο τὰ ἰστιοφόρα πλοῖα χρειάζονται πολλὰς καὶ πολλὰς ἡμέρας δι' ἀπόστασιν, τὴν ὁποίαν τὰ ἀτμόπλοια δύνανται εἰς ἐλίγας μόνον ὥρας νὰ διαπλεύσωσιν.

Ἐνεκα τῆς διαφορᾶς ταύτης τὰ ἰστιοφόρα πλοῖα δὲν δύνανται πλέον νὰ ἀνταγωνισθῶσι πρὸς τὰ ἀτμόπλοια, διὰ τοῦτο δὲ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτῶν περιορίσθησαν μεγάλως συνήθως δὲ τὰ ἰστιοφόρα πλοῖα σήμερον μόνον μικρὰ ταξείδια ἐπιχειροῦσιν.

Ἡ ἴδρσις ἀτμοπλοϊκῶν ἐταιρειῶν προήγαγεν ἔτι μᾶλλον τὴν ναυτιλίαν. Αὗται διὰ μεγάλων ἐταιρικῶν κεφαλαίων ἀγοράζουσι πολλὰ ἀτμόπλοια, τὰ ὁποῖα ἔχουσι

Ἐδοσις 2α 1922.

σταθερά και ὄρισμένα δρομολόγια, οὕτω δὲ εἶνε γνωστὸν εἰς τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα προσορμίζονται, ποίαν ἡμέραν και ποίαν περίπου ὥραν και ἀπὸ ποῖον μέρος φθάνει τὸ ἀτμόπλοιον ἐκάστης ἐταιρείας και ποίαν ἡμέραν και ὥραν και διὰ ποῖον μέρος ἀναχωρεῖ.

Ἐξ ὅσων ἀνωτέρω εἶπομεν περὶ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς διὰ σιδηροδρομῶν συγκοινωνίας δὲν πρέπει νὰ νομίσωμεν, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας κατέστησε τὴν ναυτιλίαν περιττὴν ἢ ὀπωσδήποτε παρέβλαψεν αὐτήν. Τοῦναντίον δυνάμεθα νὰ εἶπωμεν, ὅτι και ἡ ναυτιλία εὐρίσκεται εἰς διηνεκῆ πρόοδον και ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχη εἰς τὸ ἐμπόριον και τὴν βιομηχανίαν μεγάλας ὑπηρεσίας.

Τοῦτο συμβαίνει πρῶτον διότι πολλὰ μέρη, ὡς και αἰνῆσοι, μόνον διὰ θαλάσσης δύνανται νὰ συγκοινωνήσωσι μετ' ἄλλων μερῶν· δεῦτερον διότι ἡ διὰ θαλάσσης ἀπόστασις δύο μερῶν εἶνε πολλάκις πολὺ μικροτέρα ἢ διὰ ξηρᾶς· τρίτον, τέλος, διότι πολλὰ μέρη χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ μακρᾶς σειρᾶς μεγάλων ὄρέων, ἔνεκα δὲ τούτου ἡ σύνδεσις αὐτῶν διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀποβαίνει, ἂν ὄχι ἐντελῶς ἀδύνατος, βεβαίως ὅμως πολὺ δύσκολος και πολὺ δαπανηρά. Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων ἡ ἀνάπτυξις τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας δὲν ἐπέφερε ζημίαν εἰς τὴν ναυτιλίαν.

Ἄλλως ἡ πρόοδος τῆς ναυτιλίας ἠλάττωσε κατὰ πολὺ και τοὺς κινδύνους και τὰς ἐνοχλήσεις τῶν θαλασσίων ταξιδίων. Διότι σήμερον τὰ ἀτμόπλοια, τοῦλάχιστον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κάμνουσι τὰ μακρὰ ταξίδια, εἶναι πολὺ μεγάλα, ἄριστα ναυπηγημένα και ταχύπλοα, οὕτω δὲ δύνανται ὄχι μόνον νὰ ἀντέχωσιν εἰς τὴν μεγαλυτέραν τρικυμίαν, ἀλλὰ και νὰ διασχίζωσι ὀρμητικὰ κύματα, χωρὶς

νά υφίστανται ὑπ' αὐτῶν μεγάλους κλονισμοὺς καὶ χωρὶς ἐπομένως οἱ ταξειδεύοντες νὰ ὑποφέρωσι πολὺ.

Οἱ κίνδυνοι τῆς θαλάσσης εἶνε μεγαλύτεροι κατὰ τὴν νύκτα, ὅτε ἔνεκα τοῦ ἐπικρατοῦντος σκότους ὁ πλοίαρχος δὲν βλέπει νὰ διευθύνῃ ἀσφαλῶς τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον τοιουτοτρόπως ἐξοκέλλει ἐνίοτε ἐπὶ τῶν βράχων.

Καὶ τὸ κακὸν τοῦτο ἐμετριάσθη ὅμως κατὰ πολὺ διὰ **φάρων**, οὓς πᾶσαι αἱ Κυβερνήσεις ἀνήγειραν κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς παραλίας των καὶ ἰδίως εἰς θέσεις ὅπως δῆποτε ἐπικινδύνους ἵνα ὀδηγῶσι κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας τοὺς θαλασσοπόρους καὶ προφυλάττωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς κινδύνους.

Μεταξὺ τῶν κρατῶν, τῶν ὁποίων ἡ ναυτιλία ἔκαμε μεγάλας προόδους, κατατάσσεται καὶ ἡ Ἑλλάς. Τὰ ἐμπορικὰ ἡμῶν πλοῖα διαγωνίζονται εἰς πολλοὺς λιμένας μὲ τὰ πλοῖα τῶν μεγάλων κρατῶν, οἱ δὲ εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς γῆς καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πλέον ἀπομεμακρυσμένα διεσπαρμένοι Ἕλληνες πολλὰκις ἐπὶ τῶν ἐρχομένων πλοίων βλέπουσι μὲ ἀπερίγραπτον χαρὰν τὴν ὥραίαν ἡμῶν κυανόλευκον σημαίαν.

Γ'. Τὰ ταχυδρομεῖα, οἱ τηλέγραφοι καὶ τὰ τηλέφωνα.

Εἰς τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τὰ ταχυδρομεῖα, τοὺς τηλεγράφους καὶ τὰ τηλέφωνα, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ συνεννοώμεθα μετὰ τῶν μακρὰν ἡμῶν εὐρίσκομένων συγγενῶν καὶ φίλων, ἢ καὶ μετ' ἄλλων προσώπων χάριν τῶν συμφερόντων ἡμῶν, προσέτι δὲ νὰ μανθάνωμεν ὅ,τι ἄξιον λόγου συμβαίνει εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Τὰ ταχυδρομεῖα εἶνε δημόσια καθιδρύματα, ἅτινα μεγάλως ἐξηπηρετοῦσι καὶ τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας τὰ συμφέροντα. Ἄνευ αὐτῶν οἱ σιδηρόδρομοι καὶ τὰ ἀτμόπλοια δὲν θὰ ἔφερον εἰς ἡμᾶς τακτικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν

μακρὰν ἡμῶν εὐρισκομένων συγγενῶν καὶ φίλων, οὐδὲ αὐτοὶ θὰ ἐμάνθανον τίποτε περὶ ἡμῶν. Τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ μόνον σπανίως, ὁσάκις δηλαδὴ ἐπιβάτης τις ἢ γνωστός ἤθελε φέρει εἰς ἡμᾶς ἢ εἰς αὐτοὺς ἐπιστολὰς ἢ προφορικὰς εἰδήσεις.

Διὰ τῶν ταχυδρομείων ὅμως δυνάμεθα ἀντὶ ὀλίγων λεπτῶν νὰ ἔχωμεν τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μὲ τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἀγαπῶμεν, καὶ ἐγκαίρους εἰδήσεις περὶ τῶν συμφερόντων ἡμῶν.

Διὰ τοῦ ταχυδρομείου δυνάμεθα προσέτι νὰ ἀποστέλλωμεν εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χεῖματα διὰ τῶν λεγομένων **ταχυδρομικῶν ἐπιταγῶν** καὶ ὁποιαδήποτε ἀντικείμενα μικρὰ διὰ τῶν **ταχυδρομικῶν δεμάτων**.

Καὶ διὰ τοῦ τηλεγράφου καὶ διὰ τοῦ τηλεφώνου δυνάμεθα νὰ ἀνακοινώσωμεν, ἀντὶ μικρᾶς σχετικῶς δαπάνης, ὅ,τι θέλομεν εἰς τοὺς μακρὰν ἡμῶν εὐρισκομένους καὶ νὰ λάβωμεν παρ' αὐτῶν τάχιστα ἀπάντησιν.

Τοῦ τηλεφώνου κάμνομεν κυρίως χρῆσιν διὰ μικροτέρας σχετικῶς ἀποστίσεις, ἐνῶ διὰ τοῦ τηλεγράφου δυνάμεθα νὰ συνεννοηθῶμεν μετὰ τῶν κατοίκων τῶν μᾶλλον ἀπομακροσμένων μερῶν.

Ἡ ταχύτης δέ, μεθ' ἧς ἡ συνεννόησις αὕτη γίνεται, διεγείρει ἀληθῶς τὴν ἑκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν καὶ ἀποδεικνύει τὴν σπουδαιότητα τῶν δύο τούτων μεγάλων ἐφευρέσεων, αἵτινες—ὅπως πᾶσαι ἐν γένει αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις—τιμῶσιν ἀληθῶς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα!

*Ἐκτέλει τὸ καθήκόν σου, ἀψηφῶν πάντα κόπον καὶ πᾶσαν
[στέρησιν.*

Οὐδέποτε ὑποφέρει τις, ὅταν ἐκτελῇ τὸ καθήκον αὐτοῦ.

Ἐκδοσις 2α 1922.

§ 6. Πόσον ἀγαπᾷ ἡ Ἀντιγόνη τὸν πατέρα
καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς.

Οἰδίπους, ὁ ἀτυχῆς βασιλεὺς τῶν Θηβῶν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, περιέπεσεν ἐν ἀγνοίᾳ του εἰς μέγιστον ἀμάρτημα, διὰ τὸ ὁποῖον ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν ἐπέπεσεν ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς πόλεως, τῆς ὁποίας ἐβασίλευε.

Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐρωτηθὲν, ἀπεκάλυψε τὸ ἔγκλημα, τοῦ ὁποίου ὁ Οἰδίπους ὑπῆρξεν ὁ ἀκούσιος ἦρως καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἐτιμωρεῖτο ὀλόκληρος ἡ πόλις τῶν Θηβῶν. §

Τρομερὰ ὑπῆρξεν ἡ ἀποκάλυψις διὰ τὸν οἶκον τοῦ Οἰδίποδος! Ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἰοκάστη ἀπηγγονίσθη, ὁ δὲ Οἰδίπους τυφλωθεὶς ἐκουσίως, ἵνα μὴ βλέπη πλέον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἔφυγεν ἐκ Θηβῶν καὶ καταφυγὼν εἰς τὸν Κολωνὸν τῆς Ἀττικῆς, ἐθρήνηει τὴν δυστυχίαν του. §

Ἡ προσφιλεῖς κόρη τοῦ Οἰδίποδος Ἀντιγόνη παρηκολούθησε τὸν δυστυχῆ καὶ ὑπὸ πάντων ἐγκαταλειφθέντα πατέρα εἰς τὴν ἐξορίαν, περιθάλπουσα καὶ παραμυθοῦσα αὐτὸν κατὰ τὰς ὀδυνηρὰς τοῦ βίου του ἡμέρας, ἀποθανόντα δὲ ἔθαψεν εὐσεβῶς, μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Θήβας, ἵνα μετάσχῃ νέων τοῦ πατρικοῦ οἴκου συμφορῶν!

Οἱ δύο τῆς Ἀντιγόνης ἀδελφοί, ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς εἶχον συμφωνήσει, ὅπως ἕκαστος ἐξ αὐτῶν βασιλεύῃ ἐναλλάξ τῆς πόλεως ἐπὶ ἓν ἔτος.

Ἄλλ' ὁ πρεσβύτερος Ἐτεοκλῆς, βασιλεύσας τὸ πρῶτον ἔτος, δὲν παρέδιδε μετὰ τὴν πάροδον αὐτοῦ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Πολυνείκη.

Τότε ὁ Πολυνείκης φυγὼν ἐκ τῆς πατρίδος συνήθροισε στρατὸν καὶ ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ.

Ἐν μάχῃ δὲ γενομένη πρὸ τῶν Θηβῶν, μονομαχήσαν-
Ἐκδοσις 2x 1922.

τες οί δύο ἄδελφοί πρὸς ἀλλήλους, ἐφρονεύθησαν ἀμφοτέροι.

Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν τὴν βασιλείαν ἀνέλαβεν ὁ θεῖος τούτων Κρέων, ὅστις ἀπηγόρευσε τὴν ταφὴν τοῦ Πολυνείκους, ὡς κινήσαντος ὄπλα κατὰ τῆς πατρίδος, ἀπειλήσας ὅτι θὰ ταφῆ ζῶν πᾶς, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ θάψῃ αὐτόν.

Καὶ τότε, ὡς καὶ νῦν, ἐθεωρεῖτο ἀσεβὲς καὶ ἀνήκουστον νὰ μείνῃ νεκρὸς ἄταφος· ἀλλὰ τίς ἐτόλμα νὰ παραβῆ τὸ πρόσταγμα τοῦ ὠμοῦ τυράννου;

Ἄλλ' ἢ Ἀντιγόνη δὲν ἐπτοίγη. Ἦτο τόσον ἰσχυρὰ ἐν τῇ εὐγενεῖ αὐτῆς καρδίᾳ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη καὶ ὁ πρὸς τοὺς θεῖους νόμους σεβασμὸς, ὥστε οὐδόλως ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπάνθρωπον καὶ ἀσεβὲς πρόσταγμα τοῦ Κρέοντος. Ὅθεν ἀποφασίζει νὰ θάψῃ τὸν νεκρὸν τοῦ προσφιλοῦς ἀδελφοῦ καὶ ὑποστῆ τὴν σκληρὰν τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν ὁ τύραννος εἶχεν ἀπειλήσει.

Ἀνακοινοῖ τὴν ἀπόφασίν της εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Ἰσμήνην, ἣτις μόνῃ τῇ ἀπέμενεν ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἄλλ' ἢ Ἰσμήνη, ἣτις ἂν καὶ ἦτο ἀγαθὴ καὶ φιλόστοργος κόρη, ὅμως ἦτο πολὺ ἀσθενὴς κατὰ τὸν χαρακτῆρα, ἀποτρέπει τὴν Ἀντιγόνην νὰ παραβῆ τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, ἀφοῦ τόσον σκληρὰ θὰ ἦτο δι' αὐτὴν ἡ τιμωρία τῆς παραβάσεως.

Ἄλλ' οἱ δισταγμοὶ καὶ ὁ φόβος τῆς Ἰσμῆνης δὲν ἐπήρεσαν τὴν Ἀντιγόνην, ἣτις ἀντλοῦσα θάρρος ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι θὰ ἐξεπλήρου ἱερὸν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὸν ἀδελφὸν καθῆκον, πορεύεται καὶ θάπτει τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, ἀναμένουσα γενναίως ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸν ἄδικον θάνατον.

Τῷ ὄντι, μετ' ὀλίγον ἐγνώσθη ἡ παράβασις τῆς προσταγῆς τοῦ Κρέοντος, ὅστις ὀργισθεὶς, διέταξε νὰ φέρωσι πρὸς αὐτόν τὴν ἀπειθῆ κόρην.

Ἐκδοσις 2α 1922.

Μετὰ σεμνῆς τόλμης παρέστη πρὸ τοῦ Κρέοντος ἡ Ἀντιγόνη καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι καλῶς μὲν ἐγνώριζε τὸ πρόσταγμά του, ἀλλ' ὄφειλε νὰ ὑπακούσῃ εἰς ἄλλο πρόσταγμα ὑψηλότερον, εἰς τὸ πρόσταγμα τῶν θεῶν! Τὰ ἀνθρώπινα προστάγματα τότε μόνον εἶνε σεβαστά, ὅταν δὲν ἀντίκεινται εἰς τὰ θεῖα.

Ὁ τύραννος, ἔτι μᾶλλον ἐκμανεῖς ἐκ τῆς παρορησίας τῆς Ἀντιγόνης, διέταξε νὰ κατακλείσωσιν αὐτὴν εἰς σκοτεινὸν τάφον.

Ἄλλ' ἡ θεία δίκη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ τιμωρὸς κατὰ τοῦ ἀπαυθρώπου Κρέοντος. Ὁ υἱὸς τοῦ Αἴμων, μνηστήρ τῆς Ἀντιγόνης, ἠὺτοκτόνησε παρὰ τὸν νεκρὸν αὐτῆς, ἡ δὲ σύζυγός του Εὐρυδίκη, μαθοῦσα τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της, ἀπηγγονίσθη.

§ 7. **Πὼς φέρεται πρὸς τοὺς ἀστέρογους αὐτῆς ἀδελφοῦς ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου Εὐδοκία.**

Ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοκία, ἥτις, πρὶν ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐκαλεῖτο Ἀθηναῖς, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 394 μ. Χ.

Ἦτο θυγάτηρ τοῦ περιφήμου φιλοσόφου τῶν χρόνων ἐκείνων Λεοντίου, ὅστις κατέβαλε μεγάλας προσπάθειας ὑπὲρ τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως αὐτῆς.

Εἰς τὴν Ἀθηναῖδα ἐχάρισεν ἡ φύσις οὐ μόνον ἐξαισίαν καλλοπνίαν, ἀλλὰ καὶ ὑπέροχον πνεῦμα καὶ ἀγαθὴν καρδίαν.

Τὰ φυσικὰ ταῦτα προτερήματα, καλλιεργηθέντα δι' ἀρίστης ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως, κατέστησαν αὐτὴν ἀληθῶς μίαν τῶν σπανίων γυναικῶν, ἐξ ὧσων ἀναφέρει ἡ πάτριος ἡμῶν ἱστορία.

Ἦτο δεινὴ εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ποίησιν, τὴν γραμ-

ματικὴν καὶ τὴν ῥητορικὴν, εἶχε δὲ φύσει τὸ δῶρον τῆς εὐγλωττίας.

Ὁ πατὴρ αὐτῆς, σκεπτόμενος ὅτι ἡ Ἀθηναῖς διὰ τῶν προτερημάτων αὐτῆς ἠδύνατο νὰ καταστῆ σύζυγος μεγάλου ἀνδρὸς ἄνευ προικῶς, κατέλιπε διὰ διαθήκης ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τοὺς δύο υἱοὺς του, τὸν Οὐαλεριανὸν καὶ τὸν Γενέσιον, εἰς δὲ τὴν κόρην μικρόν τι μέρος, 100 χρυσᾶ νομίσματα, δηλαδὴ περὶ τὰς 15000 δραχμάς.

Ἡ Ἀθηναῖς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς της παρεκάλει τοὺς ἀδελφοὺς νὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτὴν μέρος τῆς περιουσίας ἐπαρκοῦν πρὸς συντήρησίν της, ἀλλὰ δὲν ἔτυχε τοῦ ποθουμένου. Οἱ κακοὶ οὗτοι ἀδελφοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι εἶχον καθῆκον νὰ ἀγαπῶσι καὶ προστατεύωσι τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ μάλιστα ἀδελφὴν τόσον ἐνάρετον καὶ φιλόστοργον.

Ἡ Ἀθηναῖς ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτῆς κατέφυγεν εἰς τινα ἐκ μητρὸς θεῖαν της, ἣτις μετὰ προθυμίας ἐδέχθη αὐτήν, ἀνέλαβε δὲ καὶ νὰ τὴν συνοδεύσῃ μετὰ τινα χρόνον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ζητήσῃ δικαιοσύνην παρ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἦτο τότε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ὁ Θεοδόσιος, ὁ ὀνομαζόμενος *μικρός*. Ἄλλ' ἀνήλικος ὢν, ἐπετροπεύετο ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Πουλχερίας, γυναικὸς σόφρονος καὶ ἀγαθῆς.

Ἡ Ἀθηναῖς μετὰ τῆς θείας αὐτῆς παρουσιάσθη εἰς τὴν Πουλχερίαν, ἣτις τοσοῦτον ἐθαύμασε τὴν σεμνότητα, τὴν εὐφυΐαν, τὴν παιδείουσιν καὶ πρὸς τούτοις τὴν καλλολὴν τῆς κόρης, ὥστε συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ καταστήσῃ ταύτην σύζυγον τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις δὲν ἐβράδυνε νὰ συγκατατεθῇ.

Ἡ Ἀθηναῖς πρὸ τοῦ γάμου ἔλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα,

Ἐκδόσις 2α 1922.

μετονομασθεῖσα Εὐδοκία, διότι μέχρι τοῦδε ἦτο εἰδωλόλα-
τρις, καθ' ὅσον ἐν Ἀθήναις δὲν εἶχον εἰσέτι πάντες ἀσπασθῆ
τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Οὕτως ἡ πτωχὴ καὶ ἡ ὀρφανὴ κόρη
ἐγένετο αὐτοκράτειρα!

Ἄλλ' ἡ αἰφνηδία μεταβολὴ δὲν ἴσχυσε νὰ μεταβάλλῃ
τὸν χαρακτῆρα τῆς Εὐδοκίας, ὡς πολλάκις συνέβη ἐπὶ
ἄλλων ἀνθρώπων. Πόσοι τῶ ὄντι καὶ πόσοι δὲν ἀλαζο-
νεύονται διὰ τὴν εὖνοιαν τῆς τύχης! Πόσοι δὲν καθίσταν-
ται ὑπεροπτικοὶ καὶ πολλάκις σκληροὶ πρὸς τοὺς ὁμοίους
αὐτῶν, ἕνεκα τῆς ἀπαιδευσίας καὶ τῆς κακῆς αὐτῶν ἀγωγῆς!

Πρώτη φροντίς τῆς Εὐδοκίας ἦτο νὰ διαδώσῃ τὰ Ἑλ-
ληνικὰ γράμματα ἐν Βυζαντίῳ, συναρξαζομένη μετὰ τῶν
σοφῶν τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἐπιδαφιλεύουσα εἰς αὐτοὺς
μεγίστας τιμὰς.

Συγχρόνως ὁμως δὲν ἐλησμόνησε νὰ μεταδώσῃ ἐκ τῆς
ιδίας εὐτυχίας καὶ εἰς τοὺς δύο αὐτῆς ἀδελφοὺς μεθ' ὅλην
τὴν ἀστοργίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξαν πρὸς αὐτήν.

Οὗτοι, ἅμα ἔμαθον τὴν ἀνύψωσιν καὶ τὴν δύναμιν τῆς
ἀδελφῆς αὐτῶν, ἐκρύπτοντο, φοβούμενοι ἐκδίκησιν διὰ τὴν
ἀπάνθρωπον πρὸς ταύτην διαγωγὴν αὐτῶν.

Ἄλλ' αὕτη κατώρθωσε νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ μεταφέρει
αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐμφανισθέντες πρὸ τῆς Εὐδοκίας ἔμειναν ἔκθαμβοι
ιδόντες αὐτήν ἐπὶ βασιλικοῦ θρόνου, κρατοῦσαν χρυσοῦν
σκήπτρον καὶ ἐστεμμένην διὰ βασιλικοῦ στέμματος, ἴσταντο
δὲ σιωπηλοὶ καὶ ἀκίνητοι.

Ἄλλ' αὕτη δακρύουσα εἶπεν: «Εἶμαι ἡ Ἀθηναῖς, ἡ
ἀδελφὴ ὑμῶν. Ἐλθετε πλησίον καὶ ἐναγκαλίσθητε τὴν
ἀδελφήν σας. Ἐὰν σεῖς δὲν ἐφέρεσθε πρὸς με κακῶς, δὲν
θὰ ἠρχώμην εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἔμελλον μὲ τὴν
βοήθειαν τοῦ Θεοῦ νὰ βαπτισθῶ καὶ νὰ βασιλεύσω. Θέλω

νά πιστεύσω ὅτι ὅλα μοι συνέβησαν οὐχὶ ἐκ τῶν κακῶν σας πίσθημάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀγαθῆς μου τύχης».

Ταῦτα δ' εἰποῦσα κατεφίλησε τοὺς ἀδελφοὺς καὶ μετὰ χριστιανικῆς ἀνεξικακίας συνεχώρησεν αὐτοὺς ἐξ ὧλης ψυχῆς.

Μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀνέδειξε τὸν μὲν Οὐαλεριανὸν μάγιστρον, δηλαδὴ ὑπουργόν, τὸν δὲ Γενέσιον ἔπαρχον τῆς Ἰλλυρίας.

§ 8. Πῶς ἀγαπῶντο δύο ἀδελφοί.

Δύο ἀδελφοὶ ἐκαλλιέργουν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς τρεῖς ἀγρούς αὐτῶν καὶ διένεμον κατόπιν τὰ προϊόντα ἐξ ἴσου.

Κάποτε ἔσπειραν μόνον τὸν ἓνα ἀγρόν των, ἄφησαν δὲ τοὺς δύο ἄλλους ἀσπάρτους, διὰ νὰ ἀναπαυθῶσι.

Κοτὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν, ὅστις ἦτο οἰκογενειάρχης, ἠσθένησεν ἐπανειλημμένως, δι' αὐτὸ δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐργασθῆ πολὺ πρὸς καλλιέργειαν τοῦ ἀγροῦ.

Ἦλθεν ἡ ἐποχὴ τοῦ θερισμοῦ· οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐθέρισαν τὰ σιτάρια των, ἐσχημάτισαν ἐξ αὐτῶν χειρόβολα, τὰ ἐμοίρασαν εἰς ἴσα μερίδια καὶ ἀφῆκαν αὐτὰ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ.

Τὴν νύκτα ὁ νεώτερος ἀδελφός, ὁ ὁποῖος ἦτο ἄγαμος, ἐσκέφθη ὡς ἐξῆς· «Ὁ ἀδελφός μου εἶνε οἰκογενειάρχης καὶ ἔχει ἐπομένως περισσοτέρας ἀνάγκας ἀπὸ ἐμέ. Ἐφέτος ἔχομεν πολὺ ἐλάχιστον σιτάριον καὶ τὸ μερίδιόν του δὲν θὰ φθάσῃ αὐτόν. Εἶνε δίκαιον λοιπὸν νὰ λάβῃ τὸ μεγαλύτερον μερίδιον. Ἐὰν τὴν νύκτα θέσω ὀλίγα χειρόβολα ἀπὸ τὸ ἰδικόν μου μερίδιον εἰς τὸ ἰδικόν του, ὁ ἀδελφός μου δὲν θὰ ἐννοήσῃ τοῦτο καὶ δὲν θὰ ἀρνηθῆ νὰ τὰ λάβῃ».

*Ἐκδοσις 2α 1922.

Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξε, μεταβὰς ἀμέσως εἰς τὸν ἀγρόν.

Ἄλλὰ τὴν αὐτὴν νύκτα ἐξυπνήσας καὶ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς εἶπεν εἰς τὴν γυναῖκά του· «Ὁ ἀδελφός μου εἶνε πολὺ νεώτερος καὶ ἀκμαιότερος ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἐργάζεται ἐπομένως δέκα φορὰς περισσότερον καὶ καλύτερον. Ἐφέτος μάλιστα αὐτὸς μόνος ἐκαλλιέργησε τὸν ἀγρόν. Διὰ τοῦτο εἶνε δίκαιον νὰ λάβῃ μερίδιον μεγαλύτερον.» Ἀς σηκωθῶμεν λοιπὸν καὶ ἄς υπάγωμεν νὰ θέσωμεν κρυφίως μερικὰ χειρόβολα ἀπὸ τὸ μερίδιόν μου εἰς τὸ ἰδικόν του».

Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν συνηντήθησαν οἱ δύο ἀδελφοὶ εἰς τὸν ἀγρόν, ἐξεπλάγησαν δὲ ἰδόντες ὅτι τὰ μερίδιά των ἦσαν πάλιν ἴσα.

Δὲν εἶπον ὅμως τίποτε, ἀλλὰ τὴν ἐπομένην νύκτα ἐπανάλαβον τὸ αὐτό, ἕκαστος δηλαδὴ ἐτοποθέτησε μέρος τοῦ μεριδίου του εἰς τὸ μερίδιον τοῦ ἄλλου.

Ἄλλὰ καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν τὰ μερίδια παραδόξως ἦσαν πάλιν ἴσα.

Καὶ τὴν τρίτην φορὰν ἐπανελήφθη τὸ αὐτό, μὲ τὸ αὐτὸ ὅμως ἀποτελεσμα.

Τότε ἕκαστος τῶν ἀδελφῶν ἀπεφάσισε νὰ υπάγῃ εἰς τὸν ἀγρόν μὲ φανόν, ἵνα ἐξακριβώσῃ τί συμβαίνει καὶ πῶς τὰ μερίδια μένουσι πάντοτε ἴσα.

Συνέπεσε δὲ οἱ δύο ἀδελφοὶ νὰ υπάγωσι κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν εἰς τὸν ἀγρόν, οὕτω δὲ ἐνόησαν τί συνέβαινε· συνεκινήθησαν δὲ καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ διὰ τὴν ἀμοιβαίαν αὐτὴν ἀγάπην καὶ ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους.

§ 6. Τὸ σπίτι μας.

ὦ, σπίτι μου καλὸ καὶ τιμημένο.

Χίλιες φορὰς νὰ εἶσαι εὐλογημένο,

Κι' ἅγια πάντα τοῦ Θεοῦ ματιὰ
Στὰ δέροφια μου νὰ δίνη εὐλογία,
Καὶ νὰ μυρώνῃ ἀδιάκοπα μὲ ὑγεία
Τὰ τίμα τῶν γονιῶν μου γηρατεία!
Σὺ μ' ἔμαθες τὸν Πλάστη νὰ πιστεύω
Καὶ τὴ γλυκειὰ Πατρίδα νὰ λατρεύω.
Σὺ κρούβεις μέσ' τὸ λατρευτό σου κτίριο
Τὸ φῶς καὶ τῆς ἀγάπης τὸ μυστήριο.
Ἡ κάθε σου γωνιά καὶ κάθε σου ἄκρη
Ἀντιλαλεῖ τὸ γέλοιο μου ἢ τὸ δάκρυ,
Τῶν τραγουδιῶν μου ἤχο ἢ στεναγμό,
Τὸν πόνο, τὴν ἐλπίδα, τὸν καῦμό.
Καὶ τὰ ψυχα ὅλα μὲ γνωρίζουν
Κι' ἀγάπης λόγια γύρω ψιθυρίζουν,
Τραπέζι, εἰκονοστάσι καὶ σκαμνί.
Χαμόγελο μοῦ δείχνει κάθε εἰκόνα
Καὶ τὴν ἀγκάλη ἀνοίγει ἢ πολυθρόνα,
Ἐποῦ κάθονταν οἱ γονιοί μου οἱ σεμνοί.

“Ο,τι κάμεις τῶν γονιῶν σου εἶνε ὄφελος δικό σου.

Οὐδὲν γλυκύτερον τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν.

“Ο,τι κάνεις τ' ἀδελφοῦ σου, εἶνε κέρδος τοῦ σπιτιοῦ σου.

§ 10. Πῶς τὸ ἔδαφος διατηρεῖται
πάντοτε γόνιμον.

Οἱ ἄνθρωποι παρετήρησαν ἀνέκαθεν, ὅτι ἐλαττοῦται σημαντικῶς ἡ παραγωγή τῶν ἀγρῶν ἐκείνων ἐν οἷς καλλιεργεῖται κατ' ἔτος τὸ αὐτὸ φυτόν.

Ὁ λόγος τούτου εἶνε εὐνόητος. Τὰ αὐτὰ φυτὰ ἀπορροφῶσι πάντοτε ἐκ τοῦ ἔδαφους τὰς αὐτὰς οὐσίας, διὰ τοῦτο δὲ αὗται ἐλαττοῦνται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος.

Ἐκδοσις 2α 1922.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπάρχουσι τρόποι, δι' ὧν δύναται τὸ ἔδαφος μόνον νὰ ἐπανακτῆσῃ τὰς ἐλαττουμένας θρεπτικὰς οὐσίας.

Ὁ πρῶτος τρόπος εἶνε νὰ μένῃ ὁ ἀγρὸς ἄσπαρτος ἐπὶ ἐν ἢ δύο ἔτη καὶ τοῦτο λέγεται *νεατὴ ἢ ἀγρανάπανσις*.

Ὁ δεύτερος τρόπος εἶνε νὰ καλλιεργῆται μὲν ὁ ἀγρὸς κατ' ἔτος, ἀλλὰ νὰ σπείρεται ἐν αὐτῷ ἄλλο φυτὸν τὸ ἐν ἔτος καὶ ἄλλο τὸ ἄλλο· τοῦτο δὲ λέγεται *ἀμειψισπορά*.

Ὁ λόγος, δι' ὃν ἡ νεατὴ εἶνε ὠφέλιμος, εἶνε ὁ ἐξῆς : Καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀγρὸς μένει ἄσπαρτος, τὰ μέρη τοῦ ἔδαφους, τὰ ὁποῖα περιέχουσι μὲν θρεπτικὰς οὐσίας, ἐπειδὴ ὅμως εἶνε δυσδιάλυτα, δὲν παρέχουσιν αὐτάς, διὰλύονται διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν πάγων, τοῦ ἀέρος, τοῦ ἡλίου καὶ τῆς βροχῆς.

Οὕτως, ὁ ἀγρὸς ἐφοδιάζεται πάλιν μὲ θρεπτικὰς οὐσίας καὶ ἐπανακτᾷ τὴν γονιμότητα, τὴν ἀναγκαίαν διὰ μέλλουσαν καλλιέργειαν.

* Ἀνάγκη ὅμως ὁ νεατιζόμενος ἀγρὸς νὰ ὀργώνηται, ἀπ' ἐνὸς ἵνα θάπτωνται τὰ φυόμενα ἄγρια χόρτα καὶ μεταβάλλωνται εἰς λίπασμα, ἀπ' ἐτέρου δὲ ἵνα οὕτως ἐκτίθεται τὸ ἔδαφος εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀέρος, τοῦ ἡλίου, τῆς βροχῆς καὶ τῶν πάγων. *

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ὁ ἀγρὸς πρέπει νὰ ὀργώνηται οὐ μόνον κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀγραναπαύσεως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς καλλιέργειας. Πρὸ τῆς σπορᾶς πρέπει νὰ ὀργώνηται ἅπαξ τοῦλάχιστον.

Χ Ὅπου τώρα αἱ ἐργατικαὶ χεῖρες εἶνε πολλαὶ ἢ οἱ καλλιεργούμενοι ἀγροὶ ὀλίγοι, ἐκεῖ ἡ νεατὴ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ συμφέρουσα. Ὁ γεωργὸς τότε μόνον ἀφήνει ἀχρησιμοποίητον ἓνα ἀγρόν, ἵνα ἔχῃ ἐξ αὐτοῦ πλουσιωτέραν εἰς τὸ μέλλον παραγωγὴν, ὅταν ἔχῃ ἕτοιμον ἄλλον νὰ καλλιεργήσῃ. Ὅταν ὅμως τοῦτο δὲν συμβαίνει, τότε

Ἐκδοσις 2x 1922.

ἐπιβάλλεται ἡ ἀμειψισπορά, ἥτις εἶνε ὠφέλιμος διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους :

Υπάρχουσι φυτά, τῶν ὁποίων αἱ ρίζαι φθάνουσιν εἰς πολὺ μικρὸν βάθος καὶ τὰ ὁποῖα λέγονται ἐπιπολαιόρριζα, ἄλλα δέ, τῶν ὁποίων αἱ ρίζαι φθάνουσιν εἰς ἰκανὸν βάθος καὶ τὰ ὁποῖα λέγονται βαθύρριζα.

Τὰ ἐπιπολαιόρριζα τρέφονται ἐκ τοῦ ἀνωτέρου ἐδάφους, τοῦ καθ' αὐτὸ λεγομένου ἐδάφους, τὰ δὲ βαθύρριζα ἐκ τοῦ κατωτέρου, τοῦ καλουμένου ὑπεδάφους.

"Αν λοιπὸν τὸ μὲν ἐν ἔτος σπείρομεν βαθύρριζα φυτά, π. γ. ὄσπρια, τὸ δὲ ἄλλο ἐπιπολαιόρριζα, π. γ. σιτηρά. κατορθοῦμεν, ὥστε νὰ ἀναπαύονται ἐναλλάξ καὶ τὸ ἔδαφος καὶ τὸ ὑπέδαφος.

† Πλὴν τούτου ὅμως, ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν φυτῶν ὡς πρὸς τὸ ποσόν, ὅπερ προσλαμβάνουσιν ἐξ ἐκάστης θρεπτικῆς οὐσίας. Τὸ ἐν π. γ. προσλαμβάνει πολὺ ἄζωτον, ἀλλ' ὀλίγον κάλι, τὸ ἄλλο πολὺ κάλι, ἀλλ' ὀλίγον φωσφορικὸν ὄξυ κ.τ.λ.

"Αν λοιπὸν τὸ μὲν ἐν ἔτος καλλιεργήσωμεν φυτὸν, μὴ ἀπαιτοῦν π.γ. πολὺ φωσφορικὸν ὄξυ—τὸ ὁποῖον ἐδαπάνησεν ἐκ τοῦ ἐδάφους τὸ πέρυσι καλλιεργηθὲν φυτὸν—τὸ μὲν καλλιεργούμενον φυτὸν δὲν θὰ πάθῃ, ἐκ τῆς ἐλλείψεως φωσφορικοῦ ὄξεος, τὸ δὲ ἔδαφος θὰ λάβῃ καιρὸν νὰ πλουτισθῇ καὶ μὲ τὸ στοιχείον τοῦτο, ὅπερ θὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ μέλλον δι' ἄλλο φυτὸν.

Τὸ συνηθέστερον παρ' ἡμῖν εἶδος ἀμειψισποράς εἶνε ἡ *διετής*, καθ' ἣν τὸ μὲν ἐν ἔτος σπείρομεν σιτηρά, τὸ δὲ ἄλλο ὄσπριώδη. Δύναται ὅμως αὕτη νὰ γίνῃ καὶ τριετής καὶ νὰ φθάσῃ μέχρις ἑπταετοῦς ἂν τὸ ἔδαφος εἶνε τοιοῦτον, ὥστε νὰ εὐδοκιμῶσιν ἐν αὐτῷ πλείονα εἶδη φυτῶν. Οὕτως ἐναλλάσσονται ὄσπρια, σιτηρά, γεώμηλα λίνον,

βάμβαξ, σήσαμον, πεπόνια, καρπούζια, αραβόσιτος, καπνός, τριφύλλιον. κ. τ. λ.

Τὰ ὀσπριώδη καὶ τὸ τριφύλλιον πλουτίζουν τὸ ἔδαφος εἰς ἄζωτον, ἀλλ' ἀφαιροῦσιν ἐξ αὐτοῦ τὸ κάλι καὶ τὸ φωσφορικὸν ὄξύ, τὰ ὁποῖα ἀφαιροῦσι καὶ τὰ σιτηρά.

Διὰ τοῦτο τὰς διὰ σιτηρῶν καὶ ὀσπριωδῶν ἀναλλάξ καλλιεργουμένας γαίας ἀνάγκη γὰ λιπαίνωμεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ λιπασμάτων παρεχόντων εἰς μεγάλην ποσότητα τὰ δύο ἀνωτέρω στοιχεῖα.

Τοιοῦτον λίπασμα εἶνε ἡ τέφρα ἀναμιγμένη μετὰ μικρᾶς ποσότητος ἀσβέστου, ὡς καὶ ἡ τέφρα τῶν ὀστῶν τῶν ζώων, ἀφοῦ κονιοποιηθῆ. Ὠφέλιμα εἶνε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ τὰ ἀπόστακτα τῶν ἀσβεστοκαμίνων.

§ II. Πῶς εἰς διδασκαλὸς ἐνεργετεῖ τοὺς κατοικοὺς τεσσάρων χωρίων.

1. Πῶς ἡ καταστροφή ἐνὸς δάσους ἔβλαψε τὰ χωρία.

Ἐν τινι χωρίῳ τῆς Ἑλλάδος πρὸ δεκαετίας περίπου, διορίσθη γέρος διδασκαλὸς, τὸν ὁποῖον μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὑπεδέχθησαν οἱ κάτοικοι.

Ἐφιλοξενεῖτο κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀφίξεώς του ἐν τινι οἰκίᾳ ἀγαθοῦ χωρικοῦ, ὅπου καθ' ἑσπέραν συνηθροίζοντο τινες τῶν γειτόνων συνομιλοῦντες μετὰ τοῦ διδασκάλου περὶ διαφόρων ζητημάτων, ἰδίως δὲ περὶ τοῦ χωρίου των, περὶ τοῦ ὁποῖου ἐζήτηι πληροφορίας ὁ διδασκαλός.

«Δυστυχῶς, κύριε διδάσκαλε», λέγει γέρον τις χωρικός, «ἦλθατε εἰς ἐποχὴν παρακμῆς καὶ δυστυχίας τοῦ χωρίου μας».

Ἀναγνωσματάριον Ε' τάξεως Δημ. Σχολείου.

3

Ἐκδοσις 2α 1922.

— «Εἰς τί συνίσταται, παρακαλῶ, ἡ δυστυχία, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖτε»;

— «Εἶδετε τὴν ἐκτεταμένην πεδιάδα μας; Οἱ καρποὶ τῆς ἡδύναντο νὰ θρέψωσι πλουσίως τὸ χωρίον μας καὶ τὰ τρία ἄλλα γειτονικὰ χωρία, σήμερον δὲ οἱ καρποὶ τῆς εἶνε μῆδαμνοί».

— «Διατὶ τοῦτο; μήπως δὲν καλλιεργεῖται;»

— «Βεβαίως δὲν καλλιεργεῖται ὡς ἄλλοτε, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων κακῶν, ἀπὸ πινῶν ἐτῶν ἔχομεν καὶ ἐλώδεις πυρετούς, τοὺς ὁποίους ἄλλοτε δὲν εἶχομεν καὶ ἔνεκα τούτου ἡ ἐργασία ἠλαττώθη. Ἄλλ' ὅπωςδῆποτε καλλιεργεῖται. Τὸ κακὸν εἶνε, ὅτι δὲν παράγει».

— «Ἐνῶ ἄλλοτε παρήγε! Ποῦ ἀποδίδετε τὴν αἰτίαν;»

— «Ποῖος γνωρίζει; Ἴσως διότι τινὲς τῶν πέριξ, πηγῶν ἐστείρευσαν, ἄλλων δὲ τὸ ὕδωρ ἠλαττώθη».

— «Ὅστε ἐστείρευσαν καὶ καὶ πηγαί! Δὲν πίπτουσι βροχαὶ καὶ χιόνες ὡς ἄλλοτε;».

— «Ὀλιγότεραι, ἀλλὰ πίπτουσι. Τὸ δυσάρεστον εἶνε, ὅτι ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν χιόνων ἔχομεν κατ' ἔτος καταστροφάς, διότι σχηματίζονται χεῖμαρροι παρασύροντες τὰ διάφορα ὑλικά, διὰ τῶν ὁποίων καλύπτουσι τὰ καλλιεργημένα κτήματα, ἐκρίζουντες δένδρα καὶ κορμηνίζοντες τοὺς ἀγροτικούς οἰκίσκους. Εὐτύχημα δὲ εἶνε, ὅτι δὲν διευθύνονται πρὸς τὸ χωρίον».

— «Ἀρχίζω νὰ ἀνακαλύπτω τὴν αἰτίαν ὄλων τῶν κακῶν», εἶπεν ὁ διδάσκαλος.

— «Δὲν μοὶ λέγετε, σᾶς παρακαλῶ, οἱ πυρετοὶ ἀπὸ πόσων ἐτῶν μαστίζουσι τὸ χωρίον;»

— «Ἀπὸ 30 ἐτῶν περίπου».

— «Ἐχετε λιμνάζοντα ὕδατα;»

— «Ἐχομεν πάντοτε εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς πε-

διάδος, ἐνῶ παραδόξως αἱ πηγαὶ ἐστείρευσαν! Τὶ ἀλλόκοτα πράγματα!».

— «Καθόλου ἀλλόκοτα· τὸναντίον φυσικώτατα! Ἐνόησα πλέον, τί συμβαίνει. Στοιχηματίζω, ὅτι πρὸ 40 ἢ 50 ἐτῶν εἰς τὸ κατάγυμνον ὄρος, τὸ ἀνωθεν τοῦ χωρίου, θὰ ὑπῆρχε δάσος τὸ ὁποῖον ἐκίη ἢ ἄλλως πὺς κατεστράφη».

✠ Ακριβῶς ὑπῆρχε δάσος ἀπέραντον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἐκυνήγουν πέρδικας, δορκάδας, λαγούς, ἀλώπεκας καὶ ἄλλα κατὰ τὴν νεότητά μου, ἔκοπτον δὲ καὶ ξύλα. Ἀλλὰ πὺς τὸ γνωρίζετε; Σᾶς τῷ εἶπεν ἴσως γέρον τις τοῦ χωρίου;» ✠

— «Ὅχι, ἀλλὰ τὸ ἐνόησα ἐκ τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα μοὶ εἶπετε, ὅτι συμβαίνουν ἐνταῦθα. Ἡ ἀφορία τῆς πεδιάδος, ἡ στείρευσις τῶν πηγῶν, οἱ χεῖμαρροι, τὰ λιμνάζοντα ὕδατα καὶ οἱ ἐκ τούτων πυρετοὶ εἶνε ἀποτελέσματα τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους. Εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι καὶ τὸ κλίμα θὰ μετεβλήθη· θὰ εἶνε πολλὴ θερμότης τὸ θέρος καὶ πολὺ ψῦχος τὸν χειμῶνα».

— «Περίεργον!» ἀνεφώνησαν οἱ χωρικοί. «Τόσην δύναμιν ἔχουσι τὰ δάση;»

— «Καὶ ἀκόμη μεγαλυτέραν!», εἶπεν ὁ διδάσκαλος. «Θὰ ἐκπλαγῆτε φίλοι μου, μανθάνοντες τὰς ἀπίρους ὠφελείας τῶν δασῶν».

— «Θὰ μᾶς ὑποχρεώσετε, κύριε διδάσκαλε, νὰ μᾶς φωτίσετε εἰς τὸ ζήτημα αὐτό».

— «Πολὺ εὐχαρίστως».

«Ἐκ τῶν δένδρων τῶνδασῶν πίπτουσι φύλλα, τὰ ὁποῖα σηπόμενα μεταβάλλονται εἰς λίπασμα».

«Μέρος τοῦ λιπάσματος τούτου μένει ἐν αὐτῷ τῷ δάσει καὶ λιπαίνει τὰ δένδρα, μέρος δὲ παρασυρόμενον ὑπὸ τῶν βροχῶν κατέρχεται καὶ λιπαίνει τὰ πεδινὰ μέρη»

Ἐκδοσις 2κ 1922.

«Ἡ λίπανσις αὐτῆ τῆς πεδιάδος σας ἔλειψε μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ δάσους καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀφορία.

«Ἐπρεπεν ὅμως νὰ λιπαίνηται δι' ἄλλων λιπασμάτων, ἀφοῦ ἔλειψεν ἡ ἀδάπανος λίπανσις ἐκ τοῦ δάσους».

— «Ἐβαρυνόμεθα τὴν δαπάνην καὶ τοὺς κόπους», εἶπον οἱ χωρικοί.

— «Τότε μὴ παραπονεῖσθε διὰ τὴν ἀφορίαν».

— «Ἀλλὰ ποίαν σχέσιν ἔχουσι τὰ δάση πρὸς τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν;»

✕ Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν ἐξέρχεται ἐκ τῆς γῆς. Πῶς εὐρίσκειται ἐν αὐτῇ; Μέρος τοῦ ὕδατος τῶν βροχῶν καὶ τῶν χιόνων διαπερᾷ τὸ ἔδαφος καὶ συναθροίζεται ἐντὸς τῆς γῆς εἰς μεγάλας ποσότητας. Τὸ ὕδωρ τοῦτο λαμβάνει διαφόρους διευθύνσεις. Ὅπου δὲ εὖρη μαλακὸν τὸ ἔδαφος διατρύπᾳ αὐτὸ καὶ ἐξέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τότε σχηματίζεται πηγὴ. Ὅταν ἡ πηγὴ παύσῃ, σημαίνει ὅτι τὸ ἐντὸς τῆς γῆς ὕδωρ ἐξέλιπε. †

✕ Τὰ δάση τώρα ἀφ' ἑνὸς μὲν προκαλοῦσι περισσώτερας βροχὰς καὶ χιόνας ἀφ' ἑτέρου δὲ διευκολύνουσι τὴν ἀπορρόφησιν τοῦ ὕδατος ὑπὸ τοῦ ἐδάφους. Τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο γίνεται διότι τὸ ὕδωρ παραμένει περισσώτερον χρόνον ἐπὶ τοῦ δασικοῦ ἐδάφους, τὸ δ' ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τούτου παχὺ στρώμα τῶν φύλλων ἀπορροφᾷ ὡς σπόγγος τὸ ὕδωρ. Τὸ ὕδωρ, οὕτω κρατούμενον, διαπερᾷ τὸ ἔδαφος καὶ κατέρχεται ἐντὸς ἐνῶ ἄλλως θὰ ἐξέφευγε ταχέως ἐκ τῆς ἐπιφανείας, χωρὶς νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ ἔδαφος».

— «Οἱ χεῖμαρροι πάλιν ποίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὰ δάση;»

— «Οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων καὶ τὰ φυλλώματα τῶν θάμνων, ἐπὶ τῶν ὁποίων προσκόμπει τὸ κατερχόμενον ὕδωρ, σκορπίζουν αὐτὸ καὶ οὕτω κατέρχεται ἡρεμῶς».

Ἐκδοσις 2. 1922.

τερον χωρίς νάσυσσωρευῆται καὶ νά σχηματίζῃ χειμάρρους.

«Οἱ χεῖμαρροι καταστρέφουσι δύο ἐδάφη τὸ ἐπικλι-
νές ὅπερ ἀπογυμνοῦσι, καὶ τὸ πεδινόν, τὸ ὁποῖον κατα-
καλύπτουσι.

«Παραλείπω τὰς ἄλλας καταστροφάς, τὰς ὁποίας
προξενοῦσι, τὴν ἐξ αὐτῶν πλήμμυραν τῶν ποταμῶν, τὴν
κατακρήμνισιν τῶν οἰκιῶν, τὸν πνιγμὸν ζώων καὶ ἀνθρώ-
πων καὶ ἄλλας.

«Ἄλλὰ καὶ τὰ ἔλη ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν δασῶν
σχηματίζονται. Τὸ ὕδωρ τὸ ὁποῖον θὰ ἀπερροφᾶτο ὑπὸ
τοῦ δασικοῦ ἐδάφους, ἵνα πλουτίσῃ τὰς πηγάς, μὴ δυνά-
μενον νά παύσῃ καὶ ἀπορροφηθῆ, κατέρχεται ὡς
χεῖμαρρος καὶ καταλαμβάνει τὰ ἐντῆ ἐπιφανείᾳ κοιλώματα,
ὅπου λιμνάζον προκαλεῖ τοὺς ἐλώδεις πυρετούς.

«Ἡ καταστροφή τῶν δασῶν ἐπέφερε καὶ τοῦ κλίμα-
τος τὴν μεταβολήν. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε
δάσος, οὔτε τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος ἦτο ὅσον εἶνε σή-
μερον, οὔτε ἡ θερμότης τοῦ θέρους, οὔτε οἱ ἄνεμοι ἦσαν
τόσον σφοδροί.

«Τὸ γυμνὸν ἔδαφος, ἰδίως αἱ πέτραι, εἶνε σώματα
εὐθερμαγωγὰ ἀπορροφῶσι δηλαδὴ εὐκόλως τὴν θερμό-
τητα. Τὰ δένδρα τοῦναντίον εἶνε δυσθερμαγωγὰ, ἦτοι ἀπορ-
ροφῶσιν ὀλίγην θερμότητα, ὀλιγωτέραν ἐκείνης τὴν ὁποίαν
θὰ ἀπερροφᾶ τὸ ἔδαφος, ἂν ἦτο γυμνόν. Ἐπομένως ὁ ἐκ
τῶν δασῶν ἀήρ εἶνε ὑψιθερμότερος τὸ θέρος».

«Ἄλλ' εἶνε συγχρόνως καὶ θερμότερος τὸν χειμῶνα,
διότι τὰ δένδρα, καὶ μὲν ἀπορροφῶσιν ὀλίγην θερμότητα,
ἀλλὰ διατηροῦσιν αὐτὴν περισσότερον χρόνον, ὅπως ὅλα
τὰ δυσθερμαγωγὰ σώματα.

«Ὁ ἀήρ τῶν γυμνῶν μερῶν εἶνε ψυχρότερος τὸν χει-
μῶνα, διότι εἶνε εὐθερμαγωγὰ, διὰ τοῦτο δὲ ἀπορροφῶσι
μὲν πολλήν θερμότητα, ἐφ' ὅσον θερμαίνονται ὑπὸ τοῦ

Εκδοσις 2α 1922.

ἡλίου, ἀλλ' εὐθύς αποβάλλουσι αὐτήν, ὅταν παύσῃσι θερμαινόμενα.

« Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνεμοι εἶνε μετριώτεροι εἰς τὰ δασώδη μέρη, διότι ἀνακόπτεται ἡ ὄρμη των ἐπὶ τῶν κορυφῶν καὶ τῶν φυλλομαίων, ὡς καὶ ἡ ὄρμη τοῦ ὕδατος ».

« Ὅστε βλέπετε, κύριοι, ὅτι πάντα τὰ κακὰ προῆλθον ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ δάσους ».

— ἘΑὐτὸ εἶνε βέβαιον», ἀπεκρίθη ὁ γέρον, « διότι πρὸ 40 ἐτῶν οὐδὲν τοιοῦτον κακὸν ὑπῆρχεν εἰς τὸ χωρίον μας, οὐδὲ εἰς τὰ γειτονικά ».

« Ἀφ' οὗτου ὁ κατηραμένος ἐκεῖνος ἄνθρωπος πρὸ 45 ἐτῶν ἦναψε πῦρ καὶ ἐκάη τὸ δάσος, πάντα τὰ κακὰ συνεσωρεύθησαν. Ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη, κύριε διδάσκαλε, οἱ λόγοι σας νὰ ἀκουσθῶσιν ὑφ' ὄλων τῶν κατοίκων ».

— Ἀκρίβως σκέπτομαι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν νὰ ὁμιλήσω ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο »

2. Τὸ κήρυγμα τοῦ διδασκάλου.

Τὴν προσεχῆ Κυριακὴν ὁ διδάσκαλος κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ὁμίλησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ τῶν συμβάντων κακῶν, ἕνεκα τῆς καταστροφῆς τοῦ πλησίον δάσους, ὡς ἐξέθεσεν αὐτὰ καὶ εἰς τοὺς ὀλίγους χωρικούς. Κατόπιν προσέθηκεν.

« Ἄν θέλετε, κύριοι, ὑγείαν καὶ πλοῦτον, γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ὕδωρ καὶ δροσερὸν ἀέρα, ἐν γένει ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν παρόντων κακῶν, ἀγαπήσατε τὰ δάση! Χώρα, τῆς ὁποίας τὰ δάση ὁσημέραι ἐλαττοῦνται ἀντὶ νὰ αὐξάνωνται, βαίνει εἰς τὴν καταστροφὴν. »

« Ἀλλὰ πλὴν τῆς ὑγείας, πλὴν τῆς διὰ τῶν δασῶν διασώσεως καὶ προόδου τῆς γεωργίας, πλὴν τῶν τόσων ἄλλων ἀγαθῶν, ὅσα τὰ δάση παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς, παρέ-

Ἔκδοσις 2α 1922.

χουσι ταῦτα καὶ ξύλα διὰ τὰς διαφόρους ἡμῶν ἀνάγκας καὶ καρποὺς χρησιμωτάτους, καθὼς τὰ βαλανίδια, τὰ ξυλοκέρατα, τὰ κάστανα καὶ ἄλλους, καὶ πολυτίμους φλοιοὺς καὶ ρητίνας, ἐκ τῶν ὁποίων ἑκατοντάδας χιλιάδων δραχμῶν δύνανται νὰ εἰσπράττωσιν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων σας.

« Ἐξ ὅλων δὲ τῶν δασῶν τῆς Ἑλλάδος πολλαὶ δεκάδες ἑκατομμυρίων ἠδύναντο νὰ εἰσπράττωνται, ἂν οἱ κάτοικοι ἐφρόντιζον ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας των.

« Ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἀναδασωθῇ τὸ ὄρος.

« Οἱ ὑπάρχοντες θάμνοι ἐντὸς ὀλιγίστων ἐτῶν θὰ γίνωσι δένδρα, ἂν παύσετε νὰ ὀδηγῆτε τὰς αἰγὰς σας πρὸς βοσκὴν εἰς τὸ ὄρος.

« Τὰ ἀραιότερα μέρη δύνανται νὰ πυκνωθῶσι διὰ σπορᾶς δασικῶν δένδρων, ἅτινα θὰ ὑποδείξῃ εἰς ἡμᾶς εἰς φίλος μου ἐπιστήμων δασοκόμος.

« Καλὸν μάλιστα εἶνε αἱ αἰγες νὰ ἀντικατασταθῶσι διὰ προβάτων. Τὸ πολὺ δύναιτο νὰ κρατήσῃ ἐκάστη οἰκογένεια μίαν ἢ δύο ἐξ αὐτῶν, αἵτινες ὅμως νὰ μὴ πλησιάζωσιν εἰς τὸ δάσος :

Τοιοῦτοτρόπως μετὰ 5—6 ἔτη θὰ ἔχωμεν τὸ πρῶτον εὐεργέτημα, τὸ ὠραῖον καὶ εὐεργετικὸν πράσινον χροῶμα.

« Μετὰ δέκα ἔτη τὰ δένδρα θὰ δίδωσι καρποὺς, τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν θὰ ἐπαυξηθῇ, τὸ ψῦχος καὶ ὁ καύσων θὰ ἐλλαττωθῶσιν ἐπαισθητῶς καὶ ἡ γονιμότης τῆς πεδιάδος θὰ ἐπανέλθῃ.

« Μετὰ εἴκοσιν ἔτη τὸ δάσος θὰ εἶνε εἰς τὴν ἀκμὴν του.

« Ἄν τὸ ὄρος δὲν εἶχεν ἀπογυμνωθῇ, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δάσους θὰ ἐπεταχύνετο.

« Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ξηρότης τοῦ ἐδάφους δὲν ἐμποδίζει τὸν σχηματισμὸν δάσους, διότι τὰ ριζίδια τῶν δένδρων
Ἐκδόσις 2α 1922.

δρων χύνουσι οξέα τινά, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰς τὰς πέτρας δύνανται νὰ σχίζωσι. Βραδύτερον τὰ δένδρα θὰ λιπαίνωνται διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν φύλλων, τὰ ὁποῖα θὰ σχηματίσωσι δασικὸν ἔδαφος, κατάλληλον πρὸς διατροφὴν τῶν δένδρων. ✕

«Οὐδὲν ἀπαιτοῦσι παρ' ἡμῶν τὰ δάση, εἰμὴ μόνον νὰ μὴ τὰ βλάπτωμεν! Βλάπτοντες τὰ δάση τιμωρούμεθα σκληρῶς!

«Πρέπει ὅμως συγχρόνως νὰ γίνῃ καὶ ἄλλο νὰ ἀποξηρανθῶσι καὶ τὰ ἔλη.

«Τὰ εἶδον καὶ νομίζω, ὅτι ἡ ἀποξήρανσις αὐτῶν δὲν εἶνε δύσκολος. Τινῶν τὸ ὕδωρ δύναται νὰ ἀποστραγγισθῇ διὰ τῆς ἀνορύξεως τάφρων. Αἱ τάφροι πρέπει νὰ φθάνωσι μέχρι τῆς κατοφερείας, ὁπόθεν τὸ ὕδωρ θὰ διασκορπίζεται, ἅμα συγκεντρούμενον.

«Τὰ ἄλλα εἶνε μικρὰ κοιλώματα, τὰ ὁποῖα καταστρέφονται δι' ἐπιχώσεως.

«Θὰ ἐξετάσωμεν πόθεν εἶνε δυνατόν νὰ συλλέξωμεν γῶμα καὶ ἄμμον, ἀλλὰ καὶ ὀλίγην ἄσβεστον. Θὰ παραχθῇ οὕτω καλὴ ποιότης καλλιεργησίμου γῆς.

«Πρὶν προβῶμεν εἰς τὴν ἀποστράγγισιν τῶν ἄλλων ἐλῶν διὰ τῆς ἀνορύξεως τάφρων, πρέπει νὰ προμηθευθῶμεν ἰκανὴν ποσότητα ἄσβεστου, ἵνα καλύψωμεν τὸ ἔδαφος, ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου θὰ ἐκφύγῃ τὸ ὕδωρ.

«Ἡ ἄσβεστος θὰ ὠφελήσῃ διττῶς. Πρῶτον θὰ καταστρέψῃ τὰ μιάσματα, ἅτινα θὰ μολύνωσι τὸν ἀέρα κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ὕδατος. Ἐπειτα θὰ βελτιώσῃ τὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους χάριν τῆς καλλιεργείας.

«Εἰς τὴν ἐλώδη γῆν, ἣτις εἶνε σκληρά, ρίπτουσι ἄσβεστον, ἵνα καταστήσωσι αὐτὴν πορωδεστέραν.

«Ἡ ἀποξήρανσις τῶν ἐλῶν τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθη-
Ἐκδοσ.ς 2α 1922.

σαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ δάσους, θὰ κατορθοῦτο καὶ διὰ τῆς ἀναδασώσεως, ἣτις θὰ ἠμπόδιζε τὸν σχηματισμὸν τῶν χειμάρρων· ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ παρέλθῃ πολὺς χρόνος, καθ' ὃν θὰ ὑποφέρωσιν ἐκ τῆς ἔλνοσιᾶς οἱ κάτοικοι· αὐτὸ δὲ δὲν εἶνε φρόνιμον.

«Εὐχομαι», εἶπεν ἐν τέλει ὁ διδάσκαλος, «ὁ Ὑψιστος νὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς νὰ κατορθώσωμεν τὸ ποθοῦμενον».

3. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁμιλίας τοῦ διδασκάλου.

Οἱ λόγοι τοῦ διδασκάλου ἐνεποίησαν βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς χωρικούς, διότι πρώτην φορὰν ἤκουσαν τόσον ὠφέλιμον διδασκαλίαν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας καὶ καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν οὐδεμία ἄλλη ἤκούετο ὁμιλία, ἢ πῶς θὰ κατορθωθῶσι ὅσα εἶπεν ὁ διδάσκαλος.

Ἀπεφασίσθη τὴν ἐπομένην Κυριακὴν νὰ προσκληθῶσιν οἱ κάτοικοι καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων καὶ νὰ γίνῃ συλλαλητήριον, ἵνα ζητηθῇ ἡ συνδρομὴ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ ἔργον.

Ἀλλὰ φρονίμως, εἰς ἐκ τῶν κατοίκων ἀντέτεινεν εἰς τοῦτο.

«Τὰ συλλαλητήρια», εἶπεν εἶνε καλὰ καὶ ἀρμόζουσιν εἰς ἐλευθέρους πολίτας, ζητοῦντας νομίμως παρὰ τοῦ Κράτους ἰσθὰ καὶ κοινωφελῆ πράγματα.

Ἀλλ' ἄς ὁμολογήσωμεν, κύριοι, ὅτι ἀπὸ τινῶν ἐτῶν γίνεται κατάχρησις συλλαλητηρίων, εἰς τὰ ὅποια σπανίως ἀκούονται φρόνιμοι λόγοι! διὰ τοῦτο ἀπώλεσαν τὴν ἀξίαν των.

«Καλύτερον εἶνε νὰ βασισθῶμεν εἰς τὰς δυνάμεις μας! Ἡ πεποιθήσις εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις διακρίνει πάντοτε τοὺς γενναίους καὶ φιλοπροόδους ἀνθρώπους!»

Ἐκδόσις 2. 1922.

« Η ἀμεριμνησία καὶ ἀπαίτησις νὰ φροντίζωσιν ἄλλοι περὶ ἡμῶν χαρακτηρίζει τοὺς ἀνικάνους, τοὺς ἀτόλμους καὶ πρὸ πάντων τοὺς ὀκνηροὺς! Ὁραῖον θὰ ἦτο νὰ ἀποξηρανθῶσι τὰ ἔλη, καθ' ὃν χρόνον ἡμεῖς θὰ συνεζητοῦμεν εἰς τὰ κατηλεῖα! Ὁραία θὰ ἦτο ἢ ἀναδάσωσις ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐργασθῶμεν δι' αὐτήν. Ὁραία θὰ ἦτο ἢ καθαριότης τῶν ὁδῶν, δι' ἐμμίσθων ὁμοῦς ὁδοκαθαριστῶν, ἐνῶ θὰ ἤρκει νὰ καθαρίζωσιν αἱ γυναῖκες μας τὸ πρὸ τῆς ἰδίας μας οἰκίας μέρος τῆς ὁδοῦ! Καὶ τέλος πάντων ὅλα τὰ θέλομεν, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ ἐργαζώμεθα!

« Προτεῖνω, κύριοι, τὸ ἔργον νὰ ἐκτελεσθῇ δι' ἐράνου καὶ ἀτομικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων τῶν τεσσάρων χωριῶν τοῦ δήμου μας. Εἴμεθα περίπου 800 οἰκογένειαι. Ἄν ἀφαιρέσωμεν 200, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ δώσωσι χρηματικὴν βοήθειαν, μένουσιν 600 δυνάμεναι νὰ προσφέρωσιν ἀνὰ δραχμὰς 10. Οὕτω συναθροίζομεν 6 χιλιάδας δραχμὰς, διὰ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν θαύματα! Δι' αὐτῶν δυνάμεθα νὰ προσκαλέσωμεν δασοκόμον καὶ γεωπόνον, νὰ ἀγοράσωμεν σπόρους δένδρων καὶ μικρὰ φυτὰ χάριν τῆς ἀναδάσωσης καὶ ἄσβεστον διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῶν τελμάτων. Τὰ ἄλλα δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἐργασίας.

« Ἄς σχηματισθῇ ἐπιτροπὴ ἀποτελούμενη ἐκ τοῦ δημάρχου, τοῦ εἰρηνοδίκου, τοῦ διδασκάλου καὶ ἐνὸς γέροντος ἐξ ἐκάστου χωρίου, ἥτις νὰ συλλέξῃ καὶ διαχειρισθῇ τὰ χρήματα.

« Θὰ ὀρίσῃ φύλακας ἐκ τῶν νέων τοῦ χωρίου ἀμίσθους, οἵτινες ἐκ περιτροπῆς δὲν θὰ ἐπιτρέπωσι τὴν αἰγοβοσκίην καὶ θὰ ἐπιτηρῶσι τοὺς ξυλευομένους, ὥστε νὰ κόπτωσι θάμνους, οὐχὶ δὲ τὰ δενδρούλια τὰ ὅποια θὰ γίνωσι δένδρα.

«Ἡ ἐργασία θὰ ἐκτελῆται ὑπὸ πάντων κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς.

«Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, χωρὶς μεμψιμοιρίας καὶ παράπονα, ὅτι τινὲς δὲν ἦλθον ἢ ἄλλοι ἐργάζονται ὀλιγότερον, ἐὰν ἐργασθῶμεν δέκα ἑορτασίμους ἡμέρας ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου, θὰ περατώσωμεν τὸ ἔργον.

«Ἄν μείνη ὑπόλοιπον ἐκτελεῖται κατὰ τὸ ἐπιπλέον ἔτος.

«Οὕτω καὶ μόνον νομίζω καλὸν νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ ἔργον, διότι θὰ ἐκτελεσθῇ ἀφεύκτως καὶ ταχέως ἄνευ δαπάνης τοῦ Δημοσίου.

«Σκεφθῆτε, κύριοι, ὅτι ἐκάστη οἰκογένεια ἐξ ἡμῶν θὰ δαπανήσῃ 10 δραχμάς, ποσὸν δηλαδὴ ἀσήματον τὸ ὁποῖον δύναται νὰ οἰκονομήσῃ ἐκ τῶν καθημερινῶν της ἐξόδων.

«Ἡ ἀτομικὴ ἡμῶν ἐργασία δὲν πρέπει νὰ λογισθῇ διότι δὲν θὰ ἐργασθῶμεν ἡμέρας ἐργασίμους. Μετὰ τὴν θεϊαν λειτουργίαν, ἀντὶ νὰ κατευθυνθῶμεν εἰς τὰ κατηλεῖα, διευθυνόμεθα εἰς ἐργασίαν κοινοφελῆ, ἠθικὴν, Χριστιανικὴν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς θὰ εὐλογήσῃ.

«Καὶ ὅμως ἡ τόσον ἐλαφρὰ δι' ἡμᾶς δαπάνη καὶ ἐργασία εἰς τὸ Δημόσιον θὰ ἐστοίχιζε τοῦλάχιστον 150 χιλιάδας δραχμῶν! Διότι θὰ ἐχρειαζέτο νὰ καταβληθῶσι χιλιάδες ἡμερομισθίων, νὰ πληρωθῶσιν ὀδοιπορικὰ καὶ ἀμοιβαὶ μηχανικῶν, νὰ κερδίσωσιν οἱ ἐργολάβοι, κ.λπ.

«Δὲν εἶνε λυπηρὸν καὶ ἐπιβλαβὲς νὰ δαπανήσῃ τὸ Δημόσιον ποσόν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ οἰκονομήσῃ δι' ἔργα δυσχερῆ, σιδηροδρόμους, γέφυρας, ἀποξηράνσεις μεγάλων ἐλῶν ἢ κατασκευὴν ὁδῶν; ✓

«Οἱ πολῖται πρέπει νὰ θεωρῶσι τὸ δημόσιον χρῆμα ὡς ἴδιον, ὡς προσερχόμενον ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων, καὶ πάντοτε μετὰ φειδοῦς νὰ ζητῶσι τὴν δαπάνην αὐτοῦ».

Ἐκδοσις ^{μηνος} 2x 1922.

Οἱ λόγοι τοῦ ὁμιλήσαντος ὑπῆρξαν πειστικοί. Ὅσα εἶπεν, ἐφηροσόθησαν καὶ ἐπέτυχον!

Παρηλθὼν ἔκτοτε δέκα ἔτη καὶ τὰ χωρία τοῦ δήμου ἐκεῖνου μετέβαλον ὄψιν.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς πρώτης ἀπὸ κοινοῦ ἐργασίας ἐνεθάρρυνε τοὺς χωρικοὺς καὶ εἰς ἄλλα κοινωφελῆ ἔργα.

Διατηροῦσι δι' ἐράνων ἴδιον γεωπόνον, ὅστις ἐδίδαξεν αὐτοὺς πλεῖστα εἶδη καλλιέργειας· πρὸς τούτοις δὲ κτηνοτροφίαν, μελισσοκομίαν καὶ σηροτροφίαν εἰς τὴν ὁποίαν καταγίνονται μετὰ ζήλου αἱ γυναῖκες.

Ἀλλὰ πλὴν τούτου, διὰ τῆς κοινῆς ἐργασίας ἐγεννήθη ἐν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλληλοβοηθείας.

Τὴν κατῆφειαν ἐκ τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς πείνης διεδέχθη ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐτυχία! Τὰ ἀπαίσια ἔλη διεδέχθησαν αἱ δροσεραὶ πηγαὶ καὶ τὰ διαυγῆ ρυάκια καὶ τὰς ἐκ τούτων ἀναθυμιάσεις τὸ ἄρωμα τοῦ δάσους! Τὸ ἐλεεινὸν κόσμημα τῶν βατράχων διεδέχθη τὸ κελάδημα τῆς ἀηδόνης!

§ 12. Διὰ τί πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὰ πτηνά.

Ὅλοι γνωρίζομεν τὰ χαριτωμένα πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὰ πτηνά. Ἡ θεὰ τῆς πτήσεως καὶ τῆς μορφῆς αὐτῶν καὶ τὸ ἄκουσμα τοῦ κελαδήματός των ἀποτελοῦσι μίαν τῶν ὠραιότερων καὶ εὐγενεστέρων ἀπολαύσεών μας.

Ὅλίγοι ὅμως γνωρίζουσιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ζήσει ἄνευ αὐτῶν! Ὅλίγοι γνωρίζουσιν, ὅτι ἄνευ αὐτῶν ἡ γῆ θὰ ἦτο ἀληθῆς κοιλάς κλαυθμῶνος!

Τὰ πτηνὰ καταστρέφουσι τὰ ἔντομα, ἅτινα εἶνε καταστρεπτικώτατα εἰς πάντα τὰ εἶδη τῶν φυτῶν, ἀπὸ τῶν μεγίστων δένδρων μέχρι τοῦ μικροτάτου χόρτου!

Ἐκδόσις 2x 1922.

Τὰ καταστρεπτικὰ ἔντομα πολλαπλασιάζονται μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, δύνανται δὲ νὰ καταστρέφουν ὀλόκληρα δάση ἢ ὀλοκλήρους καλλιεργημένας ἐκτάσεις.

Οὐδὲν ἄλλο ἀποτελεσματικώτερον μέρος ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν φοβερῶν τούτων ἐχθρῶν ὑπάρχει πλὴν τῶν πτηνῶν.

Ἐν πτηνὸν δύναται καθημερινῶς νὰ ἐξολοθρεύσῃ, τρῶγον ἢ ἄλλως πως καταστρέφον, ποσότητα ἐντόμων ἴση πρὸς τὸ βῆρος τοῦ σώματός του.

Ἐν τινι ὑποστέγῳ ἀνθοκομείῳ ὑπῆρχον τρεῖς ροδαὶ καλυφθεῖσαι ὑπὸ στρώματος φυτοφθειρῶν, αἵτινες ἠπείλουν νὰ τὰς ἀποξηράνωσι. Εἰσῆχθη εἰς τὸ ἀνθοκομεῖον εἷς αἰγίθαλος καὶ μετὰ τινος ὥρας τὰ καταστρεπτικὰ ἔντομα ἐξηφανίσθησαν.

Εἰς τὰς ἀμπέλους ἐπαρχίας τινὸς ἐνεφανίσθησαν κάμπαι, καταστρέφουσαι τὰς ἀμπέλους, οἱ δὲ ἰδιοκτῆται εὖρον ὡς μόνον μέσον σωτηρίας νὰ ἀπολύσωσιν ἐντὸς αὐτῶν τὰς ὄρνιθας τῶν ! Αἱ κάμπαι ἐξηφανίσθησαν.

Ὁ Μέγας Φρειδερίκος διέταξέ ποτε νὰ καταδιωχθῶσιν οἱ στρουθοί, οἱ σπουργῖται, διότι ἔβλαπον τὰς κερασέας του.

Ἡ καταδίωξις ὑπῆρξεν ἀτηνῆς, διότι προεκήρυξεν ἀμοιβὴν δι' ἕκαστον φονευόμενον στρουθόν, καὶ τὰ δυστυχῆ πτηνὰ ἐξέλιπον ἐκεῖθεν, φονευθέντα ἢ μεταναστεύσαντα.

Ἄλλ' ἐντὸς δύο ἐτῶν αἱ κερασέαι κατέστησαν ἄκαρποι καὶ οἰκτραί, κινδυνεύουσαι νὰ ἀποξηρανθῶσιν.

Ὁ Φρειδερίκος ἠναγκάσθη νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τῶν στρουθῶν, οὕτω δὲ αἱ κερασέαι ἐπανήλθον εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν.

Ἐν Οὐγγαρία καὶ ἐν Βάδῃ προεκηρύχθη ἐπίσης κάποτε ἀμοιβὴ πρὸς καταδίωξιν τῶν στρουθῶν, διότι δῆθεν ἐδεκάτιζον τὰ σπαρτά.

Ἔκδοσις 2α 1922.

Οἱ σπειρόμενοι ὁμῶς ἀγροὶ κατεκλύσθησαν ὑπὸ ἐντόμων, νὰ ὁποῖα προὔξενησαν παντελῆ καταστροφὴν,

Οἱ κάτοικοι ἠναγκάσθησαν νὰ παύσωσι τὴν καταδίωξιν τῶν στρουθῶν, οἵτινες, ἐπανελθόντες, ἠγωνίσθησαν ἀποτελεσματικῶς καὶ ἐκαθάρισαν τοὺς ἀγροὺς ἐκ τῶν ἐντόμων.

Οἱ καλοὶ στρουθοὶ ἐδίδαξαν τοὺς ἀχαρίστους γεωργούς, ὅτι οἱ ὀλίγοι κόκκοι, οὓς ἔτρωγον καὶ ἔνεκα τῶν ὁποίων κατεδίωξαν αὐτούς, ἦτο ὀφειλομένη ἀμοιβὴ ἀπέναντι τῶν μεγάλων αὐτῶν ὑπηρεσιῶν!

Πλεῖστα ὅσα τοιαῦτα παραδείγματα ὑπάρχουσι. Καὶ ὀλόκληρα δάση συνέβη νὰ καταστραφῶσιν ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἐντόμων, τὸν ὁποῖον ἐπήνεγκεν ἡ καταδίωξις τῶν πτηνῶν.

Ἰτηνά τινα, ὡς τὰ διάφορα εἶδη τῶν γλαυκῶν, καταστρέφουσι πλὴν τῶν ἐντόμων καὶ τοὺς ἀρουραίους.

Ἄλλα δὲ πάλιν, ὡς οἱ κόρακες καὶ οἱ πελαργοὶ τρώγουσι τὰ θνησιμαῖα ζῶα καὶ ἐμποδίζουσι τὴν μόλυνσιν τοῦ ἀέρος, ἣτις θὰ ἦτο ἐπιβλαβεστάτη εἰς τὴν υγείαν ἡμῶν.

Ἄλλα πάλιν καταστρέφουσι τὰς ἐχίδνας καὶ ἄλλα εἶδη βλαβερῶν ὄφρων.

Ἄν ἔλειπον τὰ πτηνά, ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου, ἂν ἦτο δυνατός, θὰ ἦτο ἀφόρητος! Ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ θὰ ἦσαν κάμπαι καὶ σκόληκες καὶ τὰ ἀπειράριθμα ἄλλα εἶδη τῶν ζωῶν, πέραν δ' αὐτοῦ θὰ ἐπέτων ἄπειρα σμήνη κωνόπων καὶ μυιῶν καὶ ἄλλων βλαβερῶν ἐντόμων.

Τὰ βλαβερὰ ἔντομα πολλαπλασιάζονται εἰς τὰς ἀφόρους χώρας, ἐφ' ὅσον ἐλαττοῦνται τὰ πτηνά, καὶ ἀντιθέτως, ἐλαττοῦνται τὰ ἔντομα, ἐφ' ὅσον πολλαπλασιάζονται τὰ πτηνά.

Τὰ πτηνά ἐλαττοῦνται ἐπαισθητῶς ἐκ τῆς καταστρο-

Ἐκδοσις 2α 1922.

φῆς τῶν φωλεῶν ὑπὸ τῶν ἀνοήτων παιδίων καὶ ἐκ τῆς διὰ τοῦ κυνηγίου καὶ ἄλλων μέσων καταδιώξεως. Πρὸ πάντων ὁμως ἐλαττοῦνται ἐκ τῆς ἀποψιλώσεως τῆς χώρας. Ὅπου δὲν ὑπάρχουσι δάση ἢ δὲν ἀφθονοῦσι τὰ δένδρα καὶ θάμνοι, ἐκεῖ τὰ πτηνὰ εἶνε σπάνια.

Τὰ πτηνὰ πολλαπλασιάζονται ἐν ταῖς χώραις, ἐν ταῖς ὁποίαις ὑπάρχουσι δένδρα καὶ θάμνοι ἐν ἀφθονίᾳ καὶ ὅπου μένουσιν ἀκαταδίωκτα.

Αἱ κυβερνήσεις τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν, κατανοοῦσαι τὴν μεγίστην χρησιμότητα τῶν πτηνῶν ἀπαγορευοῦσιν αὐστηρῶς τὴν καταδίωξιν αὐτῶν, οἱ δὲ κάτοικοι προσπαθοῦσι νὰ τὰ προσελκύσωσι πλησίον αὐτῶν, ρίπτοντες εἰς τὰς αὐλὰς καὶ εἰς τοὺς κήπους ψυχία ἄρτου, κόκκους σιτηρῶν καὶ ἄλλας τροφάς, πρὸ πάντων δὲ μὴ καταδιώκοντες αὐτά.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν λησμονοῦσιν, ὅτι τὰ πτηνὰ δύνανται νὰ ζήσωσιν ἄνευ τοῦ ἀνθρώπου, οὐδέποτε ὁμως ὁ ἄνθρωπος ἄνευ τῶν πτηνῶν !

§ 13. Διὰτὶ εἰς κύριος ἀγοράζει πέντε μικροὺς σπουργίτας ἀπὸ μίαν δραχμὴν ἕκαστον.

Ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως τῶν Ἀθηνῶν ἐγυμνάζετο τὸ ἵππικόν. Πολλοὶ εἶχον προσέλθῃ καὶ παρετήρουν τὰ γυμνάσια.

Εἷς ἐκ τῶν θεατῶν ἦτο ἄνθρωπος ὠχρὸς, ὡς ἐὰν εἶχε πρὸ μικροῦ ἀναρρώσει ἐξ ἀσθενείας· παρηκολούθει δὲ μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος τὰς ἀσκήσεις.

Πλησίον αὐτοῦ ἦλθον δύο παιδία· τὸ ἐν ἐκ τούτων ἐκράτει κλωβίον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦσαν πέντε μικροὶ σπουργίται, ✓

✓ Τὰ πτηνὰ ταῦτα, ἀσυνήθιστα, φαίνεται, ἀκόμη εἰς τὴν

αίχμαλωσίαν, ἐπλήττον διὰ τῶν περὺγων αὐτῶν τὰ σύρματα τοῦ κλωβίου, προσπαθοῦντα νὰ ἐξέλθωσιν· ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωνον καὶ ἐξέβαλλον θλιβεράς φωνάς.

Ὅτε ὁ ἄγνωστος εἶδε τοῦτο, ἔγινε σκυθρωπὸς καὶ ἐψιθύρισε : «Τὰ δυστυχῆ πτηνά!» Ἐπειτα ἠρώτησε τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον ἐκράτει τὸ κλωβίον :

— «Πόσον πωλεῖς, μικρέ, ἐν ἐξ αὐτῶν τῶ πτηνῶν ;

Τὰ παιδιά συνωμίλησαν ἰδιαιτέρως καὶ ἀπεφάσισαν νὰ πωλήσωσι τὸ πτηνὸν εἰς ἀνωτέραν τιμὴν, ἐπειδὴ ὁ ἀγοραστὴς ἐφαίνετο ξένος.

— «Λοιπὸν ;» ἐπανέλαβεν ὁ ξένος.

— «Μίαν δραχμὴν!», ἀπήντησε τὸ παιδίον.

Ὁ ξένος ἔλαβεν ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου αὐτοῦ μίαν δραχμὴν, ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν μικρὸν πτηνοπώλην, ἔπειτα ἠνοιξε τὴν θύραν τοῦ κλωβίου, ἔλαβεν ἐν ἐκ τῶν πτηνῶν τὸ ἐκράτησεν ὀλίγον, τὸ ἐθώπευσε καὶ ἀφῆκεν ἔπειτα αὐτὸ ἐλεύθερον λέγων·

— «Εἶσαι ἐλεύθερον, πουλί μου· πέταξε τώρα!»

Ἐνῶ δὲ τὸ πτηνὸν ἐπέτα ζωηρὸν καὶ εὐτυχές, ὁ ξένος παρετήρει αὐτὸ μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως.

Ἀφοῦ ἐσκέφθη ὀλίγον, ἔδωκεν εἰς τὰ παιδιά ἄλλην μίαν δραχμὴν, ἔλαβε δεύτερον πτηνὸν καὶ ἠλευθέρωσε καὶ τοῦτο. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ διὰ τὰ λοιπὰ πτηνά.

Τὰ δύο παιδιά παρετήρουν τὸν ξένον μετ' ἐκπλήξεως, τέλος δὲ ἐν ἐξ αὐτῶν ἠρώτησε.

— «Διατί κύριε, ἠγοράσατε, καὶ τόσον ἀκριβὰ μάλαστα αὐτὰ τὰ πτηνά, ἀφοῦ δὲν εἶχετε σκοπὸν νὰ τὰ κρατήσετε ;»

— «Διατί ;» εἶπεν ὁ ξένος. « Ἄς σᾶς τὸ εἶπω ! Ἴσως δὲν εἴσθε κακὰ παιδιά καὶ πιθανὸν ὠφελήθητε ἐκ τῶν λόγων μου. Λοιπὸν τὰ ἀφῆκα ἐλεύθερα, διότι πέντε ἔτη

ἤμην εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Μακεδονίας καὶ οὔτε ἥλιον
ἔβλεπον. οὔτε καθαρὸν ἀέρα ἀνέπνεον....».

— «Καὶ διατὶ σᾶς ἔκλεισαν εἰς τὰς φυλακὰς;», ἠρώ-
τησαν τὰ παιδιά.

— «Μετέβην ὡς ὄπλαρχηγὸς νὰ πολεμήσω ἐναντίον
τῶν Βουλγάρων.

«Μὲ τὰ γενναῖα παλληκάρια μου ἐτρέψαμεν εἰς φυγὴν
τοὺς ἀνάνδρους, ὅπου τοὺς συνητήσαμεν.

«Ἄλλὰ νύκτα τινὰ περιεκυκλώθημεν ὑπὸ ἰσχυροῦ
τουρκικοῦ ἀποσπάσματος· ἐπολεμήσαμεν, ὅπως ἤρμοξεν.

«Οἱ περισσότεροι σύντροφοί μου ἐσώθησαν· ἀλλ' ἐγὼ
ἐτραυματίσθην βαρέως καὶ συνελήφθην αἰχμάλωτος.

«Μὲ ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἐκεῖ βραδέως ἰα-
τρεύθησαν τὰ τραύματά μου. Πρὸ πινῶν ἡμερῶν κατώρ-
θωσα νὰ δραπετεύσω καὶ μετὰ πολλοὺς κινδύνους ἐπά-
τησα τὸ ἐλεύθερον γῶμα τῆς Πατρίδος.

«Ὅτε ἤμην εἰς τὴν φυλακὴν, ἤρχοντο πτηνὰ εἰς τὸ
καγκλιωτὸν παράθυρόν της. Ἐγὼ ὁ δεσμώτης τὰ ἐζή-
λευον, διότι ἦσαν ἐλεύθερα. Πῶς ἐπόθουν νὰ εἶχον τὰς
πτέρυγὰς των!...

«Καὶ τώρα, ὅτε εἶδον αὐτὰ τὰ αἰχμάλωτα πτηνά, ἐνε-
θυμήθην τὰ βιάσανα τῆς φυλακῆς καὶ ἠθέλησα ν' ἀπο-
δώσω εἰς αὐτὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἀπέδωκεν εἰς
ἐμὲ ὁ Θεός!»

Τὰ δύο παιδιά συνεκινήθησαν ἐκ τῶν λόγων τοῦ ξέ-
νου. Συνωμίλησαν καὶ πάλιν χαμηλόφωνως· ἐφαίνοντο
δισταζόντα, ἀλλὰ τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ θυλα-
κίου αὐτοῦ τὰ χρήματα καὶ εἶπε·

— «Λάβετε, κύριε, ὀπίσω τὰς τέσσαρας δραχμὰς· μίαν
δραχμὴν μόνον ἀξίζουσιν τὰ πέντε πτηνά».

— «Πῶς;» εἶπε μετ' ἐκπλήξεως ὁ ξένος.

— «Ἀκούσατε καὶ μὴ ὀργισθῆτε ἐναντίον μας· δὲν

Ἐκδοσιματάριον Ε' τάξεως Δημ. Σχολείου. 4

εἶμεθα κακοί, ὅσον ἐφάνημεν. Εἴκοσι λεπτά ἀξίζει ἕκα-
στον πτηνόν· ἡμεῖς ἐζητήσαμεν μίαν δραχμὴν, ἐπειδὴ σᾶς
ἐνομίσαμεν ξένον. Καὶ τώρα μετανοοῦμεν. Σᾶς παρακα-
λοῦμεν πολὺ, λάβετε ὀπίσω, ὅσα ἐδώκατε περισσότερα».

— «Τὰ λαμβάνω», εἶπεν ὁ ξένος, «ἀλλ' ἀφοῦ μοι δώ-
σετε μίαν ὑπόσχεσιν».

— «Ποίαν ὑπόσχεσιν;», εἶπον τὰ παιδιά.

— «Ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς οὐδενὸς πτηνοῦ δὲν θ' ἀφαιρέ-
σετε τὴν ἐλευθερίαν, ὅτι δὲν θὰ δεχθῆτε νὰ γίνετε σκλη-
ροὶ δεσμοφύλακες περωτῶν φυλακισμένων».

— «Ναί!», εἶπον τὰ παιδιά, «οὐδέποτε θὰ γίνωμεν
δεσμοφύλακες πτηνῶν».

14. Τὸ σκλαβωμένο πουλί.

Παίδι, πουλάκι ἔπιασες τοῦ κάμπου εὐτυχησμένο
Καὶ «σ' ἔπιασα» εἰς τὴ χαρὰ φωνάζεις τὴν τρελλή σου
Καὶ κλαίει τώρα ἔς τὸ κλουβὶ τὸ μαῦρο σκλαβωμένο
Καὶ παίρνει τὸ παράπονο τραγοῦδι ἢ ψυχὴ σου....

Ἄπο καιρὸ τὸ ἴματιες ἔς τὴν ἀγθρηρὴ φωλιά του
Καὶ τὴ φωνὴ του ἄκουσες, ποῦ σ' τῷχει παραδώσει,
Ἐξαπλωμένος ἄφωνος ἔς τὸ δένδρον ἀποκάτου,
Γιὰ νὰ μὴ τύχη καὶ σὲ ἴδῃ καὶ τὴ σκλαβιὰ γλυτώσῃ.

Ἄ! Τὸ πολὺ ὡς αὔριο θ' ἀκοῦς τὸ λάλημά του.
Καὶ γιὰ χαρὰ τόσο μικρὴ ἢ γνώμη ἢ σκληρὴ σου
Καὶ μεσ' ἀκόμη ἔς τὸ κλουβὶ τοῦ κόφτει τὰ φτερά του.
Νὰ μὴ μετάξῃ πρὸ ἴψηλὰ ἀπὸ τὴν κεφαλὴ σου!

Πῶς νὰ τὸ βλέπῃς ἡμπορεῖς ἀπελπισιὰ γεμᾶτο,
Τὸ ράμφος του τὰδύνατο ἔς τὸ σῶμα νὰ ματώνῃ.

Νὰ τρέχη εἰς τὲς τέσσερες γωνιῆς ἐπάνω κάτω,
Μὲ τέτοια θλιβερῆ φωνή; Αὐτὸ σὲ ξεφαντώνει :..

Καὶ ὅμως τὸ μικρὸ κλουβὶ τὰ χέρια σου στολίζουν
Μετὸς παληοὺς καὶ πρῶτους του συντρόφους, μελουλούδια
Μὰ ὅλ' αὐτὰ τοῦ λιβαδιοῦ τὰ γέρι δὲν ἀξίζουν.
Οὔτε σὲ λόγγων φύλλωμα τὰ βραδυνὰ τραγούδια.

Λὲν ἔξυρεις, ὅτι προσευγὴ καὶ λειτουργιὰ καλοῦνε
Τὸ λάλημα μικροῦ πουλιοῦ, ποῦ φέρνει ὁ ἀγέρας ;
Ἄχ! Τὰ μικρὰ του ἀπὸ σὲ τὸ σκλάβο σου ζητοῦνε
Γιὰ ἴσεν' αὐτὸ εἶνε πουλί, ὅμως γι' αὐτὰ πατέρας!

Πατέρες εἶν' καὶ τὰ πουλιὰ καὶ τοὺς ἴδικούς μας μοιάζουν
Εἰς τὰ μικρὰ τους νὰ πετοῦν μαθαίνουν ἔς τὸν ἀέρα,
Ἐάθε ἡμέρα, ποῦ περνᾷ, τὸν Πλάστη νὰ δοξάζουν
Καὶ μὲ τραγούδια συμβουλῆς τοὺς δίδουν νόχτα-μέρα!

Καὶ κατεβαίνουν τὴν αὐγὴ ἀπ' τὴ ζεστὴ φωλιὰ τους,
Νὰ βροῦν σπαιράκι σιταριοῦ νὰ θρέψουν τὰ μικρὰ τους,
Νὰ μεγαλώσουν, νὰ γενῆ τὸ ἀπαλό τους χνουδι
Δυὸ ταξειδιάρικα φτερὰ καὶ ἡ φωνὴ τραγούδι . . .

Κάθε πουλάκι ὁ Θεὸς τὸ εὐλογεῖ, τοῦ δίνει
Τὸ σιταράκι, ποῦ ἔς τὴ γῆ ὁ θεριστὴς ἀφήνει.
Γιὰ ὅλα ὁ καλὸς Θεὸς ἀπὸ ἕψηλὰ φροντίζει
Καὶ τὴ μικρότερη φωλιὰ μ' ἀγάπη τὴν στηρίζει!

Ἐξυρεις, γιατί ὁ σκλάβος σου σὲ φεύγει καὶ φωνάζει
Κ' ἔξαφνα γιατί στέκεται, προσέχει καὶ στενάξει ;
Ἄχ! Τὰ μικρὰ του, π' ἄφησε, ἀκούει γὰ τοῦ λένε
« Ἐλα, ποῖν ἀποθάνουμε, πατέρα μας », καὶ κλαῖνε !

Κλεισμένος δὲν ἔμπορῆ τροφὴν νὰ φέρῃ ἔς τὴ μητέρα,
Γιὰ νὰ τὰ φρέψῃ ἔς τὴ φωλῆνὰ τοῦ μένει νύχτα-μέρα,
Καὶ τὰ μικρά της μ' ὅλη της τὴ ζέστη δὲν θὰ ζήσουν.
Τὶ κοῖμα ν' ἀποθάνουνε, προτοῦ νὰ κελαδήσουν !

Παιδί, τὸ ῥόδο μύριζε, μὰ ἄνω μὴν ἀπλώνῃς·
Καὶ τὸ πουλάκι ἄκουγε, χωρὶς νὰ τὸ σπλαβώνῃς !
Γιατὶ ἀπ' ὅλα μοναχὰ τὸ ἰδικὸ μας χέρι
Κι' ὅταν χαϊδεύῃ μαλακά, κακὸ νὰ κἀνῃ ξέρει.

§ 13. Πῶς πρέπει νὰ περιποιώμεθα τὰς ὄρνιθας.

Αἱ ὄρνιθες εἶνε ἐκ τῶν ὠφελιμωτέρων εἰς τὸν ἄνθρωπον κατοικιδίων πτηνῶν, παρέχουσαι εἰς τοῦτον φῶν καὶ τὸ κρέας αὐτῶν, ἥτοι δύο ἐκ τῶν καλυτέρων τροφῶν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πανταχοῦ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας τρέφουσι καὶ περιποιοῦνται τὰς ὄρνιθας.

Εἰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ἀκμᾶζει ὁ ὄρνιθοτροφία εἰσάγονται κατ' ἔτος ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Παρ' ἡμῖν δὲν εἶνε πολὺ διαδεδομένη ἡ ὄρνιθοτροφία· συστηματικὰ ὄρνιθοτροφεῖα δὲν ὑπάρχουσιν αἱ δὲ οἰκογένεια τῶν χωρικῶν τρέφουσι πολὺ ὀλιγωτέρας ὄρνιθας ἢ ὅσας θὰ ἠδύναντο νὰ συντηρήσωσιν.

Διὰ τοῦτο ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προμηθευώμεθα τὰ ἐλλείποντα φῶν ἢ ὄρνιθας ἐξ ἄλλων μερῶν καὶ μάλιστα ἐκ τῆς Βουλγαρίας. Εἰσάγομεν περίπου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑπὲρ τὰ διακόσια ἑκατομμύρια φῶν κατ' ἔτος καὶ ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον ὄρνιθων καὶ ὄρνιθίων, διὰ τὰ ὁποῖα στέλλομεν εἰς τοὺς ξένους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τόσον χρῆμα, ἐνῶ ἔπρεπεν ἡ χώρα ἡμῶν νὰ ἐξάγῃ τὰ προϊόντα ταῦτα καὶ νὰ εἰσάγῃ χρῆματα.

Πρέπει διά τοῦτο νά ἐπιδοθῶμεν εἰς τὸν παλλαπλασιασμόν τῶν ὀφελίμων τούτων πτηνῶν καὶ εἰς τὴν πρόπουσαν διατροφήν αὐτῶν.

Οἱ ἔχοντες πολλὰς ὄρνιθας δύνανται νά κατασκευάζωσι ξυλίλους ἢ κτισμένους διὰ πλίνθων ὄρνιθῶνας, οἷτινες πρέπει νά εἶνε εὐήλιοι, εὐάεροι ἀπηλλαγμένοι ὑγρασίας καὶ νά ἔχωσι τὴν εἴσοδον αὐτῶν ἐστραμμένην πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς μεσημβρίαν.

Ἐν ἀνάγκῃ δύνανται νά μένωσιν αἱ ὄρνιθες καὶ εἰς μικρὰς καλύβας καὶ εἰς τὰ κατώγεια τῶν οἰκιῶν, ἀρκεῖ μόνον νά ἔχωσιν ἐπαρκῆς φῶς καὶ ἀέρα.

Εἰς ἄκρον τινα τοῦ ἐδάφους τῶν ὄρνιθῶνων πρέπει νά εἶνε ἐστρωμένη ἄμμος ἢ γῶμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ξύονται καὶ τινάσσονται αἱ ὄρνιθες, ἵνα ἀποβάλλωσι τὰ τυχὸν προσκεκολλημένα ἐπ' αὐτῶν παράσιτα ζῷα.

Καλὸν δὲ εἶνε οἱ μὲν τοῖχοι τῶν κτιστῶν ὄρνιθῶνων νά εἶνε λεῖοι ἄνευ ρωγμῶν καὶ νά ἐπαλείφονται συνεχῶς δι' ἀσβέστου, οἱ δὲ συναρμογαὶ τῶν ξυλίνων ὄρνιθῶνων νά ἀλείφονται δι' ἀσβέστου, ἐνίοτε, δὲ καὶ διὰ πετρελαίου ἢ νά ἐπιπάζονται δι' ἐντομοκτόνου κόνεως, ὅπως ἐμποδίζηται ἡ ἐγκόλαψις παρασίτων.

Οἱ ὄρνιθῶνες πρέπει νά σαρώνονται καθ' ἐκάστην καὶ ἐν γένει νά διατηρῶνται καθαροί, ἡ δὲ κόπρος τῶν ὄρνιθων ἀνάγκη νά ἀφαιρῆται καθ' ἐκάστην καὶ νά ρίπτηται εἰς τὸν λάκκον τῶν λιπασμάτων.

Αἱ ὄρνιθες ἔχουσιν ἀνάγκην κινήσεως ἐν ὑπαίθρῳ καὶ καθαροῦ ἀέρος, διὰ τοῦτο δὲ πρέπει νά ἐξέρχονται ἐκ τοῦ ὄρνιθῶνος ἐπὶ τινας ὥρας τῆς ἡμέρας, ὀδηγούμεναι εἰς ἀκαλλιεργήτους ἀγρούς.

Ὅπου δὲ τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, καλὸν εἶνε νά ἀποχωρίζεται διὰ φράκτου μέρος τῆς αὐλῆς ἢ τοῦ κήπου, ἐν ᾧ διαμένουσιν αἱ ὄρνιθες.

Αί ὄρνιθες τρώγουσι σχεδὸν πᾶν εἶδος τροφῆς, κόκκους διαφόρων γεννημάτων, χόρτα χλωρά, πίτυρα, κρέας, ἰχθύς, τυρόν, ψά, ψιχία ἄρτου καὶ ἄλλα τῆς τραπέζης ὑπολείμματα.

Πρέπει ὅμως νὰ ἐναλλάσσῃται ἡ τροφή, πρὸ πάντων δὲ νὰ εἶνε καθαρὰ καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ οἰπτηται κατὰ γῆς, ἀλλὰ νὰ τίθεται εἰς ἀγγεῖα.

Ἐπίσης καθαρὸν πρέπει νὰ εἶνε καὶ τὸ εἰς τὰς ὄρνιθας παρεχόμενον ὕδωρ.

Ἐκάστη ὄρνις εἶνε προωρισμένη νὰ παράγῃ ὄρισμένον ἀριθμὸν ὠῶν, 600 περίπου καθ' ὅλην τὴν ζωὴν αὐτῆς, ἣτις διαρκεῖ 12 ἕως 15 ἔτη.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀριθμοῦ τούτου τῶν ὠῶν παράγει κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτῆς, διὰ τοῦτο καλὸν εἶνε κατὰ μὲν τὰ ἔτη ταῦτα νὰ τρέφῃται ἡ ὄρνις οὕτως, ὥστε νὰ παράγῃ πολλὰ ὠά, μετὰ τοῦτο δὲ νὰ παχύνῃται, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ πολὺ κρέας.

Αἱ πρὸς φωτοκίαν προωρισμέναι ὄρνιθες πρέπει νὰ τρέφονται κανονικῶς μὲν, ἀλλ' οὔτε ἀφθόνως, ἵνα μὴ παχύνονται, διότι ἡ πάχυνσις ἐμποδίζει τὴν φωτοκίαν, οὔτε γλίσχως, διότι ἡ ἔλλειψις ἀναλόγου τροφῆς ἐλαττώνει τὴν παραγωγὴν τῶν ὠῶν.

Εἰς τὴν πάχυνσιν τῶν ὄρνιθων συντελεῖ πολὺ καὶ ὁ περιορισμὸς αὐτῶν.

Ἡ εὐκολωτέρα καὶ ταχύτερα πάχυνσις αὐτῶν γίνεται διὰ βλωμῶν ζύμης ἐξ ἀλεύρου καὶ γάλακτος ἢ ὕδατος, τοὺς ὁποίους εἰσάγομεν καταναγκαστικῶς ἐντὸς τοῦ οἰσοφάγου αὐτῆς τρὶς τῆς ἡμέρας καὶ διὰ κατακλίσεως τῶν ὄρνιθων ἐντὸς στενοῦ καὶ σκοτεινοῦ χώρου. Τρεῖς τὸ πολὺ ἑβδομάδες εἶνε ἐπαρκεῖς διὰ τὴν τελείαν αὐτῶν πάχυνσιν, ἡ δὲ παραιτέρω ἐξακολούθησις τῆς τοιαύτης

καταναγκαστικῆς διατροφῆς ἄγει εἰς τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα.

† Ἡ παρ' ἡμῖν κοινὴ ὄρνις ἐκκολάπτει 12—15 ῥά.

Τὰ πρὸς ἐκόλαψιν ῥά πρέπει γὰ εἶνε ἐκλεκτὰ καὶ νοπὰ. Ταῦτα τίθενται ἐπὶ ἀβαθοῦς καλαθίου ἢ κιβωτίου, ἐπεστρομένου δι' ἀχύρων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ῥίπτομεν καὶ ὀλίγον τετριμμένον γλυκάνισσον, ὅστις ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν παρασίτων.

Ἡ ἐπάσις τῶν ῥῶν τῆς ὄρνιθος διαρκεῖ 20 ἢ 21 ἡμέρας, ἡ δὲ ἐκόλαψις τῶν νεοσσῶν δύναται νὰ διαρκέσῃ καὶ δύο ἡμέρας.

Οἱ νεοσσοὶ διατηρούμενοι μετὰ τῆς κλώσσης εἰς μέρος θερμόν, μένουσιν ἄνευ τροφῆς ἐπὶ 24 ὥρας μετὰ τὰς ὁποίας δίδονται εἰς αὐτοὺς ψιχία ἄρτου ἀναμειγμένα μετὰ πηκτοῦ κρόκου ῥοῦ, κεκομμένου εἰς λεπτὰ τεμάχια. Μετὰ ταῦτα δίδεται εἰς αὐτοὺς ζύμη ἐξ ἀλεύρων κριθῆς ἢ ἀραβοσίτου, εἰς τὴν ὁποίαν χύνομεν καὶ ὀλίγον γάλα. Κατόπιν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς καὶ ὄρουζαν ἢ σήσαμον καὶ χόρτα κεκομμένα.

Αἱ τροφαὶ αὗται δίδονται εἰς τοὺς νεοσσοὺς ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας, μέχρις ὅτου ἐξοικειωθοῦν οὗτοι πρὸς τὴν τροφήν τῆς ὄρνιθος.

Ἡ διὰ τῶν ἐρνίθων ἐπάσις, ἣτις καλεῖται καὶ **φυσική**, ἐνεργεῖται μόνον κατὰ τοὺς θερμοὺς μῆνας, ὅτε αἱ ὄρνιθες ἄγονται ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς τὸ κλώσσημα.

Ἄν θέλῃ τις νὰ παράγῃ ὄρνιθια καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ἀνάγκη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν **τεχνητὴν** ἐπάσιν, ἣτις γίνεται διὰ καταλλήλων μηχανῶν ὀνομαζομένων **ἐπωαστήρων** ἢ **κλωσσομηχανῶν**.

Ἐντὸς τούτων θερμαίνονται ἐπὶ 21 ἡμέρας τὰ ῥά, τὰ ὁποῖα πρέπει κατὰ πᾶσαν πρωΐαν καὶ ἑσπέραν ν' ἀναστρέφονται.

Η ὑπὸ τῆς ὀρνιθὸς χορηγουμένη εἰς τὰ φά θερμο-
της εἶνε 30 βαθμῶν ἑκατονταβάθμου θερμομέτρου· τὴν
λοιπὸν θερμοτῆς καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐπωάσεως
πρέπει νὰ χορηγῆται εἰς τὰ φά καὶ ἐντὸς τοῦ ἐπωαστήρος,
τὸ δὲ ἐπ' αὐτῶν ἀπαραίτητον θερμομέτρον εἶνε κάλλιστος
ὁδηγὸς τῆς τεχνητῆς ἐπωάσεως.

Τὴν εἰκοστὴν πρώτην ἡμέραν τὰ ἔμβρυα θραύουσι
τὸ κέλυφος καὶ ἐξέρχονται ἄνευ τινὸς βοήθειας.

Μετὰ τὴν ἐκκόλαψιν αὐτῶν οἱ νεοσσοὶ τίθενται ἐντὸς
ἰδιαιτέρου ὀργάνου, θερμοῦ καὶ τούτου, λεγομένου **στε-
γνώτηριου**, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαμένουσιν ἐπὶ τινὰς
ῥάσας, μέχρις ὅτου στεγνώσωσι καλῶς.

Ἀκολούθως τίθενται ἐντὸς ἄλλου πτηνοτροφικοῦ ὀρ-
γάνου, τῆς **ἐκτρόφου** (τεχνητῆς κλώσσης ἢ παραμάνας)
ἐνθα ἀπολαύουσι τῶν περιποιήσεων καὶ φροντίδων, τῶν
ὁποίων θὰ ἀπῆλαυον, ἂν ἀνετρέφοντο ὑπὸ πραγματικῆς
κλώσσης.

Ἡ διὰ τῶν ἐπωαστήρων ἐπώασις καὶ διὰ τεχνητῶν
ἐκτρόφων ἀνατροφή προτιμᾶται τῆς διὰ τῶν ὀρνίθων,
πρῶτον μὲν διότι τὰ ὄργανα ταῦτα περιλαμβάνουσι μέγαν
ἀριθμὸν φῶν καὶ νεοσσῶν. ἔπειτα δὲ διότι ἐν αὐτοῖς
οὔτε τὰ φά θραύονται ὡς συμβαίνει κατὰ τὴν φυσικὴν
ἐπώασιν, οὔτε οἱ νεοσσοὶ διατρέχουσι τὸν κίνδυνον νὰ κα-
ταπατηθῶσιν ὡς συμβαίνει μὲ τὰς ὀρνιθὰς.

Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ ὀρνιθοτρόφος εἶνε ἀπῆλλαγμένος
τῶν δαπανῶν, αἵτινες χρειάζονται, ὅπως διαθρέψῃ καὶ
περιποιηθῆ ἐπὶ τρεῖς μῆνας τοῦλάχιστον τὰς κλώσσας,
ἐνῶ δύναται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον νὰ χρησιμοποιῆ αὐτὰς
εἰς τὴν φωτοκίαν, διπλοῦν τοιοῦτοτρόπως ἔχων τὸ ἐξ αὐτῶν
κέρδος.

§ 16. Ἡ θήρα.

Ἡ θήρα ἢ τὸ κυνήγιον εἶνε ἢ τέχνη, δι' ἧς φονεύομεν ἢ συλλαμβάνομεν ζωντανὰ ἄγρια πτηνὰ ἢ ἄλλα ἄγρια ζῶα, ἅτινα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς συντήρησιν ἡμῶν.

Ἄγρια δὲ ζῶα καὶ ἄγρια πτηνὰ εἶνε τὰ ζῶντα ἐλευθέρως εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ εἰς τὰ δάση, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κατοικίδια ζῶα τὰ ὁποῖα ζῶσι πλησίον ἡμῶν.

Τὸ κυνήγιον τῶν ἀγρίων ζῶων, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσι πρὸς συντήρησιν ἡμῶν εἶνε τὸ συνηθέστερον· οἱ ἄνθρωποι ὅμως ἐπιδίδονται ἐνίοτε καὶ εἰς τὸ κυνήγιον τῶν ἀγρίων θηρίων—ὅπου ὑπάρχουσι τοιαῦτα—χάριν τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσφαλείας.

Τὸ κυνήγιον εἶνε τέχνη ἀρχαιοτάτη, ἀρχαιοτέρα καὶ αὐτῆς τῆς ἀλιείας· ὁ Ἡσαῦ, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἦτο κυνηγός. Οἱ πλεῖστοι τῶν παλαιωτάτων ἠρώων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐφημίζοντο ὡς ἐπιδειξιώτατοι κυνηγοί. Εἰς τὰ παλαιότερα ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν εἰς τὰς Μυκήνας, ἀπεικονίζονται σκηναὶ κυνηγίου. Ἀρχετοὶ δὲ παλαιοὶ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἔγραψαν καὶ ὠραῖα συγγράμματα περὶ κυνηγίου. Μία ἐκ τῶν θεῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἡ Ἄρτεμις, ἦτο κυνηγέτις.

Ἐνῶ ὅμως ἡ ἀλιεία ἔμεινε σχεδὸν στάσιμος, ἡ θήρα προώδευσε πολὺ καὶ προοδεύει ἀδιακόπως ἐφ' ὅσον τὰ πυροβόλα ὄπλα τελειοποιοῦνται.

Ἐν τούτοις οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος κυνηγοὶ εἶνε σχετικῶς ὀλίγοι, βεβαίως δὲ πολὺ ὀλιγώτεροι τῶν ἀλιέων.

Ἐπάρχουσι χωρία παράλια καὶ μικραὶ νῆσοι, ὁ πληθυσμὸς τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀλιεῖς, συνοικισμοὶ ὅμως κυνηγῶν οὐδαμοῦ ὑπάρχουσι.

Τοῦτο δυνάμεθα εὐκόλως νὰ ἐξηγήσωμεν, ἂν σκεφθῶμεν, ὅτι οἱ μὲν ἀλιεῖς δύνανται διὰ τῶν δικτύων αὐτῶν νὰ ἀγρεύσωσιν εἰς ὀλίγας ὥρας πολλὰς ὀκάδας ἰχθύων, ἐνῶ οἱ κυνηγοὶ φονεύουσι τὰ θηράματα ἀνά ἔν.

Τὸ κυνήγιον, ἂν μάλιστα ἀσκηθῇ τις καλῶς εἰς αὐτό, εἶνε διασκέδασις λίαν ἐλκυστικὴ καὶ ὠφέλιμος εἰς τὴν ὑγείαν καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐπιδίδονται εἰς αὐτό, ὅχι μόνον μετὰ μεγάλης ἀγάπης· ἀλλὰ καὶ μετ' ἀληθοῦς πάθους.

Οἱ πτωχοὶ χωριζοὶ θηρεύουσι συνήθως οὐχὶ μόνον χάριν τέρψεως, ἀλλὰ καὶ χάριν μικροῦ κέρδους· δὲν ἔχουσιν ὅμως καὶ αὐτοὶ τὸ κυνήγιον ὡς κύριον ἔργον.

Παρ' ἡμῖν ἢ πρὸς τὴν θήραν τάσις δὲν εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένη· τοῦτο δὲ συμβαίνει κυρίως, διότι ἐν γένει δὲν ἀγαπῶμεν τὸν φυσικὸν βίον, τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις.

Ἐκτὸς ὅμως τούτων, τὸ κυνήγιον καθιστᾷ εὐχάριστον τῶν θηραμάτων ἢ ἀφθονία, ταύτην δὲ μόνον εἰς τὰ μεγάλα δάση δύναται τις νὰ εὔρη. Ἡ Ἑλλὰς ὅμως δὲν ἔχει δυστυχῶς καλὰ καὶ μεγάλα δάση, διότι ὅχι μόνον δὲν λαμβάνεται παρ' ἡμῖν ἢ ἀπαιτουμένη φροντίς διὰ τὴν συντήρησιν, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν, ἀλλ' ἀδιακόπως καταστρέφονται καὶ τὰ ὑπάρχοντα διὰ πυρκαϊῶν, αἵτινες δὲν εἶνε τυχαῖαι, ἀλλὰ προκαλοῦνται ὑπὸ ἀσυνειδήτων ἐμπρηστῶν χάριν μικροῦ κέρδους.

Ἡ ἐπιμέλεια τῶν δασῶν θὰ εἶχε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο τὸ καλόν, νὰ πλουτίσῃ τὰς ἀγορὰς ἡμῶν μὲ ἀφθονίαν καὶ ποικίλιαν θηραμάτων καὶ νὰ ἀναπτύξῃ περισσότερο τὴν τάσιν πρὸς τὴν ὠραίαν αὐτὴν καὶ ἀληθῶς ἀνδρικὴν διασκέδασιν.

Σύντροφος ἀχώριστος τοῦ κυνηγοῦ καὶ βοηθὸς αὐτοῦ ἀπαραίτητος εἶναι ὁ κύων. Οὗτος ὅχι μόνον τρέχει καὶ

φέρει εἰς αὐτὸν τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, τὰ ὁποῖα φονεύει, οὕτως ἀπαλλάσσει αὐτὸν πολλοῦ κόπου, ἀλλὰ καὶ ὑποδεικνύει εἰς αὐτόν, ποῦ εὐρίσκεται τὸ θήραμα, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ὀξείας αὐτοῦ ἀσφρήσεως ἀνακαλύπτει ὀπουδήποτα καὶ ἄν κρύπτεται.

Ὡς ἤδη εἶπομεν, εἰς τὸ κυνήγιον δὲν φονεύουσι πάντοτε τὰ ζῶα, ἀλλὰ προσπαθοῦσι πολλάκις καὶ ζῶντα νὰ συλλάβωσιν αὐτά. Τοῦτο εἶνε βεβαίως τὸ ταπεινότερον εἶδος τοῦ κυνηγίου, γίνεται δὲ διὰ παγίδων καὶ διὰ βεργῶν ἀλειμμένων δι' ἰξοῦ.

Ὁ ἰξὸς εἶνε φυτὸν παράσιτον, τὸ ὁποῖον φύεται ἰδίως ἐπὶ τῶν δρυῶν, ἐκ τῶν κόκκων δὲ τοῦ φυτοῦ τούτου κατασκευάζουσι κόλλαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἀλείφουσι τὰς βέργας.

Τὰ πτηνὰ, τὰ ὁποῖα ἠθέλον καθίσει ἀπ' αὐτῶν, κολοῦν καὶ δὲν δύνανται νὰ πετάξωσιν, οὕτω δὲ συλλαμβάνονται ζῶντα.

Τὰ πτηνὰ συλλαμβάνονται καὶ δι' ἀγκίστρων, ὅταν μάλιστα πέσωσιν, ὡς λέγουσιν οἱ κυνηγοί, συγχρόνως πολλὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς πολλάκις αἱ κίχλαι τὸν χειμῶνα.

Τὸ κυνήγιον δὲν εἶνε καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τὸ αὐτό, διότι πολλὰ πτηνὰ εἶνε, ὡς γνωστόν, ἀποδημητικὰ ἢ καὶ ἀπλῶς διαβατικὰ καὶ ἐπομένως θηρεύονται μόνον εἰς ὀρισμένας ἐποχὰς.

Ἐκτὸς δὲ τούτου οὐδὲ ἐπιτρέπεται εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τὸ κυνήγιον. Κατὰ στενὴν πρόνοιαν τοῦ νόμου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς φωτοκίας καὶ τοῦ ἐπφασμοῦ τὸ κυνήγιον αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται, ἵνα μὴ, φονευομένων τῶν γονέων, πρὶν ἐκκολαφθῶσι καὶ ἀναπτυχθῶσιν οἱ νεοσσοί, ἐπέλθῃ βαθμαία ἐλάττωσις καὶ ἐπὶ τέλους τελεία καταστροφὴ τῶν πτηνῶν, τὰ ὁποῖα φαιδρύνουσι τὸν βίον καὶ προστατεύουσι τὴν γεωργίαν ἡμῶν.

§ 17. Ἡ θήρα τῶν λεόντων.

Ἀνεκαθεν ὁ λέων θεωρεῖται ὁ βασιλεὺς τῶν ζῴων, διότι ὑπερέχει τῶν ἄλλων ζῴων κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν, τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν σύνεσιν καὶ γεννεότητα.

Κατοικεῖ εἰς ἐλώδεις, μονήρεις καὶ λοχμώδεις χαράδρας, ἐν αἷς διέρχεται συνήθως τὴν ἡμέραν κοιμώμενος.

Ἡ δειλὴ ἐξυπνᾷ αὐτόν, τότε δὲ τὸ ὑπερήφανον ζῴον ἀνορθοῦται καὶ ἐκπέμπει τὸν βρουχηθμὸν ἐκεῖνον, ὅστις κάμνει τὰς ἀγέλας νὰ ὀρούονται καὶ τὸν Βεδουῖνον νὰ μείνη ἐν τῇ ἀπομεμακρυσμένῃ σκηνῇ του ἄφωνος ἐκ τοῦ φόβου.

Ἀληθῶς, ἐξ ὅλων τῶν φωνῶν, οὐδεμία δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν βρουχηθμὸν τοῦ λέοντος, δι' οὗ ἐκδηλοῦται ἡ δύναμις καὶ τὸ σθένος τοῦ ἰσχυροτάτου καὶ γενναιοτάτου τῶν ζῴων. Κατ' ἀρχὰς ὁ βρουχηθμὸς ἀσθενής, ὅμοιος σχεδὸν πρὸς ἀναστεναγμὸν, ταχέως ἐνισχύεται καὶ ἀκούεται κατὰ διαλείμματα πάντοτε ἰσχυρότερος, μέχρις οὗ πληροῖ τὸν ἀέρα ὡς κεραυνός. Κεραυνὸν ὀνομάζουσι διὰ τοῦτο οἱ Ἀραβες τὸν βρουχηθμὸν τοῦ λέοντος, οὐδὲ ἔχουσιν εἰς τὴν γλῶσσάν των ἄλλην λέξιν, διὰ νὰ ἐκφράσωσιν αὐτόν.

Μόλις ἀκουσθῇ ὁ πρῶτος τόνος, ἔντρομα κρούπτονται πάντα τὰ θηρία τῆς ἐρήμου ἢ φεύγουσι μακράν, πολὺ μακράν, διότι ἠξεύρουσιν ὅτι ὁ λέων δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ ζητήσῃ τὴν λείαν του καὶ εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ κρησφύγετόν του.

Ἐν μέσῳ τοῦ βαθυτάτου σκότους λάμπουσιν οἱ πυρῶδεις τοῦ λέοντος ὀφθαλμοί.

Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὁ βρουχηθμὸς αὐτοῦ ἀκούεται πλησιέστερον. Δι' ἐνὸς τρομεροῦ πηδήματος διέρχεται ἄνωθεν τοῦ ὑψηλοῦ τοίχου τῆς μάνδρας, ἀρπάζει τὸ πρό-

βατον, ἢ τὸν ἵππον, ἢ τὸν βοῦν, τὸν ὁποῖον θέλει καί, πρὶν οἱ φύλακες προφθάσωσιν ἐν τῇ σκηνῇ των νὰ ἐγερωθῶσιν ἀπὸ τὴν θέσιν των, γίνεται ἄφαντος.

Ἐὰν δὲν δυνηθῇ νὰ πλησιάσῃ τὰς ἀγελάδας, ἐνεδρεύει τοὺς ἀγριοχοίρους, κηρυγεῖ τὰς ἀντιλόπας ἢ ἐπιπίπτει κατὰ τῶν καραβανίων καὶ τῶν ληστρικῶν συμμοριῶν. Τὰ θύματα αὐτοῦ εἶνε πάντοτε πολλὰ.

Οὐχὶ σπανίως τὸν λέοντα παρακολουθεῖ εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ὁ θῶς, ὅστις χορταίνει ἀπὸ τὰ λείψανα τῆς βασιλικῆς τραπέζης του.

Ὅτι ὁ λέων σέβεται, οὕτως εἰπεῖν, τὸν ἄνθρωπον καὶ κατ' ἐξαίρεσιν δὲν ἐπιτίθεται κατ' αὐτοῦ, δὲν εἶνε ἀκριβές· τοῦλάχιστον οἱ Ἀραβες οὐδέποτε ἐξέρχονται ἐκ τῆς κατοικίας των ἐν καιρῷ νυκτὸς μόνοι καὶ ἄοπλοι, ἔνεκα τοῦ φόβου τῆς ἐπικινδύνου μετ' αὐτοῦ συνασπίσεως.

Πρὸς σύλληψιν τῆς λείας του κύπτει καὶ ἐκτείνει ὡς ἡ γαλῆ τὸ σῶμα του κατὰ μῆκος μένει δὲ εἰς τοιαύτην στάσιν ἐπ' ὀλίγον, κατασκοπεύων μακρόθεν αὐτήν.

Κατόπιν δὲ δι' ἐνὸς πηδήματος ρίπτεται μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε δύναται νὰ σταματήσῃ τὸν τρέχοντα ἵππον καὶ νὰ κατασπαράξῃ αὐτὸν καὶ τὸν ἵππεα.

Τοιοῦτον θηρίον, τὸ ὁποῖον ἀπειλεῖ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ φέρει μεγάλην καταστροφὴν εἰς τὰς ἀγελάς τῶν ζῴων, ὑπόκειται εἰς ἐπιμόνους καταδιώξεις, ἂν καὶ ἡ θύρα αὐτοῦ εἶνε λίαν ἐπικίνδυνος.

Συνήθως ὁμὰς Βεδουίνων λίαν πολυπλυθῆς καὶ κελῶς ὠπλισμένη ἐνεδρεύει μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ πολλῶν προφυλάξεων τὰ κρησφύγετα τοῦ λέοντα, τοῦ ὁποῖου τὴν παρουσίαν καταδεικνύουσι τὰ ἴχνη τῶν βημάτων του. Ἐξ ὄνυχος λοιπὸν τὸν λέοντα, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ ἐνταῦθα, κατὰ τὴν παροιμίαν.

Ὁ κοιμώμενος λέων ἐξυπνᾷ ἅμα ἀκούσῃ τὰ βήματα

του ἔχθρου, ἐγείρει τὴν κεφαλὴν, ἀνορθοῦται μὲ τὴν χεῖ-
την ἐξηγηριωμένην καὶ ἀπαντᾷ δι' ἑνὸς τρομεροῦ βρουχηθ-
μοῦ εἰς τὰς προκλητικὰς φωνὰς τῶν Ἀράβων.

Οὗτοι διαιροῦνται εἰς μικροτέρας μὲν, ἀλλ' οὐδὲν ἦ-
τον ἀρχετὰ μεγάλας ομάδας καὶ πυροβολοῦσι κατὰ τῆς
λόχμης.

Τὸ θηρίον ἐξέροχεται ἀμέσως, ἐπικρατεῖ δὲ τότε σιγή,
ἀποτέλεσμα φόβου, καὶ αἱ χεῖρες πάντων εὐρίσκονται ἐπὶ
τῶν ὄπλων.

Ὁ λέων ἴσταται ἀκίνητος καὶ ἀναμετρεῖ μὲ σπινθη-
ροβολοῦντας ὀφθαλμοὺς τοῦς ἀντιπάλους.

Κατόπιν ἐφορμᾷ μὲ βῆμα ὑπερήφανον κατὰ τῶν
ὄπλων καὶ κτυπᾷ μὲ τὴν οὐρὰν τὰ ἔδαφος οὕτως, ὥστε
ἐγείρεται πολὺς κονιορτός.

Δι' ἑνὸς νέου βρουχηθμοῦ ἀναγγέλλει τότε εἰς τοὺς
κατοίκους τῆς κοιλάδος τὴν ἔναρξιν τῆς μάχης.

Ἐνίστε κύπτει παρασκευαζόμενος διὰ μέγαλον πῆδημα
καὶ λυγίζει τὸ ἰσχυρὸν σῶμα τόσον πολὺ πρὸς τὸ ἔδαφος,
ὥστε μόνον ἡ κεφαλὴ διακρίνεται ἐκ τῆς πλουσίας
χαίτης.

Ἡ στιγμή εἶνε κρίσιμος καὶ ἡ ἔκβασις ἐξαροτᾶται ἐκ τῆς
ἐπιτυχίας τῶν βολῶν. Ἐπὶ τῷ προστάγματι τοῦ πρεσβυ-
τέρου τῶν Ἀράβων, τριάκοντα ἴσως ὄπλα ἐκπυροσχορο-
τοῦσι διὰ μᾶς καί, ἐὰν αἱ βολαὶ δὲν ἀστοχήσωσι, τὸ θη-
ρίον πίπτει ὑπὸ τὴν θανατηφόρον αὐτὴν βροχὴν ἐπὶ τοῦ
ἔδαφους αἰμόφυρτον, κυλίεται ἐπ' ὀλίγον ὡς ὄφις καὶ ἐκ-
πνέει, χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ στόμα του στεναγμός.

Σπανίως ὅμως αἱ βολαὶ φέρουσι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο
συνήθως προξενοῦσιν εἰς τὸ θηρίον πολλὰς πληγὰς, αἵ-
τινες ἐξαγοριώνουσιν αὐτὸ ἔτι μᾶλλον καὶ καθιστῶσιν αὐτὸ
μανιῶδες.

εἰς τὸ μέσον τῶν γλωμῶν ἐκ τοῦ φόβου ἐχθρῶν του καὶ ἑνὸς μὲν ἐξορύττει τὸν ὀφθαλμόν, ἄλλου κατατρώγει τὸν βραχίονα, ἑνῶ τρίτον τινὰ καταρρίπτει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκπέμπον βρουχηθμόν, ὁ ὁποῖος ἐμπνέει εἰς πάντας τὴν φρίκην.

Ἡ στιγμή αὐτὴ εἶνε φοβερά. Ὁ λέων πατεῖ διὰ τοῦ ἐμπροσθίου ποδὸς ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ θῦμά του, σείει τὴν οὐρὰν του πρὸς τὰ ἄνω ταχέως καὶ ἀνορθώνει τὴν χεῖρα του ἀγρίως, οὕτω δὲ λαμβάνει στάσιν κατ' ἐξοχὴν ἀγέρωχον καὶ θριαμβευτικὴν. Ἐνίοτε τρίβει τὴν γλῶσσαν του ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ θνήκοντος καὶ κατόπιν σύρει τὰ χεῖλη καὶ προβάλλει τοὺς ὀδόντας ἀπειλητικῶς.

Ἐν τῷ μεταξῷ οἱ φίλοι τοῦ ἀτυχοῦς θύματος καὶ οἱ γενναιότεροι ἐν τῇ ὁμάδι ἀποφασίζουσι νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν, πρὸς τοῦτο δὲ βαδίζουσιν εἰς πυκνὴν σειρὰν μὲ τὰ ὄπλα προτεταμένα κατὰ τοῦ λέοντος καὶ πλησιάζουσι πολὺ πρὸς αὐτόν, πρὶν ἐκφυροσκοπήσωσιν, ἵνα μὴ φρονεύσωσιν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον θέλουσι νὰ σώσωσιν.

Ἐὰν ὁ λέων ἐκ τῶν πληγῶν αἰσθανθῇ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἐκλιπούσας, κατασπαράσει τὴν κεφαλὴν ἐκείνου, ὃν ἔχει ὑπὸ τοὺς πόδας του, καθ' ἣν στιγμήν ἰδίως ἠθέληεν ἀκούσει τὴν σφαιρὰν νὰ συρῆται εἰς τὰ ὦτά του· τότε δὲ κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ περιμένει τὸν θάνατον.

Ἐὰν ὅμως αἰσθάνηται εἰσέτι τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ὅπως δήποτε ἀκμαίας, ἐξακολουθεῖ νὰ βασανίζῃ τὸ θῦμά του καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ τολμηροῦ ἐκείνου, ὅστις ἠθέλεε πλησιάζει, ἵνα τὸ σώσῃ.

Πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὰ δάση—Δὲν πρέπει νὰ βλάπτωμεν τὰ πτηνά. Ἀγαπᾶτε τὴν φύσιν.

§ 18. Πῶς φέρεται εἰς δικαστῆς πρὸς ἓνα ἡγεμόνα καταλαβόντα τὴν ἄμπελον μιᾶς χήρας.

Ἰτωχὴ χήρα εἶχεν ὡς μόνον κτῆμα μικρὰν ἄμπελον συνορεύουσαν πρὸς τοὺς κήπους τοῦ ἡγεμόνος τῆς χώρας.

Ὁ ἡγεμὼν ἠθέλησε ν' ἀγοράσῃ ταύτην, ἵνα κτίσῃ ἐξοχικὸν οἰκίσκον ἐπ' αὐτῆς.

Ἄλλ' ἡ χήρα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐδέχετο νὰ πωλήσῃ τὴν ἄμπελον ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει πολύτιμον κληρονομίαν τῆς.

Τότε ὁ ἡγεμὼν διέταξεν, ὅπως καταλάβωσιν αὐτὴν διὰ τῆς βίας καὶ κτίσωσιν ἐπ' αὐτῆς τὸν ἐξοχικὸν οἰκίσκον. ✕

Ἡ πτωχὴ χήρα ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτῆς κατέφυγεν εἰς γηραιὸν δικαστὴν, ζητοῦσα συμβουλὴν τι νὰ πράξῃ.

Ὁ δικαστὴς οὗτος ἦτο περίφημος καθ' ὅλην τὴν χώραν διὰ τὸ θάρρος, μεθ' ἑοῦ ὑπερήσπιζε τὸ δίκαιον τῶν ἀδικουμένων, πάντες δὲ ἐτίμουν καὶ ἐσέβοντο αὐτόν.

Ἡμέραν τινά, ἐνῶ ὁ ἡγεμὼν εὐρίσκετο ἐν τῷ ὥραίῳ ἐξοχικῷ οἰκίσκῳ μετὰ τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ, ἦλθεν ὁ δικαστὴς οὗτος ἔφιππος, κρατῶν κενὸν σάκκον.

Ὁ ἡγεμὼν ἐκπληκτος ἠρώτησεν αὐτόν, τί θέλει.

« Ὑψηλότατε », εἶπεν ὁ δικαστὴς, « ἐπίτρεψόν μοι ἵνα πληρώσω τὸν σάκκον τοῦτον διὰ τοῦ χόματός, τὸ ὁποῖον τὴν στιγμήν ταύτην πατοῦσιν οἱ πόδες σου ».

Ὁ ἡγεμὼν ἐπέτρεψε τοῦτο· ὁ δὲ γηραιὸς δικαστὴς ἀφοῦ ἐπλήρωσε τὸν σάκκον διὰ χόματος, ἔστησεν αὐτὸν ὀρθὸν καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἡγεμόνα :

— Ὑψηλότατε, συμπλήρωσον τὴν ἄπειρον καλωσύνην σου καὶ βοήθησόν με διὰ τῆς ἡγεμονικῆς χειρός σου νὰ θέσω ἐπὶ τοῦ ἵππου τὸ πολύτιμον φορτίον ».

Ὁ ἡγεμὼν ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν γηραιὸν δικαστὴν

ὅταν ἀπέκρουσε τὴν παράδοξον αἰτίαν αὐτοῦ· ἐπλησίασε
ἔτι πρὸς τὸν σάκκον καὶ προσεπάθησε νὰ ἐγείρῃ αὐτόν.
Ἀλλὰ μάλιστα, διότι ὁ σάκκος ἦτο πολὺ βαρὺς.

Τότε διὰ φωνῆς ἐπισήμου καὶ σοβαροῦς λέγει ὁ δικασ-
τὴς πρὸς τὸν ἡγεμόνα·

— Ὑψηλότατε, ὁ σάκκος οὗτός, ὁ ὁποῖος σοὶ φαί-
νεται τόσο βαρὺς, περιέχει ἐλάχιστον μόνον μέρος τῆς
ἀμπέλου, τὴν ὁποίαν ἤρπασας ἀπὸ μίαν πτωχὴν ὑπή-
κοόν σου, μίαν δυστυχῆ χήραν. Πῶς θὰ δυνηθῆς νὰ
βαστάσῃς τὸ βάρος ὅλης τῆς ἀμπέλου, ὅταν ἐμφανι-
σθῆς ἐνώπιον τοῦ Μεγάλου Δικαστοῦ;

✱ Ὁ ἡγεμὼν ἐνόησε τὸ αὐστηρὸν δίδαγμα, ἠὺχαρί-
στησε τὸν δικαστήν, ὡμολόγησε τὸ σφάλμα αὐτοῦ καὶ
ἀπέδωκεν ἀμέσως εἰς τὴν χήραν τὴν ἀμπέλον, δωρήσας
καὶ τὸν ἐξοχικὸν οἰκίσκον, τὸν ὁποῖον εἶχε κτίσει
ἐπ' αὐτῆς.

§ 19. Ἡ ἄμπελος.

Ἡ ἄμπελος δὲν φύεται εἰς πολὺ ψυχρούς καὶ ὄρει-
νοὺς τόπους, εἰς πεδιάδας ὕμης θερμᾶς καὶ κλιτῆς προφυ-
φυλαγμένας ἀπὸ τοῦ βορρᾶ ἀπλώνει τὰ καταπράσινα
φύλλα τῆς καὶ προσδίδει ἰδιαίτερον χάριν εἰς τὰ μέρη
ὑποκαλλιεργεῖται.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πατρίς αὐτῆς εἶναι ἡ Ἀρ-
μενία. Ἐκεῖθεν μετεφυτεύθη εἰς χρόνους πηλιστατάτους
εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἐθεώρουν τὴν σταφυλὴν ὡς
δῶρον τῶν θεῶν. Τὴν ἐκτίμησιν πρὸς τὴν ἀμπέλον ἐξε-
δήλουν διὰ τῆς λατρείας ἰδίου θεοῦ, προστάτου τῶν
ἀμπέλων, τοῦ Διονύσου.

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μετεφευτεύθη ἡ ἄμπελος καὶ εἰς τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Εὐρώπης.

Αἱ πρὸς βρῶσιν ὅμως σταφυλαὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων δὲν δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰς γλυκυτάτας σταφυλάς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν Ἑλλάδι θαυμασίως εὐδοκιμεῖ ἡ ἄμπελος, τῆς ὁποίας ἡ καλλιέργεια ἀπασχολεῖ μέγα μέρος τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Φύεται δ' ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν ἡ ἄμπελος μέχρις ὕψους 800 μέτρων.

Καλλιεργοῦνται δὲ παρ' ἡμῖν δύο κυρίως εἶδη ἀμπέλου, ἡ οἰνοφόρος ἄμπελος ἢ κυρίως ἄμπελος, καὶ ἡ σταφιδάμπελος.

Τῆς κυρίως ἀμπέλου, ἥτις καλλιεργεῖται καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ χώρα πολλὰ εἶδη, τοὺς καρποὺς τῶν ὁποίων τρώγομεν ἢ μεταβάλλομεν εἰς οἶνον.

Ἡ ἄμπελος, πολλαπλασιάζεται συνήθως διὰ μοσχευμάτων καὶ καταβολάδων. Δύναται δὲ νὰ ἐμβολιασθῇ δι' ἐγκεντρισμοῦ, οὕτω δὲ νὰ παραγάγῃ νέου εἶδους σταφυλάς.

Ἡ ἄμπελος, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα φυτά, ζῆ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁ κορμὸς αὐτῆς πολλάκις ἀποκτᾷ πάχος χονδροῦ βραχίονος. Ἐκ τοῦ κεντρικοῦ κορμοῦ φύονται εὐρωστοὶ κληματίδες, πράσινα ἐν ἀρχῇ, ἀναπτυσσόμενα σὺν τῷ χρόνῳ εἰς εὐρώστους κλάδους ἢ βραχίονας. Ὁ φλοιὸς τῶν οχίζεταί πολλάκις κατὰ μῆκος ἐν εἶδει λωρίων ἢ τριχῶν.

Τὸ κυριώτατον στόλισμα τῆς ἀμπέλου εἶναι τὸ λαμπρὸν φύλλωμα αὐτῆς· τὰ φύλλα τῆτις πέλου ἔχουσι

Ἐδχοςις 2α 1922.

μέγεθος παλάμης ἀνθρωπίνης περίπου καὶ φέρουσι τρεῖς ἢ πέντε ἔγκοπας καὶ ὀδοντωτὸν γῦρον.

Τὸ σχῆμα ὅμως τοῦτο τῶν φύλλων μεθ' ὅλην τὴν ἀπλότητα αὐτοῦ· εἶναι ἐκ τῶν εὐγενεστάτων τοῦ φυτικού βασιλείου· διὰ τοῦτο δὲ πολλάκις ἐχρησίμευσαν τὰ φύλλα τῆς ἀμπέλου ὡς πρότυπα εἰς τὴν κοσμηματογραφίαν καὶ εἰς τὴν πλαστικὴν.

Ἀπέναντι τῶν φύλλων καὶ ἀνά τρία τούτων, ἐκφύεται ἀπὸ τῶν κληματίδων εἶδος ἀγκίστρων, αἱ ἕλικες, δι' ὧν ἡ ἀμπελος ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῶν δένδρων. Αἱ νέαι κληματίδες ἐκφύονται ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κληματίδων τοῦ προηγουμένου ἔτους.

Τὰ ἄνθη τῆς ἀμπέλου εἶναι μικρὰ καὶ λευκὰ, φέροντα καλύπτρας· εἶναι συνηνωμένα πολλὰ ὁμοῦ ἐπὶ τῶν βοστρύχων εἰς βότρυς.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀνθοφορίας γλυκύτατον ἄρωμα πληροῖ τὸν ἀμπελῶνα.

Ἐκαστὸν ἀνθύλλιον μεταμορφοῦται μετὰ τινος ἑβδομάδας εἰς ῥᾶγα ὠραίου ὄφειδους ἢ στρογγύλου σχήματος.

Εἰς τὸ κέντρον τῆς ραγὸς σχηματίζεται ὁ σπóρος· ὁ ἀριθμὸς τῶν σπόρων ἢ γιγάρτων εἶναι δύο ἕως τέσσαρες. εἰς τινὰς σταφυλὰς ὅμως λείπουσιν ἐντελῶς οἱ σπόροι, λ. χ. εἰς τὴν Κορινθιακὴν σταφίδα καὶ εἰς τὴν σουλτανίαν.

Τὰ ἀγαθὰ τῆς ἀμπέλου δὲν δύναται νὰ ἀπολαύσῃ ὁ ἄνθρωπος ἄνευ κόπου. Ὁ ἀμπελοργὸς ὀφείλει νὰ παρασκευάζῃ καταλλήλως τὸ ἔδαφος, νὰ σκάπτῃ καὶ νὰ λιπαίνῃ αὐτὸ τὴν ἀνοιξιν, νὰ κλαδεύῃ τὰ φυτὰ κατὰ τὸ μέσον ἢ τὸ τέλος τοῦ χειμῶνος, ἀπαλλάττων αὐτὰ ἀπὸ τὰς παλαιὰς καὶ ἀγόνους κληματίδας, διτηρῶν δὲ μόνον

Ἐκδόσις 2α 1922.

τὸ κάτω μέρος τῶν καρποφόρων, ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται οἱ 3—4 καρποφόροι ὄφθαλμοί, πρὸς δὲ λαμβάνων τὴν πρόνοιαν νὰ κρατήσῃ βλαστοφόρους τινὰ ὄφθαλμούς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκφύονται αἱ καρποφόροι κληματίδες τοῦ προσεχοῦς ἔτους.

Τὸ κλάδευμα εἶναι ἡ λεπτοτάτη καὶ σπουδαιότατη ἐργασία τοῦ ἀμπελουργοῦ, γίνεται δὲ εἰς δύο χρόνους πολλάκις, ἧτοι ἀφαιροῦνται πρῶτον αἱ περιτταὶ κληματίδες, ἔπειτα δὲ κόπτεται μέρος τῶν καρποφόρων κληματίδων, εἰς τρόπον ὥστε τὸ φυτόν νὰ δύναται νὰ δέχηται ἀφθονον φῶς, θερμότητα καὶ ἀέρα.

Βροχὴ ἢ πρόωρον ψῦχος καὶ πάχος δύναται νὰ καταστρέψῃ ἢ νὰ μειώσῃ σημαντικῶς τὴν ἐσοδεῖαν τῆς ἀμπέλου.

Ὁ τρυγητὸς διὰ τὸν ἀμπελουργὸν ἀποτελεῖ τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων του.

Μετὰ τὸν τρυγητὸν ἄρχεται ἡ ἐργασία τοῦ οἴνοποιου. Μεγάλαι βορέλια, τοποθετημένα κατὰ σειρὰν εἰς τὰ ὑπόγεια, δέχοντα τὸν θολὸν χυμὸν τῶν σταφυλῶν, τὸ γλεῦκος.

Εἰς τὸ γλεῦκος τοῦτο ἄρχεται μετ' ὀλίγον μυστηριώδης κίνησις καὶ ἐργασία· εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἀναφαίνεται λευκὸς ἀφρός· ὁ οἶνος ζυμοῦται, ἢ ὡς κοινῶς λέγουσι, βράζει.

Ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν περίπου τελειώνει ἡ ζύμωσις, ὁ ἀφρός κατακαθίζει καὶ ὁ οἶνος γίνεται διαυγής.

Τοῦ οἴνου μέρος μὲν καταναλίσκεται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, μέγα δὲ μέρος ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

§ 20. Ἡ σταφιδάμπελος.

Τῆς σταφιδάμπελου δύο εἶδη ἔχομεν ἐν Ἑλλάδι, τὴν σουλτανίαν, τῆς ὁποίας οἱ καρποὶ εἶναι ἐπιμήκεις.

Ἐκδόσις 2^α 1922.

καὶ μελιτόχροσι, καὶ τὴν κορινθιακὴν σταφίδα, ἔχουσαν καρποὺς στρογγύλους καὶ κυανομέλανας.

Ἄμφοτέρων οἱ καρποὶ εἶναι ἀγίγαρτοι, δηλ. δὲν ἔχουσι σπόρους, ὠριμάζουσι δὲ ἐνωρίτερον τῶν καρπῶν τῶν ἀμπέλων καὶ εἶναι γλυκύτεροι αὐτῶν.

Ἡ καλλιέργεια τῶν σταφιδαμπέλων εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀμπέλων, ἀλλ' ἀπαιτεῖ μεγαλύτεραν ἐπιμέλειαν. Τὸ κλάδευμα αὐτῶν διαφέρει τοῦ κλαδεύματος τῶν ἄλλων ἀμπέλων. Προσθέτως αἱ σταφιδάμπελοι χαρακῶνονται εἶναι δὲ τὸ χανάκιμα λεπτοτάτη ἐργασία, συνισταμένη εἰς τὴν ἀφαίρεσιν δακτυλίου τοῦ φλοιοῦ τοῦ κορμοῦ ἢ τῶν βραχιόνων καὶ σκοποῦσα τὴν πρόληψιν τῆς ἀνθορροίας καὶ τὴν καλύτεραν ὠρίμανσιν τοῦ καρποῦ.

Τῆς σταφιδαμπέλου οἱ καρποὶ δὲν χρησιμοποιοῦνται πρὸς κατασκευὴν οἴνου, ἀλλὰ ξηραίνονται καταναλίσκονται ὡς ξηροὶ καρποὶ.

Αἱ σταφίδες ξηραίνονται εἰς τὸν ἥλιον ἐπὶ ἀλωνίων ἐπικλινῶν προφυλάσσονται δὲ ἀπὸ τὴν βροχὴν σκεπαζόμεναι δι' ἀδιαβρόχων πανίων.

Αἱ σουλτανίσι, πρὶν ἀπλωθῶσιν, ἐμβαπτίζονται πρῶτον εἰς ἀραιὰν διάλυσιν οὔδαε πρὸς πρόληψιν τῆς σήψεως καὶ πρὸς τοχυτέραν ξήρανσιν.

Ἐκ τῶν δύο εἰδῶν τῆς σταφιδαμπέλου ἡ σουλτανίνα καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ Κορινθίαν, ἀραιὰ δὲ καὶ εἰς ἄλλα σταφιδοφόρα μέρη.

Ἡ Κορινθιακὴ σταφίς, ἣτις δὲν εὐδοκιμεῖ ἀλλαχοῦ εἰμὴ μόνον εἰς ὠρισμένα μέρη τῆς πατρίδος ἡμῶν, καλλιεργεῖται ἐν τῇ Κορινθίᾳ, τῇ Αἰγιαλείᾳ, ἣτις παράγει καὶ τὴν καλύτεραν σταφίδα, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πατρῶν, ἐν τῇ Ἡλείᾳ, Τριφυλίᾳ, Μεσσηνίᾳ, ἐν τῇ Ζα-

κύνθω και Κεφαλληνία και εν τοῖς νοτιοδυτικοῖς παραλλοῖς τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Τῆς Κορινθιακῆς σταφίδος ἐλάχιστον μέρος κατακλίσκεται εν Ἑλλάδι. Τὸ πλεῖστον ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἀποτελεῖ δὲ τὸ κυριώτερον εἶδος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἡμῶν ἐμπορίου.

Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἡ μὲν σταφίς τῆς καλυτέρας ποιότητος τρώγεται ὡς ἐπιδόρπιος καρπὸς ἢ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν μαγειρικὴν και ζαχαροπλαστικὴν, ἡ δὲ τῆς κατωτέρας χρησιμεύει εἰς τὴν οἰνοποιίαν, οἰνοπνευματοποιίαν και εἰς ἄλλας βιομηχανίας.

Ἐπ' ἐσχάτων ἤρχισε και εν Ἑλλάδι νὰ γίνεται χρῆσις τῆς σταφίδος εἰς τὴν οἰνοπνευματοποιίαν και ἄλλας τινὰς βιομηχανίας.

§ 21. Πῶς προφυλάσσεται ἡ ἄμπελος ἀπὸ τὸν περονόσπορον.

Ἡ ἄμπελος ὑπόκειται εἰς πολλὰς ἀσθενείας, αἵτινες προέρχονται ἐκ τῶν προσβολῶν διαφόρων παρασιτων.

Ἐν τῶν καταστρεπτικωτέρων ἐκ τῶν παρασιτων τούτων, δυστυχῶς λίαν σύνηθεο καιρ' ἡμῖν, εἶναι τὸ περονόσπορον, τὸ ὁποῖον εἶναι μικρότατοο μύκηο, ὁμοιάζων πρὸο τὸν εὐρώτα, τὴν μούχλαν.

Τὸ παρασίτον τοῦτο ἀναπτύσσεται ἐπὶ τῶν φύλλων, ἐπὶ τοῦ καρποῦ, ἐνίοτε δὲ και τῶν βλαστῶν τῆς ἄμπέλου, τῆς ὁποίας ἀπορροφᾷ τὰς θρεπτικὰς οὐσίαις.

Ἐκ τῆς βορείου Ἀμερικῆς καταγόμενον τὸ περονόσπορον μετηνέχθη εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τῶν ἐκεῖθεν κομισθέντων κλημάτων, παρετηρήθη δὲ καια πρῶτον εν Οὐγγαρία καια τὸ ἔτοο 1877· ἐκεῖθεν δὲ μετεδόθη πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ὅπου καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελοο.

Ἐκδοοο 2α 1922.

Ἐν Ἑλλάδι παρατηρήθη κατὰ πρῶτον τὸ ἔτος 1881· ἔκτοτε δὲ παρατηρεῖται κατ' ἔτος μετὰ μεγαλύτερας ἢ μικροτέρας ἐντάσεως εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ περονόσπορον προσβάλλει ἰδίως τὰ φύλλα τῆς ἀμπέλου ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας· παρὰ τὰς νευρώσεις τότε αὐτῆς σχηματίζονται μικραὶ καὶ ἀκανόνιστοι λευκαὶ κηλίδες.

Ἐπὶ τῆς ἄνω δὲ ἐπιφανείας τῶν φύλλων καὶ ἀπέναντι ἀκριβῶς τῶν λευκῶν κηλίδων τῆς κάτω ἐπιφανείας παρατηροῦνται ὅμοιαι ὠχραὶ κηλίδες, αἵτινες βαθμηδὸν λάμβάνουσι τὸ χρῶμα τῆς σκωρίας, τοιαῦται δὲ καθίστανται καὶ οἱ κηλίδες τῆς κάτω ἐπιφανείας, οὕτω δὲ ὁλόκληρον τὸ φύλλον φαίνεται καέν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ βότρυς τῆς ἀμπέλου ἐνίοτε προσβάλλεται ὑπὸ περονόσπορου ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως, ὅτε μάλιστα ἡ προσβολὴ ἀποβαίνει λίαν ἐπιζήμιος.

Ἡ προσβολὴ τῶν βλαστῶν ὑπὸ τοῦ περονόσπορου εἶναι σπανιωτέρα, δὲν ἐπιφέρει δὲ τὴν τελείαν αὐτῶν καταστροφὴν ὡς ἡ προσβολὴ ἄλλων παρασίτων.

Τὸ περονόσπορον ἀναφαίνεται ὅταν ἐπικρατῇ μεγάλη ὑγρασία καὶ θερμοκρασία ὑψηλή. Τοῦτο συμβαίνει ἰδίως κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον.

Κατὰ τὸ φθινόπωρον ἡ προσβολὴ εἶναι σχεδὸν ἀβλαβής, διότι οἱ μὲν καρποὶ ἔχουσι ἤδη ὠριμάσει, τὰ δὲ φύλλα ἐκπληρώσαντα πλέον τὴν ἀποστολὴν των ἀρχίζουσι νὰ πίπτωσιν ἀφ' ἑαυτῶν.

Αἱ ὑπὸ τοῦ περονόσπορου προσβληθεῖσαι ἄμμοδοθεραπεύονται ἀνεργηρικῶς.

Ἐπὶ τῆς ἄνω δὲ ἐπιφανείας τῶν φύλλων καὶ ἀπέναντι ἀκριβῶς τῶν λευκῶν κηλίδων τῆς κάτω ἐπιφανείας παρατηροῦνται ὅμοιαι ὠχραὶ κηλίδες, αἵτινες βαθμηδὸν λάμβάνουσι τὸ χρῶμα τῆς σκωρίας, τοιαῦται δὲ καθίστανται καὶ οἱ κηλίδες τῆς κάτω ἐπιφανείας, οὕτω δὲ ὁλόκληρον τὸ φύλλον φαίνεται καέν.

ὁποίου δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ ἀπομακρύνωμεν ἀπ' αὐτῶν πᾶσαν προσβολὴν τοῦ περικοπομένου. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χρήσεως διαλύσεως θειϊκοῦ χαλκοῦ, ὅστις ἐν τῷ ἐμπορίῳ εἶναι γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα γαλαζόπετρα.

Ἀποτελεσματικωτέρα δὲ θεωρεῖται σήμερον ἡ χρῆσις τοῦ βορδιγαλλίου πολτοῦ. Ὅστις εἶναι ἐπίσης διάλυσις θειϊκοῦ χαλκοῦ, εἰς ἣν προστίθεται καὶ ἄσβετος διὰ τῆς προσθήκης ταύτης μετριάζεται ἡ μεγάλη καυστικότητα τοῦ θειϊκοῦ χαλκοῦ, ἥτις ἴδύναται νὰ προξενήσῃ βλάβη εἰς τὰ τρυφερότερα μέρη τῆς ἀμπέλου.

Ὁ βορδιγαλλίος πολτός κατασκευάζεται ὡς ἐξῆς: ἐντὸς ξυλίνου δοχείου περιέχοντος 90 ὀκάδας ὕδατος βυθίζομεν, οὐχὶ ὅμως μέχρι τοῦ πυθμένος, πάνινον σάκκον περιέχοντα δύο ὀκάδας θειϊκοῦ χαλκοῦ χονδροκοπανισμένου· ὅταν οὗτος διαλυθῇ ἐντελῶς, πρὸς τοῦτο δὲ χροιάζοντο 10—15 ὄραι, λαμβάλομεν μίαν περίπου ὀκτὸν κοσκισμένης ἀσβέστου καὶ διαλύομεν αὐτὴν ἐντὸς δέκα ὀκάδων ὕδατος, τὴν διάλυσιν δὲ αὐτὴν χύνομεν κατὰ μικρὸν εἰς τὸ δοχεῖον τὸ περιέχον τὴν διάλυσιν τοῦ θειϊκοῦ χαλκοῦ, ἀναδεύοντες ἀδιακόπως διὰ ξυλίνης ράβδου τὸ ὑγρὸν.

Ἡ ράντισις δύναται νὰ γίνῃ διὰ κοινῶν σαρώθρων, προτιμώτερον ὅμως εἶναι νὰ γίνῃται δι' ἰδίου ὄργάνου, τοῦ ψεκαστῆρος, οὗτινος εἶναι 40 περίπου δραχμαί.

Ὁ κτηματίας δὲν πρέπει νὰ ζητήσῃ νὰ οἰκονομήσῃ τὸ μικρὸν τοῦτο ποσόν, διότι ὄχι μόνον διὰ τοῦ ψεκαστῆρος ἢ ράντισις γίνεται τελειότερα, ἀλλὰ καὶ διότι ἢ δι' αὐτὸν δαπάνη συνεπάγεται οὐχὶ μικρὰν οἰκονομίαν, καθ' ὅσον ὁ ἐργάτης, ὁ ὁποῖος δύναται καθ' ἑκάστην νὰ ραντίσῃ διὰ τοῦ σαρώθρου πέντε στρέμματα, διὰ τοῦ ψεκαστῆρος δύναται νὰ ραντίσῃ δεκαπέντε.

Ἐκδοσις 2α 1922.

Αἱ ραντίσεις πρέπει νὰ γίνωνται τὸ πρωὶ καὶ τὸ ἑσπέρασ καὶ ἔταν δὲν πνέη ἄνεμος, ἰδίως δὲ κατὰ τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον.

Συνήθως τρεῖς ραντίσεις ἀρκοῦσι, διὰ νὰ προφυλάξωσι τὰς ἀμπέλους ἀπὸ τοῦ περονοσπόρου· ἀπὸ τῆς μιᾶς δὲ ραντίσεως μέχρι τῆς ἄλλης πρέπει νὰ μεσολαβήσωσιν 20—30 ἡμέραι, ἐκτὸς ἐὰν ἐπέλθῃ ἰσχυρὰ βροχή, ὅτε ἡ νέα ράντισις γίνεται ταχύτερον.

Βία μηδὲν πράττε. — Πράττε δίκαια.

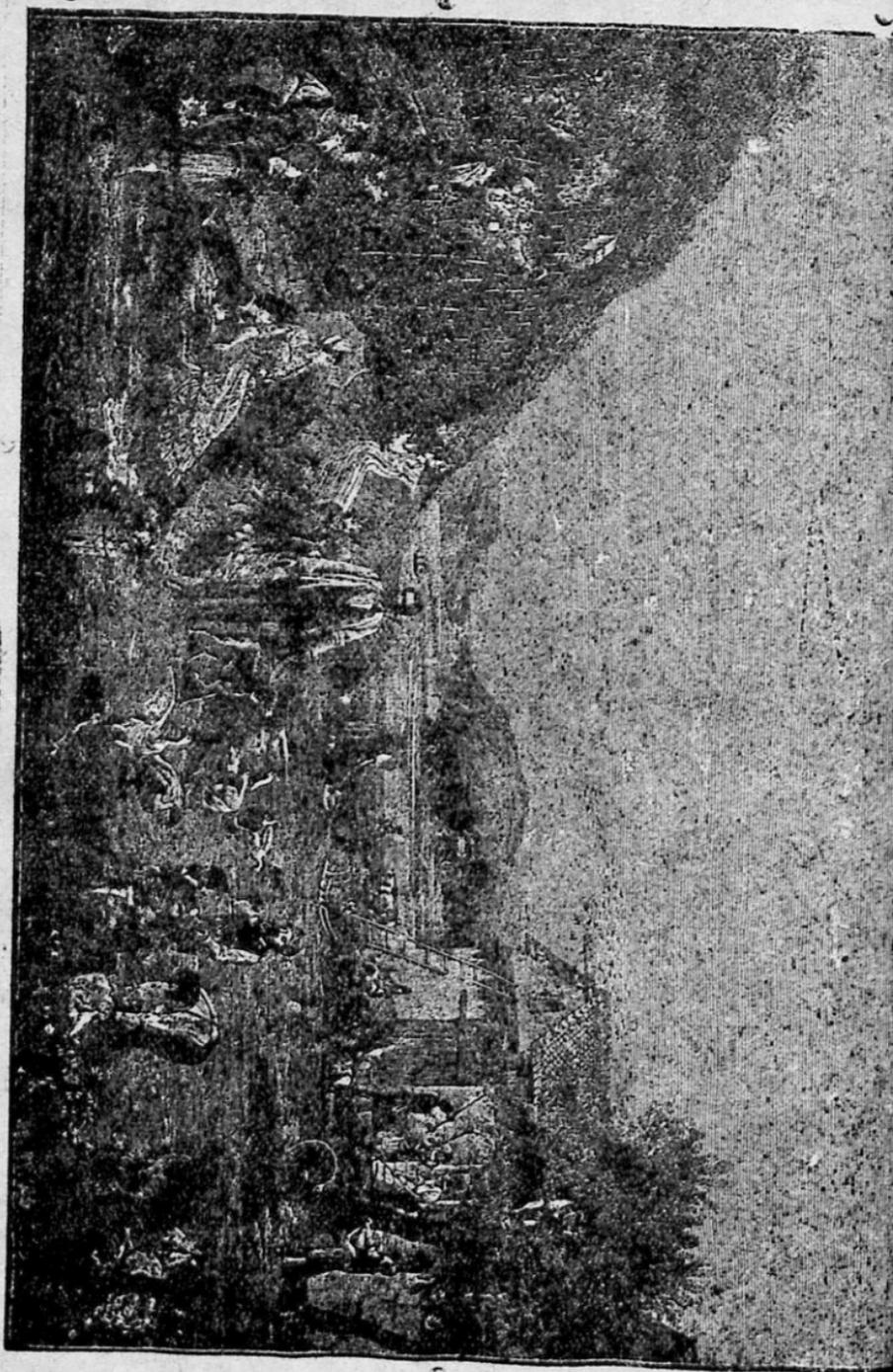
Δικαιοσύνην ἄσκει ἔργῳ καὶ λόγῳ.

§ 22. Ὁ τρύγος

Ὅταν ἀνθίξῃ ἡ ἀγράφπελη καὶ ἀπλώνη τὰ κλαδιά της
Ἐστὸ σχῖνο, ἔστὸ χαμόδενδρο, ἔστὸ πεύκου τὰ κλωνάρια,
Ἐστὰ ρέμματα τοῦ ποταμιοῦ, εἰς τὸν κρημνὸ τοῦ βράχου·
Καὶ ἀγέρα κάμπους καὶ βουνά, τὴν πλάσι πέρα ὡς πέρα
Γιομιζή ἀπὸ μωσχοβολιά με τὸν ἀνασακὸ της,
Πυκνὸ πυκνὸ καὶ ὀλόμαυρο μελισσολόϊ πετιέται
Μέσ' ἀπὸ βράχους καὶ κρημιά, μέσ' ἀπ' ἐρμιές καὶ κήπου
Καὶ τάνθη της βοσολογᾶ καὶ παίρνει τὸν ἀχνό τους.
Καὶ διαλαλαίει μ' ἕνα βοητὸ τὸν ἀναγκασιομό του.
Ἐτσι οἱ κοπέλλες τῶν χωριῶν πετιοῦνται ἀπὸ τὰ οπίτια
Κ' εἰς κάμπους καὶ εἰς βουνά σκορποῦν καὶ ὅπου εἶναι
| ἀμπέλι τρέχουν
Μὲ τὰ καλάθια τὰ πλεχτὰ καὶ με τὰ βατοκόπια.
Καὶ με τραγούδια, με χαρές, ὅταν ἀρχίσῃ ὁ τρύγος.

Ἐκδ. σ. 2α 1922,

50207 0

§ 23. Πόσον ἠγάπα τὴν ἀλήθειαν ὁ Οὐάσιγκτων.

Ὁ Γεώργιος Οὐάσιγκτων ὑπῆρξε μέγας Ἀμερικανὸς πολίτης· ἠγωνίσθη γενναίως ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος αὐτοῦ· ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς δημοκρατίας τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ διὰ τὰς μεγίστας πρὸς τὴν χώραν αὐτοῦ ὑπηρεσίας ἐπωνομάσθη Πατὴρ τῆς πατρίδος.

Ὁ Οὐάσιγκτων ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἠγάπη τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀπεστρέφετο τὸ ψεῦδος.

Ὅτε ἦτο μικρὸν παιδίον, ἐδώρησαν κάποιε εἰς αὐτὸν μικρὸν πέλεκυν.

Ὁ Γεώργιος κατέβη περιχαρῆς εἰς τὸν κῆπον τῆς οἰκίας καὶ ἐδονίμαζε τὸν πέλεκυν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν δένδρων.

Ὑπῆρχεν εἰς τὸν κῆπον μικρὰ κερασέα, τὴν ὁποίαν ὑπερηγάπα ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

Ὁ μικρὸς Οὐάσιγκτων ἐκτύπησε διὰ τοῦ πελέκως τὸν κορμὸν τῆς κερασέας μετὰ τόσης δυνάμεως, ὥστε τὸ δένδρον βεβαίως ἔμελλε νὰ ξηρανθῇ ἐκ τῆς βλάβης.

Ὅτε εἶδε τοῦτο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἠγανάκτησε μεγάλως καὶ ἠρώτα ποῖος κατέστρεψε τὸ δένδρον, ἠπεῖλει δὲ ὅτι θὰ τιμωρήσῃ, ὡς ἤρμοζε, τὸν ἔνοχον.

Ὁ Γεώργιος εἶχεν ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας, ὅτε δὲ ἐπέστρεψεν, ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸν ὠδήγησε πρὸ τῆς κερασέας καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν αὐστηρῶς:

— «Ποῖος ἐκτύπησε τὸ δένδρον;»

Τὸ παιδίον ἤρχισε νὰ τρέμη καὶ κατ' ἀρχὰς ἐσιώπα· ἀλλ' ἔπειτα εἶπε μετὰ θάρρους:

— «Πατέρα μου, δὲν ἠμπορῶ νὰ ψευθῶ. ἐγὼ τὴν ἐκτύπησα μετὰ τὸν πέλεκύν μου.»

— «Κακῶς ἔπραξας κατέστρεψας δένδρον, τὸ ὅποιον

Ἐκδοσις 2α 1922.

ἡγάπων, ἀλλ' εἶπες τὴν ἀλήθειαν καὶ σὲ συγχωρῶ. Σὲ συμβουλεύω δὲ νὰ λέγῃς πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ἀδιαφορῶν, δι' ὅ,τι μέλλει νὰ συμβῆ.

Ἐν τῷ σχολείῳ τόσον γνωστὴ ἦτο ἡ φιλαλήθεια τοῦ Οὐάσιγκτων, ὥστε τὰ ἄλλα παιδιά, ἵνα καταστῶσι πιστευτά, ὅτι ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν, προσέθετον·

—«Καὶ ὁ Γεώργιος Οὐάσιγκτων τὸ λέγει!»

§ 24. Ἡ ἐλαία.

Ἡ ἐλαία εἶναι δένδρον γνωστὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον, ὅτι τὴν ἐλαίαν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὡς δῶρον ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ, τούτου δ' ἔνεκα ἐθεωρεῖτο δένδρον ἱερόν χρησιμεῦον ὡς σύμβολον ὁμονοίας καὶ εἰρήνης.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐλαία εἶναι γνωστοτάτη καὶ κοινοτάτη. Εἶναι δένδρον ἀρκετὰ ὑψηλόν, ἀειθαλές, μακροβιώτατον, βραδείας ἀναπτύξεως καὶ ὀνομάζεται ἐλαία ἢ Εὐρωπικὴ, παρήχθη δὲ ἐκ τῆς ἀγρίας ἐλαίας, τῆς κοτίνου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, δι' ἧς ἐστέφοντο οἱ Ὀλυμπιονῆται.

Ὁ φλοιὸς τοῦ κορμοῦ τῆς ἐλαίας κατὰ τὴν μικρὰν αὐτῆς ἡλικίαν εἶναι λεῖος καὶ μαλακός, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως σκίζεται καὶ καθίσταται τραχύς. Κατὰ τὸ γῆρας ὁ κορμὸς τῶν ἐλαιῶν κοιλαίνεται.

Τὰ φύλλα τῆς ἐλαίας, ὄντα στενὰ καὶ ἐπιμήκη καὶ καταλήγοντα εἰς ὀξύ, ἔχουσι χρῶμα βαθύ μὲν πράσινον ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας αὐτῶν, ἀργυρόχρουν δὲ ἐπὶ τῆς κάτω.

Τὰ ἄνθη αὐτῆς ὄντα μικρὰ καὶ λευκὰ καὶ ἐκπρόμενα πολλὰ ὁμοῦ, εἶναι λίαν εὐαίσθητα καὶ τινάσσονται.

Ἐκδόσις 2 κ 1922.

σονται εύκόλως, ιδία μετά ισχυράν βροχήν ή άφοϋ πνεύση θερμός, υγρός ή λίαν ψυχρός άνεμος.

Έκ τών πολλών δέ συμφοομένων άνθέων 2—3 μεταβάλλονται εϊς καρπόν μικρόν στρογγύλον ή επίμηκη έχοντα χρώμα πράσινον μεταβαλλόμενον εϊς μέλαν κατά τήν ώρίμανσιν.

Η έλτία φύεται εϊς τά εύκρατα κλίματα, τά παράλια, ιδίως δέ επί τών επικλινών μερών τών λόφων κοιόρέων, χρησιμοποιουσα ούτως έδάφη λεπτόγεια, ούχι γόνιμα, έν οϊς άλλαι καλλιέργειαι δέν δύνανται να εύδοιμήσωσι.

Διά τοϋτο ή καλλιέργεια αύτης, εϊς τας εύφόρους πεδιάδας έκτοπίζεται υπό τής καλλιεργείας άλλων μάλλον προσοδοφόρων φυτών. Έν Πελοποννήσῳ ιδία έκτεταμένοι έλαιώνες κατεκόπησαν, άντικαταστήθ έντες διά σταφιδεμπέλου.

Έν τούτοις και σήμερον άκόμη ή έλαια κατέχει έν Ελλάδι μεγάλας έκτάσεις σχηματίζουσα ώραίους έλαιώνας, ών οϊ μεγαλύτεροι εϊναι οϊ τής Άττικής, Κερκύρας, Άμφίσσης, Λακωνικής, Πύλου και άλλου.

Η έλαια πολλαπλασιάζεται ή διά τής σποράς έλαιοπυρήνων, άφοϋ άφαιρεθῆ άπ' αυτών έντελώς τó σαρκώδες μέρος του καρπού και πλυθώσιν ούτοι καλώς, όπως εξαλειφθῆ τó έλαιον, ή διά τής φυτεύσεως άγριελαιών, αϊτινες άφθόνως φύονται έν τοϊς Έλληνικοϊς δάσεσιν.

Άλλά και τά έξ άγριελαιών και τά έξ έλαιοπυρήνων προερχόμενα δενδρύλλια άπαιτοϋσιν έμβολιασμόν δι' ένσφραγισμού.

Ένα αναπτύσσωνται καλύτερον αϊ έλαϊαι, καλόν εϊναι να καλλιεργώνται επί 8—10 έτη έν φυτωρίοις, ότε

Έκδοσις 2α 1922.

δίδεται εἰς αὐτάς καὶ τὸ κητάλληλον σχῆμα δι' ἐπο-
νειλημμένων κλαδεύσεων, μετὰ ταῦτα δὲ νὰ μεταφυ-
τεύωνται εἰς τὴν ὀριστικὴν θέσιν αὐτῶν.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τρόπος τῆς καλλιέργειας καὶ γνώ-
σεις πολλὰς ἀπαιτεῖ καὶ φροντίδας, διὰ τοῦτο πρὸς
πολλαπλασιασμὸν τῆς ἐλαίας καλὸν εἶναι νὰ μεταφυ-
τεύωνται ἀγριελαῖαι ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ὀριστικὴν θέσιν
νὰ ἐμβολιάζονται δὲ μετὰ 2—3 ἔτη.

Ἡ ἐλαία δύναται νὰ πολλαπλασιασθῇ καὶ διὰ μο-
σχευμάτων, ἤτοι κλάδων ἐλαίας φυτευσμένων.

Ἄλλ' ἡ δυσκολία ἐγκεῖται εἰς τὴν εὕρεσιν καταλλή-
λων κλάδων, ἤτοι κλάδων εὐθέων καὶ νεαρῶν, μήκους
1—1 1)2 μέτρου καὶ πάχους 5—10 ἑκατοστῶν αὐτοῦ.

Ἡ ἀφαίρεσις ἄλλως τοιούτων κλάδων βλάπτει καὶ τὰ
δένδρα, ἐξ ὧν κόπτονται.

Πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐλαίας ἐπιβάλλεται τὸ ὄργανον
τοῦ ἐδάφους τοῦ ἐλαιῶνος καὶ λίπανσις αὐτοῦ.

Ὅπου ὑπάρχει ὕδωρ πρόχειρον καλὸν εἶναι καὶ νὰ
ποτίζονται αἱ ἐλαῖαι.

Ὡφελεῖ ἐπίσης τὸ κλάδευμα, δι' οὗ ἀραιούμενον τὸ
ἐσωτερικὸν τοῦ δένδρου ἀερίζεται καὶ ὑφίσταται τὴν
ἐνέργειαν τοῦ ἡλίου.

Ἀτυχῶς παρ' ἡμῖν ἡ ἐλαία φύεται εἰς τὴν τύχην της,
μένουσα ἄνευ τινὸς περιποιήσεως, ἀναπτύσσεται δὲ ὡς
ἄγριον δένδρον· τότε δὲ μόνον καρποφορεῖ καλῶς, ὅταν
ἐκτακτοὶ περιστάσεις εὐνοήσωσιν αὐτήν. Ὑπάρχουσιν
ἐλαιῶνες, ὡς οἱ τῆς Κερκύρας, οἵτινες οὐδέποτε ἐκλα-
δεύθησαν.

Ἡ χρησιμότης τῆς ἐλαίας εἶναι παγκοίνως γνωστή.
Διὰ τοῦ ξύλου αὐτῆς θερμαινόμεθα κατὰ τὰ παγεράς
τοῦ χειμῶνος ἡμέρας· πρὸς τούτοις κατασκευάζομεν

Ἐκδοσις 2α 1922.

ἐξ αὐτοῦ ὠραιότατα ἔπιπλα καὶ κομψοτεχνήματα.
Ἄλλ' ἡ σπουδαιότερα ὠφέλεια τῆς ἐλαίας ἐγκείται εἰς
τὸν καρπὸν αὐτῆς, ὅστις χρησιμοποιεῖται ἢ πρὸς βρωσιν
ἢ πρὸς ἐξαγωγήν ἐλαίου.

Ἐν Ἑλλάδι παράγονται ἑτησίως περὶ τὰ 30 ἑκα-
τομμύρια ὀκάδων ἐλαίου καὶ 10 ἑκατομμύρια ὀκάδων
βρωσίμων ἐλαιῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ προϊόντα ταῦτα εἶναι
πολὺ περισσότερα τῶν ἐπαρκούντων εἰς τὰς ἀνάγκας
τῶν κατοίκων, μέγα ποσὸν ἐλαίου καὶ ἐλαιῶν ἐξάγεται
ἑτησίως εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐξ οὗ ἑκατομμύρια ὄλα
δραχμῶν εἰσρέουσιν εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν. Ὁ πλοῦτος
οὗτος θὰ ἦτο ἀσυγκρίτως μεγαλύτερος, ἐὰν οἱ γεωργοὶ
ἡμῶν ἠδύναντο ἐπιστημονικώτερον νὰ καλλιεργήσωσι
τὴν ἐλαίαν.

Ἡ συγκομιδὴ τοῦ καρποῦ τῆς ἐλαίας ἀρχεται περὶ
τὰ μέσα Ὀκτωβρίου καὶ παρατείνεται μέχρι τοῦ Φε-
βρουαρίου.

§ 25. Πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ γίνηται ἡ συγκομιδὴ τῶν ἐλαιῶν.

Ἐὰν αἱ ἐλαῖαι εἶναι προωρισμέναι πρὸς βρωσιν,
συλλέγονται συνηθέστατα μὲν πράσιναι, ὀλίγον πρὶν
ἀρχίσῃ ἡ ὠρίμανσις αὐτῶν, πολλάκις ὅμως καὶ ἀφοῦ
ἀρχίσῃ ἡ προχωρήσῃ ἡ ὠρίμανσις.

Αἱ ἐλαῖαι ὅμως αἱ προωρισμέναι διὰ τὸ ἐλαιοτρι-
βεῖον διὰ παραγωγήν ἐλαίου συλλέγονται, ὅταν εἰσέλ-
θωσιν εἰς τὴν περίοδον τῆς ὠριμάνσεως.

Ἡ ἐλαία, ἐφ' ὅσον εἶναι ἄωρος, εἶναι χρώματος
κατ' ἀρχὰς ζωηροῦ πρασίνου καὶ βραδύτερον πρασίνου
ἀνοικτοῦ.

Ὅτε εἰσέρχεται εἰς τὴν περίοδον τῆς ὠριμάνσεως,

γίνεται κοκκινωπή, ἔπειτα γίνεται ἰόχρους καὶ τέλος μαυρίζει.

Ἡ ἔλαια εἶναι ὄριμος πλέον, ὅταν τὸ χρῶμα αὐτῆς ἀποκτήσῃ τὸ σχετικῶς βαθύτερον μαῦρον χρῶμα εἰς τὸ ὁποῖον δύναται νὰ φθάσῃ τὸ εἶδος αὐτῆς. Διότι αἱ ἔλαιαι μαυρίζουσι περισσότερο ἢ ὀλιγώτερον, ἀναλόγως τοῦ εἴδους αὐτῶν καὶ τοῦ κλίματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται τὸ εἶδος.

Μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ ἔλαια, γίνεται βαθμηδὸν χονδροτέρα καὶ ἀποκτᾷ βάρος περισσότερο.

Τὸ ἔλαιον ἀρχίζει νὰ σχηματίζεται ἐντὸς τῆς σαρκὸς τοῦ καρποῦ τῆς ἔλαιας, ὅταν ξυλοποιηθῇ ὁ πυρήν.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν γίνεται τὴν αὐτὴν πάντοτε ἐποχὴν, ἀλλὰ προωριώτερον ἢ ὀψιμώτερον, ἀναλόγως τοῦ κλίματος, τοῦ ἐδάφους, τῆς καταστάσεως τοῦ καιροῦ ἢ τοῦ εἴδους τῶν ἔλαιων.

Τὸ ἔλαιον σχηματίζεται εἰς τὸ ἀνώτατον ποσόν, ὅταν ὁ καρπὸς ὠριμάσῃ τελείως.

Περιέχεται δὲ κατὰ μέγιστον μέρος εἰς τὴν σάρκα τοῦ καρποῦ, ἐν μικρῷ δὲ ποσῷ καὶ εἰς τὸ ξυλωδὲς μέρος τοῦ πυρήνος.

Ἀλλὰ μόνον τὸ ἐκ τῆς σαρκὸς ἔλαιον εἶναι ποιότητος καλῆς, ἐνῶ τὸ ἐκ τῶν πυρήνων δὲν διατηρεῖται εὐκόλως, ὑποκείμενον εἰς ἀλλοιώσεις. Δι' αὐτό, ὅπως ἀποκτήσωμεν ἔλαιον ἀνωτέρας ποιότητος, πρέπει νὰ ἐξάγηται τοῦτο χωρὶς νὰ θραύηται ὁ πυρήν.

Ὁ λόκληρος ὁ καρπὸς τῆς ἔλαιας περιέχει 34 μέχρι 52 τοῖς 100 νερόν. Εἰς 100 μέρη σερκῶν ἔλαιας ὑπάρχουσι 10 μέχρι 16 μέρη ἐλαίου.

Ἐκ πείρας δὲ εἶναι γνωστόν, ὅτι 100 ὀκάδες κερ-
"Ἐκδοσις 2α 1922.

πῶν ἐλαίας, ὠρίμων καὶ ἐν καλῇ καταστάσει, ἀναλόγως τοῦ τόπου, τοῦ εἴδους τοῦ δένδρου καὶ τῶν καιρικῶν περιστάσεων, δίδουσιν ἀπὸ 8 μέχρι 25 ὀκάδων ἐλαίου.

Μερικοὶ νομίζουσιν, ὅτι ἡ ἐλαία πρέπει νὰ συλλέγηται, ὅταν ἡ ὠρίμανσις αὐτῆς προχωρήσῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε αὐτὴ νὰ ἀποσπᾶται ἀφ' ἐαυτῆς πλέον ἐκ τοῦ δένδρου, νὰ πίπτῃ φυσικῶς, καὶ ὅτι δῆθεν εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἡ ἐλαία ἀποδίδει ἀφθονώτερον ἔλαιον ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάρος τοῦ καρποῦ.

Ἄλλ' ἡ γνώμη αὕτη ἀπεδείχθη ἐσφαλμένη, διότι ὅταν ἡ ἐλαία ὠριμάσῃ πολὺ, χάνει βαθμηδὸν ἐκ τοῦ βάρους αὐτῆς, σταφιδιάζει καὶ δίδει μὲν ἐπὶ τοῖς 100 περισσότερον ἔλαιον, ἀλλ' ἤδη ἔχει ἐλαττωθῆ τὸ ὀλικὸν βάρος τῶν καρπῶν καὶ ἐπομένως εἶναι ἀπατηλὴ ἡ αὐξήσις τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐλαίου.

Τοῦναντίον μάλιστα, τὸ παραγόμενον ἔλαιον εἶναι ὀλιγώτερον, ὅταν ἀφήσωμεν τοὺς καρποὺς νὰ ὠριμάσωσι πολὺ καὶ ὅταν μάλιστα ἀναμένωμεν νὰ πέσωσιν ἐφ' ἐαυτῶν, διότι ἐν τῷ μεταξὺ διατρέχουσι πολλοὺς κινδύνους ἀπειλοῦντας νὰ μειώσωσι τὸ ποσοῦν αὐτῶν, κινδύνους ἐκ πτηνῶν, ἐξ ἐπιβλαβῶν ἐντόμων, ἐκ παγετῶν, ἐκ νόσων καὶ ἄλλων αἰτίων.

Ἐπὶ πλέον χειροτερεύει καὶ ἡ ποιότης τοῦ ἐλαίου. Τὸ ἔλαιον γίνεται λευκὸν καὶ χάνει τὴν χαρακτηριστικὴν γεῦσιν καὶ τὸ ἄρωμα τοῦ καρποῦ τῆς ἐλαίας γίνεται δηλαδὴ ἀνούσιον.

Ἐὰν θέλῃ τις νὰ ἔχῃ ἀφθονώτερον ἔλαιον καὶ καλῆς ποιότητος συγχρόνως, πρέπει νὰ συλλέγῃ τὰς ἐλαίας, μόλις φθάσωσιν εἰς τὴν τελείαν ὠρίμανσιν αὐτῶν καὶ ὄχι πέραν τοῦ σημείου τούτου. Τελεία δὲ πρέπει νὰ θεωρῆται ἡ ὠρίμανσις, ὅταν τὸ χρῶμα τοῦ καρποῦ

Ἀναγνωσματάριον Ε' τάξ.—Ἐκδοσις 2α 1922.

6

γίνη μαῦρον κυανωπὸν καὶ ὄχι πέραν τοῦ βαθμοῦ τούτου. Ἐν τούτοις ὑπάρχει καὶ περίστασις κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ συγκομιδὴ γίνεται πρὸ τῆς τελείας ὠριμάνσεως τοῦτο δὲ συμβαίνει, ὅταν πρόκειται νὰ ἀποκτηθῇ ἔλαιον ὀλιγώτερον μὲν, ἀλλὰ πολὺ ἀνωτέρας ποιότητος, τὸ λεγόμενον ἀγουρόλαδον.

Ὁ ἐλαιοκτῆμων, ἀποβλέπων εἰς τὸ περισσότερον κέρδος, κρίνει ἂν πρέπει νὰ συλλέγη τὰς ἐλαίας πρὸ τῆς τελείας ὠριμάνσεως, διὰ νὰ ἔχη ὀλιγώτερον ἔλαιον, ἀλλ' ἐξαιρετικῆς ποιότητος, ἢ ἀφ' οὗ ὠριμάσωσιν ἐντελῶς, ὅποτε θὰ ἔχη περισσότερον ἔλαιον καὶ καλόν, ἀλλ' ὄχι ἀρίστης ποιότητος.

Πάντοτε ὅμως δὲν πρέπει νὰ συλλέγη τις τὰς ἐλαίας ἀφ' οὗ ὑπερβῶσι τὸ σημεῖον τῆς ὠριμάνσεως, διότι τότε χάνει καὶ ποσὸν καὶ ποιόν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ συγκομιδὴ τῶν ἐλαιῶν δὲν γίνεται βεβαίως εἰς μίαν ἡμέραν, πρέπει ἐν γένει νὰ ἀρχίζη τις τὴν συλλογὴν πρὶν ἀκόμη φθάσῃ ἡ ὠρίμανσις εἰς τὸν ἀνώτατον αὐτῆς βαθμόν, πάντως ὅμως ἀφ' ὅτου ἀρχίσῃ νὰ ἐμφαίνηται τὸ κυκνόμαυρον χρῶμα.

Ἡ κατὰ Φεβρουάριον, Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον, ἡ ὄψιμος δηλαδὴ συλλογὴ τοῦ ἐλαιοκάρπου ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀφοῦ οὗτος πέσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ δένδρου, εἶναι ἐπιβλαβεστάτη.

Εἶναι πρῶτον ἐπιβλαβής, διότι, ὡς εἶδομεν, τὸ βάρος τῶν καρπῶν θὰ ἔχη ἤδη ἐλαττωθῆ σημαντικῶς.

Ἐπειτα ἡ τοιαύτη συλλογὴ ἀπαιτεῖ πολὺν χρόνον, διότι ἡ φυσικὴ πτώσις τῶν καρπῶν δὲν ἐπέρχεται ταυτοχρόνως, ἀλλὰ παρατείνεται ἐπὶ μακρόν.

Πρὸς τούτοις, καθόσον αἱ ἐλαῖαι θὰ πίπτωσιν εἰς τὴν γῆν, θὰ ρυπαίνωνται ἐκ τοῦ ὑγροῦ χῶμκτος τοῦ

"Ἐκδοσις 2α 1922.

ἔδαφους, ἱκανὸν δὲ μέρος αὐτῶν θὰ πληγώνηται κατὰ τὴν πτώσιν καὶ θὰ σαπῆ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ πολλοὶ καρποὶ παθαίνουνε ἐκ τῶν παγετῶν, ἱκανοὶ δὲ τρώγονται ὑπὸ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἐντόμων.

Ἐν γένει χάνει τις διὰ τοῦ συστήματος αὐτοῦ ποσὸν καὶ ποιότητα ἐλαίου.

Εἰς τοὺς ἐλαιῶνας τέλος, ὅπου ἡ μέθοδος αὕτη ἐπικρατεῖ, τὰ ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ἐλαίαν ἔντομα πολλαπλασιάζονται εὐκολώτερον.

Ἡ συλλογὴ τῶν ἐλαιοκάρπων διὰ ραβδισμῶν εἶναι ἐπίσης κακὴ.

Πρῶτον θραύονται δι' αὐτῶν πολλοὶ κλάδοι καὶ μάλιστα πολλοὶ κλαδίσκοι, ἐξ ἐκείνων ἀκριβῶς, οἱ ὅποιοι εἶναι προωρισμένοι νὰ καρποφορήσωσι τὸ προσεχὲς ἔτος.

Ἐπειτα διὰ τῶν ραβδισμῶν βλάπτονται πολὺ καὶ οἱ καρποί, οἵτινες οὕτω δίδουσι κατώτερον ἔλαιον. Βλάπτονται δὲ πρῶτον μὲν διότι πληγώνονται καὶ διὰ τοῦτο ὑπόκεινται εὐκόλως εἰς σήψιν, ἔπειτα δὲ διότι πίπτουσιν εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ρυπαίνονται.

Διὰ τῶν ραβδισμῶν ἄλλως πληγώνεται ὅλον τὸ δένδρον, αἱ πληγαὶ δ' αὗται προκαλοῦσι τὰς νόσους αὐτοῦ καὶ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν ἐπιβλαβῶν ἐντόμων.

Ἐν τούτοις ἡ χρῆσις τῆς ράβδου εἰς τὴν ἐλαιοσυλλογὴν ἐπιβάλλεται δυστυχῶς κατ' ἀνάγκην, ὅταν τὰ δένδρα εἶναι πολὺ μεγάλων διαστάσεων.

Ὁ καταλληλότερος τρόπος τῆς ἐλαιοσυλλογῆς εἶναι ὁ γινόμενος ἀπ' εὐθείας διὰ τῆς χειρός.

Οἱ καρποὶ κοπτόμενοι πρέπει νὰ ρίπτωνται ἐπὶ πανίων ἐστρωμένων κάτωθεν τῆς ἐλαίας ἢ νὰ τίθενται ἐντὸς μικρῶν καλάθιων ἢ εἰς μεγάλα θυλάκια, ἐπὶ τούτῳ κατασκευαζόμενα εἰς τὰς ποδιάς τῶν συλλεκτῶν.

Ἐκδοσις 2α 1922.

Αἱ ἐλαῖαι πρέπει νὰ καθαρίζωνται ἀπὸ τὰ φύλλα καὶ ἀπὸ τοὺς τυχόν σαπροὺς καρπούς, προσέτι δὲ ἀπὸ τὸ χῶμα καὶ ἀπὸ πᾶσαν ξένην ὕλην νὰ μεταφέρονται δὲ μέχρι τῆς ἀποθήκης διὰ καλάθων, οὐχὶ δὲ διὰ σάκκων, ἵνα μὴ κτυπῶνται καὶ πληγώνωνται.

Εἰς τὰς ἀποθήκας πρέπει νὰ ἀπλώνωνται εἰς χαμηλοὺς σωρούς, ὄχι ὑψηλοτέρους τῶν 15 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου.

Αἱ ἀποθήκαι πρέπει νὰ εἶναι πολὺ εὐάεροι, ξηραὶ καὶ καθαραὶ.

Πρέπει δὲ αἱ ἐλαῖαι νὰ μεταφέρονται ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον, ἂν δὲ μάλιστα εἶναι δυνατόν, καὶ εὐθύς μετὰ τὴν συλλογὴν, διότι τότε δίδουσι καὶ περισσότερον καὶ ἀνωτέρας ποιότητος ἔλαιον.

Ἐὰν ἐξ ἐλλείψεως ἐπαρκῶν ἐλαιοτριβεῖων ἀναγκάζεται τις νὰ διατηρῇ τὰς ἐλαίας ἐπὶ μακρὸν ἐντὸς τῆς ἀποθήκης, πρέπει κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον πρὸς ἀποφυγὴν τῆς σήψεως, νὰ ἀνακινῇ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸν σωρὸν τῶν ἐλαίων, ἀναστρέφων καὶ μετατοπίζων αὐτὸν διὰ πτυαρίων καὶ μετὰ προσοχῆς, διὰ νὰ μὴ πληγώνωνται.

Ὁ ἀερισμὸς ἐμποδίζει τὴν σήψιν.

§ 26. Ἡ ἐλῆά.

“Ὅπου κι’ ἂν λάχω κατοικίᾳ
Δὲν μ’ ἀπολείπουν οἱ καρποί,
Ὡς τὰ βαθειά μου γηρατεῖα
Δὲν βρίσκω στὴ δουλειὰ ἄντροπή.
Μ’ ἔχει ὁ Θεὸς εὐλογημένη

Ἐκδ. σις 2x 1922.

Κ' εἶμαι γεμάτη προκοπή.

Εἶμ' ἢ ἔλῃά ἢ τιμημένη.

Ἐδῶ 'ς τὸν ἥσκιό μου ἀπὸ κάτω
Ἦλθ' ὁ Χριστὸς ν' ἀναπαυθῆ
Κι' ἀκούστηκ' ἢ γλυκεῖα λαλιά του
Ἄίγο, πρὸ τοῦ νὰ σταυρωθῆ
Τὸ δάκρυ του, δροσιὰ ἀγιασμένη,
Ἐχει 'ς τὴ ρίζα μου χυθῆ.
Εἶμ' ἢ ἔλῃά ἢ τιμημένη.

Καὶ φῶς παντοτοινὰ χαρίζω
Ἐγὼ 'ς τὴν ἄγρια νυχτιά.
Τὸν πλοῦτο πιά δὲν τὸν φωτίζω.
Σὺ μ' εὐλογεῖς, φτωχολογιά.
Κι' ἀν' ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
Μὰ φέγγω 'μπρὸς 'ς τὴν Παναγιά.
Εἶμ' ἢ ἔλῃά ἢ τιμημένη.

§ 27. Πόσον εἰλικρινὴς ἦτο ὁ Ἄριστείδης.

Ὁ Ἄριστείδης μετέσχε πολλάκις τῆς διοικήσεως τῶν πραγμάτων τῆς ἰδίας πατρίδος, τῆς ἐνδόξου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐκλεγείς ποτε ἐπιμελητῆς τῶν δημοσίων προσόδων—ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς θὰ λέγομεν σήμερον—αὐτὸς μὲν διεχειρίσθη ταῦτα μετ' ἀπαραμίλλου τιμιότητος, τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν μετ' αὐτοῦ συνεργάζο-

Ἐκδοσις 2α. 1922.

μένων ἐξήλεγχεν αὐστηρῶς καὶ περιώριζεν, ὥστε μηδὲ λεπτόν νά δύνανται νά καταχρασθῶσιν.

Ἀνεκάλυψε δὲ μάλιστα, ὅτι τινὲς τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀρχόντων εἶχον καταχρασθῆ τὰ δημόσια χρήματα.

Οἱ κακοήθεις οὗτοι συνενωθέντες, κατηγορήσαν τὸν Ἀριστείδην ἀκριβῶς ἐπὶ κλοπῇ δημοσίων χρημάτων. Καὶ οἱ δικασταὶ πιστεύσαντες εἰς τὰς ψευδολογίας τῶν κατηγορῶν κατεδίκασαν αὐτόν.

Ἡ ὑπερβάλλουσα αὕτη ἀδικία ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν πάντων τῶν φρονίμων καὶ ἐντίμων Ἀθηναίων. Οἱ δικασταὶ μεταμεληθέντες, ἀπήλλαξαν τὸν Ἀριστείδην τῆς ποινῆς, ὁ δὲ λαὸς ἐξέλεξε καὶ πάλιν αὐτὸν ἐπιμελητὴν τῶν προσόδων.

Καταλαβὼν ὁ Ἀριστείδης τὴν ἀρχὴν προσεποιήθη, μεταμέλειαν διὰ τὴν προτέρων αὐτοῦ αὐστηρότητα. Ἐξήλεγχε δὲ πάλιν καὶ ἐπετήρει τὰ δημόσια, ἀλλὰ πολὺ χαλαρῶς, ὥστε νά καθίσταται δυνατὴ ἡ κλοπή.

Οἱ μέχρι τοῦ δε ἐχθροὶ καὶ κατηγοροὶ τοῦ Ἀριστείδου, δυνάμενοι πλέον νά κλέπτωσιν, μετεβλήθησαν αἰφνης εἰς φίλους, οἵτινες διαρκῶς ἐκήρυττον εἰς τὸν λαόν, ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἦτο ἄριστος ἄρχων καὶ ὅτι τὸ συμφέρον τῆς πόλεως ἀπαιτεῖ νά μένη πάντοτε εἰς τὴν ἀρχὴν.

Ὁ λαὸς νομίζων, ὅτι οἱ ἐπιτήδειοι, οὗτοι κήρυκες τῆς ἀρετῆς τοῦ Ἀριστείδου ἦσαν εἰλικρινεῖς, ἐπίστευσεν εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν καὶ ἐτίμησεν τὸν Ἀριστείδην περισσότερο ἢ πρότερον, ὅτε ἦτο ἀληθῶς χρηστὸς ἄρχων.

Ἄλλ' ἦλθεν ὁ χρόνος τῆς χειροτονίας ἧ, ὡς λέγομεν σήμερον, τῆς ἐκλογῆς νέων ἀρχόντων. Πάντες οἱ πολῖται προσῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἵνα ἐκλέξωσι τοὺς νέους ἄρχοντας. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ἀριστείδου ἦτο βεβαία, οἱ δὲ κλέπτοντες τὰ δημόσια καὶ

πρότερον καὶ νῦν δὲν ἔπαυσαν ἐκθειάζοντες τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὁ Ἀριστείδης ἐμφανισθεὶς ἐν τῇ πολυπληθεῖ ἐκείνῃ συναθροίσει τῶν πολιτῶν, εἶπε μετ' ἀπαρμύλλου τόλμης καὶ εἰλικρινείας τὰ ἑξῆς:

«Ἄνδρες Ἀθηναῖοι! Ὅτε πιστῶς καὶ καλῶς ἐκυβέρνηων τὴν πόλιν, ὑβρίσθην καὶ κατεδικάσθην, νῦν δέ, ὅτε παρημέλησα τὰ κοινὰ καὶ οὐκ ὀλίγα ἀφῆκα νὰ διαρπάσωσιν οἱ κλέπται, φαίνομαι εἰς ὑμᾶς θαυμαστὸς πολίτης καὶ ἄρχων.

»Καὶ ἔμωσ ἐγὼ ἐντρέπομαι περισσότερο διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν μοὶ κάμνετε τώρα, ἢ διὰ τὴν τότε καταδίκην.

»Λυποῦμαι δὲ δι' ὑμᾶς, οἵτινες πειθόμενοι ἀβασανίστως εἰς τοὺς ὀλίγους λαοπλάνους, κρίνετε κακῶς καὶ θεωρεῖτε ἐνδοξοτέρους τοὺς χαριζομένους εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν φύλων ἢ τοὺς ἐν πάσῃ θυσίᾳ ὑψίζοντας τὰ κοινὰ».

Ἐξέθηκε κατόπιν τὰς γενομένας καταχρήσεις καὶ συνέστησεν εἰς τοὺς πολίτας νὰ παρακολουθῶσι τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν καὶ νὰ μὴ δίδωσι πίστιν εἰς τοὺς φαύλους.

Ἐμβρόντητοι ἔμειναν οἱ ψευδοῦμνηστὲ τοῦ Ἀριστείδου, οὐδὲ λέξιν δυνάμενοι νὰ ἀρθρώσωσιν.

Οἱ δὲ ἄριστοι τῶν πολιτῶν, οἱ ἀληθεῖς φίλοι τῆς πατρίδος, ἀπένειμαν εἰς τὸν Ἀριστείδην τὸν ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔπαινον.

§. 28. Πῶς ἐκλέγει εἰς βασιλεὺς εἰλικρινῆ σύμβουλον.

Βασιλεὺς τις, θέλων νὰ ἐκλέξῃ σύμβουλον εἰλικρινῆ
Ἐκδόσεις 2ο 1922.

καὶ πιστόν, προσεκάλεσε πέντε ἐκ τῶν ἱκανῶν αὐλικῶν αὐτοῦ καὶ εἶπεν εἰς τούτους·

«Σᾶς προσεκάλεσα, ἵνα ἀκούσω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν τὴν ἀλήθειαν. Βλέπετε τοὺς πέντε τούτους ἀδάμαντας; Θὰ εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τῆς εὐλικρινείας ὑμῶν. Ἄς εἶπῃ λοιπὸν ἕκαστος τί σκέπτεται περὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δόξης μου.

Ὁ εἷς ἐκ τῶν πέντε αὐλικῶν ἐδίωξεν ν' ἀποκριθῆ. ἀλλ' οἱ τέσσαρες ἔσπευσαν ν' ἀποαντήσωσιν ἀλληλοδιαδόχως. Ἐξύμνησαν διὰ κολακευτικῶν λόγων τὰς ἀρετὰς τοῦ βασιλέως καὶ ἐξέφρασαν τὸν ἄπειρον αὐτῶν θαυμασμὸν περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

—«Κάλλιστα!» εἶπεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔδωκεν εἰς ἕκαστον ἀνὰ ἓνα ἀδάμαντα.

Ἐἶτα ἀποτανθεὶς πρὸς τὸν πέμπτον εἶπε:—«Σὺ δὲ διατί οἰωπᾶς; Λέγε μοι καὶ σὺ, ὅ,τι σκέπτεσαι περὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δόξης μου».

—«Βασιλεῦ», ἀπεκρίθη οὗτος, «σκέπτομαι, ὅτι ἡ δυνάμις σου εἶναι παρακαταθήκη, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς σοὶ ἐνεπιστεύθη πρὸς εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ σου καὶ περὶ τῆς ὁποίας θὰ ζητήσῃ παρὰ σοῦ λόγον.

»Σκέπτομαι, ὅτι ἡ δόξα σου θὰ εἶναι ψευδὴς καὶ φθαρτὴ, ἐὰν στηρίζῃς αὐτὴν εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὰς κατακτήσεις, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν μεγάλων καθηκόντων σου».

—«Δὲν σοὶ δίδω τὸν πέμπτον ἀδάμαντα», ἀνεφώνησεν ὁ βασιλεὺς, «ἀλλὰ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν φιλίαν μου. Σὺ εἶσαι ὁ σύμβουλος, τὸν ὁποῖον ἐζήτουν».

Τὴν ἐπαύριον οἱ τέσσαρες ἄλλοι ἐπανελθόντες εἶπον εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι οἱ ἀδάμαντες, τοὺς ὁποίους ἔλαβον εἶναι ψευδεῖς.

Ἐκδόσις 2α 1922.

— «Μήπως νομίζετε, ὅτι δὲν ἐγίγνωσκον τοῦτο;» εἶπε γελῶν ὁ βασιλεὺς. «Ὑμεῖς μοὶ ἐδώκατε ψευδεῖς ἐπαίνους καὶ ἐγὼ ἔδωκα εἰς ὑμᾶς ψευδεῖς ὑδάμαντας. Διὰ τί παροκπονεῖσθε!»

§ 29. Ὄρυκτά καὶ μέταλλα. Μεταλλεύματα καὶ μεταλλεῖα.

Τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ζῶμεν, κατοικοῦμεν καὶ ἀναζητοῦμεν τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως ἡμῶν, ἀποτελεῖται ἐκ χῶματος καὶ στερεᾶς πέτρας.

Τὸ χῶμα εἶναι σχετικῶς πολὺ ὀλίγον ὡς γνωρίζομεν, ὅταν σκάψωμεν εἰς μικρὸν βάθος, ἀπαντῶμεν πέτραν στερεάν. Τὸ χῶμα παράγεται ἀπὸ τὴν στερεάν πέτραν, ἢ ὁποία θρυμματίζεται ἔνεκα τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου, τοῦ ψύχους τῆς νυκτός, τῶν βροχῶν, τοῦ παγετοῦ καὶ ἄλλων αἰτίων.

Ἡ στερεὰ πέτρα εἶναι διαφόρων εἰδῶν, πάντα δὲ τὰ εἶδη αὐτῆς ὀνομάζονται μὲ τὸ κοινὸν ὄνομα πετρώματα.

Τὰ πετρώματα λοιπὸν ἀποτελοῦσι τὸ ἔδαφος τῆς γῆς.

Τὰ συστατικὰ τῶν πετρωμάτων λέγονται ὄρυκτά. Τὰ ὀνομάζομεν οὕτω, διότι συνήθως ἐξάγομεν αὐτὰ ἐκ τῆς γῆς ὀρύσσοντες αὐτήν. Ὄρυκτά εἶναι ὁ ἀδάμας, ἡ γύψος, ἡ σμύρις, τὸ θεῖον, ὁ ὄρυκτὸς ἀνθραξ, τὸ ὄρυκτὸν ἄλας, τὸ πετρέλαιον, ὁ σίδηρος, ὁ χαλκὸς καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τὰ ὄρυκτά εἶναι μέταλλα ἢ ἀμέταλλα. Τὰ μέταλλα διακρίνονται τῶν ἀμετάλλων κατὰ τοῦτο, ὅτι εἶναι βαρύτερα αὐτῶν, ἔχουσιν ἰδιάζουσαν λάμψιν καὶ εἶναι καλοὶ ἀγωγοὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ τῆς θερμότητος.

Μέταλλα εἶναι π. χ. ὁ σίδηρος, ὁ χαλκός, ὁ χρυσός,

Ἔκδοσις 2α 1922.

ὁ μόλυβδος καὶ ἄλλα, ἀμέταλλα δὲ εἶναι ἡ γύψος, τὸ θεῖον, ὁ ἄνθραξ, ὁ ἀδάμας, καὶ ἕτερα.

Τὰ μέρη ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγονται τὰ ἀμέταλλα ὀρυκτά, λέγονται συνήθως ὀρυχεῖα. Ἀναλόγως δὲ τοῦ εἶδους τοῦ ὀρυκτοῦ ἔχομεν ἀνθρακωρυχεῖα, ἀλατωρυχεῖα, ἀδαμαντωρυχεῖα, ὀρυχεῖα σμύριδος κλπ. Τὰ ὀρυχεῖα, ἐξ ὧν ἐξάγονται οἰκοδομικοὶ λίθοι καὶ μάρμαρα, λέγονται λατομεῖα.

Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι ἀρκετὰ ὀρυχεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγονται διάφορα μέταλλα ὀρυκτά. Οὕτω ἡ γύψος ἐξάγεται ἐν Μήλω, Λαυρεῖω, Σουσακίῳ τῆς Κορινθίας, Ζακύνθῳ καὶ Αἰτωλικῷ. Θεῖον ἐξορύττεται ἐν Μήλω. Θηραϊκῇ γῆ ἐν τῇ νήσῳ Θήρα. Κιμωλία ὑπάρχει ἐν τῇ νήσῳ Κιμῶν. Ἡ σμύρις, ἡ τόσον χρήσιμος διὰ τὴν λείανσιν τῶν μετάλλων καὶ τῶν σκληρῶν λίθων, ἐξάγεται ἐκ τῆς Νάξου. Σπουδαῖα λατομεῖα μάρμαρου ὑπάρχουσι ἐν τῷ Πεντελικῷ καὶ τῇ νήσῳ Πάρῳ.

Τὰ μέταλλα σπανίως εὐρίσκονται ἐν τῇ φύσει καθαρὰ, αὐτοφυῆ· συνηθέστατα δ' εἶναι ἀναμειγμένα, μετ' ἄλλων ὀρυκτῶν.

Τὰ μίγματα ταῦτα λέγονται μεταλλεύματα· ἀναλόγως δὲ τοῦ εἶδους τοῦ μετάλλου, τὸ ὁποῖον περιέχουσι, λέγονται μεταλλεύματα σιδήρου, μολύβδου, χαλκοῦ κλπ.

Τὰ μέρη ἐξ ὧν ἐξάγονται τὰ μεταλλεύματα, λέγονται μεταλλεῖα.

Τὰ σπουδαιότερα μεταλλεῖα τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὰ τοῦ Λαυρεῖου, τὰ ὁποῖα καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦσαν γνωστά. Ἐξ αὐτῶν ἐξάγονται μεταλλεύματα ἰδίως μὲν ἀργυροῦχοι μολύβδου καὶ ψευδαργύρου, ἀλλὰ καὶ σιδήρου.

Αρχαίον μεταλλείον.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐξεμεταλλεύοντο τὸ Λαύρειον μόνον διὰ τὸν ἀργυροῦχον μόλυβδον διότι ἠγνόουν τὴν χρῆσιν τοῦ ψευδαργύρου.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλα μεταλλεῖα ἐγνώριζον οἱ ἀρχαῖοι

Ἀρχαίων μεταλλείων, ἐργοστάσιος ὄρων δοῦλον

ὡς δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῆς τόσον μεγάλως ἀνεπτυγμένης παρ' αὐτοῖς μεταλλευτικῆς τέχνης. Λείψανα ἀρχαίων μεταλλείων ὑπάρχουσιν ἐν Χαλκίδι, Κύπρῳ, Θάσῳ, Κρήτῃ, Σκύρῳ, Μήλῳ, Ρόδῳ, καὶ ἄλλαχοῦ.

Ἔκδοσις 2α 1922.

Πλήν τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου ὑπάρχουσι σήμερον καὶ ἄλλα σπουδαῖα μεταλλεῖα ἐν Ἑλλάδι, ἐξ ὧν ἐξάγονται διάφορα μεταλλεύματα. Οὕτως ἐκ τοῦ μεταλλείου Γραμματικοῦ τῆς Ἀττικῆς, τῆς νήσου Σερίφου, τῆς Λοκρίδος καὶ Ἀργολίδος ἐξάγονται μεταλλεύματα σιδήρου. Ἐν Πηλῖῳ εὐρίσκεται ἀντιμόνιον, ἐν Φθιώτιδι καὶ Ἐρμιόνη χαλκός, ἐν Κύθῳ, Καλάμαις καὶ ἀλλαχοῦ μαγγάνιον.

§ 30. Πῶς ἀνευρίσκονται τὰ μεταλλεῖα.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὰ μέταλλα φαίνονται γνωστὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀπὸ παλαιότητος ἐποχῆς ἔπαυσεν οὗτος νὰ χρησιμοποιοῖ τοὺς σκληροὺς λίθους ὡς ὄργανα τῆς κοπῆς τῶν ξύλων, τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς καὶ τοῦ κυνηγίου καὶ ἤρχισε νὰ μεταχειρίζεται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὰ μέταλλα.

Πῶς ὅμως οἱ πρωτογενεῖς ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ὁ βίος ὀλίγον διέφερε τοῦ βίου τῶν ζώων κατώρθωσαν νὰ ἀνεύρωσι μεταλλεύματα ἀφοῦ ἀπαιτοῦνται πρὸς τοῦτο σπουδαιόταται ἐπιστημονικαὶ γνώσεις, ἃς ἦτο ἀδύνατον νὰ ἔχωσιν οἱ ἄνθρωποι τῶν χρόνων ἐκείνων;

Ἀναντιρρήτως ἡ τύχη ἢ ἀπλῆ σύμπτωσης ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην, ἥτις ὑπῆρξε τὸ πρῶτον πρὸς τὸν πολιτισμὸν βῆμα τοῦ ἀνθρώπου. Πιθανώτατα ἐξ ἰσχυρᾶς τινος πυρᾶς ἐτάκην τὸ μέταλλον ἐγγυὲς κειμένου μεταλλεύματος καὶ ἀπεχωρίσθη ἀποχωρισθὲν δὲ ἐστερεοποιήθη καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο ἤρκεσεν, ὥστε νὰ στρέψῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν προσοχὴν του εἰς ἀναζήτησιν τῆς πολυτίμου ὕλης, ἥτις ἐβοήθει αὐτὸν εἰς τὰς ἀνάγκας του

Ἐκδόσις 2α 1922.

ἀσυγκρίτως κάλλιον τοῦ λίθου. Ἡ πεῖρα αὐτοῦ ὠδήγησε βαθμηδὸν εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ταύτης.

Ὁ ἀρχαῖος γεωγράφος Στράβων ἀναφέρει, ὅτι τὰ πλούσια καὶ τότε καὶ νῦν μεταλλεῖα τῆς Θεσσαλίας ἀνεκαλύφθησαν ἕνεκα πυρκαϊᾶς δάσους, καθ' ἣν ἐτάκησαν τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μέταλλα.

Ἄλλὰ μήπως καὶ σήμερον ἡ τύχη δὲν βοηθεῖ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν μεταλλείων;

Τὰ τόσον γνωστὰ εἰς τὴν ἀρχαιότητα μεταλλεῖα τοῦ Λαυρίου εἶχον λησμονηθῆ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ οὐδεὶς ἐσκέπτετο περὶ τῆς ἐκ νέου ἐκμεταλλεύσεως.

Κατὰ τύχην ἰστιοφόρον τι πλοῖον ἔλαβεν ἔρμα (σαβοῦραν) ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Λαυρεωτικῆς, ὅπερ ἔρριψεν εἰς τινὰ θέσιν τῆς Ἰταλικῆς νήσου Σαρδηνίας, ὅπου ἔμελλε νὰ φορτώσῃ ἐμπορεύματα.

Εἰδήμων τις ἰδὼν κατὰ τύχην εἰς τὴν παραλίαν ἐριμμένον τὸ ἔρμα, καὶ ἐξετάσας αὐτὸ προσεκτικώτερον ἐπέισθη, ὅτι περιεῖχε μετάλλευμα.

Μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ πλοιάρχου, πόθεν ἐλήφθη τὸ ἔρμα, προέβη εἰς καταλλήλους ἐνεργείας καὶ συνέστησεν ἐταιρίαν, ἣτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκμεταλλεύεται ἐπικερδέστατα τὰ πλούσια μεταλλεῖα τῆς Λαυρεωτικῆς.

Ἄλλ' ἂν ἡ τύχη βοηθῆ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν μεταλλείων, δὲν ἔπεται, ὅτι καὶ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ πεῖρα εἶναι περιτταί. Οἱ ἐπιστήμονες ἐρευνῶσι τὰ διάφορα ἐδάφη κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἄν τὰ πετρώματα μέρους τινὸς ὁμοιάζωσι πρὸς τὰ πετρώματα γνωστῶν μεταλλείων, ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ μέρους τούτου περισσότερο, ἐξετάζοντες οὐ μόνον τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ καὶ τὰ βαθύτερα στρώματα διὰ γεωμετρήσεων. Αἱ γεωτρήσεις γίνονται ὡς ἐν τοῖς ἀρτεσιανοῖς φρέασιν. Ἐπι-

Ἐκδοσις 2α 1922.

στῶσι πολὺ τὴν προσοχὴν των οἱ ἐρευνηταὶ εἰς τὰ χάσματα τοῦ ἐδάφους εἰς τὰς χαράδρας, εἰς τὰς κοίτας τῶν χειμάρρων κλπ. Πολλάκις εὐρίσκουσι μεταλλεύματα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς γῆς, πρὸ πάντων δὲ σιδήρου, ἅτινα εἶναι εὐδιάγνωστα ὡς ἐκ τοῦ ἐρυθρωποῦ χρώματός των.

Ὅταν κατὰ ἓνα ἢ ἄλλον τρόπον ἀνευρεθῇ μεταλλεῖον ζητεῖται ἡ ἄδεια τῆς Κυβερνήσεως καὶ γίνονται αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι, ἵνα ἀρχίσῃ ἡ ἐκμετάλλευσις, ἥτοι ἡ ἐξαγωγή μεταλλεύματος.

Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀπαιτοῦνται μεγάλα χρηματικὰ κεφάλαια διὰ μηχανήματα, ἡμερομίσθια ἐργατῶν, μισθοὺς εἰδικῶν ἐπιστημόνων καὶ ἄλλα. Διὰ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ μεταλλεῖα ἀναλαμβάνουσιν ἐταιρεῖαι.

§ 31. Πῶς γίνεται ἡ ἐκμετάλλευσις.

Ἐκμετάλλευσις εἶναι ἡ ἀπόσπασις τεμαχίων ἐκ τῶν μεγάλων ὄγγων τῶν μεταλλευμάτων

Ἡ ἀπόσπασις γίνεται διὰ σιδηρῶν ἐργαλείων ἢ διὰ δυναμίτιδος ἢ ἄλλων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν.

Ὅταν τὰ μεταλλεύματα εἶναι ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ—τὸ ὅποῖον ὅμως εἶναι σπάνιον—ἡ ἐκμετάλλευσις εἶναι εὐκόλος. Οἱ ἐργάται τῆς ὑπαιθρίου ἐκμεταλλεύσεως δὲν ὑφίστανται τὰ δεινὰ οὐδὲ διατρέχουσι τοὺς κινδύνους, οὓς διατρέχουσιν οἱ ἐργάται τῆς ὑπογείου ἐκμεταλλεύσεως

Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι κινδυνεύουσι νὰ καταπλακωθῶσιν. ἢ νὰ κρημνισθῶσι, ταλαιπωροῦνται δὲ ἐν τῷ σκότει καὶ τῇ ὑγρασίᾳ καὶ ἀναπνέουσι μεμολυσμένον ἀέρα.

Ἐκμετάλλευσις ἐν Ἑλλάδι εἶναι τὸ ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς Γραμματικῶ καὶ τῷ ἐν Λοκρίδι ἐσοχάτως ἀνακαλυφθέν.

Εἰς τὰ ὑπόγεια μεταλλεῖα ὀρύσσεται φρέαρ βαθύ, φθάνον μέχρι τοῦ μεταλλοφόρου στρώματος.

Ἐνίοτε γίνεται διάτρησις τοῦ μεταλλοφόρου ὄρους ἐκ τῶν πλαγίων, ἧτις προχωρεῖ εἰς τὰ ἐνδότερα, σχηματίζουσα σπήλαιον

Διὰ τοῦ φρέατος ἢ τοῦ σπηλαίου εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται οἱ ἐργάται, εἰσάγονται τὰ ἐργαλεῖα καὶ ἐν γένει τὰ χρειώδη εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ ἐξάγονται τὰ μεταλλεύματα.

Διὰ τοῦ φρέατος κατέρχονται καὶ ἀνέρχονται οἱ ἐργάται ἐντὸς μεγάλου κλωβοῦ, καταβιβαζομένου καὶ ἀναβιβαζομένου διὰ τροχαλίας ἰσχυρᾶς, στηριζομένης εἰς τὸ στόμιον τοῦ φρέατος. Δι' αὐτοῦ ἀναβιβάζονται καὶ τὰ μέταλλα ἐντὸς φορείων. Ὑπάρχουσι δὲ δύο κλωβοὶ ἐξηρητημένοι ἐκ τῆς τροχαλίας, οὕτως ὥστε ἀναβιβαζομένου τοῦ ἑνὸς νὰ κατέρχηται ὁ ἄλλος.

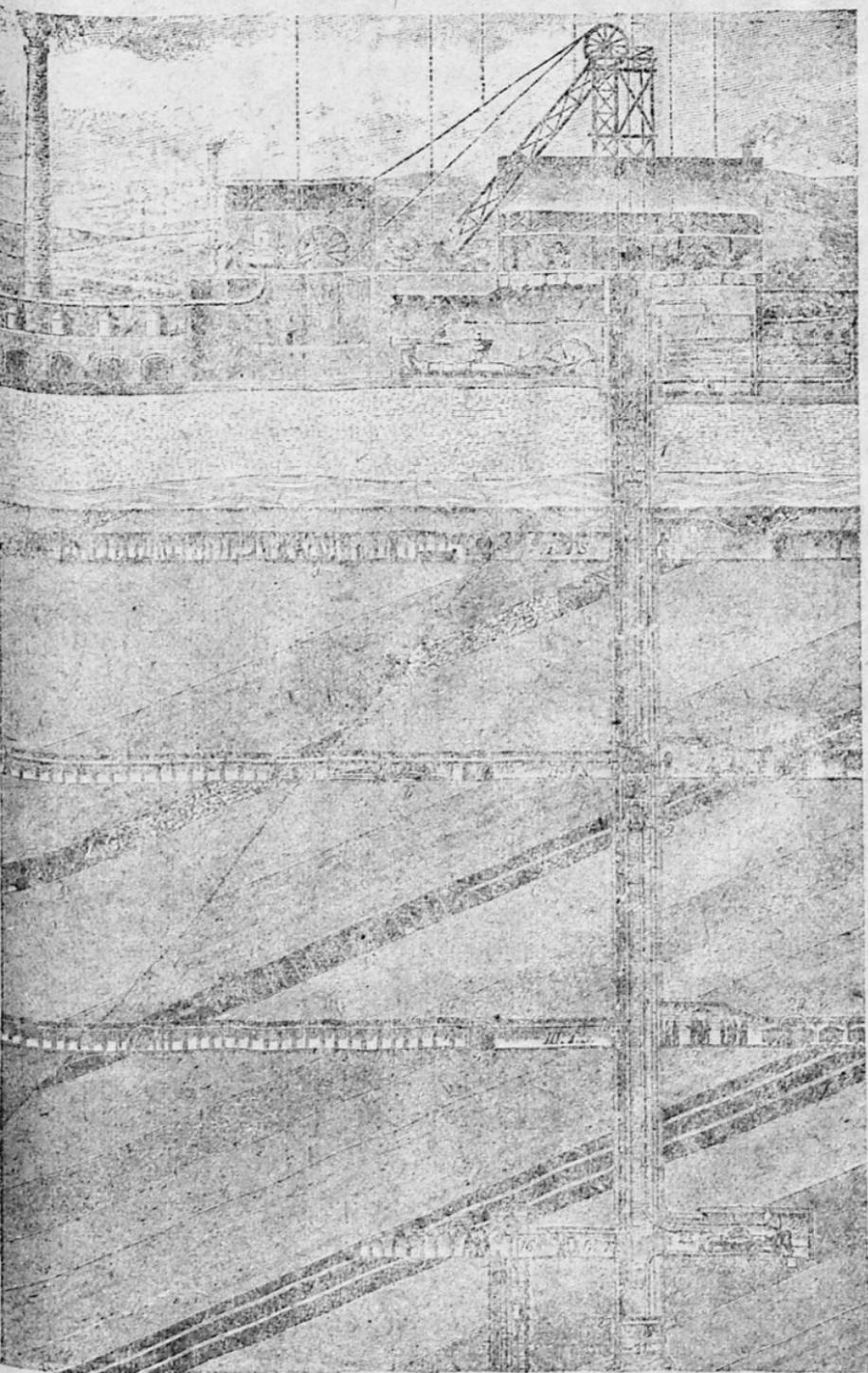
Οἱ ἐργάται, ἐξορύσσοντες τὰ μεταλλεύματα, κοιλιάνουσι βαθμηδὸν τὸ ἔδαφος ὑπογείως κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, προχωροῦντες ὅπου εὐρίσκουσι μεταλλεύματα.

Ἐπὶ τοῦ καιλινομένου ἐδάφους ἐμπηγνύουσι δοκοὺς σιδηρᾶς ἢ ξυλῖνας ἢ κτίζουσι τοῖχον, ἵνα στηρίξωσι τὰ ὑπερκείμενα στρώματα πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου τῶν κατακρημνίσεων.

Ἐνίοτε ἀφίνουσι μέρος αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους ἄσκαφον ὡς στῦλον πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ὑπερκειμένων στρωμάτων.

Αἱ διάφοροι διευθύνσεις καθ' ἃς προχωροῦσιν οἱ ἐργάται σκάπτοντες καθιστῶσι τὸ μεταλλεῖον ἀληθῆ λαβύρινθον! Τὰ ἐπιμήκη σπήλαια, αἱ στοαί, τὰς ὁποίας ἀνοίγουσι καὶ ἐν αἷς προχωροῦσι σκάπτοντες, πλάκας διασταυροῦνται.

Ἐκδοσις 2α 1922

Τὸ ἐν Καμαρίζῃ (Λαυρείου). φρέαρ Σερπιέρη.

Ἀναγνώσματος ἠρώτησεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1922 παιδευτικῆς Πολιτικῆς

32. Πώς γίνεται ἡ καμίνευσις.

Ἡ καμίνευσις σκοπὸν ἔχει νὰ ἀποχωρίσῃ τὸ μέταλλον ἀπὸ τῶν λοιπῶν οὐσιῶν, μεθ' ὧν εἶνε ἀναμιγμένον τὸ μέταλλευμα, διὰ τῆς τήξεως, ἣτις κατορθοῦται δι' ἰσχυρᾶς θερμάνσεως ἐν ἰδιαιτέραις καμίνουσι.

Αἱ μεταλλουργικαὶ κάμινοι κατασκευάζονται ἐκ πλίνθων (τούβλων), διότι αὗται, ὡς κατασκευασμένοι ἐξ ἀργίλου, ἀντέχουσιν εἰς τὴν ἰσχυρὰν θερμοκρασίαν καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Αἱ κάμινοι ἐξωτερικῶς ἔχουσι σχῆμα κολούρου κώνου, ἐσωτερικῶς δὲ σχῆμα πίθου, ἔχοντος περὶ τὴν βάσιν προσηρμοσμένον βραχὺν κυλινδρικὸν σωλῆνα. Τὰ τοιχώματα αὐτῶν εἶναι παχέα καὶ ἰσχυρά.

Ὀλίγον ἀνωτέρω τῆς βάσεως τῆς καμίνου ὑπάρχουσι δύο ὀπαί, ἡ μίᾳ ἀντικρὺς τῆς ἄλλης. Εἰς τὴν ἑτέραν ἐξ αὐτῶν εἰσάγεται ἀήρ διὰ σφυσσητήρος ἀτμοκινήτου, οὕτω δὲ σχηματίζεται ἰσχυρὸν ρεῦμα ἀέρος.

Πρὶν ριφθῆ εἰς τὴν κάμινον τὸ μέταλλευμα συντρίβεται διὰ μηχανήματος, ὅπερ λέγεται θρυπτήρ, εἰς πολὺ μικρὰ τεμάχια.

Μεταλλεύματά, τινα, ἀφοῦ συντριβῶσι πλύνονται εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ εἰδικῶς χρησιμεῦον πλυντήριο. Τοῦ σιδήρου ὅμως τὰ μεταλλεύματα δὲν πλύνονται.

Οὕτω παρασκευασμένον τὸ μέταλλευμα ἀναμιγνύεται μετὰ ξυλανθράκων ἢ κόκ καὶ τῶν λεγομένων συλλιπασμάτων, ἣτοι ἄμμου, ἢ μικρῶν τεμαχίων ἀσβεστολίθου ἢ ἀσβέστου καὶ ἄλλης τινὸς οὐσίας, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ φύσις ἐκάστου μεταλλεύματος.

Κατὰ πρῶτον ρίπτεται εἰς τὴν κάμινον ἀνάλογος

Ἔκδοσις β' 1922

ποσότητος άνθράκων, ήτις και άνάπτεται εκ μιᾶς τῶν κάτω ὀπῶν

Όταν προχωρήσῃ ἡ καϋσις τούτων, ρίπτοντα, και ἄλλοι άνθρακες εκ τοῦ στομίου τῆς καμίνου.

Ἄμέσως ρίπτεται ἐν στρῶμα μεταλλεύματος ἀναμειγμένον, ὡς εἶπομεν, μετὰ ξυλανθράκων ἢ κόκ και συλλιπάσματος.

Μετὰ τοῦτο ρίπτεται ἄλλο στρῶμα άνθράκων και ἄνωθεν ἄλλο στρῶμα μεταλλεύματος και οὕτω καθ' ἐξῆς, μέχρις ὅτου πληρωθῇ ἡ κάμιнос.

Διὰ τοῦ εἰσαγομένου διὰ τοῦ φυσητήρος ἀέρος ζωογονεῖται ἡ καϋσις και προχωρεῖ ἡ θέρμανσις τοῦ μεταλλεύματος, τοῦ ὁποίου τὸ μέταλλον ἀρχίζει νὰ τήκηται.

Ὁ χρόνος τῆς θερμάνσεως, ὁ ἀπαιτούμενος, ὅπως ἀρχίσῃ ἡ τήξις, ἐξαρτᾶται εκ τῆς εὐτηκτότητος ἢ δυστηκτότητος τοῦ μετάλλου. Ὁ γαληνίτης π. χ. ἀπαιτεῖ θέρμανσιν δέκα μόνον ὥρῶν, ἐνῶ τὰ μεταλλεύματα τοῦ σιδήρου ἀπαιτοῦσι πλείονα χρόνον.

Όταν ἐπὶ τέλους ἀρχίσῃ ἡ τήξις τὰ συλλιπάσματα ἀπορροφῶσι τὰς γαιώδεις οὐσίας, ἃς περιεῖχε τὸ μέταλλευμα. Ἄν δὲ τοῦτο περιέχῃ ἐξατμιστὰς οὐσίας, οἷον θεῖον ἀρσενικόν, ἀντιμόνιον, αὗται ἐξατμίζονται κατὰ τὴν καϋσιν και ἐξέρχονται μετὰ τοῦ καπνοῦ.

Οὕτω τὸ μέταλλον τηρόμενον ἀπελευθεροῦται πάσης ξένης οὐσίας, μεθ' ἧς ἦτο συνηνωμένον ἐν τῷ μεταλλεύματι, και ὡς βαρύτερον κατέρχεται πρὸς τὰ κάτω, ὀπόθεν διὰ τοῦ καταλλήλου ἀγωγοῦ σωλῆνος ἐκρέει ἐκτὸς τῆς καμίνου.

Αἱ ξέναί οὐσίαι, ὅσαι δὲν ἐξατμίζονται, ἐνοῦνται μετὰ τῶν συλλιπασμάτων και ἀποτελοῦσι σκωρίαν, ήτις

Ἐκδοσις 2α 1922

Ἐκδοσις 2α 1922

Ἐργάζεται ἕνα ὄργανο εἰς τὴν ὑπογείου στολῆ τοῦ ἐν Κιλικίᾳ (Αἰχρῆσιου) φρέατος Σερπείρη :

ἔξάγεται διὰ τῆς ὀπῆς, ἣτις εἶνε ἀπέναντι τῆς ὀπῆς τοῦ φυσητήρος, εἴτε ὠθουμένη ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ φυσητήρος εἴτε κεραιωμένη ὑπὸ τῶν ἔργατῶν δι' ὀργάνων σιδηρῶν, καλουμένων κτενίων.

Συνήθως ἡ καμίνευσις εἶνε διαρκής, ριπτομένων συνεχῶς στρωμάτων μεταλλεύματος καὶ συλλιπασμάτων, μέχρις ὅτου μετὰ καιρὸν φθαρῆ ἢ κάμινος. Καὶ τοῦτο, διότι ὅταν σβεσθῇ ἡ κάμινος, ἀπαιτεῖ μεγάλην δαπάνην διὰ τὴν ἐκ νέου θέρμανσιν αὐτῆς.

Ψεῦδος μισεῖ πᾶς φρόνιμος—Μὴ ψεύδου ἀλλ' ἀλήθευε.

§ 33. Πόσον τίμιος ἦτο ὁ Κανάρης.

Ὁ Κανάρης εἶχεν ἀποφασίσει νὰ πυρπολήσῃ τὸν φοβερὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας.

Τὸ τολμηρὸν σχέδιον δυστυχῶς δὲν ἐπέτυχεν· οἱ Ἕλληνες πυροβοληταὶ διεσώθησαν ὡς ἐκ θαύματος ἐκ τοῦ μέσου τῶν Αἰγυπτιακῶν πλοίων καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Πλοίαρχος ὅμως καὶ ναῦται ἦσαν εἰς κακὴν κατάστασιν, διότι ἐστεροῦντο καὶ ἄρτου καὶ ὕδατος.

Ἐνῶ ἐπλεον οὖριον ἄνεμον, εἷς ναύτης, ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν παρετήρησε τὸ πέλαγος, εἶπεν εἰς τὸν Κανάρην.

«Καπετὰν Κωνσταντῆ, ἕνα καράβι ἀπὸ μακρῶν!»

«Καλά», ἀποκρίνεται ἡσύχως ὁ Κανάρης.

Μετὰ ἡμίσειαν ὄραν, ὅτε τὰ δύο πλοῖα εὐρέθησαν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, οἱ ναῦται τοῦ Κανάρη διέκριναν, ὅτι τὸ ξένον πλοῖον ἦτο μέγα Αὐστριακὸν Ἰστιοφόρον.

Ἐκδόσις 2α 1922

«Ευπρός, παιδιά, τούς γάντζους!» προστάττει ο Κανάρης.

Τινές τῶν ναυτῶν ἔλαβον τὰ ὄπλα των, ἄλλοι ἐκωπηλάτουν. Μετά τινος στιγμῆς ἡ λέμβος τοῦ Κανάρη ἐπλησίωσε τὸ μεγαλοπρεπές πλοῖον.

Τότε ὁ Κανάρης μετ' ἄλλων τινῶν ναυτῶν ἀναρριχᾶται εἰς αὐτὸ, κρατῶν πιστόλαν, καὶ ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ Αὐστριακοῦ πλοιάρχου.

«Τί θέλετε ;» ἐρωτᾷ οὗτος ἐντρομος.

«Θέλομεν ψωμί, νερὸ καὶ ὕτι ἄλλο ἔχει τὸ καράβι, διότι ἀποθνήσκομεν ἀπὸ τὴν πείνῃ».

Ὁ πλοίαρχος προστάττει τοὺς ναύτας αὐτοῦ νὰ φέρωσιν ἄρτον, ὕδωρ τυρὸν καὶ ἐν βαρέλιον παστῶν ἰχθύων.

Ἀφοῦ πάντα ταῦτα κατεβιβάσθησαν εἰς τὴν λέμβον ὁ Κανάρης λέγει πρὸς τὸν πλοίαρχον.

«Δὲν ἔχω χρήματα νὰ σὲ πληρώσω τώρα· γράψε εἰς ἕνα χαρτὶ πόσον ἀξίζουσιν, καὶ φέρε το νὰ τὸ ὑπογράψω».

«Δὲν κάμνουν τίποτε», ἀποκρίνεται ὁ πλοίαρχος.

«Φέρε χαρτὶ καὶ γράψε δύο χιλιάδες γρόσια!» εἶπεν ἐντόνως ὁ Κανάρης.

Ἀφοῦ ὑπέγραψε τὸ χαρτίον, ὁ Κανάρης εἶπεν ἀφελῶς.

«Τὰ ἔθνος μας θὰ σὲ πληρώσῃ».

«Ἀλλά», ἐτόλμησε ν' ἀποκριθῆ ὁ πλοίαρχος, «σεῖς δὲν ἔχετε ἔθνος».

Τότε οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κανάρη ἐξήστραψαν καὶ μετ' ἀγανακτῆσεως εἶπεν.

«Ἄν δὲν ἔχωμε ἔθνος, θὰ κάνωμε!»

Ἐπὶ τέλους ἀπεχωρίσθησαν καὶ ὁ Κανάρης ἐφθασεν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἔκδοσις 2α 1922

Παρῆλθον ἀρκετὰ ἔτη. Ἡ Ἑλλάς ἠλευθερώθη καὶ ὁ Κανάρης ἦτο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Ἐπὶ τῶν πιστοτέρων συντρόφων του ἦτο πλοίαρχος ἐμπορικοῦ στόλου καὶ ἐταξείδευεν εἰς Γαλάζιον πρὸς ἀγορὰν σίτου.

Ἐκεῖ συνήντησε τὸν αὐστριακὸν πλοίαρχον, ὅστις δὲν ἀνεγνώρισεν αὐτὸν κατ' ἀρχάς. Ὅτε δὲ ὁ Ἕλλην πλοίαρχος ὑπέμνησεν εἰς αὐτὸν τὰς λεπτομερείας τῆς συναντήσεως αὐτῶν εἰς τὸ πέλαγος, ἐπανάφερεν εἰς τὴν μνήμην του τὰς τόσον δυσχερέστους εἰς αὐτὸν στιγμὰς.

Ὁ Ἕλλην παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, διὰ νὰ πληρωθῇ· ὁ δὲ Αὐστριακὸς πλοίαρχος μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς ἐδέχθη.

Ὁ παλαιὸς σύντροφος τοῦ Κανάρη μετὰ τοῦ Αὐστριακοῦ πλοίαρχου μετέβησαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. Προηγουμένου δὲ τοῦ Ἕλληνος, εἰσῆλθον εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ὑπουργοῦ.

«Ἐξοχώτατε», λέγει ὁ Ἕλλην πλοίαρχος, «ἐνθυμεῖσαι ποῦ ὑπέγραψες ἀπόδειξιν διὰ δύο χιλιάδας γρόσια εἰς ἓνα πλοίαρχον πλησίον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ;»

Ὁ Κανάρης ἐσκέφθη στιγμὰς τινὰς καὶ εἶπεν
«Αἶ, ναι, ἐνθυμοῦμαι!»

«Νὺ λαιπὸν» ὁ πλοίαρχος ἦλθε νὰ πάρῃ τὰ χρήματα, ἀποκρίνεται ὁ Ἕλλην ἐμποροπλοίαρχος.

Τότε ὁ Κανάρης ἐζήτησε τὴν ἀπόδειξιν, τὴν εἶδε καὶ μετὰ τινος παρόψου πρὸς τὸν Αὐστριακὸν διὰ τὴν παλαιὰν δυσπιστίαν, ὑπ' ἄγραφον ἔνταλμα καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπληρώθη.

Ἐκδόσις 2α 1922

34. Ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἡ ἱστιοφόρος Ἑλληνικὴ ναυτιλία εἶχε φθάσει εἰς μεγίστην ἀκμὴν, πολὺς δὲ πλοῦτος εἰσέρρει δι' αὐτῆς εἰς τὰ ναυτικὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη.

Ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, τὰ Ψαρά καὶ τινες ἄλλαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου, ἡ Κεφαλληνία καὶ τὸ Γαλαξίδιον ἦσαν τὰ ναυτικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ πειρατεία ἐλυμαίνετο τὴν Μεσόγειον, τὰ Ἑλληνικὰ ἱστιοφόρα ἦσαν ἐν μέρει πολεμικά, φέροντα τηλεβόλα καὶ ὄπλα, δι' ὧν ἠγωνίζοντο κατὰ τῶν ληστῶν τούτων τῆς θαλάσσης.

Οἱ κατὰ τῶν πειρατῶν ἀγῶνες συνετέλεσαν νὰ ἀσκηθῶσιν οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον, ὅτε δὲ ἐπέστη ἡ εὐλογημένη ὥρα τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν εὐκόλως μετετρέπη εἰς πολεμικόν.

Τὰ τέχνα τῶν ἡρωϊκῶν νήσων, οἱ Ὑδραῖοι, οἱ Σπετσιῶται καὶ οἱ Ψαριανοί, προθύμως προσήνεγκον εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀγωνιζομένης πατρίδος τὰ πλοῖα, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν! Τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἐδόξασε τότε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα.

Ἀπὸ τοῦ μέσου ὅμως τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐγενικεύθη, ὡς γνωρίζομεν, ἡ χρῆσις τῶν ἀτμοπλοίων, ἅτινα κατὰ τοὺς προτέρους χρόνους ἦσαν σπανιότερα, καὶ ἡ ἱστιοπλοία ἤρξατο βαθμηδὸν πρᾶκτικῶς. Σήμερον κατήντησαν σπανιότερα τὰ ἱστιοφόρα πλοῖα καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀπανταχοῦ.

Ἐκδοσις 2α 1022

Εὐτυχῶς ὅμως, ἂν ἐμειώθησαν ἐν Ἑλλάδι τὰ ἱστιοφόρα, ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὅπως εἶδομεν ἄλλοῦ. τὰ ἀτμόπλοια. Ἡ σύγχρονος ἐλληνικὴ ναυτιλία εἶνε ἀκμαία καὶ βαίνει ἀκαταπαύστως πρὸς τὴν πρόοδον. Ἡ κυανόλευκος κυματίζει ὑπερηφάνως ἀνὰ τὰς θάλασσας καὶ τοὺς ὠκεανούς. Πολλὰ σὺν Θεῷ δύνανται νὰ ἐλπίζῃ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐκ τῆς καταπληκτικῆς προόδου τοῦ ἐλληνικοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ.

Ἄλλὰ καὶ τὸ πολεμικὸν ἡμῶν ναυτικὸν εἶνε πολλοῦ λόγου ἄξιον. Πλὴν τῶν ὑπαρχόντων πολεμικῶν ἡμῶν πλοίων, ἐξ ὧν τρία εἶνε μεγάλα θωρηκτά, ὁ «Ἀβέρωφ», ἡ «Λῆμνος» καὶ τὸ «Κιλίς», θὰ κατασκευασθῶσι μετ' οὐ πολὺ καὶ νέα.

Τὰ λαχεῖα τοῦ ἐθνικοῦ στόλου σκοπὸν ἔχουσι νὰ εἰσπράττωνται χρήματα πρὸς ναυπήγησιν νέων πολεμικῶν πλοίων καὶ ὀφείλει πᾶς Ἕλλην νὰ ἀγοράζῃ ἐξ αὐτῶν, οἰκονομῶν μικρὸν ποσὸν ἐξ οἰασδῆποτε ἄλλης δαπάνης. Πάντες θὰ εἶνε πρόθυμοι, ἀναλογιζόμενοι, ὅτι τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα θὰ φέρωσι τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὑποδούλους ἡμῶν ἀδελφούς.

§ 35. Τὰ ναυτόπουλά μας.

Ὡς πὸτ' ἐμεῖς δίχως τιμὴ καὶ δίχως ἑπερηφάνια
 Κακόμοιρα ναυτόπουλα, τῆς θάλασσας παιδιὰ,
 Ὡς πότε θὰ σαπίζωμε μέσ' σὲ στενὰ λιμάνια
 Κοντὰ ἔς τὴν ἀμμουδιά !
 Ὡ, τί κατάρρα, τί ἄντροπῆ
 Πάντα νὰ ζοῦμε ἔς τὸ κουτί !

*Εκδόσις β' 9122.

Πότ' ἢ Νεράϊδες μὲ κλωνιά ἀπὸ μαργαριτάρια
Θὰ πλέξουνε 'ς τὰ χέρια τους στεφάνια ζηλευτά,
Καὶ θὰ μᾶς στεφανώσουνε 'σάν ἄξια παλληκάρια
Με τὰ στεφάνια αὐτά !
Μὲ τί χαρὰ καὶ τροκοπή
Θὲ νὰ τραβοῦμε τὸ κουτί !

Πότε θ' ἀνοίξ' ἢ μοῖρά μας καὶ πότε θὰ σκορπίσῃ
Τὸ σιδερένιο χέρι μας γιὰ δεύτερη φορά
Τῆ φλόγα, 'ποῦ 'ξαπέστειλαν 'ς Ἀνατολὴ καὶ Δύση
Τ' ἀθάνατα Ψαρά !
Καὶ δὲν θὲ νᾶνε πλειὰ 'ντροπή
'Ποῦ θὰ τραβοῦμε τὸ κουτί.

Τῆρει τὰ ὑπεσχημένα. — Ἀπόδιδε τὸ χρέος.

§ 36. Πῶς εἰς κατὰ τὸ φαινόμενον φιλάργυρος
φέρεται πρὸς τοὺς κατοίκους ἑνὸς δυστυχῆσαντος χωρίου.

Δύο κάτοικοι χωρίου τινός, τὸ ὅποιον μεγάλη πλήμ-
μυρα εἶχε καταστρέψει, ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῆς κοινό-
τητός τοῦ χωρίου εἰς τὰς πέριξ κωμοπόλεις, ὅπως
ζητήσωσι βοήθειαν.

Ἡρώϊαν τινὰ ἤλθον καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πλουσίου ἐμπό-
ρου. Ὅτε ἀνῆρχοντο τὴν κλίμακα, ἤκουσαν τὸν κύριον
τῆς οἰκίας φωνάζοντα καὶ ἐπιπλήττοντα τὴν ὑπηρέ-
τριαν· αὐτοῦ, διότι ἐσπατάλησε, καθὼς ἔλεγεν, ἐν πυ-
ρεῖαν ἄνευ λόγου.

« Ἀλλοίμονον ! », εἶπεν ὁ εἰς χωρικὸς πρὸς τὸν ἕτε-
ρον, « ὁ ἄνθρωπος οὗτος τίποτε δὲν θὰ δώσῃ ! »

Ἰδιόμορφος 2α 1922

Ὁ πλούσιος ἔμπορος εἶδε μετ' ὀλίγον τοὺς ξένους, παρέλαβεν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεως αὐτῶν.

Ποία ἦτο ἡ ἐκπληξίς τῶν ἀπεσταλμένων, ὅτε εἶδον τὸν ἔμπορον νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτοὺς πολλὰ χρήματα καὶ νὰ ὑπόσχεται, ὅτι θὰ πέμψῃ εἰς τὴν δυστυχήσαν κοινότητα καὶ σῖτον καὶ σποράν!

Οἱ ἀπεσταλμένοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συγκρατήσωσι τὴν ἐκπληξίν των, ἐνῶ δὲ ἔπινον κύπελον εὐώδους καφέ, τὸν ὁποῖον προσέφερον εἰς αὐτοὺς ὁ φιλόξενος ἔμπορος, ὡμολόγησαν εἰς τοῦτον, ὅτι ἡ εὐεργεσία του ἐφαίνεται εἰς αὐτοὺς ὅπως ἀνέλπιστος, διότι πρὸ ὀλίγου ἀκούη εἶχον ἀκούσει αὐτὸν νὰ ἐπιπλήττῃ τὴν ὑπηρετρίαν του δι' εὐτελέστατον πρᾶγμα.

«Φίλτατον», ἀπεκρίθη εἰς αὐτοὺς ὁ ἀγαθὸς ἔμπορος, «ἀκριβῶς, διότι οἰκονομῶ τὰ πράγματά μου, κατορθῶ εὐτυχῶς νὰ βοηθῶ κατὰ τὰς δυνάμεις μου καὶ τοὺς ἄλλους.

«Πόσοι αἰσχύνονται διὰ τὴν οἰκονομίαν, νομίζοντες, ὅτι αὕτη εἶνε φιλαργυρία! Καὶ πόσοι θλίβονται διὰ τὴν εὐεργεσίαν, νομίζοντες, ὅτι αὕτη εἶνε σπατάλη!».

§ 37. Πῶς ἐργάζεται καὶ πόσον ὠφέλιμος εἶνε ὁ ἔμπορος.

«Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω», ἔλεγε μίαν ἡμέραν ὁ μικρὸς Δημήτριος πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, «τί ἐργασίαν κάμνουν καὶ οἱ ἔμποροι. Ὅλην τὴν ἡμέραν κάθηνται. Εἶνε οἱ πλέον ἄεργοι καὶ οἱ πλέον ἀνωφελεῖς ἄνθρωποι!»

«Δὲν σὲ ἀδικῶ, παιδί μου», τῷ ἀποκρίνεται ὁ πατήρ του. «Εἰς τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα ὁ μὲν προϊστάμε-

νος κάθηται ακίνητος εις τὸ γραφεῖόν του, οἱ δὲ υπάλληλοι αὐτοῦ μετροῦσιν ἢ ζυγίζουσιν, ἀνοίγουσι κιβώτια, μεταφέρουσι σάκκους, δι' αὐτὸ δὲ νομίζεις, ὅτι οὗτοι μὲν ἐργάζονται, ἐκεῖνος δὲ δὲν ἐργάζεται.

«Καὶ ὁ ἔμπορος, παιδί μου, ἐργάζεται καὶ μάλιστα περισσότερον ἀπὸ τοὺς υπαλλήλους του καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι σοὶ φαίνονται, ὅτι ἐργάζονται. Αὐτοὶ ὅλοι ἐργάζονται διὰ τῶν χειρῶν, αὐτὸς ὅμως ἐργάζεται μὲ τὸν νοῦν. Καὶ ἔχει πικρίας καὶ εὐθύνας, ὅσας δὲν ἔχουσιν οἱ υπάλληλοί του, οἱ γεωργοί, οἱ ποιμένες καὶ οἱ ἄλλοι ἐργατικοί.

«Καθήμενος, ὅπως νομίζεις, σκέπτεται καὶ ἐξετάζει, πόσον ἐμπόρευμα ἔχει ἐξ ἐκάστου εἶδους, τί ἐλλεῖπει εἰς αὐτὸν καὶ πόθεν καὶ πῶς καὶ διὰ ποίων χρημάτων θὰ προμηθευθῇ τὰ ἐλλείποντα. Σκέπτεται ἀκόμη, πόσα ἐμπορεύματα ἐφθάρησαν, πόσον θὰ ζημιωθῇ ἐκ τῆς φθορᾶς καὶ πῶς θὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ζημίαν συλλογίζεται, πόσον χρεωστοῦσιν εἰς αὐτὸν οἱ πελάται του καὶ πόσα αὐτὸς χρεωστεῖ καὶ πῶς θὰ δυνηθῇ νὰ πληρώσῃ τὰ ὀφειλόμενα, ἵνα μὴ κηρυχθῇ χρεωκόπος, ὡς ὀνομάζεται ὁ ἔμπορος, ὁ μὴ δυνάμενος νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του.

«Εἰς τὰ ἐμπορικὰ δάνεια ἀπαιτεῖται ἀκρίβεια ἀσθηρά. Καὶ μία ἡμέρα ἂν παρέλθῃ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὀρισθείσης πρὸς πληρωμὴν πρόθεσμίας, ὁ ἔμπορος κηρύσσεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου εἰς χρεωκοπίαν. Οὐδεὶς πλέον τῷ δίδει ἐμπορεύματα ἐπὶ πιστώσει. Τὸ κατάστημά του πλειστηριάζεται καὶ αὐτὸς ἐνίοτε φυλακίζεται. Τοὺς κινδύνους τούτους καὶ τὰς φροντίδας ἔχει μόνον ὁ προϊστάμενος, τὸν ὅποιον σὺ νομίζεις μὴ ἐργαζόμενον.

Ἐκδόσις 2α 1922

«Θὰ σοὶ ἐξηγήσω τώρα, πόσον ὠφέλιμος εἶνε εἰς τὴν κοινωνίαν ὁ ἔμπορος.

«Οἱ ἔμποροι φροντίζουσι νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὴν χώραν ἡμῶν τὰ γεωργικά, τὰ κτηνοτροφικά, τὰ μεταλλουργικά ἢ δασικά προϊόντα ὅσων στερεῖται αὕτη, ἐξ ἄλλων μεμακρυσμένων πολλάκις χωρῶν.

«Ἄνευ τοῦ ἐμπορίου τὰ προϊόντα ταῦτα, τὰ τόσον χρήσιμα δὲν θὰ εἰσῆγοντο εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, διότι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προμηθευθῇ αὐτὰ μόνος. Θὰ ἠδύνασο σὺ π. χ. νὰ προμηθευθῆς μόνος ἐξ Ἀγγλίας ἢ ἄλλοθεν πέντ' ὀκάδας σιδήρου, ἵνα διὰ τοῦ σιδηρουργοῦ κατασκευάσῃς ἓν γεωργικὸν ἐργαλεῖον; Οὔτε θὰ ἠδύνασο βεβαίως νὰ προμηθευθῆς μόνος τὰς ἀναγκαιούσας διὰ τὰ παράθυρά σου ὑάλους ἢ τὸν ἀναγκαιούντα εἰς σὲ σάπωνα, τὸ ὑφασμα καὶ τόσα ἄλλα χρήσιμα πράγματα.

«Ἄλλὰ καὶ τὰ προϊόντα τῆς χώρας ἡμῶν δὲν θὰ εἶχον ἀξίαν ἄνευ τοῦ ἐμπορίου. Θὰ ἠδύνασο μόνος σὶ νὰ μεταβῆς εἰς Ἀγγλίαν, Ὀλλανδίαν, Γερμανίαν ἢ ὅπου ἄλλοῦ πωλεῖται ἡ σταφίς, ἵνα πωλήσῃς τὴν σταφίδα σου; Ὅσα θὰ εἰσέπραττες, δὲν θὰ σὲ ἐπῆρκουν διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου!

«Ἴδου λοιπὸν ἡ μεγίστη ὠφέλεια, ἡ προερχομένη ἐκ τοῦ ἐμπορίου.

«Τὸ ἐμπόριον, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσάγονται ἐμπορεύματα ἐκ ξένων χωρῶν, λέγεται εἰσαγωγικόν, ἐκεῖνο δὲ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξάγονται τὰ εἶδη τῆς χώρας ἡμῶν εἰς ξένας, λέγεται ἐξαγωγικόν.

Ἐκδόσις 2α 1922

«Όλοι, γρηναίοι, οί φρόνιμοι λαοί προσπαθοῦσι νά ἔχωσι μικρὸν εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον καὶ μέγα ἐξαγωγικόν. Προσπαθοῦσι δηλαδὴ νά εἰσάγωσι μὲν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ὀλίγα μόνον προϊόντα, νά ἐξάγωσι δὲ πολλά. Διότι, ὅπως θὰ ἐνόησες ἤδη διὰ τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου εἰσέρχεται ἄφθονον χρήμα εἰς τὸν τόπον.

• «Τὸ μέγα ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον κατορθοῦται διὰ τῆς φιλοικονίας τῶν κατοίκων, οἵτινες ἐπιδίδονται εἰς πολλὰ εἶδη καλλιέργειας τῆς γῆς καὶ ἐν γένει εἰς τὴν παραγωγὴν ὅσον τὸ δυνατὸν πλειόνων ἐκ τῶν ἀντικειμένων, ἕτινα εἰσάγονται ἐκ τῶν ξένων χωρῶν, καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας.

«Ἡ πατρις ἡμῶν ὡς ἐκ τοῦ κλίματος καὶ τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους αὐτῆς θὰ ἠδύνατο, καλῶς καλλιεργουμένη, νά παράγῃ ποικίλα καὶ ἄφθονα προϊόντα, θὰ ἠδύνατο δὲ συγχρόνως νά ἔχῃ καὶ ἀρίστην κτηνοτροφίαν καὶ δασοκομίαν. Ἄλλὰ καὶ μέταλλα καὶ ὄρυκτὰ ἐγκλείονται πολλά εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Διὰ πάντων τούτων θὰ ἠδυνάμεθα νά ἔχωμεν μέγα ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον. Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι ταχέως ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐργασίαι θὰ προκόψωσι, τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας ἡμῶν θὰ ἀναπτυχθῶσιν, οὕτω δὲ θὰ ἀποκτήσωμεν σπουδαῖον ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον.

• «Ἐλησμενησά νῦν σοὶ εἶπω, παιδί μου, ὅτι τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον εἶνε ἐξωτερικὸν ἐμπόριον. Ἐκτὸς αὐτῶν ἔχομεν καὶ τὸ ἐσωτερικόν, τὸ ὁποῖον διενεργεῖται μεταξύ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς χώρας ἡμῶν.

Ἐκδοσις 2α 1922

«Θὰ ἔχῃς ἀκόμη ἀκούσει, ὅτι ὁ δεῖνα ἔμπορος, πωλεῖ χονδρικῶς, ἐνῶ ὁ τάδε πωλεῖ λιανικῶς. Ὁ πρῶτος εἶνε μεγαλέμπορος, ἀγοράζει δὲ μεγάλας ποσότητας ἔμπορευμάτων ἀπὸ τοὺς παραγωγούς καὶ πωλεῖ αὐτὰς κατὰ μεγάλα ποσὰ εἰς τοὺς μικρέμπορους ἢ μεταπράτας, οἵτινες πάλιν μεταπωλοῦσι τὰ ἀγορασθέντα ἔμπορεύματα κατὰ μικρὰ ποσὰ εἰς τοὺς καταναλωτάς. Ὁ μεγαλέμπορος διενεργεῖ τὸ λεγόμενον μέγα ἢ χονδρικὸν ἐμπόριον, ὁ μικρέμπορος τὸ μικρὸν ἢ λιανικόν».

§ 38. Καφέα ἢ ἀραβικὴ.

Ἡ καφέα ἢ ἀραβικὴ εἶνε θάμνος ἀείφυλλος, ἔχων ὕψος 3—6 μέτρων.

Τὰ φύλλα τῆς καφέας ἔχουσιν ὠραῖον στίλβον πράσινον χροῶμα καὶ σχῆμα ἐπίμηκες ὠσειδές, αἰσθητῶς πλατύτερον παρὰ τὸν μικρὸν μίσχον, ἀποτόμως δὲ περὶ τὸ μέσον στενούμενον καὶ ἀπολήγον εἰς ὀξύ.

Ἐπὶ τῆς μασχάλης τῶν φύλλων ἐκφύονται μικρὰ μὲν λευκὰ καὶ ἰσχυρῶς εὐωδιάζοντα ἄνθη. Ἡ στεφάνη αὐτῶν ἀποτελεῖται ἐκ πέντε πετάλων, ἡ δὲ κάλυξ εἶνε μικρὰ, μονοπέταλος καὶ ὀδοντωτή.

Ὁ ραγοειδῆς αὐτῆς καρπὸς ὁμοιάζει πρὸς κεράσιον καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν εἶνε πράσινος, κατόπιν δὲ γίνεται ἐρυθρὸς καὶ τέλος ἰόχρους.

Ἐκαστος καρπὸς φέρει δύο σπέρματα, τοὺς γνωστοὺς εἰς ἡμᾶς κόκκους τοῦ καφέ.

Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν κόκκων τούτων, ὧν ἡ μία ἐπιφάνεια εἶνε ἐπίπεδος, ἡ δὲ ἄλλη κυρτή, γίνεται φα-

Ἄναγνωσματάριον Ε' τάξεως Δημοτ. Σχολείου 8

Ἐκδόσις 2α 1922

νερόν, ὅτι ἐντὸς τοῦ καρποῦ τὰ δύο σπέρματα ἐφάπτανται ἀλλήλων ἐπὶ τῶν ἐπιπέδων τῶν ἐπιφανειῶν, οὕτω δὲ οἱ δύο ὁμοῦ σχηματίζουσι τὸ στρογγύλον ἐπίμηκες σπῆμα, πρὸ ὁποῖον ἔγερ ὁ καρπός.

Πατρὶς τῆς καφέας τῆς ἀραβικῆς δὲν εἶνε, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ἡ Ἀραβία, ἀλλ' ἡ Ἀβυssiνία.

Εἰς τὴν Ἀραβίαν εἰσήχθη ἡ καφέα κατὰ τὸν 15 αἰῶνα, ἐκεῖθεν δὲ μετηνέχθη βραδύτερον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ καφές, βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον διεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην.

᾽Ωνομάσθη δὲ ἀραβικὴ ἡ καφέα, διότι ἐν Ἀραβίᾳ ἡ καλλιέργεια αὐτῆς κατ' ἔξοχὴν ἠύδοκίμησεν, ἐν αὐτῇ δὲ καὶ ἰδίως ἐν Μόκκα παράγεται ἡ ἐκλεκτοτέρα ποιότης τοῦ καφέ.

Οὐχ ἦττον καὶ ἄλλαι χῶραι παράγουσι σήμερον μεγάλης ποσότητος καφέ, οὐχὶ ὅμως ὁμοίου κατὰ τὴν ποιότητα πρὸς τὸν ἀραβικόν.

Τοῦ καφέ γίνεται σήμερον, ὡς γνωστόν, μεγάλη χρῆσις, ὑπὸ πολλῶν δὲ μεγάλη κατάχρησις.

Θρεπτικὰς οὐσίας τὸ ποτὸν τοῦτο βεβαίως δὲν παρέχει, διεγείρει ὅμως πολὺ τὰ νεῦρα καὶ διὰ τοῦτο ζωογονεῖ τοὺς σωματικῶς καὶ πνευματικῶς καταπεποιημένους.

Ἡ κατάχρησις ὅμως αὐτοῦ προκαλεῖ μεγάλην διέγερσιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ἀπομακρύνει τὸν ὕπνον, ὡς ἐκ τούτου δὲ φέρει ὅλως ἀντίθετα ἀποτελέσματα.

Διὰ τοῦτο μόνον ἡ μετρία χρῆσις τοῦ καφέ δύναται

Ἡρώσις 2α 1922

νά θεωρηθῆ ὠφέλιμος, ἢ δὲ κατάχρησις πρέπει νά ἀποφεύγηται ὡς ἐπιβλαβεστάτη.

Οἱ νευροπαθεῖς μάλιστα ἄνθρωποι καὶ τὰ μικρὰ παιδία πρέπει νά κάμνωσι μετριωτάτην χρῆσιν αὐτοῦ ἢ καὶ νά ἀποφεύγωσιν αὐτὸν καθ' ὀλοκληρίαν.

Ἡ διεγερτικὴ δύναμις τοῦ καφέ μετριάζεται διὰ τοῦ προστιθεμένου ὕδατος, γίνεται δὲ αὕτη τόσον μικρότερα, ὅσον ἐλαφρότερος εἶναι ὁ καφές.

§ 36. Πότε καὶ πῶς πρέπει νά κοιμώμεθα.

Πάντες γνωρίζομεν ἐξ ἰδίας πείρας πόσον ὠφέλιμος καὶ ἀναγκαῖος εἶναι εἰς ἡμᾶς ὁ ὕπνος.

Κατάκοποι τὴν νύκτα ἐκ τῆς ἡμερησίας ἡμῶν ἐργασίας, ἐξηντλημένοι σωματικῶς καὶ πνευματικῶς, δύσθυμοι πολλάκις καὶ ἐντελῶς ἀνίκανοι διὰ πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν, ζητοῦμεν καταφύγιον εἰς τὸν ὕπνον, ἐξ οὗ ἀντλοῦμεν πράγματι νέας δυνάμεις.

Πόσον διάφοροι δὲ ἐγειρόμεθα τὴν πρωίαν! Αἰσθανόμεθα τότε ἀκμαίας τὰς σωματικὰς ἡμῶν δυνάμεις καὶ τελείαν τοῦ πνεύματος διαύγειαν, μετὰ φαιδρᾶν δὲ διάθεσιν ἐπιδιδόμεθα εἰς τὰ ἔργα ἡμῶν.

Κατὰ μέσον ὄρον ὁ ἄνθρωπος διαμένει ἐξυπνος τὰ δύο τρίτα τοῦ ἡμερονυκτίου, κοιμᾶται δὲ τὸ ἓν τρίτον, ἦτοι 8 ὥρας.

Ἡ τοιαύτη διανομὴ τοῦ χρόνου μεταξὺ ἐγρηγόρευσεως καὶ ὕπνου δὲν εἶνε ἀμετάβλητος, τοῦναντίον δὲ αἱ ὥραι τοῦ ὕπνου δύνανται νά ἀυξήθωσιν ἢ ἐλαττωθῶσιν ἀναλόγως τοῦ φύλου, τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας.

Αἱ γυναῖκες, τὰ παιδιά καὶ οἱ ἄνδρες οἱ ἀδύνατοι, ἔχουσιν ἀνάγκην περισσοτέρου ὕπνου ἢ οἱ ὑγιεῖς ἄνδρες, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὀλίγον κοιμῶνται οἱ γέροντες.

Ὅσον ὅμως μεγάλαι καὶ ἂν εἶνε αἱ ὠφέλειαι, τὰς ὁποίας ὁ ὕπνος παρέχει, ὁ πολὺς ὕπνος εἶνε βλαβερός, διότι καὶ τὸν νοῦν ἀμβλύνει καὶ τὸ σῶμα νωθρὸν καθιστᾷ.

Ὁ ὕπνος δὲν φέρει πάντοτε τὰ καλὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν. Ὑπνος τεταραγμένος καὶ διακεκομμένος δὲν δύναται νὰ συντελέσῃ, οὔτε εἰς τοῦ σώματος οὔτε εἰς τοῦ πνεύματος τὴν ἀνάπαυσιν. Τοιοῦτος εἶναι ὁ ὕπνος τῶν ἀσθενῶν, ὁ ὕπνος τῶν βασιζομένων ὑπὸ τινος μεγάλης λύπης ἢ ἀνησυχίας, ἀκόμη δὲ περισσότερον ὁ ὕπνος τῶν κακοποιῶν, ὅστις διαταράσσεται ἀδιακόπως ἀπὸ τρομερὰ ὄνειρα.

Ἄλλὰ καὶ ἐὰν τοιοῦτοι λόγοι δὲν διαταράσσωσι τὸν ὕπνον ἡμῶν, ἂν θέλωμεν νὰ ἀποβαίνη οὔτος πράγματι εὐεργετικός, πρέπει νὰ προσέχωμεν εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἐπομένων κανόνων.

Πρέπει νὰ κοιμώμεθα κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας καὶ μάλιστα ἀρκετὰ ἔνωρίς, ἵνα δυνάμεθα τὴν πρωίαν νὰ ἐγειρώμεθα ἐπίσης ἔνωρίς. Αὐτὴ ἡ φύσις δίδει εἰς ἡμᾶς τὸν κανόνα τοῦτον, διότι ἐν αὐτῇ τὰ πάντα ὑπνώττουσι τὴν νύκτα. Ἄν κοιμώμεθα καὶ ἐγειρώμεθα ἔνωρίς, καὶ τὴν ὑγείαν ἡμῶν ὠφελοῦμεν καὶ χρόνον πρὸς ἐργασίαν κερδίζομεν.

Πρέπει νὰ φροντίζωμεν, ὅπως ὁ ἀῆρ τῶν κοιτώνων ἡμῶν διατηρῆται καθαρός· πρέπει διὰ τοῦτο νὰ ἀπομακρύνωμεν ἐξ αὐτῶν ὅ,τι δύναται νὰ μολύνῃ τὸν ἀέρα, τὰ φῶτα, τὰ φυτά, τὰ ἀκάθαρτα ἐνδύματα ἢ ἄλλα ἀκάθαρτα πράγματα.

Ἑπίσης 2α 1922

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀήρ μολύνεται καὶ διὰ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀναπνοῆς, πρέπει νὰ προντίζουμεν νὰ ἀνανεοῦται αὗτος διαρκῶς. Διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀφήνωμεν κατὰ τοὺς θερινοὺς τοὺλάχιστον μῆνας εἰς τὸ ἴσωματιον τοῦ ὕπνου ἓν παράθυρον ἀνοικτόν.

Δὲν πρέπει νὰ κατακλινώμεθα μετὰ τὸν στομάχον βεβαρημένον. Διὰ τοῦτο τὴν ἑσπέραν ἢ τρωπὴν τινῶν πρέπει νὰ εἶνε ἐλαφρά. Πρέπει δὲ ὀσπυτῶς νὰ μὴ κατακλινώμεθα ἀμέσως μετὰ τὸ δεῖπνον ἀλλὰ νὰ ἀφήνωμεν νὰ παρέλθουν τοὺλάχιστον ἦδη ἄρασι. Ἐἵπομεν δὲ ἤδη, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τὸν καφέν ὅστις ἀπομακρύνει τὸν ὕπνον.

Τὰ σκεπάσματα τῆς κλίνης πρέπει νὰ εἶνε ἀνάλογα πρὸς τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, οὕτως ὥστε μήτε ρῖγος νὰ ἀσθανώμεθα, μήτε ἐφίδρωσις νὰ ἐπέσχηται.

Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου ὄχι μόνον πάντα τὰ ἐξωτερικά, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐσωτερικά ἐνδύματα ἡμῶν πρέπει νὰ ἀποβάλλωμεν καὶ νὰ μένωμεν μόνον μετὰ τὸν νυκτικὸν ἱπῶνα. Ἄλλως παρακωλύεται ἡ ἐλευθέρη κυκλοφορία τοῦ αἵματος. Ἄν δὲ ἀσθένεια, ἀδυναμία ἢ καὶ κακὰ συνήθεια δὲν ἐπιτρέπη εἰς ἡμᾶς νὰ ἐφαρμόζωμεν τὴν κανόνα τοῦτον, πρέπει τοὺλάχιστον νὰ μὴ κοιμώμεθα μετὰ τὰ ἐσωτερικά ἐνδύματα, τὰ ὅποια φέρομεν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ νὰ ἀλλάσσωμεν πάντοτε ταῦτα, μὴ ἐξαιρουμένης μηδὲ τῆς φανέλλας.

Δὲν πρέπει νὰ κοιμώμεθα οὔτε ὑπτιοὶ οὔτε πρηγεῖς, ἀλλὰ κεκλιμένοι εἰς τὸ δεξιὸν πλευρόν, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸ ἀριστερόν, διότι πιέζεται οὕτως ἡ καρδία ἐπιβλαβῶς, προκαλοῦνται δὲ καὶ διασάρεστα ὄνειρα καὶ ἐφιάλτης.

Ἐκδοσις 2α 1922

Ἐξούθως, τέλος, μετὰ τὴν ἐγερσιν ἡμῶν πρέπει νὰ ἀνοίγωμεν τὰ παράθυρα, ἵνα ἐντικατασταθῇ ὁ μεμολυσμένος ἀὴρ τοῦ κοιτῶνος.

§ 40. Πῶς ἡ μικρὴ Πέτρος γίνεται κεφαλαιούχος.

Ὁ διδάσκαλος χωρίον κινός, περιπατῶν κατὰ τὸ διάλειμμα ἐκ τῆν αὐλῆν τοῦ σχολείου εἶδε τὴν μικρὴν Πέτρον τρώγοντα μετὰ λαίμαργίας ἐν γλύκισμα.

Ὁ διδάσκαλος πλησιάσας τὸ παιδίον ἠρώτησεν αὐτὴν.

«Ἡ μήτηρ σου σοὶ δίδει χρήματα διὰ ν' ἀγοράζῃς γλυκίσματα».

«Ὁ, ναι», ἀπεκρίθη ἡ μαθητὴς «ἔχω ἓνα θεῖον πλοῖον, ἔχω ἓνα ἀγαθὸν χθές ἔπε ἔφωνα μοὶ ἔδωκεν ὀλίγα δεκάλεπτα. Ἐξ αὐτῶν ἔδωκα μερικὰ καὶ ἠγόρασα τὸ γλυκίσμα».

«Καὶ τὰ ἑπόλοιπα δεκάλεπτα εἰς τι θὰ τὰ χρησθῇς».

«Ὁ, ναι, εἶχα ἀρκετὰ, θὰ ἠγόραζον ἐν ὠραῖον βιβλίον μὲ εἰκόνας».

«Θέλεις νὰ σοὶ δεῖξω πῶς ἠμπορεῖς νὰ ἀγοράσῃς βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖς, καὶ ἄλλα πράγματα ἀκόμη».

«Ὁ, ναι!», ἀπεκρίθη ζωηρῶς τὸ παιδίον «πῶς».

«Δὸς εἰς ἐμὲ τὰ δεκάλεπτα, τὰ ὁποῖα ἔχεις· θὰ φυλάξω εἰς τὸ γραφεῖόν μου, συγχρόνως δὲ θὰ μοὶ φέρῃς, καὶ ἔσα πεντάλεπτα σοὶ δίδουν ἐκάστοτε. Ὅταν φυλάττω ἀσφαλῶς καὶ γνωρίζω ἐν μέσον, διὰ τοῦ ὁποῖο θὰ κατορθώσω νὰ τὰ ἀυξήσω».

Ὁ Πέτρος ἔδωκεν εἰς τὸν διδάσκαλον ὅσα δεκάλεπτα

Ἔκδοσις 2α 1922

φείγον έναπομείνει· ἔφερε οὖν τακτικῶς εἰς αὐτόν, ὅσα
ενταλεπτα εἶδον εἰς αὐτόν οἱ συγγενεῖς του.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ διδάσκαλος εἶπεν εἰς τὸ παιδίον·
«Ἄυριον Πέμπτην ἔχομεν μάθημα μέχρι μεσημβρίας,
ἐνδιθῆς τὰ καλά σου φορέματα καὶ νὰ ἔλθῃς ἐδῶ·
ὕπαγομεν μαζὶ εἰς τὴν πόλιν».

Τὴν ἐπαύριον μετὰ μεσημβρίαν τὸ παιδίον μετέβη
συνάντησιν τοῦ διδασκάλου. Οὗτος ἔφερεν εἰς αὐτὸ
τιον κεκλεισμένον·

«Ἐδῶ μέσα», εἶπεν, «εἶνε ἡ περιουσία σου».

Τὸ παιδίον ἐμέτρησε τὰ χρήματα καὶ εὔρεν, ὅτι ἦσαν
δραχμὴ καὶ δέκα λεπτά. Ἡσθάνθη μεγάλην χαρὴν,
ὅτι οὐδέποτε εἶχεν ἰδικόν του τόσον ποσόν!

Ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ παιδίον μετέβησαν εἰς τὴν πό-
λιν καὶ εἰσῆλθον εἰς μεγάλην οἰκίαν, ἣτις ἦτο Τράπεζα·
ἐπιβύθθησαν πρὸς θυρίδα τινα, ἣτις εἶχε τὴν ἐπιγραφὴν
ταμιευτήριον.

Ὁ διδάσκαλος εἶπε πρὸς τὸν ταμίαν, δεικνύων εἰς
τὸν τὸν Πέτρον.

«Σῶς φέρω ἐδῶ ἓνα μικρὸν κεφαλαιούχον, ὁ ὁποῖος
κτώρθωσε νὰ οἰκονομήσῃ μίαν δραχμὴν καὶ δέκα
λεπτά καὶ καταθέτει ταῦτα εἰς τὸ ταμιευτήριον».

«Πολύ καλά!» ἀπήντησεν ὁ ταμίης. Καὶ στραφείς
πρὸς τὸν Πέτρον εἶπε·

«Βλέπεις αὐτὸ τὸ μέγα χρηματοκιβώτιον; Ἐντός
αὐτοῦ θὰ θέσω τὴν δραχμὴν σου καὶ τὰ δέκα λεπτά.
Ὅτε δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ χαθῶσιν. Ὅποτεν λάβῃς
ἀρχὴν αὐτῶν ἔλθε νὰ τὰ ζητήσῃς· εἶνε πάντοτε
ἐν διάθεσίν σου.

2α 1922

«Καὶ τῶρα, ὅτε ἔμαθες τὸν δρόμον, ἔρχου, ὅσο δύνασαι συχνότερον, καὶ φέρε ὅλας τὰς οἰκονομίας σου Δυνατὸν ἢ δραχμὴ σου νὰ λάβῃ μεγαλύτερον σχῆμα νὰ γίνῃ τάλληρον, εἰκοσπεντάδραχμον ἢ καὶ περισσότερον· αὐτὸ ἵπὸ σὲ ἐξαρτᾶται».

Ἐνεχειρίσει κατόπιν εἰς τὸν Πέτρον βιβλιᾶριον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οὗτος εἶδε μεθ' υπερηφανείας γεγραμμένον τὸ ὄνομά του, ὡς καὶ τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον εἶχε καταθέσει.

Ὁ Πέτρος δὲν ἐλησμόνησε τὴν πρὸς τὸ ταμιευτήριον ὁδόν· ὅποτε δὲ ἤρχετο εἰς αὐτὸν ἡ ἐπιθυμία ν' ἀγασθῆναι κανὲν περιττὸν πρᾶγμα, ἐπετάχυνε περισσότερον τὸ βημά του.

Ὁ πατὴρ τοῦ Πέτρου ἦτο ἄριστος τεχνίτης, φιλοπόνως δὲ ἐργαζόμενος ἔζη ἀνέτως μετὰ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ· δυστυχῶς ὅμως ἀσθενήσας τὸν χειμῶνα ἠναγκάσθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας νὰ μείνῃ κλινήρης· ἔχων δὲ τὴν πρόνοιαν ν' ἀποταμιεύσῃ ὀλίγα χρήματα ἐκ τοῦ κέρους τῆς καθημερινῆς ἐργασίας, περιῆλθε εἰς δύσκολον οἰκονομικὴν θέσιν, μὴ δυνάμενος ν' ἀγασθῆναι ἰατρικῶν καὶ τροφῶν διὰ τοὺς υἱοὺς του καὶ δι' ἑαυτόν.

Ὁ Πέτρος, ἰδὼν ἡμέραν τινὰ τὴν μητέρα του κλαύουσαν, ἐμάντευσε τὴν αἰτίαν τῆς λύπης αὐτῆς· χωρὶς νὰ εἶπῃ λέξιν, ἔτρεξεν εἰς τὸ ταμιευτήριον. Ἐπιστράψας δὲ ἔφερε μαζύ του ὀκτὼ δραχμάς.

Ἦτο πολὺ συγκινημένος καὶ ἠυλόγει τὸν ἀγαπητόν του διδάσκαλον, ὅστις εἶχε διδάξει αὐτὸν τὴν οἰκονομίαν, διὰ τῆς ὁποίας σήμερον ἠδυνήθη νὰ φανῆ χρήσιμος εἰς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ.

Ἐκδόσις 2α 1922

Ὁ πατήρ του. Ἰδὲν τὰ χρήματα ἐκεῖνα συνωφρυσθήναι, διότι ἔτα πικρότατος καὶ δὲν ἠδύναται νὰ ἐξηγήσῃ. Πόθεν ὁ Πέτρος εἶχε λάβει τὸ ποσὸν τοῦτο.

Ὅτε ὅμως ἔμαθε πόθεν ταῦτα προήρχοντο, τὸ πρόσωπον καὶ αἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἔλαμψαν ἐκ χαρᾶς, ἐλυπήθη δὲ μόνον πολὺ, σκεφθεὶς, ἔτι, ἂν καὶ αὐτὸς ἐπραττεν ἐπὶ τινὰ ἔτη τὸ αὐτό, ἢ δυστυχία ποτὲ δὲν θὰ ἤρχετο νὰ κτυπήσῃ τὴν θύραν του.

§ 41. Πῶς ὠφελουσαὶ αἱ Τράπεζαι τὴν κοινωνίαν.

Αἱ τράπεζαι εἶνε καταστήματα, εἰς τὰ ἑποῖα δίδουσι χρῆμα εἰ ἔχοντες καὶ λαμβάνουσι οἱ μὴ ἔχοντες.

«Ἄλλ' αὐτὸ εἶνε θαυμάσιον!» θὰ εἴπετε. «Τί καλύτερον ἢ νὰ δίδωσιν οἱ ἔχοντες εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας!»

Ἀκριβῶς αὐτὸ γίνεται, μὲ τὴν διαφορὰν ἔτι δὲν γίνεται ἀπὸ καλωσύνης! Τὰ χρήματα δὲν χαρίζονται, ἀλλὰ δανείζονται.

Καὶ δὲν πρέπει νὰ χαρίζονται, διότι οἱ λαμβάνοντες γίνονται ἀκηροὶ, συνθηκίζοντες νὰ ζῶσιν ἐκ δωρεῶν, ἀποβάλλουσι δὲ ἐν τῷ χρόνῳ καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτῶν. Ὁ ἔχων εὐγενῆ ὑπερηφάνειαν δὲν καταδέχεται νὰ ζῆ ἐκ δωρεῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐργασίας του.

Λοιπὸν οἱ ἔχοντες πλεονάζοντα χρήματα ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἢ ἐκ τῶν κτημάτων των καταθέτουσιν αὐτὰ, ὅπως κατέθεσε τὰ ἰδικὰ του ὁ μικρὸς Πέτρος, εἰς τὴν τράπεζαν, ἣτις οὐ μόνον φυλάττει ταῦτα ἀσφαλῶς, ἀλλὰ καὶ δίδει δι' αὐτὰ τόκον εἰς τοὺς καταθέτοντας.

«Καὶ τίνα ὑποχρέωσιν ἔχει ἡ τράπεζα», θὰ ἐρωτήσητε, «νὰ φυλάττῃ τὰ ξένα χρήματα καὶ νὰ δίδῃ τόκον»;

Ἐκδοσις 2α 1922

"Έχει ὑποχρέωσιν, διότι ἔχει συμφέρον. Τὰ χρέη ματα, ἅτινα δέχεται ἡ τράπεζα, δὲν κρατεῖ κελεύσμενα, ἀλλὰ δανείζει εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, ὅπως πεισθῆ, ὅτι εἶνε τίμιοι.

Ἐνῶ δέ, δι' ὅσα γοήματα δέχεται, δίδει τόκον ἢ 3 ἢ 5 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, δι' ὅσα δανείζει, λαμβάνει τόκον 5 ἢ 6 ἢ 8 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Τοιουτοτρόπως τράπεζα ὠφελεῖται.

Τὴν ὠφέλειαν δὲ αὐτὴν νέμονται οἱ λεγόμενοι μέτοχοι, ἢτοι οἱ ἰδούσαντες τὴν τράπεζαν.

Οἱ ἰδρύνοντες τραπεζὰς πρέπει νὰ εἶνε πλούσιοι, καταθέτῃσι τὰ πρῶτα κεφάλαια, λαμβάνουσι δὲ ἄδειαν τῆς ἰδρύσεως παρὰ τῆς Κυβερνήσεως. Κατὰ δὲ ἔρχονται οἱ ἐργασίαι ἀρχίζουσι δηλαδὴ ἄλλοι μὲν δίδωσιν, ἄλλοι δὲ νὰ λαμβάνωσι χρήματα.

Αἱ τράπεζαι εἶνε ὠφελιμώταται εἰς τὸ Ἔθνος τὴν κοινωνίαν, διότι διευκολύνουσι τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τῶν μικρῶν ἰδιωτικῶν ἔργων καὶ τῶν μεγάλων κοινοφελῶν.

Ὅπως π. γ. ὁ εἰς δανειζόμενος παρὰ τῆς τραπεζῆς ἀναγκαιοῦντα γοήματα ἀγοράζει καὶ καλλιεργεῖ κτῆ, ὁ ἄλλος κατασκευάζει πλοῖον, ἄλλος ἰδρύει βιομηχανικὸν κατάστημα.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μεγάλα, π. γ. εἰς τὴν κατασκευὴν σιδηροδρόμων, εἰς τὴν σύστασιν ἀεροπλοικῶν ἐταιρειῶν, εἰς τὰς μεγάλας καλλιεργείας ἐκτεταμένων κτημάτων κλπ. αἱ τράπεζαι εἶνε ὠφελίμοι, διότι δίδουσι τὰ ταῦτα ἀπαιτούμενα κεφάλαια.

Ἦνε ὅμως εἰ τράπεζαι χρηγῶσι μετ' εὐκολίας δά-
νεια ἀποδοῦναι τιμίτημα. Τοὺς τιμίους ἀνθρώπους αἱ
τράπεζαι παρακαλοῦσι νὰ δανείζωνται διὰ νὰ λαμβάνωσι
τοκοῦν. Διότι, ὅταν δὲν δανείζωνται, κερδίζουσι.

β. Ἡ καλὴ διοίκησις τοῦ οἴκου.

Ἡ καλὴ διοίκησις τοῦ οἴκου ἔχει μεγάλην σπου-
δαίότητα διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενείας, διότι ἐξ
αὐτῆς ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς κατά-
στασις, ἀλλὰ καὶ ἡ σωματικὴ ὑγεία καὶ ἡ πνευματικὴ
ἀνάπτυξις καὶ τῶν ἠθῶν ἡ χρηστότης.

Ἡ καθημερινὴ δὲ πείρα διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι καὶ εἰς
αὐτὰς τὰς πλουσίας οἰκογενείας, τὰς μὴ καλῶς διοικου-
μένας, ἐπιφυλάσσονται ἡμέραι κακαί.

Ὅσον μεγάλα καὶ ἂν εἴνε τὰ εἰσοδήματα μιᾶς οἰ-
κογενείας, ἂν αἱ δαπάναι εἴνε μεγαλύτεραι τῶν εἰσο-
δημάτων, θὰ ἀρχίσῃ ἡ οἰκονομικὴ κατὰπτωσις, θὰ
ἀρχίσωσι τὰ μέρη, οἱ τόκοι τῶν ὁποίων θὰ ἀπορρο-
φῶσιν ἕν μέρου τῶν εἰσοδημάτων, οὗτοι δὲ — ἂν δὲν
ληφθῶσιν ἐγκαιρῶς γενναῖαι ἀποφάσεις — τὸ κακὸν θὰ
προχωρήσῃ ἀδιακόπως καὶ ἡ στυγνὴ ἔνδεια θὰ εἰσέλθῃ
ἐπὶ τέλος εἰς τὸν ἄλλοτε φαειρὸν καὶ ὄλβιον οἶκον.

Τοιαύτη δὲ συνέπεια εἴνε ἡ καταφρόνησις, ἡ σωμα-
τικὴ ἐξασθένησις, ἡ ἀμάθεια, ἴσως δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐξα-
χρείωσις, ἡ τελεία δηλαδὴ καταστροφὴ τῆς οἰκογενείας.

Καὶ τάνάπαλιν διδάσκει ἡμᾶς ἡ πείρα, ὅτι πολλά-
κις οἰκογενεαὶ πτωχαί, καλῶς διοικοῦμεναι, ἀδιακό-
πως πρόγονται οἰκονομικῶς καὶ ἀναπτύσσονται.

Ἔκδοσις 2α 1922

ματικῶς, καταλαμβάνουσι δὲ βαθμηδὸν ἐν τῇ κατωτέρῃ ἐν ἣ ζῶσιν ἐξεχούσαν θέσιν.

Καὶ αἱ μεταβολαὶ αὗται τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῶν οικογενειῶν ἐπέρχονται εἰς διάστημα ὀλίγων σχετικῶν ἐτῶν.

Ἐὰν ἐρωτήσητε γέροντά τινα, καλῶς γνωρίζοντα τὰ τῶν οικογενειῶν τοῦ τόπου του, θὰ σᾶς ὑποδείξῃ μετὰ τῆς μεγαλυτέρας εὐκολίας 5—6 οικογενεῖας ἐκ τῶν πρῶτων τευροσῶν σήμερον, αἵτινες πρὸ 40 ἢ 50 ἐτῶν ἦσαν ἀσημοὶ καὶ πτωχαί, καὶ τὰνάπαυιν ἄλλας τόσας δυστυχεῖς καὶ ἀσήμους σήμερον, αἵτινες πρὸ 40 ἢ 50 ἐτῶν ἀνήκον ἀναμφιβόλως εἰς τὰς πρῶτας οικογενεῖας τοῦ τόπου.

Ἡ ἀνύψωσις δὲ αὕτη τῶν οικογενειῶν ἢ ἡ κατάπτωσις, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς διοικήσεως τοῦ οἴκου, ἢ καλῆ δὲ διοικήσεως στηρίζεται εἰς τὴν ἐργατικότητα, ἰ.η. εἰς τὴν οὐκονομίαν.

1. Ἡ ἐργατικότης καὶ ἡ τάξις.

Ἐργατικότης εἶνε ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ ἡ εἰς αὐτὴν ἀντοχή.

~~Ὁ μέγας Ἀμερικανὸς Φραγκλῆνος, ὅστις ἐγνώρισεν καλύτερον ἴσως παντὸς ἄλλου τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου ἠγάπησεν αὐτήν, ὀνομάζει τὴν ἐργατικότητα μῆτέρα τῆς εὐτυχίας.~~

Καὶ εἶνε πράγματι ἡ ἐργατικότης μῆτηρ τῆς εὐτυχίας, διότι αὕτη ἔχει μόνον ὕλικὰ κέρδη προσπορίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἀυξάνει καὶ τὸ

* Ἐκδόσις 2α 1922

πρόνυμα ἀνυψώνει καὶ τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα διαπλάσσει καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ σεβαστὸν εἰς τὴν κοινωνίαν καθίστα.

Ἡ καθημερινὴ δὲ πείρα ἀδίδακει ἡμᾶς, ὅτι πάντες ὅσοι διεκρίθησαν εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, εἰς τὴν καλλιτεχνίαν, εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν βιομηχανίαν πάντες ὅσοι ἐδοξάσθησαν διὰ τὰς μεγάλας αὐτῶν ἀνακαλύψεις, δι' ὧν ἐγένοντο ὑπερέτεται τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπῆρξαν ἄνθρωποι ἐργατικοί, ὀκνηρὸς δὲ εὐδαίς οὐδέποτε καὶ οὐδαμοῦ προήχθη.

Πάντες δὲ αὗτοι, οἱ εἰς τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα διακριθέντες, εἶχον βεβαίως νὰ παλαίσωσι κατὰ πολλῶν ἐμποδίων, ἀλλὰ διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐπιμονῆς αὐτῶν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπερνικήσωσιν αὐτά. «Θὰ εὕρω μόνος τὸν δρόμον ἢ θὰ κατασκευάσω ἐγὼ αὐτόν» οὕτως ἐσκέφθησαν, ὅσοι κατὰ τὸν βίον των ἐπετέλεσαν μεγάλα ἔργα. Εὕρον πράγματι μόνον τὸν δρόμον ἢ κατεσκευάσαν αὐτόν. Τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ στηρίξη τὰς ἐλπίδας του εἰς τὸ ἔλεος τῶν ἄλλων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐργασίας καὶ τῆς πεποιθήσεως εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεις νὰ ἐπιζητῇ τὴν πρόοδόν του. Τοιαύτην ὅμως πεποίθησιν μόνον ἐκεῖνος δύναται νὰ ἔχη ὅστις αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἐργασίαν, δι' ἐπιμελοῦς δὲ ἀσκήσεως κατορθώνει νὰ ἀντέχη εἰς αὐτήν.

Ἡ ἀγάπη ὅμως πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ ἡ ἀντοχὴ εἰς αὐτήν δὲν ἀρκοῦσιν. Ἴνα ἡ ἐργασία ἀποβῇ καρποφόρος, πρέπει νὰ γίνεταί ἐν τάξει.

Ἐκδόσις 2α 1922

Ἡ τάξις συνίσταται εἰς τοῦτο, νὰ κάμνωμεν ἐκάστην ἐργασίαν εἰς ὁρισμένον χρόνον καὶ νὰ κάμνωμεν ὅλας μὲ ἀκριβείαν καὶ αὐτὰς ἐπιμέλῃ τὰς ἐλαχίστας.

Ἡ τάξις συνεπάγεται οἰκονομίαν χρόνου καὶ κόπου καὶ ἐξασφαλίζει τῆς ἐργασίας τὴν ἐπιτυλίαν.

Ἐάν τώρα ἡ ἐργατικότης εἶνε καθήκον τοῦ ἀνθρώπου, ἐπίσης καθήκον αὐτοῦ εἶνε καὶ ἡ διατήρησις τῆς ὑγείας του. Ἐὰν τοῦτο ὁ ἄνθρωπος πρέπει μὲν νὰ εἶνε λίαν ἐργατικός, νὰ μὴ ὑποπέσῃ ὅμως εἰς ὑπερβολὴν, δυναμένη νὰ παραβλάψῃ τὴν ὑγείαν αὐτοῦ.

Εἶνε δὲ ἐπίσης φανερόν, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐργασίας ἐξοδεύει δυνάμεις, πρέπει ὅσον περισσώτερον ἐργάζεται, τόσον καλύτερον νὰ διαιτᾶται.

II. Ἡ οἰκονομία.

Ὁ ταῖτος ὅρος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἡ συνετὴ διαβίωσις τοῦ οἴκου καὶ ἐπομένως ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ οἰκονομία.

Ὅστις ἀπὸ ἐβδομάδος εἰς ἐβδομάδα καὶ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος οἰκονομεῖ μέρος τῶν χρημάτων, ἅτινα κερδίζει διὰ τῆς ἐργασίας του, ὅστις φροντίζει ἀδιακόπως νὰ αὐξάνῃ τὰς οἰκονομίας του, θέλει φθάσῃ βεβαίως εἰς τὴν εὐπορίαν.

Τούναντίον δέ, ὅστις ἐξοδεύει ὅσα κερδίζει, ὅσον μέγαλον καὶ ἂν εἶνε τὰ κέρδη του, οὐδέποτε θὰ σχηματίσῃ περιουσίαν.

Ἐάν δέ τις ἐξοδεύῃ περισσώτερα τῶν εισοδημάτων του, κηταστρέφει καὶ τὴν περιουσίαν του, ἂν ἔχῃ.

Δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι κερδίζουν πολλά, εἶνε βε-

Ἐκδοσις 2α 1922

βαίως εύκολον νά οικονομῶσιν ἓν μέρος τῶν εἰσοδημάτων των.

Ἄλλὰ εἶνε τοῦτο εύκολον καί διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐργατικῆς τάξεως, οἵτινες μόλις κατορθώνουσι δι' ἐπιπόνου ἐργασίας νά κερδίζωσι τὸν ἐπιούσιον ἄρτον; Διὰ τοὺς ἀνθρώπους τούτους ἡ οἰκονομία εἶνε μὲν δύσκολος, ὄχι ὅμως καὶ ἀδύνατος.

Μικρὰς οἰκονομίας δύναται καὶ ὁ πτωχὸς ἄνθρωπος νά κάμνη· δὲν πρέπει δὲ νά νομίζη τοῦτο περιττόν, διότι αἱ οἰκονομίαι θὰ εἶνε μικραὶ καὶ θὰ φαίνωνται κατ' ἀρχὰς ἀνάξιαί λόγου.

Ἐὰν νέος τις ἐργάτης κατορθώσῃ νά οικονομῇ 30—40 λεπτά καθ' ἐκάστην, θὰ συλλέγῃ 10 δραχμάς εἰ, ἓνα μῆνα καὶ 120 εἰς ἓν ἔτος. Μετὰ 20 ἔτη ὁ πτωχὸς αὐτὸς ἐργάτης θὰ ἔχῃ 2400 δραχμάς, ἐὰν δὲ τοποθετῇ ἐξ ἀρχῆς τὰς οἰκονομίας του εἰς τὸ ταμιευτήριον μιᾶς τραπεζῆς, τὸ ποσὸν αὐτὸ μετὰ τῶν τόκων καὶ τῶν τόκων τῶν τόκων, θὰ ἀνέλθῃ εἰς 4000 περίπου δραχμάς, μετὰ 35 δὲ ἔτη εἰς 8000 δραχμάς.

Δὲν εἶνε τοῦτο κεφάλαιον ἄξιον λόγου δι' ἓνα πτωχὸν ἄνθρωπον; Καὶ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ σχηματίζεται ἐκ τῆς οἰκονομίας 35 μόνον λεπτῶν καθ' ἐκάστην. Τὸ μικρὸν δὲ ποσὸν αὐτό, καὶ ἴσως ἀκόμη μεγαλύτερον πολλοὶ ἐργατικοὶ ἄνθρωποι θὰ ἠδύναντο νά οικονομῶσιν, ἂν ἀπέφευγον τὰ περιττὰ ἔξοδα.

Ἡ οἰκογένεια ἣτις οικονομεῖ, συλλογίζεται τὸ μέλλον, συλλογίζεται, ὅτι αἱ ἀνάγκαι αὐτῆς θὰ αὐξηθῶσιν, ὅτι αἱ ἐργασίαι ἴσως θὰ περιορισθῶσιν, ὅτι ἴσως θὰ ἐσκήψωσι σοβαραὶ ἀσθένειαι, ὅτι τέλος τὸ γῆρας θὰ καταστήσῃ μίαν ἡμέραν τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς ἀνίκανον

πρὸς ἐργασίαν. Συλλογίζεται πάντα ταῦτα ἡ φρόνιμος οἰκογένεια καὶ παρασκευάζεται, ἵνα δυνηθῆ νὰ ἀντιπαλαίσῃ, ὅταν δύσκολοι περιστάσεις ἤθελον ἀπειλήσει αὐτήν.

Καὶ ἡ ὠφέλεια αὕτη δὲν εἶνε ἡ μόνη, ἦν ἡ οἰκονομία παρέχει. Ἡ οἰκονομία παρέχει καὶ ἠθικὰς ὠφελείας μεγάλας, διότι ἀναγκάζει τὰς οἰκογενείας νὰ διαγῶσι βίον κόσμιον καὶ τακτικόν, νὰ ἀποφεύγωσι τὰς ματαίαις ἐπιδείξεις καὶ τὰς περιττὰς ἐν γένει δαπάναις· ἐμπνέει εἰς αὐτὰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐργασίαν, διότι καθιστᾷ καταφανεῖς τοὺς καρποὺς αὐτῆς καὶ συντελεῖ εἰς τὴν μόρφωσιν ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου φρονήματος.

Τὴν οἰκονομίαν ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐξωθήσωμεν μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε νὰ καταντήσῃ φιλαργυρία.

Πρὸ παντὸς ἄλλου πρέπει νὰ διακρίνωμεν, ποῦ εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ οἰκονομία καὶ ποῦ δὲν εἶναι.

Χ Κατὰ γενικὸν κανόνα πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς περιττὰς δαπάναις. Ἐὰν ἀγοράζωμεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε εἰς ἡμᾶς χρήσιμον, δὲν θὰ ἀργήσωμεν νὰ πωλήσωμεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶνε εἰς ἡμᾶς ἀπολύτως ἀναγκαῖον. Χ

Ἄν ἀποφεύγωμεν πᾶσαν περιττὴν δαπάνην, θὰ ὑποφέρωμεν ὀλιγώτερον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δυστυχίας, ἴσως μάλιστα δὲν θὰ γνωρίσωμεν ποτὲ τὴν δυστυχίαν.

Ἄν ἀποφεύγωμεν τὰς περιττὰς δαπάναις, θὰ δυνάμεθα νὰ ἐξοδεύωμεν περισσότερα πρὸς πλήρωσιν τῶν

Ἔκδοσις 2α 1922

πρώτων ἀναγκῶν τοῦ βίου, εἰς τὰς ὁποίας δὲν πρέπει νὰ ἤμεθα φειδωλοί.

Ἡ δαπάνη π. γ. δ' ἐπαρκῆ καὶ θρεπτικῇ τροφῇ εἶνε δαπάνη ἀναγκαία. Ὅστις τρέφεται κακῶς, δὲν ἀναπληροῖ τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις, τὰς ἑπομένως δαπανᾷ εἰς τὴν ἐργασίαν του· ἐὰν δὲ ἐξακολουθήσῃ τοῦτο ἐπὶ πολὺ, θὰ ἐξασθενήσῃ καὶ θὰ καταστῇ ἀνίκανος πρὸς ἐργασίαν.

Ἐπίσης δικαιολογεῖται ἡ δαπάνη διὰ τὴν κατοικίαν ἡμῶν, ἥτις πρέπει νὰ εἶνε εὐήλιος καὶ εὐάερος, καὶ ἡ διὰ τὴν ἐνδυμασίαν ἡμῶν, ἥτις πρέπει νὰ εἶνε καθαρὰ, κοσμίᾳ, καὶ φιλόκαλος, οὐχὶ ὅμως πολυτελὴς καὶ ἐπιδεικτικῇ.

Οὐδόλως τούναντίον δικαιολογοῦνται αἱ δαπάναι διὰ τὰς πολυτελεῖς ἐνδυμασίας, τὰς μεγαλοπρεπεῖς κατοικίας καὶ ὅλας τὰς ματαίας ἐκείνας ἐπιδείξεις, εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὴν σημερινὴν μάλιστα ἐποχὴν μετὰ τύχης δυστυχῶς προθυμίας ἐπιδίδονται.

Ἐπίσης δὲν δικαιολογοῦνται αἱ δαπάναι τῶν λαϊμάργων, τῶν οἰνοποτῶν καὶ τῶν ἀσώτων, οἵτινες εἰς περιττὰς καὶ ἀνηθίκους διασκεδάσεις ἐξοδεύουσι χρήματα καὶ χρόνον, καταστρέφουσι δὲ διὰ τοῦ ἐκλύτου τούτου βίου τὴν υἰεῖαν καὶ τὴν ὑπόληψιν αὐτῶν.

Ἴδιος δὲ ἡ φρόνησις πιβάλλει εἰς ἡμᾶς νὰ ἀποφεύγωμεν τὰ χρέη, καὶ ὅταν ἀκόμη πρόκειται δι' αὐτῶν νὰ θεοαπεύχομεν ὑσιώδεις καὶ κατεπειγούσας ἀνάγκας.

Ἦναι καλύτερον νὰ ὑφ' ἑκτάμεθα στερήσεις, νὰ περιορίζομεν τὰ ἐξοδα ἡμῶν εἰς τὸ ἐλάχιστον ὄριον, νὰ

Ἀναγνωσματολόγιον Ε' τάξεως δημοτικῶν σχολείων 9

Ἐκδοσις 2α 1922.

τρώγωμεν ἐπὶ τινὰ καιρὸν ξηρὸν ἄρτον, παρά νὰ δα-
νειζώμεθα χρήματα παρά τῶν ἄλλων.

Ὁ πτωχὸς ἰδίως ἄνθρωπος ἐὰν συνομολογήσῃ δά-
νειον, δυσκόλως θὰ δυνηθῆ νὰ πληρώσῃ αὐτό, ἴσως
μάλιστα δὲν θὰ κατορθώσῃ τοῦτο ποτέ. Οἱ τόκοι θὰ
κατατρώγωσι τοὺς καρποὺς τῆς ἐργασίας του, ἡ δὲ
δυστυχία θὰ παρακολουθῆ ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον, ἂν δὲν
φέρῃ αὐτὸν προόρως εἰς τὸ τάφον.

Ὅπως δὲ διὰ τῶν μικρῶν οἰκονομιῶν ἡ εὐπορία
τοῦ οἴκου βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγων ἀυξάνεται, οὕτω καὶ
ἡ δυστυχία, καὶ βαθμηδὸν ἐπέρχεται ἡ τελεία καταστροφή.

Καὶ ὅπως ἡ εὐπορία καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀνε-
ξάρτητον καὶ ἀνυψοῖ τὸ φρόνημα αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἡ
ἐνδεια καθιστᾷ αὐτὸν δοῦλον τῶν ἄλλων καὶ καταρρί-
πτει τὸ φρόνημα αὐτοῦ.

Ἡ οἰκονομία εἶνε ἡ μήτηρ τῆς εὐτυχίας.

Ὁ ἀγοράζων περιττὰ πράγματα πωλεῖ ὕστερον τὰ ἀναγκαῖα.

Φασοῦλι τὸ φασοῦλι γεμίζει τὸ σακοῦλι.

§ 43. Τί μανθάνει εἰς σοφὸς παρ' ἑνὸς μικροῦ κορασίου

Εἰς ἓν πενιχρὸν δωμάτιον ἔζη γέρων τις σοφός,
ὁ ὁποῖος τόσῳ βαθείας μελέτας ἔκαμνεν, ὥστε ὅλος
ὁ κόσμος ἔλεγεν, ὅτι δὲν ὑπῆρχε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον
νὰ μὴ ἤξευρεν.

Ὁ σοφὸς δὲν ἦτο υπερήφανος διὰ τὰς γνώσεις του
καὶ δι' αὐτὸ δὲν συνεμερίζετο αὐτὴν τὴν ιδέαν ἄφηνε
τὸν κόσμον νὰ λέγῃ, ὅτι θέλει, καὶ αὐτὸς ἐξηκολού-
θει τὰς μελέτας του.

Ἐκδοσις δευτέρα 1922.

Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δὲν ἤναπτον τόσον εὐκολὰ πῦρ, διότι δὲν εἶχον ἀκόμη ἐφευρεθῆ τὰ πυρεῖα· ὥστε συχνὰ οἱ γείτονες ἐδανείζοντο μεταξύ των πῦρ.

Μίαν χειμερινὴν ἑσπέραν ὁ σοφὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ἐστίαν του, ἀναγινώσκων ἓν μέγα βιβλίον, ὅτε ἤκουσε νὰ κρούωσι τὴν θύραν του.

«Εἰσέλθετε!», ἐφώνησεν.

Ἡ θύρα ἤνοιξεν καὶ εἰσῆλθε μικρὸν κοράσιον, τοῦ ὁποίου ἡ φυσιογνωμία ἐφανέρωνεν ἀθωότητα καὶ ἀπλότητα.

«Κύριε σοφέ», εἶπε τὸ κοράσιον, «μ' ἔστειλεν ἡ μητέρα μου καὶ σὲ παρακαλεῖ νὰ μοῦ δώσης ὀλίγη φωτιά ν' ἀνάψωμεν τὴν ἰδικὴν μας».

«Εὐχαρίστως, μικρά μου, ἀλλ' ἔφερές τίποτε, διὰ νὰ βάλῃς τὴν φωτιάν»;

...«ᾠ, ἔφερα, κύριε σοφέ».

«Ποῦ εἶνε; Δὲν βλέπω τίποτε».

«Νά! τὰ χέρια μου».

«Τὰ χέρια σου; Ἄλλὰ θὰ καῖς».

«Ἄ, δὲν καίομαι, κύριε σοφέ, θὰ ἰδῆς».

Καὶ ἡ κόρη, κύψασα πρὸ τῆς ἐστίας, ἐπλήρωσε τέφρας τὴν παλάμην αὐτῆς καὶ ὤθησεν ἐπιτηδεῖως ἐπ' αὐτῆς δύο ἢ τρεῖς ἀνημμένους ἄνθρακας.

«Εὐχαριστῶ, κύριε σοφέ», εἶπε προσκλίνουσα χαριέντως. «Καλυνῆκτα Σας».

Καὶ ἀπῆλθεν ἡσύχως, κρατοῦσα, χωρὶς νὰ καῖ, τὸ πῦρ ἐπὶ τῆς χειρὸς της.

Τότε ὁ γέρον, τύπτων διὰ τῆς χειρὸς τὸ μέτωπον, ἀνεφώνησε:

Ἔκδοσις δευτέρα 1922.

«Ἴδού καὶ ἄλλο πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἠγγύουν καὶ τὸ ὁποῖον μ' ἐδίδαξε τὸ ἀμαθὲς αὐτὸ κοράσιον. Καὶ ἔπειτα ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι καυχῶνται, ὅτι τὰ γνωρίζουν ὅλα. Μόνον ὁ Θεὸς γινώσκει πάντα· οἱ ἄνθρωποι ἐλάχιστα μόνον πράγματα δύνανται νὰ γνωρίσωσι».

§ 44. ^{σὺν} Πῶς τιμωρεῖται ἡ ὑπερήφανος ψυχὴ ὑπὸ τοῦ ἀετοῦ.

Ὁ ἀετός, ὅστις πετῶν ἐφέρετο ὑπεράνω τῶν νεφῶν, ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων τῶν πτηνῶν καὶ ἐξυμνεῖτο ὡς ὁ βασιλεὺς αὐτῶν.

Ἄλλ' ὁ ἔπαινος γεννᾷ τὸν φθόνον. Οὕτω δὲ ἡ ψυχὴ, ἡ ὁποία ἦτο μικρὸν, ἀλλ' ὑπερήφανον πλάσμα, ἐτόλμησε νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι δύναται νὰ πετάξῃ ἄσον ὁ ἀετός καὶ μάλιστα νὰ φθάσῃ εἰς μεγαλύτερον ὕψος.

Μαθὼν τοῦτο ὁ ἀετός ἐδέχθη τὸν ἀγῶνα καὶ ἐμῆνυσεν εἰς τὴν ψυχὴν, ὅτι δύναται νὰ διαγωνισθῶσι τὴν ἐπομένην πρωΐαν.

Ὁ ἀετός ἐφθασεν εἰς τὸ ὀρισθὲν μέρος πολὺ πρὸ τῆς ἀντιπάλου του, ἡ ὁποία καθ' ὁδόν, κατὰ τὴν συνήθειαν ὅλων τῶν ψυχῶν, πετῶσα ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος, ἐβράδυνε νὰ φθάσῃ ἐκεῖ, ἔνθα ἀνέμενον αὐτὴν.

Ἐπὶ τέλος ἐνεφανίσθη, ἀμέσως δὲ ὁ ἀετός ὑψώθη εἰς τὰ σαπφείρινα ὕψη τοῦ οὐρανοῦ.

Συγχρόνως ὅμως καὶ ὁ μικρὸς τολμητίας ἤρχισε νὰ κινῇ τὰς πτέρυγας του καὶ νὰ πετᾷ.

Μόνον ὅμως ἀνῆλθεν εἰς μικρὸν ὕψος, ἠγέρθη ἀνεμοστρόβιλος, ὁ ὁποῖος ἐνώπιον πάντων, ἀφῆρπασε τὴν ψυχὴν καὶ κατεβίβασεν αὐτὴν ἀμέσως εἰς τὴν γῆν.

Πάντα τὰ πτηνὰ τότε ἐγέλασαν διὰ τὸ πάθημα αὐτῆς.

Ἐκδοσις 2α 1922,

§ 45. Ἄχυρα καὶ ξύλα.

Εἰς τῶν Ἀθηῶν τοὺς δρόμους ἄνεμος προχθὲς ἐφύσα
φοβερός, ὡσάν τυφών,

καὶ ἡ κόνις εἰς στροβίλους ὄλη ἀναρριπισθεῖσα
ἔφθανε μέχρι νεφῶν.

Κάρφη, ἄχυρα καὶ χῶμα καὶ ξυλάρια πολλὰ
συνεχόρευον μαζύ της

καὶ ἀνέβαινον κ' ὑψοῦντο καὶ ἐπέτων ὑψηλά,
κ' ἐτυφλοῦτ' ὁ παροδίτης.

Κ' ἔχαιρον ὑπερηφάνως ξύλα, ἄχυρα καὶ χῶμα
καὶ ἐπέτων ὑψηλά

καὶ οὐδ' ἔρριπτε κ' ἄν βλέμμα τὸ ἀγέρωχόν των ὄμμα
εἰς τὴν γῆν μας χαμηλά.

Πλὴν ἐξαίφνης βρέχει, βρέχει. κάρφη, ἄχυρα καὶ χῶμα
παρασύρει ἢ βροχή

κ' ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ των θρόνου εἰς βορβόρου μαῦρον στρῶμα
θάπτει ὄλα των ταχύ.

§ 46. Τί ἐφρόνει ἕκαστος ἐκ τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαίας
Ἑλλάδος περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους Κῶοι ἀλιεῖς ἔρριψάν
ποτε εἰς τὴν θάλασσαν τὸ δίκτυον αὐτῶν, ἵνα ἀλιεύσωσιν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐνεφανίσθησαν Μιλήσιοί τινες,
οἵτινες προηγόρασαν, ὅσα ἔμελλον ν' ἀνεγκύσωσι δι'
αὐτοῦ οἱ ἀλιεῖς.

Ἄλλὰ τὸ δίκτυον μετὰ τῶν ἰχθύων ἀνέσυρε καὶ χρυ-
σοῦν τρίποδα, τὸν ὁποῖον, ἔλεγον, εἶχε ρίψει εἰς τὴν

Ἐκδοσις 2α. 1922.

θάλασσαν ἢ Ἑλένη, ἢ σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Μενελάου.

Εὐθὺς τότε οἱ ἀγορασταὶ καὶ οἱ πωληταὶ ἤρχισαν νὰ ἐρίζωσιν, εἰς ποίους ἀνήκει ὁ χρυσοῦς τρίπους. Οἱ μὲν πωληταὶ ἔλεγον, ὅτι μόνον τοὺς ἐντὸς τοῦ δικτύου ἰχθῦς ἐπώλησαν, οἱ δὲ ἀγορασταὶ ὅτι ἠγόρασαν ὅλον τὸ περιεχόμενον τοῦ δικτύου.

Καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι ἐπέμενον εἰς τὴν γνώμην αὐτῶν, ἢ δὲ διαφορὰ δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ λυθῇ. Διὰ τοῦτο κατέφυγον εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, οὗτινος τὴν ἀπόφασιν συνεφώνησαν νὰ παραδεχθῶσι.

Τὸ μαντεῖον ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ τρίπους ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὸν σοφώτατον πάντων τῶν Ἑλλήνων.

Τότε οἱ Κῶοι προσέφερον αὐτὸν εἰς τὸν Θαλῆν τὸν Μιλήσιον, διότι αὐτὸν ἐνόμιζον σοφώτερον ἐκ τῶν τότε ἐπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλ' ὁ μετρίοφρων Θαλῆς δὲν ἐδέχθη τὸν τρίποδα εἰπὼν, ὅτι ἐθεώρει σοφώτερον αὐτοῦ τὸν Βίαντα τὸν Πριηνέα.

Ὁ Βίας, ὅτε τῷ ἐδόθη ὁ τρίπους, ἔδωκε τὴν αὐτὴν ἀπάντησιν καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν Κλεόβουλον τὸν Λίνδιον. Οὗτος δὲ ἀπέστειλε τὸν τρίποδα εἰς τὸν Πιπτακὸν τὸν Μυτιληναῖον, οὗτος δὲ πάλιν εἰς τὸν Χίλωνα τὸν Λακεδαιμόνιον, ὅστις ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Περικλῆδρον τὸν Κορίνθιον, ὁ ὅποῖος πάλιν ἐπεμφε τοῦτον εἰς Σόλωνα τὸν Ἀθηναῖον, ὅστις ὁμοίως ἀπέκρουσεν αὐτόν.

Οὕτως ὁ τρίπους ἀφιερῶθη εἰς τὸν Θεὸν Ἀπόλλωνα.

§ 47. Ἡ ἀλιεία.

Ἡ ἀλιεία εἶνε τέχνη διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος συλλαμβάνει τοὺς ἰχθῦς καὶ ἐν γένει τὰ ζῷα τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι μίαν τῶν σπουδαιότερων τροφῶν αὐτοῦ.

Ἡ ἀλιεία εἶνε τέχνη παλαιά, ἤσκησαν δὲ ταύτην καὶ αὐτοὶ οἱ πλέον ἀπαίδευτοι καὶ ἐν ἀγρία σχεδὸν καταστάσει εὐρισκόμενοι λαοί.

Ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι παρετήρουν, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ συλλάβωσι τοὺς ἰχθῦς διὰ τῶν χειρῶν, προσεπάθησαν νὰ ἐξεύρωσιν ἄλλα μέσα, ὅπως συλλαμβάνωσι τοὺς ἰχθῦς, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὐρίσκωνται οὗτοι, εἴτε εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, εἴτε εἰς τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν, τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Τὰ ὄργανα, τὰ ὁποῖα ἐπενόησεν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, εἶνε τὸ ἄγκιστρον καὶ τὸ δίκτυον.

Ταῦτα δὲ εἶνε καὶ σήμερον τὰ κύρια ὄργανα τῶν ἀλιέων, διότι ἡ τέχνη αὐτῶν ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς ἔμεινε σχεδὸν ἀμετάβλητος, μόνον δὲ τὰ εἶδη τῶν ἄγκιστρων καὶ τῶν δικτύων εἶνε σήμερον περισσότερα καὶ τελειότερα.

Τὸ ἄγκιστρον μεταχειρίζονται κυρίως, ἐκεῖνοι, οἵτινες φαρεύουσιν εἰς τὴν παραλίαν ἢ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν χάριν διασκεδάσεως ἢ καὶ μικροῦ κέρδους, διότι διὰ τοῦ ἄγκιστροῦ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συλλάβωσι πολλὰ ψάρια, συνήθως μάλιστα οὐδὲ μεγάλα. Τὸ ὄρμιδιον εἶνε μακρὸν καὶ λεπτὸν κορδόνιον, ἀποτελούμενον ἐκ στριμμένων τριχῶν τῶν ἵππων. Τὸ ἄγκιστρον προσδένουσιν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὄρμιδίου διὰ τινος ἰδιαιτέ-

* Ἐκδόσις δευτέρα 1922.

ρας λευκῆς καὶ διαφανοῦς κλωστῆς, ἡ ὁποία ἐξάγεται ἀπὸ τοὺς μεταξοσκώληκας καὶ ὀνομάζεται μεσσηνέζα, διότι κατασκευάζεται κυρίως εἰς τὴν Μεσσηνήν τῆς Σικελίας.

Χ Τὰ ὀρμίδια, ὅταν εἶνε μικρά, προσδέονται εἰς τὸ ἄκρον καλάμου· εἰς αὐτὸν δὲ προσδέονται καὶ τεμάχια φελλοῦ καὶ μολύβδου, ἐξ ὧν τὰ μὲν πρῶτα χρησιμεύουσι διὰ νὰ κρατῶσι τὰ ἄγκιστρα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης τὰ δὲ δευτέρα διὰ νὰ βυθίζωσιν αὐτά. Χ

Τὰ δίκτυα μεταχειρίζονται οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἄλιεῖς, οἱ θέλοντες νὰ ἀλιεύσωσι διὰ μιᾶς μεγάλην ποσότητα ἰχθύων.

Εἶνε δὲ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἄλιείας πολὺ ἐπίπονον, ἐνίοτε δὲ καὶ οὐχὶ ἔλας ἀκίνδυνον, διότι ἡ ἄλιεῖς μεγαλύτερου κέρδους παρακινεῖ τοὺς πτωχοὺς ἄλιεῖς νὰ ἐξέρχωνται μὲ τὰς μικρὰς αὐτῶν λέμβους εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέραγος.

Εἰς τὴν ἐργασίαν δὲ ταύτην λαμβάνουσι μέρος συνήθως πολλοὶ ἄλιεῖς, οἵτινες κατόπιν διανέμονται τὰ κέρδη.

Ἐνίοτε ὅμως τὰ κέρδη διανέμονται μόνον οἱ ἴδιοι ἦται τῶν πλοίων, εἰς οὓς ἀνήκουσι καὶ τὰ δίκτυα, οἱ δὲ ἄλλοι εἶνε μισθωτοί, τὸ αὐτὸ λαμβάνοντες ἡμερομίσθιον διὰ πᾶσαν ἐργάσιμον ἡμέραν, εἴτε πλουσία εἴτε πτωχὴ εἶνε ἡ ἄγρα.

Τὰ δίκτυα πλέκουσιν αἱ σύζυγοι, αἱ ἀδελφαὶ καὶ αἱ θυγατέρες τῶν ἄλιέων, αἵτινες ἀδιακόπως ἐπιδιορθώνουσι τὰ μεταχειρισμένα. Πλέκουσι δὲ αὐτὰ ἀπὸ νήματα συνήθως βαμβακερά, τὰ ὁποῖα βάφουσι διὰ τοῦ ὀποῦ

Ἔκδοσις 2α 1922.

βρασμένων φλοιῶν πεύκης. Διὰ τῆς βαφῆς ταύτης καθίστανται τὰ νήματα στερεώτερα καὶ δὲν σήπονται εὐκόλως.

Τὰ δύο λοιπὸν κύρια ὄργανα τῆς ἀλιείας εἶνε τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα· εἰς ταῦτα δὲ δύνανται καὶ πάντα τὰ ἄλλα νὰ ὑπαχθῶσιν. Οὕτω π. γ. οἱ κόρτοι, οἵτινες λέγονται συνήθως κιοῦρτοι ἢ κοφίνια, εἶνε εἶδος μικρῶν δικτύων ἐκ κλώνων λυγαριᾶς ἢ βούρλων τοιουτοτρόπως κατεσκευασμένων. ὥστε τὰ ψάρια δύνανται μὲν εὐκόλως νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτά, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ ἐξέλθωσι.

Καὶ ἡ τράτα εἶνε πολὺ μέγαλον δίκτυον, τὸ ὁποῖον διὰ πλοιαρίων ἐκτείνουσιν εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας. Σύρουσι δὲ κατόπιν αὐτὸ μετὰ κόπου καὶ διὰ μεγάλων σχοινίων εἰς τὴν παραλίαν· 12—20 ἄνθρωποι, τοποθετημένοι εἰς δύο σειράς, ἀδιακόπως ἐπισθοδρομοῦντες μὲ βήματα ρυθμικά, τοῦ πρώτου ἐκάστης σειρᾶς λαμβάνοντος κατὰ διαλείμματα τὴν τελευταίαν θέσιν.

Τὰ παραγάδια δὲ εἶνε πολλὰ ἄγκιστρα δεδεμένα ὁμοῦ. Ἐκαστὸν ἄγκιστρον δένεται μὲ χονδρὸν νῆμα μήκους μιᾶς ὀργυιᾶς περίπου, πάντα δὲ τὰ νήματα ταῦτα δένονται κατ' ἀποστάσεις εἰς ἕτερον νῆμα διπλασίου περίπου μεγέθους, τὸ ὁποῖον καλεῖται κάβος ἢ μάννα. Τὰ νήματα ταῦτα βάφονται ἐπίσης διὰ φλοιοῦ πεύκης. Τοποθετοῦνται δὲ ταῦτα εἰς ἀβαθῆ καλάθια, ἢ στεφάνη τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἐκ τεμαχίων φελουῦ, εἰς τὰ ὁποῖα προσαρμόζονται τὰ ἄγκιστρα.

Εἰς τὰ ἄγκιστρα τίθενται τὰ δολώματα, διὰ τῶν ὁποίων προσελκύονται τὰ ψάρια καὶ συλλαμβάνονται, ἐν ᾧ ζητοῦσι νὰ φάγωσιν αὐτά. Χρησιμεύουσι δὲ ὡς δολώματα συνήθως μικρὰ ψάρια, σκώληκες, γαρίδες, καλαμάρια, σηπίαι καὶ ὀκταπόδια, εἰς μικρὰ τεμάχια κεκομμένα.

Παρ' ἡμῖν ἔλαβε δυστυχῶς μεγάλην διάδοσιν ὑπότινων ἐτῶν ἡ διὰ δυναμίτιδος ἄλιεῖα, μολονότι εἶνε αὕτη ἀπηγορευμένη.

Ἡ διὰ δυναμίτιδος ἄλιεῖα ἀπαγορεύεται, πρῶτον μὲν διότι δι' αὐτῆς καταστρέφονται καὶ οἱ μικροὶ ἰχθύες καὶ τὰ ὠά, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου τὸ μέγιστον μέρος τῶν φονευομένων μεγάλων ἰχθύων δὲν συλλαμβάνεται, ἔπειτα δὲ διότι κατ' αὐτὴν διατρέχουσι μέγιστον κίνδυνον καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλιεῦντες.

Ἄλλ' ἡ εὐκολία, ἣν ἡ ἄλιεῖα αὕτη παρέχει καὶ τὰ σχετικῶς μεγάλα κέρδη, ἅτινα ὑπόσχεται, παρακινεῖ πολλοὺς, ὅχι μόνον ἀπειθεῖς εἰς τὸν νόμον νὰ φανῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐκτίθενται, νὰ ἀψηφίσωσιν.

Ἡ ἔκτασις τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων εἶνε τοιαύτη, ὥστε ἀδύνατον ἀποβαίνει εἰς τὰς ἀρχὰς νὰ ἐμποδίσωσιν καθ' ὀλοκληρίαν τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο εἶδος τῆς ἄλιεῖας, τὰ ἐπανελημμένα ὅμως δυστυχήματα, τὰ ἐξ αὐτοῦ προκαλούμενα, θὰ διδάξωσι τοὺς πτωχοὺς ἀλιεῖς. Ἔτι ἡ δυναμίτις δίδει μὲν κέρδη μεγαλύτερα, ἀλλὰ δίδει πολλάκις καὶ τὸν θάνατον.

Διακρίνομεν δὲ δύο εἶδη ἄλιεῖας, τὴν τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἄλιεῖαν τῶν γλυκέων ὑδάτων.

Ἐκδόσις δευτέρη 1 922.

Ἐπειδὴ ἡ Ἑλλάς περιβρέχεται πανταχόθεν ἀπὸ θαλάσσης, δὲν ἔχει δὲ μεγάλους ποταμούς καὶ μεγάλας λίμνας, μόνον ἡ ἀλιεία τῆς θαλάσσης εἶνε παρ' ἡμῶν ἀνεπτυγμένη

Οὐχ ἤττον ἀλιεύουσι καὶ εἰς τινὰς τῶν ἡμετέρων ποταμῶν, ὡς π. χ. εἰς τὸν Ἀλφειόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξάγουσι πολλὰ καὶ μεγάλα ψάρια, ἅτινα πωλοῦνται εἰς τὰ μεσόγεια ἰδίως μέρη τῆς Πελοποννήσου καὶ εἶνε γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα ρουφιῶτικα, ὅπερ ἔλαβον ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ, ὅστις καλεῖται καὶ Ρουφιᾶς.

Ἐπίσης διακρίνομεν τὴν ἀγρίαν ἢ φυσικὴν ἀλιείαν ἀπὸ τὴν ἡρεμον ἢ τεχνητὴν. Καὶ ἡ φυσικὴ μὲν λέγεται ἢ ἐπεκτεινομένη εἰς πάσας τὰς θαλάσσας καὶ τὰ γλυκέα ὕδατα τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Ἡ τεχνητὴ τοῦναντίον ἀλιεία γίνεται μόνον εἰς τὰ ἰχθυοτροφεῖα ἢ ἰχθυοκομεῖα.

Τὰ ἰχθυοτροφεῖα—τὰ ὅποια κοινῶς λέγονται βιβάρια—εἶνε συνήθως λίμναι φυσικαὶ ἢ τεχνηταὶ ἢ κεκλεισμένα μέρη λιμνοθαλασσῶν, εἰς τὰ ὅποια ὄχι μόνον ἐκτρέφουσι πολλὰ εἶδη ἰχθύων, τὰ ὅποια ἔχουσι πάντοτε πρόχειρα, ἀλλὰ καὶ διὰ τεχνητῆς γονιμοποιήσεως τῶν ὡῶν πολλαπλασιάζουσιν αὐτά.

Εἰς τὰ ἰχθυοτροφεῖα ἡ ἀλιεία δὲν εἶνε ἐλευθέρη, διότι εἶνε ταῦτα ἰδιοκτησία τοῦ Κράτους ἢ καὶ ἰδιωτῶν. Παρ' ἡμῶν τὰ γνωστότερα ἰχθυοτροφεῖα εἶνε τὰ τοῦ Μεσολογίου. Ἐν Ἠπειρῷ δὲ ὑπάρχουσι τοιαῦτα ἰχθυοτροφεῖα εἰς τὰς λίμνας τοῦ Βουθρωτοῦ, ἀπέναντι ἀκριβῶς καὶ πολὺ πλησίον τῆς Κερκύρας, ἅτινα ἦσαν γνωστὰ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

§ 48. Οἱ ψαράδες.

Δυὸ γέροι 'ψαροκυνηγοὶ μαζί 'ταν πλαγιασμένοι,
'πάνω στὰ βουῖρλα τὰ στεγνά, μέσ' στὴν πλεκτὴ καλύβα
τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντά τους,
τὰ κοφινάκια τὰ ρηγά, τὰ μακρὰ καλάμια,
τὰ γκίστρια, τὰ δολώματα, τὰς πετονιαῖς, τὰ δίχτυα,
τὰ βρόγια του καὶ τὰ κουπιὰ καὶ τὴ γρηγά τους βάρκα,
καὶ κάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους ἀντὶ γιὰ προσκεφάλι
ἓνα στενὸ κοντόψαθο κο' ρουχο καὶ στρωσίδι.

Αὐτὰ ν' ὄλα τὰ σύνεργα καὶ πλούτη τῶν ψαράδων.

Δὲν ἔχουν θύρα μὲ κλειδὶ καὶ φύλακά τους σκύλο,
μηδὲ φοβοῦνται ἀπὸ κλεψιά—ἡ φτώχεια τοὺς φυλάει
ἔπειτα δὲ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανένα

καὶ γύρω βρέχ' ἡ θάλασσα τὴ χαμηλὴ καλύβα.

Δὲν ἦτανε μεσουρανής ἀκόμη τὸ φεγγάρι

καὶ οἱ δυὸ ψαράδες ξύπνησαν ἀπ' τῆς δουλειᾶς τὴν ἔννοια
ἐδιώξανε τὸν ὕπνο τους κι' ἄρχισαν νὰ μιλοῦνε.

—Ψέμματα λένε, σύντροφε, πῶς τάχατες ἡ νύχταις
τὸ καλοκαῖρι εἶν' πλεῖο μικραῖς, ποὺ μεγαλώνει ἡ μέρα.
'Εγὼ εἶδα τόσα ὄνειρα κι' ἀκόμα ποὺ νὰ φέξῃ.

Μὴν τύχη κ' ἐγελάστηκα ἢ μίκρυναν ἡ ὥρες;

—'Αδικο βρίζεις, γέρο μου, τῶμορφο καλοκαῖρι
δὲν παραστράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο,
μόνον ἡ ἔννοιας σὲ ξυπνοῦν καὶ τὰς νυχταῖς μικραίνουν.

—Μὴν ξεύρεις ἀπ' ὄνειρατα; Γιατ' εἶδ' ἀπόψε κάτι,
κάτι καλὸ στὸν ὕπνο μου καὶ θέλω νὰ τὸ μάθῃς
πρέπει, καθὼς μοιράζουμε οἱ δυὸ τὴν ψαρικὴ μας,
τὸ ἴδιο νὰ μοιράζωμε καὶ τὰ ὄνειράτά μας.

Θὰ τὸ λαθέψῃς μὲ τὸ νοῦ καὶ δὲ θενά λαθέψῃς,

"Ἐκδοσις 2α 1922.

γιατ' ὅποιος ἔχει δάσκαλο τὸ νοῦ σὲ κάθε κρίσι,
ἐκεῖνος εἶνε πάντα του καλὸς ὄνειροκρίτης·
ἔπειτα δὰ χωρὶς δουλειὰ καὶ τί κανεὶς νὰ κάνη,
πάνω στὰ φύκια ξαπλωτὸς κοντὰ στὸ περιγιάλι ;
— Ἐλα, γιὰ λέγε τ' ὄνειρο κι' ἀφοῦ τὸ λές σ' ἐμένα,
στὸν σύντροφό σου τὸν παλιὸ καλὰ νὰ τὸ ἱστορήσης.
— Τὸ βράδυ, σὰν πλαγιάσαμε ἀπ' ταῖς δουλειαῖς κομμένοι
(θυμᾶσαι πῶς δειπνήσαμε καὶ χθές καθὼς καὶ πάντα
καὶ δὲν παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι!)
εἶδα, πῶς τάχα καθιστὸς ἐπάνω σ' ἓνα βράχο
τὰ ψάρια παραμόνευα μ' ἓνα μακρὸ καλάμι·
ἐτάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιο τρυφεροῦδι
γλυκάθηκε καὶ τσίμπησε καὶ πιάστηκε στ' ἀγκίστρι.
"Ὅποιος πεινᾷ, στὸν ὕπνο του πάντα καρβέλια βλέπει
κι' ἐγὼ σφιχτὰ στὰ χέρια μου, κρατοῦσα τὸ καλάμι,
γιατὶ τὸ ψάρι ἐσπάραξε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.
Μὰ, ὅταν ἔσκυψα μπροστά, ἐσάστισεν ὁ νοῦς μου,
πῶς μ' ἔν ἀγκίστρι τόσο δὰ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι·
ἔπειτα ὅμως τίναξα κι' ἀπόλυσα τ' ἀγκίστρι,
γιὰ νὰ τὴν νοιώσῃ τὴν πληγὴ στὰ σπάρραχνά του μέσα.
Καί, σὰν δὲν ἐσπαρτάριζεν ἐπάνω τ' ἀνασέρνω,
ψάρι μεγάλο, ὀλόχρυσο καὶ χρυσοπλουμισμένο.
Μ' ἀληθινὰ φοβήθηκα, γιατί' εἶπα, μήπως εἶνε
κανένα ψάρι ζωτικὸ ἢ ψάρι μαγεμμένο....
καὶ βλέπω πλούσια πληρωμὴ στὸν τόσο μου τὸν κόπο.
Προσεκτικὰ ξεκάρφωσα τ' ἀγκίστρι ἀπ' τὰ χεῖλη,
μήπως τὸ σίδηρο αὐτὸ τοῦ ζύση τὸ χρυσάφι.
Τ' ἄρριξ' ἐπάνω στὴ στεριά κι' ὠρκίσθηκα καὶ εἶπα,
πῶς δὲ θενά πατήσω πλειὰ στὸ πέλαγος τὸ πόδι,
παρὰ θὰ ζήσω στὴ στεριά μὲ τὸ χρυσάφι ποῦχω.

"Ἐκδοσις 2α 1922.

Τὰ εἶδ' αὐτὰ καὶ ξύπνησα. Καὶ τώρα, σύντροφέ μου,
πές μου καὶ σὺ τὴ γνώμη σου, γιατί πολὺ φοβοῦμαι
μ' αὐτὸ τὸν ὄρκο ποῦκανα, μὴ πέσω σ' ἁμαρτία.

—Κ' ἐγὼ σοῦ λέγω, φίλε μου, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
γιατί μηδ' ὄρκον ἔκαμες καὶ μηδὲ ψάρι βρῆκες.

Ἦτανε ψεύτικ' ὄνειρο κι' ἂν θές νὰ βγῆ στα ἀλήθεια,
ψάρευε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
γιατί μ' ὀνείρατα χρυσᾶ τῆς πείνας θάποθάνης.

Γηράσκω πάντοτε διδασκόμενος.—Ὁ ὑπερήφανος θὰ ταπεινωθῆ

§ 49. Πῶς φέρεται ὁ Πλάτων πρὸς μερικοὺς ξένους
ἐν Ὀλυμπίᾳ.

Ὁ μέγας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φιλόσοφος Πλάτων
ἐλθὼν ποτε εἰς Ὀλυμπίαν, ἵνα ἴδῃ τοὺς ἀγῶνας, κα-
τέλυσεν εἰς τινα σκηνὴν ἐκ τῶν πολλῶν, αἵτινες ἦσαν
προωρισμένοι διὰ τοὺς ἐκ διαφόρων Ἑλληνικῶν χωρῶν
προσερχομένους θεατάς.

Ἐν τῇ αὐτῇ σκηνῇ ἔμενον καὶ ἄλλοι, εἰς τοὺς ὁποίους
ὁ Πλάτων ἦτο ἄγνωστος.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἠμπόδισε νὰ συνάψωσι φιλικὰς
σχέσεις, νὰ συντρώγωσι καὶ νὰ συνδιασκεδάζωσι μετὰ
πολλῆς οἰκειότητος καὶ ἀφελείας.

Τοιοιυτοτρόπως οἱ σύσκηνοι τοῦ Πλάτωνος διῆλθον
λίαν εὐχαρίστους ἡμέρας, καταθειγόμενοι ἐκ τῆς μετ'
αὐτοῦ συναναστροφῆς.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο δὲν ἐδόθη ἀφορμὴ, ὥστε νὰ
γίνῃ γνωστόν, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ μέγας Πλάτων, ὁ ἰδρυτὴς
τῆς περιωνύμου φιλοσοφικῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν, τῆς
Ἀκαδημίας, ὁ μαθητὴς τοῦ μεγάλου Σωκράτους. Ἀπλῶς

Ἐκδοσις δευτέρα 1922.

μὲν εἶπεν εἰς τοὺς συσκήνους του, ὅτι εἶνε Ἀθηναῖος καὶ καλεῖται Πλάτων.

Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἀγῶνων, διήλθον ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπου ὁ Πλάτων ἐφιλοξένησεν αὐτοὺς μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης.

Οἱ ξένοι πρὸς τοῖς ἄλλοις παρεκάλεσαν τὸν φίλον κῦτῶν Πλάτωνα νὰ δείξῃ εἰς αὐτοὺς τὸν ὁμώνυμόν του Πλάτωνα, τὸν μαθητὴν τοῦ Σωκράτους, νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ ἐὰν ἔχη μετὰ τοῦ φιλοσόφου σχέσεις, νὰ συστήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν ἄνδρα, ἵνα ἀπολαύσωσι τῆς μετ' ἐκείνου συνομιλίας.

Εἰς τὴν παράκλησιν αὐτῶν ταύτην ὁ Πλάτων μετ' ἡρεμίας ὑπομειδιάσας, εἶπε πρὸς αὐτοὺς.

« Ἀλλά, φίλοι μου, ἐγὼ εἶμαι αὐτὸς ὁ Πλάτων ».

Οἱ ξένοι ἔμειναν ἐκπληκτοί. Δὲν ἠδυνήθησαν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ὅς συναναστρέφοντο μετὰ τοῦ Πλάτωνος ἐν Ὀλυμπίᾳ, νὰ φαντασθῶσιν, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ μέγας ἀνὴρ, ὁ γνωστὸς ἐκ φήμης εἰς ἀπάσας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, διότι ἐφέρετο μετ' αὐτῶν ἀφελῶς καὶ μετριοφρόνως.

Ἄλλ' ἂν καὶ δὲν εἶχον ἀναγνωρίσει οἱ ξένοι ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸν Πλάτωνα, ἐν τούτοις εἶχον θαυμάσει αὐτόν, διότι ἡ ἀληθὴς σοφία δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐπιδειξέων, ἵνα προκαλέσῃ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν θαυμασμόν.

§ 56. Ἡ Ὀλυμπία καὶ οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

Ἡ Ὀλυμπία, ἡ ὠραία αὕτη κοιλάς τῆς Ἥλιδος, εἶνε περιώνυμος, διότι ἐπὶ χρόνους μακροὺς ἐγίνοντο

Ἰδιόσεις δευτέρα 1922.

ἐν αὐτῇ οἱ περιφημότεροι πανελλήνιοι ἀγῶνες τῆς ἀρχαιότητος.

Ἡ εὐρύχωρος αὕτη κοιλία, εὐχὴ πολὺ μακρὰν τῆς θαλάσσης εὐρισκομένη, ὄρια ἔχει πρὸς βορρᾶν μὲν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοὺς λόφους Ὀλυμπον καὶ Κρόνιον, πρὸς νότον τὸν ποταμὸν Ἀλφειὸν καὶ πρὸς δυσμὰς τὸν παραπόταμον αὐτοῦ Κλάδεον.

Ὀλόκληρος δὲ ὁ χῶρος αὐτῆς, ὁ ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία, τὸν μέγιστον τῶν Θεῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἦτο θαυμασίως ἐξωραϊσμένος ὑπῆρχον ἐκεῖ ὠραῖαι καὶ θαλαραὶ φυτεῖαι καὶ βωμοὶ περίκομφοι καὶ ναοὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἄλλα ὠραῖα οἰκοδομήματα καὶ χιλιάδες ἀγαλμάτων, πολλὰ τῶν ὁποίων ἦσαν ἔργα ἐξόχου τέχνης.

Ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ ἄλσους, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο Ἀλτις, ὑπῆρχεν ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Διός, οὗτινος ἡ ἀποπεράτωσις ἐγένετο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φειδίου.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου ὑπῆρχε τὸ χρυσελεφάντινον ἀγαλμα τοῦ Διός, τὸ ἀριστοῦργημα τοῦτο τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἔργον τοῦ ἰδίου Φειδίου.

Ἦτο δὲ τὸ ἀγαλμα τοῦτο κολοσσιαῖον καὶ παρίστα τὸν Δία καθήμενον ἐπὶ θρόνου μεγαλοπρεποῦς, ἔχοντα ἐμβριθῆ ἀλλ' ἤρεμον τὴν μορφήν καὶ κρατοῦντα σκῆπτρον εἰς τὰς χεῖρας.

Ἄλλος μεγαλοπρεπὴς ναὸς ἦτο ὁ τῆς Ἥρας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρέθη τὸ περίφημον ἀγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ, ἔργον τοῦ Πραξιτέλους, τὸ ὁποῖον σώζεται εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας καὶ διεγείρει μέχρι τῆς σήμερον διὰ τὴν ὠραιότητα καὶ φυσικότητα αὐτοῦ τὸν θαυμασμόν τῶν σοφῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν.

Ἐκδοσις 2α 1922.

Ἐκτὸς τῶν ναῶν καὶ τῶν ἄλλων οἰκοδομημάτων, ἅτινα ἦσαν ἐπίσης χρήσιμα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ, ὑπῆρχον ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ὅσα συνετέλουν εἰς τὴν κανονικὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ τέλεσιν τῶν γυμναστικῶν ἀγῶνων, τὸ Στάδιον δηλαδή, τὸ Ἴπποδρόμιον, τὸ Γυμνάσιον, ἡ Παλαίστρα καὶ ἄλλα.

Οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἐλέγοντο Ὀλύμπια καὶ ἦσαν ἀρχαιότατοι. Ἰδρύθησαν δέ, κατὰ τὸν μῦθον, ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, πρὸς τιμὴν τοῦ Διός, μετὰ μικρὰν δὲ διακοπὴν ἀνεκαινίσθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἡλίδος Ἰφίτου.

Χ Κυρίως ὅμως ἔλαβον τὰ Ὀλύμπια μεγάλην ἀνάπτυξιν ἀπὸ τοῦ ἔτους 776 π. Χ. ὅτε ἤρχισαν νὰ τηρῶσι κατάλογον τῶν νικητῶν καὶ νὰ ἀριθμῶσι τὸν χρόνον κατὰ Ὀλυμπιάδας. Εἶχε δὲ ἐκάστη Ὀλυμπιάς τέσσαρα ἔτη, ἀφ' οὗ κατὰ τετραετίαν ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

Ἡ ἐποχὴ δέ, καθ' ἣν οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἐτελοῦντο, θεωρεῖτο ἱερά, ἐπεβάλλετο δὲ κατ' αὐτὴν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀντιπάλους ἐκ χειρὶ α.

Προσῆρχοντο δὲ εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους ἐξ ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἀντιπρόσωποι, ἀγωνισταὶ καὶ θεαταί, ἕνεκα δὲ τούτου ἡ συρροὴ τοῦ κόσμου ἦτο μεγίστη.

Ὡς θεαταὶ μάλιστα προσῆρχοντο καὶ ξένοι, ἠγωνίζοντο ὅμως μόνον Ἕλληνες, γνησίαν ἔχοντες τὴν καταγωγὴν καὶ ἀμεμπτὸν τὸ παρελθόν.

Τῆς ἑορτῆς ἡ καθιέρωσις ἐγένετο ἀφ' ἑσπέρας διὰ θυσιῶν, ὁ ἀγὼν δὲ ἤρχιζε τὴν ἐπομένην, ἅμα ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.

Ἑλληνικὸν Ἀναγνωσματάριον Ε' τάξεως Δημοτικοῦ Σχολ. 10
Ἐκδοσις 2α 1922.

Συνήθεις δὲ ἄθλοι ἦσαν οἱ ἐξῆς πέντε· ὁ δρόμος, ἡ πάλη, ἡ πυγμὴ, τὸ ἄλμα καὶ ὁ δίσκος. Ὑπῆρχον δὲ καὶ σύνθετοι ἄθλοι, ὡς τὸ παγκράτιον, ἐν ᾧ ἐγένετο συγχρόνως ἀγὼν πυγμῆς καὶ πάλης, καὶ τὸ πένταθλον διὰ τοὺς τολμῶντας νὰ ἀγωνισθῶσιν εἰς πάντα τὰ ἀνωτέρω ἀγωνίσματα.

Περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἀγωνιζομένων ἔκρινον οἱ Ἑλλανοδίκαι, οἵτινες ἀπένεμον εἰς τὸν νικητὴν τὸ βραβεῖον, τὸν ἀπλοῦν ἐκεῖνον στέφανον ἐξ ἐλαίας, χάριν τοῦ ὁποίου ἐπὶ ἔτη πολλὰ παρεσκευάζοντο μετὰ ζήλου οἱ φιλότιμοι νέοι.

Κήρυξ δὲ ἐξεφώνει τὸ ὄνομα τοῦ νικητοῦ καὶ περιέφερον αὐτὸν διὰ μέσου τοῦ σταδίου, φέροντα εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν στέφανον τῆς νίκης καὶ εἰς τὴν χεῖρα κλάδον φοίνικος καὶ ἐπευφημούμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους.

Τοῦ Ὀλυμπιονίκου τὸ ὄνομα ἦτο ἡ μεγίστη δόξα, ἣν ὁ Ἕλληρ ἠδύνατο νὰ ἐπιζητήσῃ· ὅτε δὲ οὗτος ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του ἐκ τῶν ἀγῶνων εἰσήρχετο ἐπὶ θριαμβευτικοῦ ἄρματος, μέρος τῶν τειχῶν κατηδαφίζετο· τοῦτο δὲ ἐσήμαινεν, ὅτι πόλεις τοιοῦτους ἔχουσαι πολίτας ἠδύναντο νὰ μένωσιν ἀτείχιστοι.

**Ἔσο φιλόφρων πρὸς πάντα.*

§ 51. Πῶς φέρεται ὁ Περικλῆς πρὸς ἓνα ὑβριστὴν.

Ὁ Περικλῆς, ὁ μέγιστος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τοῦ ὁποίου ἐφάμιλλον δὲν ἀναφέρει οὐδενὸς ἔθνους ἢ ἱστορία, ἐθαυμάζετο καὶ διὰ τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ διὰ τὴν ἀμίμητον μετριοπάθειαν καὶ ἀταραξίαν του.

**Ἔκδοσις δευτέρα 1922*

Ἐν ἀπόγευμα χυδαῖός τις πολίτης Ἀθηναῖος, ἰδὼν τὸν Περικλέα ἐξερχόμενον τῆς οἰκίας του, παρηκολούθησεν αὐτὸν μέχρι τῆς ἀγορᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν μετέβαινεν ὁ Περικλῆς δι' ἐργασίας του, καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦτο ὕβριζεν αὐτόν.

Ὁ Περικλῆς ἦτο τόσον ἀδιάφορος πρὸς τὰς ὕβρεις, ὥσάν μὴ ἤκουεν αὐτάς.

Ἄλλ' ὁ ὕβριστὴς δὲν ἐκουράσθη· ἐξηκολούθησε νὰ ὕβριζῃ βακνύσως τὸν Περικλέα καθ' ὅλον τὸν χρόνον, καθ' ὃν οὗτος ἤσχολεῖτο νὰ τελειώσῃ τὰς ἐργασίας του, καὶ ὅτε πλέον ὁ Περικλῆς τελειώσας τὰς ὑποθέσεις του ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, παρηκολούθησε τοῦτον, λέγων τὰς χειροτέρας τῶν ὕβρεων.

Ὁ Περικλῆς δὲν ἐταράχθη, δὲν ὠργίσθη ἐκ τῶν ὕβρεων τοῦ χυδαίου πολίτου. Τοῦναντίον δὲ φθάσας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διέταξεν ἓνα τῶν θεραπόντων του νὰ λάβῃ φανὸν καὶ νὰ συνοδεύσῃ τὸν ὕβριστὴν ἄνθρωπον εἰς τὴν οἰκίαν του, ἵνα μὴ ταλαιπωρηθῇ ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτός, ἥτις εἶχεν ἐπέλθει ἐν τῷ μεταξύ.

§ 52. Πῶς φέρεται ὁ ἀστρονόμος Νεύτων πρὸς τὸ κυνάριον του, τὸ ὁποῖον ἐβλαψεν αὐτόν.

Ὁ σοφὸς Νεύτων, ὁ μέγας Ἕλληνας ἀστρονόμος, ἔστις προεκάλεσε τὸν θαυμασμὸν σύμπαντος τοῦ κόσμου διὰ τὰς μεγάλας ἀνακαλύψεις αὐτοῦ, ἐθαυμάσθη οὐχὶ ὀλιγώτερον (καὶ διὰ τὰς μεγάλας αὐτοῦ ἀρετάς. Ὑπῆρξε θεοσεβέστατος, ἀποκαλυπτόμενος, ὡσάκις ἐν τῷ λόγῳ του ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πραότατος καὶ ἀγαθώτατος, ἀπειρόκακος καὶ πολλακίς ἀφελῆς ὡς παιδίον.

Ἐχων διαρκῶς ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ ἀφιερῶν πάσας τὰς δυνάμεις του εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἐκλείετο εἰς τὸ σπουδαστήριόν του καὶ πολλάκις δὲν ἐξήρχετο, οὐδὲ διὰ νὰ φάγη. Καὶ πολλάκις ἀπερροφημένος ἐκ τῆς μελέτης ἐλησμόνει, ἂν ἔφαγεν ἢ δὲν ἔφαγε, καὶ ἠρώτα περὶ τούτου τὴν ὑπηρετρίαν αὐτοῦ.

Ὁ Νεύτων εἶχε δημοσιεύσει πολλά συγγράμματα, εἶχεν ὅμως καὶ πολλά ἀνέκδοτα ἐν χειρογράφοις εἰς τὸ σπουδαστήριον αὐτοῦ.

Ἐσπέραν τινὰ ἐξελθῶν ἐκ τοῦ σπουδαστηρίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελε μετ' ὀλίγον νὰ ἐπιστρέψῃ, ἀφῆκε τὸ κηρίον ἀνημμένον.

Εἰσελθὼν κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ τὸ ἀγαπητὸν τοῦ Νεύτωνος κυνάριον, ἀνέτρεψε τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης κηρίον, τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγον κατέκαυσε τὰ ἐπ' αὐτῆς χειρόγραφα, ἅτινα ὁ Νεύτων εἶχε πρόχειρα, ἵνα παραδώσῃ εἰς τὸ τυπογραφεῖον. Τὰ χειρόγραφα αὐτὰ περιεῖχον μίαν μελέτην σπουδαίαν τοῦ Νεύτωνος περὶ τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, διὰ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐργασθῆ ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Ἄλλος ἴσως ἤθελεν ἐκμανῆ καὶ κακοποιήσῃ τὸ κυνάριον. Ἄλλ' ὁ Νεύτων ἰδὼν τὴν καταστροφὴν ἠρκέσθη νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτό : «Καλὸν μου κυνάριον, δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἐννοήσῃς, πόσον κακὸν μοῦ ἔκαμες !»

Κράτει θυμοῦ.

Μὴ ἀθυβρίζῃς τὸν ἐβρίζοντα, διότι γίνεσαι χειρότερος αὐτοῦ.

§ 53. Αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης.

Συμβαίνει κάποτε ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ νὰ ἐπέρχηται βαθύ σκοτός ἢ ἐν πλήρει σεληνοφωτίστῳ νυκτὶ

Ἐκδοσις 2α 1922.

νά ἔξαφανίζεται τὸ ὠραῖον φῶς τῆς σελήνης. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν περιέργων αὐτῶν φαινομένων ὀνομάζεται ἔκλειψις τοῦ ἡλίου, τὸ δὲ δεύτερον ἔκλειψις τῆς σελήνης.

Πῶς συμβαίνουν τὰ περιέργα αὐτὰ φαινόμενα ;

Πῶς συμβαίνει πρῶτον ἡ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου ;

“Ολοὶ γνωρίζομεν, ὅτι ἡ γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον, ἡ δὲ σελήνη περὶ τὴν γῆν.

Συμβαίνει ἐνίοτε, κατὰ τὴν περὶ τὴν γῆν περιφορὰν τῆς σελήνης, νὰ εὑρεθῇ αὐτὴ μεταξὺ γῆς καὶ ἡλίου καὶ νὰ καλύψῃ μέρος τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐμποδίζει μέρος τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς νὰ ἔρχηται εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς γῆς, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ σελήνη.

Συμβαίνει δηλαδὴ ὅ,τι συμβαίνει, ἀν μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν καὶ τοῦ φωτὸς τῆς λυχνίας θέσωμεν σκιερὸν τι σῶμα, π. χ. ἐν βιβλίον.

“Ὅταν λοιπὸν ἡ σελήνη εὑρεθῇ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου ἐκλείπει τὸ φῶς καὶ ἐπικρατεῖ σκότος εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀπέναντι τῆς σελήνης.

Τὸ σκότος αὐτὸ δὲν διαρκεῖ πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας, μεθ' ἣν ἀναφαίνεται πάλιν τὸ ζωηρὸν φῶς τοῦ ἡλίου.

Γίνεται δὲ τοῦτο, διότι ἡ σελήνη παύει νὰ καλύπτῃ αὐτὸ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ καὶ ἡ γῆ, κινούμεναι διαρκῶς, μεταβάλλουσι θέσιν.

Οὕτω λοιπὸν γίνεται ἡ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου.

Ἡ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου εἶνε ὀλική, ὅταν καλύπτεται ὀλόκληρον τὸ μέρος τοῦ ἡλίου, τὸ εὑρισκόμενον ἀπέναντι ὠρισμένου μέρους τῆς γῆς.

Ἐκδ. σ. 2α 1922.

Κατὰ τὰς ὀλικὰς ἐκλείψεις τὸ σκότος εἶνε βαθύτατον· οἱ βαδίζοντες ἵπποι ἴστανται, μὴ γνωρίζοντες, ποῦ νὰ πατήσωσι τὸν πόδα, τὰ πτηνὰ πίπτουσιν ἐκ τοῦ ὕψους καταπεπληγμένα ἐκ τοῦ ἀπροσδοκῆτου σκότους.

Κατὰ τὰς μερικὰς ἐκλείψεις τὸ σκότος εἶνε μετριώτερον, ἐνίοτε μόλις ἐπαισθητόν.

Πῶς γίνονται τῶρα αἱ ἐκλείψεις τῆς σελήνης;

Γνωρίζομεν, ὅτι ἡ σελήνη, ὡς καὶ ἡ γῆ, δὲν ἔχουν ἴδιον φῶς, δὲν εἶνε σώματα αὐτόφωτα, ἀλλὰ λαμβάνουσι τὸ φῶς αὐτῶν παρὰ τοῦ ἡλίου, εἶνε σώματα ἐτερόφωτα.

Αἱ ἀκτῖνες τῶρα τοῦ ἡλίου, ἀφ' οὗ προσπέσωσιν ἐπὶ τῆς σελήνης, ἀντανακλανώμεναι ἔρχονται εἰς τὴν γῆν καὶ οὕτως ἡ σελήνη φαίνεται εἰς ἡμᾶς φωτεινὴ.

Κατὰ τὰς κινήσεις ὅμως τῆς γῆς καὶ τῆς σελήνης συμβαίνει ἐνίοτε νὰ εὐρεθῇ ἡ γῆ μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης.

Τότε ὁ ὄγκος τῆς γῆς θὰ ἐμποδίσῃ τὸ ἡλιακὸν φῶς νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν σελήνην, ἡ δὲ σκιά τῆς γῆς πίπτουσα ἐπὶ τῆς σελήνης θὰ ἀμαυρώσῃ αὐτήν.

Οὕτω λοιπὸν γίνεται ἡ ἐκλείψις τῆς σελήνης.

Ὅπως τοῦ ἡλίου, οὕτω καὶ τῆς σελήνης αἱ ἐκλείψεις εἶνε ὀλικαὶ ἢ μερικαί, ἀναλόγως τοῦ κάλυπτομένου ὄγκου τῆς σελήνης ὑπὸ τῆς σκιάς τῆς γῆς.

Τὰς ἐκλείψεις δύνανται νὰ προλέγωσιν οἱ ἀστρονόμοι πρὸ πολλῶν ἐτῶν, πρὶν συμβῶσι, καὶ μετὰ καταπληκτικῆς μάλιστα χρονικῆς ἀκριβείας, διότι γνωρίζουσιν ἀκριβῶς τὴν διάρκειαν τῶν κινήσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων.

§ 54. Πόσον ἀνδρείοι φαίνονται μερικοὶ Ψαριανοὶ
κατὰ τὴν ἐπανάστασιν.

Τὴν πρώτην Ἰουλίου 1823 ἐν πλοιάριον, λῦσαν τὰ
πρυμνήσια, ἀπῆρεν ἀπὸ τῶν Ψαρῶν καὶ μόλις ἐξελθὼν
τοῦ λιμένος ἀνέσυρε τὰς εἴκοσιν αὐτοῦ κώπας καὶ ἀνε-
πέτασε τὰ ἱστία.

Ὁ ζέφυρος ἔπνεεν οὔριος καὶ τὸ σκαφίδιον, εὐστρό-
φους ἔχον τὰς κινήσεις, ἐσκίρτα ἐπὶ τῶν κυμάτων κορυ-
ψὸν καὶ ὑπερήφανον.

Ἦτο ὑπερήφανον, διότι δὲν διέσχιζεν ὡς πρὸ δύο
ἐτῶν τὴν θάλασσαν ὑπὸ ἀλλόφυλον σημαίαν. Ἀντ' αὐτῆς
κυματίζει ὑπεράνω τούτου ἡ σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας,
ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀναγινώσκεται τὸ ἀθάνατον παράγγελμα
(«Ἐλευθερία ἢ θάνατος»).

Ἦτο ἡ σημαία, τὴν ὁποίαν παρεδέχθησαν τὰ Ψαρά
ἅμα ἐξεγερθέντα. Τοιαῦται δὲ ἐπτερύγιζον κατὰ πάσας
τὰς κορυφὰς καὶ τὰς παραλίας τῆς νήσου, ὡς εἰ προε-
κάλουν εἰς μονομαχίαν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοιαρίου, ἰστάμενος κατὰ τὴν
πρῶραν, στρέφει ὑπερηφάνως τοὺς οἴακας καὶ τὸ βλέμμα
τείνων πρὸς τοὺς ἰστούς, ἐξαγγέλλει πρὸς τοὺς εἴκοσι
ναύτας προστάγματα.

Μετὰ μικρὸν ὁ ἥλιος καταβαίνει μεγαλοπρεπῆς πρὸς
τὴν θάλασσαν, ἡ νύξ ἐπέρχεται κυανῆ καὶ διάστερος,
ὁ ἄνεμος προσιωνίζεται ταχύτερον τὸ τέρμα τοῦ πλοῦ
καὶ οἱ ναῦται, πεποιθότες εἰς τὴν ἐμπειρίαν τοῦ κυ-
βερνήτου, συσπειροῦνται περὶ αὐτόν, μελωδοῦντες ὁ-
εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, οὐχὶ ὡς πρότερον πένθιμα ᾄσματα,

Ἐκδοσις 8 ὑτέρα 1922.

ἀλλὰ τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ Παπανικολῆ καὶ τοῦ Κανάρη.

Ἄν τὴν ὥραν ἐκείνην ἀπῆντων πλοῖον ἐχθρικόν, βεβαίως νέαι φλόγες θὰ ἐπηύξανον τὴν λάμψιν τῶν φλογῶν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ καὶ τῆς Χίου.

Ἄλλὰ ποῦ ἄρα διηυθύνοντο οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι ; Οἱ Ψαριανοί, αἱ τρομεραὶ αὐταὶ μάστιγες τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, προητοιμάζον νέαν ἔφοδον κατ' αὐτῶν, μετὰ τῶν ἐπιλέκτων δ' ἐτάσσετο καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοιαρίου, ὅστις στερούμενος πυροβόλων, ἐπιτηδείων νὰ ἐξαποστέλλωσι ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον τὸν θάνατον, μετέβαινεν εἰς τὴν νῆσον Λέρον, ὅπου, ὡς ἔμαθεν, εὕρισκοντο τοιαῦτα.

Φθάσας δὲ τὴν πρῶταν πρὸ τοῦ λιμένος τῆς νήσου εἶδε δύο πλοῖα, ἧτοι μίαν φρεγάταν καὶ μίαν γολέταν, ἠγγυροβολημένα, ἀλλὰ μὴ ἔχοντα ἀνυψωμένας τὰς σημαίας.

Ὁ γεγυμνασμένος ὁμοῦς τοῦ πλοιάρχου ὀφθαλμοὺς ἀνεγνώρισεν εὐθύς, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ἦτο Αὐστριακόν, τὸ δὲ ἕτερον Ἑλληνικόν.

Ἄλλ' αὐτὸς ἀνεπέτασεν ἀγέρωχος τὴν πολύπτυχον σημαίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνεγινώσκετο ἡ μαγικὴ λέξις ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α.

Μετὰ μικρὸν δὲ ἀνηρτήθη καὶ εἰς τῆς φρεγάτας τὸν μεσαῖον ἱστὸν σημεῖον ναυάρχου Αὐστριακοῦ καὶ συγχρόνως λέμβος, ἐφ' ἧς ἐπέβαινεν ἀξιωματικὸς, ἐλθοῦσα πρὸς τὸ πλοιάριον, προσεκάλεσε τὸν κυβερνήτην νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ναυαρχίδα, ἵνα δώσῃ πληροφορίας, ὧν εἶχεν ἀνάγκην ὁ ναύαρχος.

Ἐκδόσις 2α 1922.

Καί τις μὲν τῶν ναυτῶν ἔνευσεν εἰς τὸν πλοίαρχον νὰ μὴ ὑπακούσῃ, αὐτὸς ὅμως ἀπῆλθεν ἀνύποπτος καὶ συλληφθεὶς ἐρρίφθη σιδηροδέσμιος εἰς τὸ κύτος.

Συνελήφθησαν δὲ μετ' ὀλίγον καὶ οἱ λοιποὶ, πλὴν δύο δραπετευσάντων, καὶ οὕτως ἀλυσίδετοι μετεκομίσθησαν μετὰ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν Σμύρνην.

Διέμειναν δὲ ἐνταῦθα, ὡς καὶ μέχρι τοῦδε, ἐντὸς τοῦ κύτους ἕνα περίπου μῆνα, μῆνα ἀγωνίας καὶ θλίψεως, ἀγνοοῦντες, τί ἐμελέτων περὶ αὐτῶν οἱ Ἀστυνοχοί.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν ἑρῆν, ἵνα σπασθῶσι, καθὼς εἶπον εἰς αὐτοὺς, εἰς Ψαρά, παρεδόθησαν εἰς τὸν πασᾶν.

Πολλοὶ δὲ δὲν παρήθη καὶ μακρὰ σειρὰ συνδεδεμένων ἀλχμαλόων διέσχισαν τὰς ὁδοὺς τῆς μητροπόλεως τῆς Ἰουδαίας. Πάντες ἦσαν ἀνυπόδητοι, πάντες ἔφερον ράση καὶ εἰς πάντων τὰς γυμνὰς κεφαλὰς ἐξηκόντιζε φοβεράς ἀκτίνας ὁ ἥλιος τοῦ Αὐγούστου, ἀλλὰ καὶ πάντες ἐβάδιζον ὑπερηφάνως, μίαν μόνον λύπην αἰσθανόμενοι. Ἐπὶ θ' ἔβρισκε ἀνεὺς αὐτῶν ἡ ἐπιστρατεία.

Καὶ μόνον ὅτε, διαβαίνοντες πλησίον τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς, ἤκουσαν τὰς ἱεράς ψαλμοφθίας, αἵτινες ἀπὸ πολλοῦ δὲν εἶχον προσβάλλει τὰς ἀκοὰς τῶν γενναίων στρατιωτῶν τοῦ Χριστοῦ, ἡσθάνθησαν θερμὸν δάκρυ ἀναβλῦσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Ἐπῆρξε δὲ ἡ μακρὰ ὁδοιπορία πλήρης ὀδύνης, διότι, ἐνῶ οἱ ὁδηγοὶ προέβαινον ἔφιπποι, οἱ ταλαίπωροι δεσμῶται ἐξ ἐναντίας, καταλίπτοντες ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῶν ἀλγηδόνων, ἀνηρτῶντο ὡς κτήνη εἰς τὰς οὐράς τῶν ἵππων καὶ ἐσύροντο κατὰ πετρῶν.

Ἐκδοσις 2α 1922.

Καὶ οὕτως αἱματόφυρτοι καὶ πλήρεις τραυμάτων κατέλυσαν εἰς Κύζικον, ὅπου περιεμένετο πλοῖον, ἵνα μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Κατὰ τινα δ' ἐσπέραν, τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεως, ἐνῶ καθήμενοι παρὰ τὰς ὄχθας ποταμίου ἐθαύμαζον τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἢ βαθεῖα σιγή, αἱ καλλοναὶ τῆς φύσεως, ὁ ἱλαρὸς τῆς Ἀσίας οὐρανὸς ἐβύθισαν τοὺς δυστυχεῖς εἰς αἴσθημα ἀθυμίας μέχρι τοῦδε ἀγνωστον εἰς αὐτούς. Ὡ! εἶπον καθ' ἑαυτούς, τίς οἶδεν ἂν αὔριον τὴν ὥραν ταύτην θά ζῶμεν, ἵνα δοξάσωμεν τὸν δημιουργήσαντα τὰ θαυμάσια ταῦτα. Τίς οἶδεν, ἂν καὶ αὔριον θά ἀποτείνωμεν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νέας εὐχὰς ὑπὲρ πατρίδος.

Μετ' ὀλίγον, μεταξὺ τῆς ἡρεμίας καὶ τοῦ σκότους, εἶδον ἐρχομένην σκιάν, ἣτις καθ' ὅσον ἐπλησίαζεν, ἐφαίνετο λαμβάνουσα μορφήν λευκοῦ πρεσβύτου. Βαθὺς πῶγων κατέβαινε μέχρι τῆς ζώνης τῆς σκιάς καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτῆς ὠμοίαζε πρὸς ἔνδυμα ἀναχωρητοῦ.

Ἐπὶ τέλους φθάνει πλησίον τῶν δεσμίων καὶ τείνουσα τὴν χεῖρα λέγει:

✕ «Λάβετε, τέκνα μου, τὸ ἅγιον τοῦτο ὕψωμα, τὸ ἁγιασθὲν τὴν Μεγάλην Πέμπτην ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Τραπεζῆς· φάγετε αὐτὸ καὶ ἡ ἐλπίς θά ἀναγεννηθῇ εἰς τὰς ὑμετέρας καρδίας. Ἐχετε πάντοτε πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸς θά εἰσακούσῃ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς».

Μόλις δὲ εἶπε ταῦτα ἡ σκιά, ἐγένετο ἄφαντος. Διεδόθη ἔκτοτε, ὅτι ἦτο ἡ σκιά τοῦ ἁγίου Νικολάου, προστάτου τῶν Ὑαρῶν. ✕

Ἦτο δὲ εἰσέτι βαθὺς ὁ ὄρθρος, ὅτε οἱ αἰχμάλωτοι,

✕ Ἐκδόσις δευτέρα 1922.

δεθέντες τὰς χεῖρας καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ εἰκοσιδύο ἐνόπλων ἐρρίφθησαν εἰς τὸ βάθος σακολέβας, ἥτις μετ' ὀλίγον ἀπέπλευσε, διευθυνομένη πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ἔπλεεν ἐναντίος, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀγκυροβολήσωσιν οὐ μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἣν ἀπεστάλη ταχυδρόμος, ἵνα φέρῃ τὴν εἶδησιν ὅτι μετ' οὐ πολὺ φθάνουσιν οἱ προωρισμένοι εἰς θάνατον.

Ἐν τοσούτῳ οἱ δεσμῶται ἐσκέπτοντο τρόπους ἐκδικήσεως, ἀλλὰ ποῦ χεῖρες; Ὁ ἀναχωρητὴς τῆς Κυζίκου, ἡ παραγγελία αὐτοῦ «ἔχετε πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸς θὰ εἰσακούσῃ τὰς ὑμετέρας εὐχάς», τὸ καθηγιασμένον ὕψωμα, ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην καὶ ἀνεζωπύρησαν τὸ θάρρος αὐτῶν.

Τέλος πάντων ὁ ἄνεμος ἔπνευσεν οὐριος καὶ τὸ πλοῖον ἀνεπέτασε τὰ ἱστία.

Ἡ γλυκεῖα θάλασσα τοῦ Βοσπόρου ἐφαινετο ἤδη αἰ κορυφαὶ τῶν μιναρέδων ἤρχισαν νὰ χρυσίζωσι καὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας ὁ θόλος ἐξεῖχε μεγαλοπρεπῆς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους. Τὰ καίκια ἐπέψαυον κοῦφα τὰ ὕδατα καὶ οἱ εἰκοσιδύο φύλακες τῶν Ψαριανῶν, σωρευθέντες περὶ τὴν πρῶραν, ἔβλεπον χάσκοντες τὴν αἰωνίαν πόλιν.

Ἀκάθεκτος τότε ὡς ἀστραπὴ, κατέβη εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ δεσμίου κυβερνήτου παράτολμος ἰδέα: «Πλησίασον», εἶπε πρὸς τινὰ τῶν συντρόφων αὐτοῦ, «πλησίασον εὐθὺς καὶ προσπάθησον νὰ κόψῃς διὰ τῶν ὀδόντων σου τὰ δεσμὰ τῶν χειρῶν μου. Πρέπει λοιπὸν

νά ἀποθάνωμεν, χωρὶς νά βιάσωμεν τὰς χεῖρας εἰς τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος» ;

Σπεύσας ὁ κληθεὶς συνέτριψε διὰ τῶν ὀδόντων τὰ δεσμά τοῦ πλοιάρχου, ὅστις σπεύσας ἔλυσε τὰ τοῦ σωτῆρος αὐτοῦ, μετ' ὀλίγον δὲ πάντες οἱ δεσμῶται ἐπαγεῦρον τὴν ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν.

Εὐθὺς ἀναπηδήσαντες ἀκχτάσχετοι ἤρπασαν τὰ γιαταγάνια τῶν δημίων καὶ ἐβύθισαν ταῦτα εἰς τὰ στήθη αὐτῶν. Οἱ οἶακες, αἱ κῶπαι, αἱ ἀλύσεις, τὰ σχοινία, πᾶν τὸ προστυχὸν μετεβλήθησαν εἰς φονικὰ ὄπλα καὶ ἐν ἀκαρεῖ τὸ κατάστρωμα ὅλον ἐπληρώθη πτωμάτων καὶ αἵματος· πανταχοῦ οἰμωγαί, πανταχοῦ θρῆνοι, πανταχοῦ γόοι ψυχορραγούντων.

Ὁ κυβερνήτης, καθημαγμένως ἔχων ἔτι τὰς χεῖρας, ἔδραξε τὸ πηδάλιον, οἱ ναῦται ὤρμησαν πρὸς τὰ ἄρμενα καὶ τὸ πλοῖον ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ὅτε δὲ ἐπανῆλθεν ἡ νύξ καὶ ἀνέτειλεν ἡ σελήνη, ὁ ἄνεμος πνεύσας ἐδίωκε τὸ σκάφος πρὸς τὸν Ἑλλησποντον· τὰ κύματα ἐσπινθηροβόλουν ἀφρίζοντα ὑπὸ τὴν τρόπην, ὡς σπινθηροβολοῦσιν οἱ χάλικες ὑπὸ τοὺς πόδας ἵππου θυμοειδοῦς, εἰκοσιδύο δὲ ψόφοι, οἱ ψόφοι τῶν καταβυθιζομένων πτωμάτων τῶν ἐχθρῶν, ἀντήχησαν περὶ τὸ πλοῖον.

Μεταξὺ τοῦ σάλου ἠκούσθη φωνή, ἡ φωνὴ τοῦ ἥρωος κυβερνήτου, ἡ φωνὴ τοῦ Ἀνδρέα Σταματάρου, λέγουσα:

«Ἵπάγετε, δῆμιοι, ὑπάγετε νά φέρετε πρὸς τοὺς τυράννους ἡμῶν τὴν εἶδησιν, ὅτι εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἑλληνος ὁ ἔρωσ τῆς πατρίδος δὲν σβέννυται».

Ἐκδοσις 2α 1922.

Κατὰ δυστυχίαν ὅμως ὁ ἄνεμος ἐκόπασε καί, ὅτε ἔπνευσε ἐκ νέου, ἤμπόδισε τὴν πρόοδον τοῦ πλοίου.

Μόλις δὲ μετὰ πενθήμερον καὶ πολλὰς ἐναντίας περιπετείας οἱ ἄνδρεῖοι Ψαριανοί, φέροντες τὸ ἔνδυμα τῶν σφαγέντων, ἵνα μὴ ἀναγνωρισθῶσιν, εἰσεχώρησαν εἰς τὰ στενά.

Ἄλλ' ὅτε ἐπλησίασαν εἰς τὰ φρούρια, κρότοι πυροβόλων ἀνήγγειλαν, ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἔξοδος, καὶ μία μάλιστα σφαῖρα διετρύπησεν ἐν τῶν ἰστίων.

Παρακούσαντες ὅμως ἐξηκολούθησαν τὸν αὐτὸν δρόμον καὶ ὡς ἐκ θαύματος κατώρθωσαν νὰ διέλθωσιν ἀβλαβεῖς.

Εὐθὺς δέ, κλίναντες γόνυ, ἀπηύθυναν μετὰ δακρῶν εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεόν, τὸν σώσαντα καὶ πάλιν τοὺς στρατιώτας τῆς πατρίδος. Ἦτο δὲ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἡ 14 Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν ἐορτάζομεν τὴν ὑψωσιν τοῦ Σταυροῦ.

Δυστυχῶς ὅμως νέοι κίνδυνοι ἀνέμενον τοὺς φυγάδας, διότι, μόλις ἐγερθεὶς ὁ κυβερνήτης, εἶδε πρὸς τὸν ὀρίζοντα πολυάριθμον στόλον μεγάλων πλοίων εἰσερχόμενον μετὰ σπουδῆς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἦτο δὲ ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου, ὃν κατεδίωκον οἱ Ἕλληνες.

Πῶς ὅμως νὰ διαφύγῃσι τὸν νέον τοῦτον κίνδυνον ; Ὁ ἀτρόμητος Ἀνδρέας δὲν ἐδειλίασεν, ἀλλὰ στραφεὶς πρὸς τοὺς συντρόφους αὐτοῦ ἀνέκραξε :

«Θάρρος, ἀδελφοί. Ἐὰν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν. Δὲν ἔσωσεν ἡμᾶς, ἵνα γίνωμεν βορὰ θηρίων»

Καὶ μετ' ἀνηκούστου τόλμης, ὁποῖαν ἐμφυσᾷ εἰς τὰ στήθη μόνος ὁ ἔρωσ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, διέσχισε τὸν στόλον ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν. Αἱ κορυ-

φαί τῶν ἰστῶν τοῦ πλοιαρίου ἐγγίζουσιν ἤδη τὰ πλα-
τέα χάσματα τῶν ἐχθρικῶν πυροβόλων καὶ μία φρε-
γάτα, ὑποπτευθεῖσα, μὴ ἦτο Ἑλληνικόν, ὀρμᾶ κατ' αὐτοῦ·
ἀλλ' ἰδοῦσα ἀταραξίαν καὶ τὸ ἔνδυμα τῶν ναυτῶν ἀντι-
παρῆλθεν, ἀφεῖσα αὐτὸ ἀνενόχλητον.

Τότε ἡ σακολέβα ἐτράπη πρὸς τὸν σωρὸν ἄλλων
μικροτέρων πλοίων, ἅτινα ἦσαν τὰ τῶν διωκόντων
τὰ ἐχθρικά· ἡ προφητεία τοῦ μοναχοῦ τῆς Κυζίκου
ἐξεπληρώθη.

Καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας οἱ ἀτρόμητοι Ψαρριανοί,
ἐπανελθόντες μετὰ τρίμηνον καὶ ἐπέκεινα αἰχμαλω-
σίαν καὶ κινδύνους εἰς τὴν νῆσον αὐτῶν, ἐνῶ ἐνομί-
ζοντο ἀπολωλότες, ἀνέβησαν μετ' ἐπευφημιῶν εἰς τὸν
ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἵνα ὀρκισθῶσιν ἐκ νέου,
ὅτι θὰ ἀποθάνωσιν ὑπὲρ πατρίδος καὶ πίστεως.

Δέκα μῆνας μετὰ ταῦτα, ἐνῶ ἄγρια στίφη κατέ-
στρεφον διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὴν ἠρωΐδα νῆσον, ἐφάνη
ἀνυψομένη ἐπὶ τοῦ Παλαιοκάστρου σημαία λευκή,
κεχαραγμένη ἐχουσα τὰς λέξεις «Ἐλευθερία ἢ θάνα-
τος» καὶ σταυρὸν ἐρυθρὸν παρακείμενον, συγχρόνως δὲ
ναύτης Ἑλλην ἔσπευδε πρὸς τὴν πυριτιδαποθήκην.

Τρομερὸς κρότος ἐκλόνισε τὰ θεμέλια τῆς γῆς καὶ
χιλιάδες ἀπίστων, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν
στρατιωτῶν τῆς πατρίδος, ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα.

Δύο δὲ πτώματα συγκρατούμενα εὐρέθησαν κάτω
τοῦ βράχου· τὸ μὲν ἠκρωτηριασμένον φρικωδῶς ἐκο-
λύμβα ἐντὸς μαύρου αἵματος, τὸ δὲ κείμενον βαρὺ
ἐπὶ τοῦ πρώτου, ἔφερεν ἔτι ζῶσαν εἰς τὸ πρόσωπον
τὴν λύσσαν τῆς ἐκδικήσεως. Καὶ ἐκεῖνο μὲν ἦτο ἐχθρι-
κόν, τοῦτο δὲ ἐνὸς τῶν ἠρώων τῆς σακολέβας.

Ἐκδοσις δευτέρα 192?

§ 55. Ἡ Σημαία.

Πάντα κι' ὅπου σ' ἀντίκρύζω
Μὲ λαχτάρα σταματῶ,
Καὶ περήφανα δακρύζω
Ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
Κάθε θεία σου πτυχὴ
Καὶ μαζί σου φτερουγίζει
Τῆς Πατρίδος ἡ ψυχὴ.

Ὅταν ἔξάφνου σὲ χαϊδεύῃ
Τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
Μοιάζεις κῦμα, ποῦ σαλεύει
Μὲ χιονόλευκον ἀφρό.

Κι' ὁ Σταυρὸς ποῦ λαμπυρίζει
Ἐστὴν ἠψηλὴ σου κορυφή,
Εἶνε φάρος ποῦ φωτίζει
Μιὰν ἐλπίδα μας κρυφὴ

Σὲ θεωρῶ κι' ἀναθαρρεύω
Καὶ τὰ χέρια μου κτυπῶ,
Ἐάν ἄγία σὲ λατρεύω,
Ἐάν μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι' ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
Μιὰ χαρούμενη φωνή,
Νᾶσαι πάντα δοξασμένη
Ἐ σημαία γαλανή!

§ 56. Πῶς ὁ Ἑλλην ναυτικός Παπαχρήστος
σώζει ἐκ κινδύνου τὸν αὐτοκράτορα
τῆς Ρωσσίας Νικόλαον.

Ὁ Παπαχρήστος ἦτο ἐκ τῶν Ἑλλήνων κεινῶν,
οἵτινες ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β' εἶχον μετακινουμένον
εἰς Κριμαίαν, ὑπηρέτει δὲ εἰς Ρωσσικὸν πολεμικὸν
πλοῖον ὡς κατώτερος ἀξιωματικός.

Ἐν ἔτει 1828 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας Νικό-
λαος, θέλων να επιστρέψῃ ἐκ τῆς Βάρνης, ἣτις κατεί-
χεται τότε ὑπὸ τοῦ Ρωσσικοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν Ὀδη-
σόν, ἀπεβιβάσθη ἐπὶ πλοίου, ἐν ᾧ ὑπηρέτει ὁ Παπα-
χρήστος.

Φοβεῶς τρικυμία ἠγέρθη κατὰ τὸν πλοῖον καὶ ὁ
κίνδυνος τοσοῦτον ἰσθλῶν προσήγγισε, καθ' ὅσον οἱ
κυβερνῶντες τὸ πλοῖον δὲ εἶχον τὴν ὑπαιτιομένην ψυ-
χραιμίαν, ὅπως ἀντιτείνων ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα ὅστις
παρενέβαινον εἰς τὸ ἔργον τῶν κλιῶν ὅστις, ὡς ἄπαυρος
εἰς τὰ ναυτικά, ἴδεν ἐσφαλμένας διαταγὰς.

Καταβεβαίως ἐβόωντο νὰ μὴ ὑπακούσῃ, διότι
ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἠδύνατο κατα τοὺς ναυτικὰς νό-
μους ν' ἀναιχθῇ εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ πλοίου.

Ὁ κίνδυνος ἐβλαψήθη ἀνοπόρευτος πλέον, ὅτε τὸ
πλοῖον κερύσσον τῆδε κινεῖσε ὑπὸ τῆς ἐξηγρημένης
θαλάσσης προσήγγισε τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, ἔλας
ἀκτινέως πρὸς τὸν ἀρχικὸν τοῦ κινδύνου.

Ἐνταῦθα ἡ θάλασσα ἔβασε τὸ πλοῖον ἐπὶ τῶν βρά-
χων τῆς ἐκκινδύνου ἐκείνης ἀκτῆς, ἡ ζήτησις σωτη-
ρίαν ἐν τῷ στενῷ τοῦ Βοσπόρου θὰ ἦν ἀδύνατος
ἀφεύκτως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἐκδόσις 2α 1922.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας συνέταξε συντόμως τὴν διαθήκην του, ἐν ἣ ἔγραφε μόνον περὶ τοῦ μέλλοντος διαδόχου του, καὶ ἀντιγράψας ταύτην ἔδωκεν εἰς πολλοὺς, παρακαλῶν, ἂν τις ἐξ αὐτῶν διασωθῆ, νὰ ἀποστείλῃ αὐτὴν εἰς Πετροῦπολιν.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν ὁ Παπαχρῆστος στὰς πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος, λέγει πρὸς αὐτόν «Μεγαλειότατε, ἀναλαμβάνω νὰ σώσω τὸ πλοῖον, ἂν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης εὐδοκήσῃ νὰ ἀναθέσῃ ἀποκλειστικῶς εἰς ἐμὲ νὰ τὸ κυβερνήσω».

Ὁ αὐτοκράτωρ βλέπων τὸ θάρρος καὶ τὴν αὐτοπεποίθησιν τοῦ νεαροῦ Ἑλλήνος «δέχομαι», τῷ λέγει, «καὶ σὲ ὀνομάζω πλοίαρχον!»

«Ἐχει καλῶς. Λοιπὸν ὡς πλοίαρχος ἀπαιτῶ παρὰ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος νὰ ἀποσυρθῆ εἰς τὰ δωμάτια τοῦ πλοίου μεθ' ὅλης τῆς ἀκολουθίας της καὶ νὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὸ κατάστρωμα, ὅταν διατάξω».

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφάνη δυστροπῶν νὰ κλεισθῆ εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ πλοίου, ἀλλ' ὁ Παπαχρῆστος, βλέπων τὸν κίνδυνον καὶ συναισθανόμενος τὴν εὐθύνην, ἣν ἀνέλαβε, δὲν ἐδίστασε νὰ ὀμιλήσῃ ἐπιτακτικώτερον.

«Μεγαλειότατε», λέγει, «μὴ λησμονεῖτε, ὅτι εἶμαι πλοίαρχος, πρὸ ὀλίγου διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Αἱ διαταγαὶ τῶν πλοιάρχων ἐκτελοῦνται ἀμέσως καὶ ἄνευ ἀντιρρήσεως».

Ὁ Αὐτοκράτωρ θεωρήσας τοὺς λόγους τούτους σὺχί ὡς αὐθάδειαν, ἀλλ' ὡς λογικὴν παρρησίαν ἀνδρός, ἔχοντος συναίσθησιν τῶν τε δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων του, δίδων τὸ παράδειγμα τῆς στρατιωτικῆς

Αναγνωσματῶν Ε' τάξεως Δημοτικοῦ Σχολείου 11

πειθαρχίας, ἔνευσεν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦσους αὐτοῦ νὰ κατέλθωσι μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ δωμάτια τοῦ πλοίου.

Τότε ἤρξατο ἀληθῆς πάλη κατὰ τῶν στοιχείων! Ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται, ἀναθαρρήσαντες ἐκ τῆς τόλμης καὶ τῆς ἀταραξίας τοῦ νέου πλοιάρχου, ἠγωνίσθησαν μετ' ἀξιοθαυμάστου καρτερίας καὶ τὸ πλοῖον ἀπεμακρύνθη ἐκ τῆς ξηρᾶς.

Ἄλλ' ἡ θύελλα ἐξηκολούθει μαινομένη ἐπὶ δύο ἐπιμερονύκτια, καθ' ἃς ὁ Παπαχρῆστος οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν του, δίδων τὰς ἀπαιτούμενας ὁδηγίας!

Ὁ αὐτοκράτωρ στενοχωρηθεὶς ἐμήνυσεν εἰς τὸν πλοίαρχον, ἂν τῷ δίδῃ ἄδειαν ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸ κατὰστρωμα. Ἄλλ' οὗτος ἀπήντησεν, ὅτι, ὅταν εἶνε καιρὸς, θὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα.

«Τί κακὸς εἶνε αὐτὸς ὁ νέος!», εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ γελῶν, ὅτε ἤκουσε τὴν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν.

Ἐπὶ τέλους ὁ κίνδυνος παρῆλθεν, ἂν καὶ ὁ ἄνεμος ἔπνεεν εἰσέτι σφοδρῶς.

Τότε ὁ Παπαχρῆστος κατῆλθεν εἰς τὰ δωμάτια καὶ παρεκάλει τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἀνέλθῃ, ἀφοῦ τὸν διεβεβαίωσεν ὅτι ὁ κίνδυνος παρῆλθε, καὶ τῷ ἐζήτησε συγγνώμην διὰ τὴν προτέραν του ἀυστηρότητα, τῆς ὁποίας τοὺς λόγους ἐξήγησεν εἰς αὐτόν.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐνηγκαλίσθη καὶ κατεβίβησεν τὸν Παπαχρῆστον, ἀποκαλέσας αὐτὸν σωτῆρα τόσων ἀνθρώπων.

Ἀποβιβάσθεις δὲ εἰς Ὀδησσὸν ἐκράτει αὐτὸν διαρκῶς πλησίον του, μεθ' ὃ ἀναχώρων παρέλαβε τοῦτον εἰς Πετρούπολιν.

Ὁ Παπαχρῆστος, ὡς ἦτο γενναῖος ναυτικός, οὕτως

*Ἐκδόσις 2α 1922

ἦτο καὶ ὀλιγαρκῆς καὶ ὑπερήφανος χαρακτήρ, μὴ θελήσας νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ τῆς μεγάλης εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος, ἐξ ἧς ἠδύνατο νὰ πλουτίσῃ καὶ νὰ δοξασθῇ ἀκινδύνως ὡς τόσοι ἄλλοι!

Ἦρκειτο εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ αὐτοκράτορος καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν, ἣν τῷ ἔδιδε κατὰ καιροῦς ἡ ναυτική αὐτοῦ ὑπηρεσία.

Γέρων ἤδη προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ναυάρχου, ἐκαυχᾶτο δὲ πάντοτε ἐπὶ τῇ Ἑλληνικῇ καταγωγῇ του.

Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἀπέθανεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ αὐτοκράτορος, τὸν ὁποῖον πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχε σώσει. Ἐσπέραν τινὰ προσκληθεὶς εἰς ἀνακτορικὸν χορὸν ἔπεσεν ἀπόπληκτος, πρῶτος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ ἔσπευσε νὰ τὸν ἀνεγείρῃ καὶ νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὰ ἰδιαίτερά του δωμάτια, ὅπου προσεκλήθησαν οἱ ἰατροὶ τῶν ἀνακτόρων, ἵνα παράσχωσι τὰς βοηθείας των, αἵτινες ὅμως ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς. Ἐπ' ὀλίγα μόνον λεπτὰ τῆς ὥρας συνῆλθεν εἰς ἑαυτὸν ὁ ἐτοιμοθάνατος Παπαχρῆστος, ὅπως ἴδῃ, ὅτι τὴν γενναίαν αὐτοῦ πράξιν παρηκολούθησε μέχρι τέλους ἡ εὐγνωμοσύνη ἑνὸς κραταιοῦ αὐτοκράτορος, εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὁποίου ἐξέπνευσε.

§ 56. Τὰ δύο τουφέκια,

Ἐκεῖ, ποῦ ἡ μάχη ἐγίνηκε, σὲ δυὸ βουνὰ ἀποκάτου, περνᾷ διαβάτης σέρνοντας βαρεῖα τὰ βήματά του καὶ βλέπει ἐκεῖ παράμερα ριγμένο ἓνα τουφέκι ματοβαμμένο κ' ἔρημο—καὶ βλέπει καὶ παρέκει ἄλλο τουφέκι σὲ πυκνὰ χαμόκλαδα κρυμμένο.... Τὸ πρῶτο σ' ὄνειρα πικρὰ κοιμᾶται ἀποσταμένο

Ἐκδοσις 2α 1922

Κι' ἡ σιδερένια κάννα του, 'ποῦ λὲς ἀκόμα καίει
θαρρεῖς, πῶς μέσ' τὸν ὕπνο της μαῦρο καπνὸ ἀνκπνέει·
τὸ δεῦτερον ἀνάμεσα 'ς τοῦ βάλτου τὰ κλωνάρια
κρύβει μὲ πόνο καὶ 'ντροπὴ τὴν ὄψι τὴν καθάρια.

Σκύβει ὁ διαβάτης θλιβερὰ κι' ἀναρωτᾷ τὸ πρῶτο
«Τουφέκι, ἐσύ, 'ποῦ 'ξέβρασες φλόγα, καπνὸ καὶ κρότο
καὶ δόξες ὠνειρεύτηκες ἀπὸ καιροὺς καὶ χρόνια,
ποὺς σ' ἄφησε καὶ κοίτεσαι μὲ τόση κοταφρόνια;»
Καὶ τὸ τουφέκι τοῦ ἀπαντᾷ:

«Διαβάτη, σκυῖψε ἀκόμα,
προσκύνα με γονατιστὸς καὶ φίλησε τὸ χῶμα,
'ποῦ κοίτομαι παντέρημο. 'σάν τᾶταφο κουφάρι...
'Σ τὴ μάχη ἐμένα μ' ἔφερε πανώριο παλληκάρι
κ' εἶδα τὸ μαῦρο θάνατο μὲ τὴ ζωὴ νὰ παίζῃ
καὶ μέσ' 'στὰ νέφη τοῦ καπνοῦ, 'ς τοῦ Χάρου τὸ τραπέζι,
ἐμέθυσα κ' ἐβρόντησα κ' ἐθήριεψα 'σάν δράκος
κι' ὅπου λιθάρι ριζιμιὸ κι' ὅπου χαντάκ' ἢ λάκκος,
ἐπρόβαλλα τὴν ὄψι μου καὶ μ' ἔβλεπαν νὰ λάμπω
κ' ἐσφύριζα τὸ θάνατο καὶ 'σκόρπιζα 'ς τὸν κάμπο
τούρκικα φέσια καὶ κορμιὰ 'ς τὸ αἷμα βουτηγμένα.
Κανόνια βροντερόφωνα δὲν μ' ἔσκιαζαν ἐμένα!
Μὰ τὴ στιγμὴ, ποῦ ἀρχίνησεν ἡ γῆ νὰ σκοτεινιάζῃ,
ἐνοιωσα τοῦ λεβέντι μου τὸ χέρι νὰ σπαράζῃ
κ' εἶδα τὸ αἷμα γύρω μου, ποῦ ἀχνίζοντας ἐχύθη...
"Αχ! ἓνα βόλι τούρκικο τὸν εὔρηκε 'ς τὰ στήθη
καὶ τὸν ἐξάπλωσε βαρειά, δίχως μιλιὰ νὰ βγάλλῃ!
Θαρρῶ, πῶς νοιώθω τὴν πληγὴ, θαρρῶ, πῶς βλέπω πάλι
τὰ μάτια, ποῦ ἐκαθρέφτισαν 'ς τὴν ὕστερη στιγμὴ του!
τὸ ἔρμο ξυλοκρέββατο, 'ποῦ ἐδέχθη τὸ κορμί του!»

Ἐκεῖνον τὸν ἐθάψανε ὅσῳ τίμιον παλληκάρι
κ' ἐμένα μὲ παράτησαν ὅσῳ ἄταφο κουφάρι,
νὰ κοιτῶμαι κατὰχαμα.... Διαβάτη σκύψε ἀκόμα,
προσκύνα με γονατιστὸς καὶ φίλησε τὸ χῶμα,
γιατὶ σὲ τέτοια λείψανα ἡ Δόξα παραστέχει!»

Γυρνᾷ ὁ διαβάτης κ' ἐρωτᾷ τὸ δεύτερον τουφέκι :
«Πές μου, τουφέκι, πού φορεῖς τὸ βᾶτο γιὰ στεφάνι,
πέσους ἐχθροὺς ἐσκότωσες καὶ πῶς, ἔχει πεθάνει
τὸ παλληκάρι, πού σφικτὰ ἔς τὰ χέρια του σ' ἐκράτει;»
Καὶ τὸ τουφέκι τοῦ ἀπαντᾷ :

«Μὴ μ' ἐρωτᾷς διαβάτη !

Κάλλιον μὴν εἶχα γεννηθῆ παρὰ ὅπου μ' εἶχε φέρει
ἄδικη μοῖρα κ' ἄπονη σ' ἑνὸς δειλοῦ τὸ χέρι !
Μόλις ἡ μάχη ἀρχίνησε καὶ γύρω ἐβροντολόγα
κ' ἔπεσ' ἡ πρώτη κανονιά «ὡ ἄστραψ' ἡ πρώτη φλόγα,
κιτρίνισε καὶ ἠχλώμιασε κ' ἀρχίνησε νὰ τρέμη
ὅσῳ φύλλο φθινοπωρινὸ, πού τὸ κτυποῦν οἱ ἀνέμοι !

Τοῦ κάκου περιμύζεψα τ' ἀσήκωτό μου βάρος,
τοῦ κάκου ἔβροντολόγησα, γιὰ νὰ τοῦ δώσω θάρρος!
Ἐκεῖνος στρέφεται μὲ μιᾶς, μὲ ρίχνει ἔς τὰ χορτάρια,
ὅλη τὴ φλόγα τῆς καρδιάς τὴν φέρνει ἔς τὰ ποδάρια
καὶ φεύγει, φεύγει ἀγύριστα καὶ τρέχει, τρέχει ἀκόμα..
Κατάρια νᾶν' ὁ δρόμος του καὶ τὸ στερνὸ του χῶμα.

Ἡ τόχη βοηθεῖ τοὺς γενναίους

Ὁ γενναῖος σφίζεται ἐν τοῖς κινδύνοις

§ 58. Ἡ τελευταία Χριστιανικὴ τελετὴ
ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ.

Ἡ συγκινητικωτέρα σκηνή, ἐξ ὧων μνημονεύει ἡ ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλλάδος, ἔλαβε χώραν ἐντὸς τοῦ τεμένου τῆς Ἀγίας Σοφίας ὀλίγας ὥρας, πρὶν ἢ Κωνσταντινούπολις καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων.)

Ὁ βασιλεὺς, ἀπηλπισμένος ἤδη περὶ τῆς σωτηρίας αὐτῆς, ἀλλ' ἀποφασισμένος νὰ ἐξαγοράσῃ μὲ τὸ ἴδιόν του αἶμα τὴν πτῶσίν της, ἀφ' οὗ περιῆλθε τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰ φρούρια καὶ ἐβεβαιώθη, ὅτι πάντα εἶχον ἐν τάξει, εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν στρατηγῶν καὶ ἱερέων καὶ ἀναριθμήτου πλήθους λαοῦ, φωνάζοντας τὸ Κύριε ἐλέησον!

Ἦτο ὄρθρος τῆς Κυριακῆς 27 Μαΐου 1453.

Ὁ ἦχος τῶν κλαυθμῶν, ἡ βοή τῶν γυναικείων γογγυσμῶν καὶ αἱ φωναὶ τῶν παιδῶν κατεσκέπαζον τὰς δεήσεις τῶν διακόνων, οἵτινες, ἐνώπιον τῆς ὡραίας Πύλης ἰστάμενοι, ἀνέπεμπον τὴν τελευταίαν ἤδη ἱκεσίαν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ «ὕπὲρ τοῦ καθυποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ὀρθοδόξων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον.»

Ὅλη ἡ κύκλω σκηνὴ ἐνέπνεε λύπην, πένθος, μελαγχολίαν· αἱ καρδίαι πάντων ἦσαν πεπισμέναι, ὥσπερ νει ἐτελεῖτο ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ὀλοκλήρου γενεᾶς.

Ἡ ἐθιμοταξία ἐξέλιπεν· αἱ κοινωνικαὶ ἀνισότητές ἐπαυσαν· οἱ δημόται κάμνουσι μετανοίας ἀναμιξ μετὰ τῶν ἀρχόντων, οἱ πένητες μετὰ τῶν πλουσίων καί, ὥσπερ

εὐρίσκονται εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κοινοῦ τάφου, πολῖται μετὰ πολιτῶν ἀδιακρίτως συμπεριπτύσσονται.

Καὶ αὐτὸς ὁ πάνσεπτος ναός, τὸ σύμβολον τῆς κραταιᾶς ποτὲ ὀρθοδοξίας, τὸ καύχημα τοῦ Χριστιανισμοῦ, τώρα γεγυμνωμένος παντὸς πολυτίμου κοσμήματος καὶ ἀπεκδεδυμένος αὐτῶν ἔτι τῶν πρὸς μυσταγωγίαν ἀναγκαίων σκευῶν, ἀφώτιστος, ἀκαλλώπιστος, σκυθρωπός, εἰκονίζει πιστῶς τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα τῆς δουλείας, εἰς τὴν ποίαν ἦτο πεπρωμένον νὰ εἰσέλθῃ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ὥρῶν.

Ὅσῳ πλέον προχωρεῖ ἡ λειτουργία καὶ προσεγγίζει εἰς τὴν ἀπόλυσιν, τόσῳ μᾶλλον αὐξάνει ἡ βοή τοῦ κλαυθμοῦ καὶ διπλασιάζεται ὁ κοπετὸς τοῦ λαοῦ. Ἐφαίνεται, ὅτι ἡ ζωὴ πάντων τῶν περιστώτων ἦτο περιορισμένη μόνον ἐντὸς τῆς διαρκείας ἐκείνης τῆς λειτουργίας καὶ ὅτι ἐκάστη συλλαβὴ τῶν εὐχῶν, πίπτουσα ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἱερέων, ἦτο νέον βῆμα πρὸς τὸν ἐπικείμενον θάνατον.

Ἐν ᾧ ἀντηχεῖ τὸ κοινωνικόν, αἰφνηδίως σχίζονται οἱ ὄχλοι, οἱ σωματοφύλακες παραμερίζουσιν, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, περιβεβλημένος τὰ βασιλικά μὲν, ἀλλὰ φεῦ! πενιχρὰ καὶ τετριμμένα ἱμάτιά του, προβαίνει πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα, ἀσκεπής, κατηφής, μετὰ ὀφθαλμῶν δεδακρυσμένων.

Οἱ στεναγμοὶ καταπαύουσιν, ὁ θόρυβος σιγάζει καθ' ὅλον ἐκεῖνον τὸν ἀπέραντον ναὸν δὲν ἠκούετο ἄλλο ἢ ἡ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ, τοῦ προσκαλοῦντος τοὺς Χριστιανούς, ἵνα μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθωσιν.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσεύχεται νοερώς, Κύριος οἶδε, τίνα σωτήριοι καὶ πατριωτικὴν προ-
Ἐκδοσις 2α 1922

σευχήν προσπίπτει τρίς ἐνώπιον τῆς εἰκόνοσ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος, ἀναχαιτίζων διὰ τὸ ἐνὸς σπασμωδικῷ κινήματι τοῦ στόματος καὶ τῶν παρρησιῶν τοὺς λυγμούς, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ταλαιπωρῶν ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῆς καρδίας του.

Εἶτα, στραφεὶς πρὸς τὸν λαόν, ἀναβοᾷ μὲ ἰσχυρὰ φωνήν :

«Χριστιανοί, συγχωρήσατε τὰς ἁμαρτίας μου καὶ ἡμετέρας, ὡς καὶ ὁ Θεὸς ἂς συγχωρήσῃ τὰς ἰδικὰς σας!».

Παραλαμβάνων δέ, ὡς ἤτο συνήθεια, παρὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως τὰ ἄχραντα, μυστήρια μεταλαμβάνει αὐτῶν.

«Ἄπαντες ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ἐφώνησαν :
«Ἔσο συγχωρημένους».

Καὶ τῷ ὄντι συνεχωρήθησαν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἑλλήνων βασιλέων τοῦ μεσαίου αἰῶνος. Ἀπὸ τοῦ νῦν παρασκευάζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος νέα βασιλεία, ἡ βασιλεία τῆς Ἀναγεννήσεως.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἐξαγνισθεὶς καὶ ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγήν ἀγόμενος ἔσχατος βασιλεὺς τοῦ μεσαίου αἰῶνος, ἀποτετανατωμένος πρὸς τοὺς παρευρισκομένους, παρακινεῖ αὐτοὺς νὰ συγκοινωνήσωσιν ἅπαντες, πρῶτον ἀδελφικῶς καὶ ἔπειτα νὰ ἐνθυμηθῶσιν, «ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα, ὅτε μέλλουσι ν' ἀγωνισθῶσιν τὸν ὑπὲρ πάντα ἀγῶνα, καὶ ὅτι ἐάν δὲν εἶνε παρὰ Θεοῦ ὠρισμένοι νὰ σώσωσι διὰ θυσίας τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, τοῦλάχιστον ὀφείλουσι νὰ καταλίπωσιν εἰς τοὺς ἀπογόνους μνήμην ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς τοιαύτης, ὅποια εἶνε ἀναγκαία, ὅπως οὗτοι διαφυλάξωσιν ἐν τῇ ἐνδεχομένῃ δουλείᾳ τὴν πίστιν τῶν πατέρων καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ παρελθόν»

Εἰς τούτους τοὺς λόγους τοὺς λυπηροὺς, οἵτινες ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἐπαναλαμβανόμενοι, ἀντηχοῦσιν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ὡς ἡ τελευταία διαθήκη τῆς Πατρὶδος καὶ τῆς Πίστεως, μετὰ πλείονος ἢ πρότερον ὀρμῆς ἐκσπῶσιν οἱ κλαυθμοὶ καὶ οἱ ὄδυρμοὶ τῶν προσερχομένων εἰς τὴν μετάληψιν. Ἡ φωνὴ τῶν αἰτουμένων συγχώρησιν δὲν ἀκούεται πλέον.

Ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος διακόπτει τὴν τραγικὴν σκηρῆν, αἱ μητέρες ἀποχαιρετῶσι τὰ τέκνα των· αἱ γυναῖκες ρίπτονται εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συζύγων· οἱ τελευταῖοι ἀσπασμοὶ συγχέονται μὲ τὸν κρότον τῶν σπαθῶν καὶ τῶν ἀσπίδων.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκοινώνισαν ἅπαντες ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ πίστεως, ἀγάπης καὶ ἐλπίδος. Ἄπαντες ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ὤμοσαν ὄρκον, καὶ βασιλεὺς καὶ ἀριστοκρατία καὶ λαὸς καὶ ἱερατεῖον. Διότι ἄλλο τι δὲν ἤκουέ τις εἰμὴ φωνὰς περὶ ἀμοιβαίας συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτημάτων καὶ φρικτοῦς ὄρκους, ἕπως πάντες μείνωσι σταθεροὶ εἰς τὰ δόγματα τῆς ἐθνικῆς πίστεως, ἂν τυχὸν αἰχμαλωτισθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Συγχώρησόν με ἀδελφέ! ἐφώναζεν εἰς ἐδῶ· καὶ πάλιν, ὁ Θεὸς ὅς σὲ συγχωρήσῃ! ἀπεκρίνοντο ἕτεροι.

Ἡ ἀμοιβαία ἄφεσις τῶν ἀμαρτιῶν διήρκεσε σχεδὸν μέχρι τῆς αὐγῆς. Ἦθελεν ὁ μεσαίων, φαίνεται, ν' ἀποθάνῃ συγκεχωρημένος ἐν τῷ ναυαγίῳ του.

Ἴσως οὐδαμοῦ τῆς Χριστιανικῆς ἱστορίας εὕρισκται παράδειγμα παρομοίας πνευματικῆς ἐνώσεως καὶ ὁμονοίας!

Οἱ Τοῦρκοι τέλος περικυκλοῦσι τὸν λαμπρόψυχον βασιλέα.

Ὁ Κωνσταντῖνος, βλέπων τὸν ἄφευκτον θάνατόν του κραυγάζει πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς του· δὲν εἶνε καὶ νεῖς ἐδῶ, ὅστις νὰ λάβῃ τὴν κεφαλὴν μου;». Οὐδεὶς ζωντανὸς ἦτο πλησίον του· δὲν ἦτο ἄλλο τι παρὰ πτώματα Χριστιανῶν.

Ἐπὶ τέλους δέχεται καὶ αὐτὸς, ὕστατος πάντων, τὸν οὐράνιον ἐκεῖνον στέφανον, περὶ τοῦ ὁποίου ὀλίγον πρότερον ἔλεγεν, ἐνθαρρύνων τοὺς συναγωνιστάς του τρωθεὶς εἰς τὸν ὄμον, πίπτει ἡμιθανὴς κατὰ τὸ 49 ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἐκπνέει εὐσεβῆς καὶ φιλόπατρις ὅπως καὶ ἔζησεν.

Ὁ τόπος, ὅπου παρέδωκε τὴν ψυχὴν εἰς τὸν Θεόν, ἀνήκει φεῦ ! εἰσέτι εἰς τοὺς βαρβάρους, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ μνήμη καὶ τὸ πνεῦμά του ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀναγέννησιν.

Ὡς διεδόθη ἡ φήμη, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐφονεύθη καὶ ἡ πόλις κατελήφθη, πλῆθος ἀναρίθμητον Χριστιανῶν ὤρμησε διὰ προφύλαξιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἐν ἀκαρεῖ ὁ ὑπερμεγέθης ἐκεῖνος ναὸς ἐπληρώθη. Ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς τὰ περιούλια καὶ εἰς τὰς στήλας καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ εἰς πάντα τὸν ναὸν ἦτο ὄχλος ἀναρίθμητος· κλείσαντες δὲ τὰς θύρας ὅλοι ὁμοφώνως καὶ μετὰ φωνῶν διακοπτομένων ἀπὸ ὀλολυγμοῦς καὶ θρήνων καὶ κραυγᾶς ἀπελπισίας, ἐκέλευον σωτηρίαν παρὰ Θεοῦ.

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ Τοῦρκοι λεηλατοῦντες, πύρ
Ἔκδοσις 2α 1922

πολοῦντες, σφάζοντες, αἰχμαλωτίζοντες, φθάνουσιν εἰς τὸν ναὸν καὶ εὐρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας ἐπιχειροῦσι νὰ ρίψωσιν αὐτὰς διὰ πελέκεων.

Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν τρομερὰν ἐκείνην σκηνὴν ! Τίς τοὺς θρήνους, οἵτινες ἐγείρονται ἔσωθεν φρικωδέστεροι ἀνὰ ἕκαστον νέον κτύπημα τοῦ στυγεροῦ πελέκεως ἐπὶ τὴν θύραν ! Τίς τοὺς κλαυθμοὺς καὶ τὰς φωνὰς τῶν νηπίων καὶ τὰ μοιρολόγια τῶν μητέρων καὶ τοὺς ὀδυρμούς τῶν πατέρων καὶ τὰ δάκρυα τῶν συσσωρευθεισῶν Ἑλληνίδων παρθένων !

Αἰφνιδίως ἐγείρεται στιβαρὰ φωνή, σιγὴν εἰς τοὺς θρήνους ἐπιβάλλουσα· «Ὅσοι πιστοί,» λέγει, «παύσατε τοὺς κλαυθμοὺς καὶ ἀκροασθῆτε τῶν λόγων μου!».

Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ Γενναδίου. Ὁρθίος ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, μὲ τὰς χεῖρας τεταμένας ἐπὶ μυρίων κεφαλῶν, φέρων ἔτι τὸ ἔνδυμα τοῦ μεγάλου σχήματος, ἐφαίνετο ὁ διάδοχος τοῦ Κωνσταντίνου, ὁ περιβεβλημένος τὴν μέλαιναν πορφύραν τοῦ πένθους, αὐτοκράτωρ τῆς συμφορᾶς.

Οἱ λόγοι τοῦ Γενναδίου ἦσαν οἱ τελευταῖοι Χριστιανικοὶ φθόγγοι, οἵτινες ἤχησαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας τῇ 29ῃ Μαΐου 1453.

§ 59. Ἡ Σκλάβα ἡ Πόλι.

Ἡ σκλάβα ἡ Πόλι κάθεται ἔς τὸ Βόσπορον καὶ κλαίει. Κι' ὁ φειδωτὸς ὁ Βόσπορος τὴν συμπονεῖ καὶ λέει : Πές μου, κυρά μου ζηλευτή, πεντάμορφη κυρά μου, Γιατί ποτίζεις δάκρυα τὰ γαλανὰ νερά μου ;

Ἐκδόσις 2α 1922

Σάν τί 'νε, ποῦ μοῦ ζήτησες κι' ἐγὼ νὰ μὴν τὸ φέρω;
 Μήπως σ' ἐλύπησα ὁ φτωχός, καὶ δίχως νὰ τὸ ξέρω;
 'Στὰ κάτασπρα τὰ πόδια σοι δὲν 'πέρασεν ἡμέρα,
 'Ποῦ νὰ μὴ σοῦφερα σκυφτός δῶρ' ἀπ' τὸν κόσμο πέρα.
 Τὰ μύρα τῆς 'Ανατολῆς καὶ τὰ μεταξωτά της
 Καὶ τὰ χαλιὰ τὰτίμητα, τὰ μυριοπλουμιστά της
 Καὶ τῆς Φραγκιᾶς τὰσημικὰ καὶ τὰ χρυσᾶ στολίδια
 Καὶ τ' ἄλλα της τὰ 'ζακουστά, τὰ τόσα της παιχνίδια.
 Πές μου λοιπόν, γιατί μοῦ κλαῖς, πεντάμορφη κυρά μου,
 Γιατί ποτίζεις δάκρυα τὰ γαλανὰ νερά μου ;»
 'Στὰ κάτασπρα τὰ πόδια μου δὲν 'πέρασεν ἡμέρα,
 'Ποῦ νὰ μὴν ἔφερες σκυφτός δῶρ' ἀπ' τὸν κόσμο πέρα
 Μόν' ἓνα δῶρο ὅλημερίς κι' ὅλονυχτις προσμένω
 Κι' ἀκόμα δὲν μοῦ τῶφερε τὸ κῦμα στ' ἀφρισμένο.
 Μόν' ἓνα δῶρο λαχταροῦν τὰ μάτια μου καὶ κλαῖνε,
 'Ατίμητος τ' ἀτίμητα, ἐλευθεριά τὸ λένε».

'Ο Βόσπορος, ποῦ τᾶκουσε, κυττάζει τὴν κυρά του
 Κι' ἀναστενάζει θλιβερά σ' τὰ γαλανὰ νερά του.

§ 60. Τίνα ἐντύπωσιν ἔκαμνον εἰς ἓνα μικρὸν
 ἀρτοποιὸν τὰ ἄσματα τοῦ Ρήγα.

Τῷ 1717 Ἕλληνας ἐταξείδευεν εἰς τὴν Μακεδο-
 νίαν συνοδευόμενος ὑπὸ τινος μοναχοῦ.

Φθάσαντες εἰς χωρίον τι ἐστάθμευσαν εἰς τὸ ἀρτο-
 ποιεῖον, τὸ ὁποῖον ἦτο συγχρόνως καὶ τὸ πανδοχεῖον
 τοῦ χωρίου.

Ἐν τῷ ἀρτοποιεῖῳ τούτῳ ἐνεποίησεν εἰς
 τοὺς ταξειδιώτας ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἀρτοποιοῦ. Ἦτο δ'

οὗτος νέος Ἡπειρώτης, ὑψηλὸν ἔχων τὸ ἀνάστημα καὶ καλλονὴν ὑπερήφανον. Οἱ βραχίονες, τὸ στῆθος καὶ αἱ γυμναὶ αὐτοῦ κνῆμαι συνεδύαζον χάριν ἠνωμένην μετὰ ρώμης.

Παρατηρήσας τοὺς δύο ξένους, εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸν λαϊκόν :

«Γνωρίζεις γράμματα ;»

Οὗτος ἀπεκρίθη καταφατικῶς, ὁ δὲ νέος Ἡπειρώτης παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ πρὸς στιγμὴν μετ' αὐτοῦ, διὰ νὰ τῷ εἶπῃ τι. Ὁ νέος ταξειδιώτης ἐδέχθη καὶ ἠκολούθησε τὸν νέον εἰς κῆπον, εὕρισκόμενον ὀπισθεν τοῦ ἀρτοποιείου.

Ἀμφότεροι ἐκάθισαν ἐπὶ λίθου ὑπὸ τὴν σκιάνδενδρου. Ὁ νέος ἐβύθισε τὴν χεῖρα εἰς τὸν κόλπον καὶ ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ πράγμα τι, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐξηρητημένον διὰ νήματος ἐκ τοῦ τραχήλου. Ἦτο δὲ τοῦτο φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον ἐνεχείρισεν εἰς τὸν ταξειδιώτην. Τὸ φυλλάδιον ἐκεῖνο περιεῖχε τὰ ἄσματα τοῦ Ρήγα.

Ὁ ταξειδιώτης ἤρchiσεν ν' ἀπαγγέλλῃ διὰ φωνῆς ἐντόνου. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἀκροατὴν, ἔμεινε δ' ἐκπληκτος ἰδὼν, πόσον εἶχεν οὗτος μεταβληθῆ. Τὸ πρόσωπόν του ἔλαμπε· τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ εἶχε ζωογονήσει καὶ ἐξωραΐσει ὁ ἐνθουσιασμός, τὰ ἡμιάνοικτα χεῖλη του ἐφρικίων· δάκρυα κατέρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του.

Τώρα πρώτην φοράν ἀκούεις νὰ σοῦ ἀνγκινώσκωσιν αὐτὰ τὰ γράμματα !», ἠρώτησεν ὁ ξένος.

«Ὅχι !», ἀπεκρίθη ὁ νέος· «ὄσοι διέρχονται ἀπ' ἐδῶ καὶ γνωρίζουσι γράμματα, τοὺς παρακαλῶ νὰ μοῦ τὰ ἀνγκινώσκωσι· τὰ ἔχω ἀκούσει πολλάκις ὄλα.

Ἐκδοσις 2α 1922

Καὶ πάντα τὴν ἰδίαν συγκίνησιν αἰσθάνεσαι
« Πάντοτε ! ».

Ἄν ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἀρτοποιοῦ ζῆ μέχρι τοῦδε, βεβαίως ἄλλην χρῆσιν κάμνει τῶν βραχιόνων του καὶ δὲν μεταχειρίζεται αὐτοὺς πρὸς ζύμωσιν ἄρτων.

§ 61. Ἐκ τοῦ Θουρίου τοῦ Ρήγα Φεραίου.

Ὡς πότε, παλληκάρια, νὰ ζῶμεν ἔς τὸ στενά,
Μονάχοι ἴσ' ἄν λιοντάρια ἔς ταῖς ράχαι; ἔς τὰ βουνά :
Σπηληγαῖς νὰ κατοικῶμεν, νὰ βλέπωμεν κλαδιά,
Νὰ φεύγωμεν τὸν κόσμον γιὰ τὴν πυρρὴ σκλαβιά :
Ν' ἀφήνωμεν ἀδέλφια, πατρίδα καὶ γονεῖς,
Τοὺς φίλους, τὰ παιδιὰ μας κι' ὅλους τοὺς συγγενεῖς ;
Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ
Παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακὴ !
Τί σ' ὠφελεῖ νὰ ζήσης καὶ νᾶσαι ἔς τὴ σκλαβιά;
Στοχάσου, πῶς σὲ ψήνουν καθ' ὥρα ἔς τὴ φωτιά.
Ἐλάτε μ' ἕνα ζῆλον σὲ τοῦτον τὸν καιρὸν
Νὰ κάμωμεν τὸν ὄρκον ἐπάνω ἔς τὸν Σταυρόν.
Καὶ τότε μὲ τὰ χέρια ἴψηλὰ ἔς τὸν οὐρανὸν
Νὰ ποῦμ' ἀπὸ καρδίας αὐτὰ πρὸς τὸν Θεόν :
« Ὡ βασιλεῦ τοῦ κόσμου, ὀρκίζομαι εἰς Σέ,
« Σ τὴν γνώμην τῶν τυράννων νὰ μὴν ἔλθῃ ποτέ,
Μήτε νὰ τοὺς δουλεύω, μήτε νὰ πλανηθῶ,
Εἰς τὰ ταξίματά των νὰ μὴ παραδοθῶ.
Ἐν ὅσῳ ζῶ ἔς τὸν κόσμον ὁ μόνος μου σκοπὸς
Τοῦ νὰ τοὺς ἀφανίσω νὰ ἦνε σταθερός.
Κι' ἂν παραβῶ τὸν ὄρκον, ν' ἀστράψ' ὁ οὐρανὸς
Καὶ νὰ μὲ κατακαύσῃ, νὰ γίνω ἴσ' ἄν καπνός.
Ἐκδοσις 2α 1922

Ἐς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν καὶ νότον καὶ βορρᾶν
Γιὰ τὴν πατρίδα ὅλοι νὰ ἔχωμεν μιὰ καρδίαν.
Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν νὰ ζώσωμεν σπαθί,
Πῶς εἴμεθα ἀνδρεῖοι, παντοῦ νὰ ἔχκουσθῆ.
Σουλιῶται καὶ Μανιάται, λιοντάρια ἔξακουστά,
Ὅς πότε ἔς τὰς σπηλαιῖς σας κοιμᾶστε σφαλιστά;
Ἀνδρεῖοι Μακεδόνες, ὀρμήσατ' ὡς θηριά,
Τὸ αἷμα τῶν τυράννων ροφήσατε μὲ μιὰ!
Δελφίνια τῆς θαλάσσης, ἀστέρια τῶν νησιῶν,
Ὅς ἡ ἀστραπή χυθῆτε, κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν!
Θαλασσινὰ τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Ψαρῶν πουλιά,
Καιρὸς εἶν' τῆς πατρίδος ν' ἀκοῦστε τὴν λαλιά.
Μὲ μιὰν καρδίαν ὅλοι, μιὰ γνώμη, μιὰ ψυχὴ,
Κτυπᾶτε, τοῦ τυράννου ἡ ρίζα νὰ χαθῆ!
Ψηλὰ εἰς τὰς σημαῖας σηκῶστε τὸν Σταυρὸν
Κ', ὡσὰν ἀστροπελέκια, κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν!
Ὅς οἱ προπάτορές μας ὠρμοῦσαν ὡς θηριά,
Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν ἠηδοῦσαν ἔς τὴν φωτιά,
Ὅστω κ' ἡμεῖς, ἀδελφια, ν' ἀρπάζωμεν μὲ μιὰ
Τὰ ὄπλα, νὰ ἐβγοῦμεν ἀπὸ πικρὴ σκλαβιά.
Στεριάς καὶ ἔς τὰ πελάγη νὰ λάμψη ὁ Σταυρός,
Νὰ λθῆ δικαιοσύνη, νὰ λείψῃ ὁ ἐχθρός.
Ὁ κόσμος νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ φοικτὴν πληγὴν
Κ' ἐλεύθεροι νὰ ζῶμεν, ἀδελφια, εἰς τὴν γῆν ^{μισή}

§ 62. Τί θυσιάζει ὁ κυνηγὸς τοῦ Ὁμέρ Βρυῶνη
διὰ τὴν πατρίδα του.

αὶ τῶν

στηρε-

Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ὁ Γούναρης ἦτο εἰσθημα
ρεσίαντοῦ Ὁμέρ Βρυῶνη ἦτο κυνηγὸς αὐτοῦ 12

Ἔκδοσις 2α 1922

Ἰωάννινα συχνὰ ἐπλούτιζε τὴν τράπεζαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ διὰ κρέατος ἀγριοχοίρων ἢ ἐλάφων, σούφων ἢ ὀρτύγων.

Ὁ στρατὸς τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη εὐρίσκετο ἤδη ἔξωθεν τοῦ Μεσολογγίου, πολιορκῶν στενῶς τὸ ἰσχυρὸν τοῦτο προπύργιον τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ τώρα ὁ Γούναρης ἐζήρχετο συχνὰ καὶ ἐθήρευεν εἰς τὰ περίξ βουνὰ λαγωούς καὶ ἀγρια πτηνά, ὅσα δὲν εἶχε διώξει μακρὰν ἢ ταραχὴ τοῦ πολέμου καὶ ὁ κρότος τῶν πυροβολισμῶν.

Ἄν καὶ τόσον πιστῶς καὶ ἐπὶ τόσα ἔτη ὑπηρέτει αὐτὸν ὁ Γούναρης, ὁ Τοῦρκος δὲν εἶχε πίστιν εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ ραγιαῖ ὑπηρέτου αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἐκράτησεν εἰς Ἄρταν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τρία μικρὰ τέκνα τοῦ Γούναρη, ἀπειλήσας αὐτόν, ὅτι, μόνις ἤθελεν ὑποπτευθῆ τὸ ἐλάχιστον ἐναντίον του, ἀμέσως θὰ διέτασσε τὸν θάνατον τούτων.

Ἐσπέραν τινὰ ὁ Γούναρης εὐρίσκετο ὡς συνήθως ἐν τῇ σκηνῇ μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ συντρόφων Ἀλβανῶν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη. Πάντες οἱ ἄλλοι ἐκοιμῶντο ἤδη βαθύτατα· μόνος ὁ Γούναρης ἐκάθητο ἀγρυπνός καὶ σύννοος. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐστερεῖτο εἰδήσεων περὶ τῆς τύχης τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ μὴ

Εἰς ψῆφαι καὶ φόβοι ἐβασάνιζον αὐτόν.

Ἐν ὅσῃ

τοῦ νὰ ἦ ἀγᾶς, πιστὸς φίλος καὶ σύντροφος τοῦ Γού-

Κι' ἂν τὰ τύχην ἐξύπνησεν τὴν ὥραν ἐκείνην. Οὐδας

Καὶ νὸ τὸν φίλον αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ἀγρυπνίας καὶ

Ἐκδοσις 2 καὶ μάλιστα μετὰ τοὺς τόσους κόπους τῆς

της.

Ὁ Γούναρης ἐξεμυστηρεύθη εἰς αὐτὸν τοὺς φόβους καὶ τὰ ἀνησυχίας αὐτοῦ.

Ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς, σηκωθείς καὶ ἀνάψας τὴν μακρὰν καπνοσύριγγα αὐτοῦ, ἤλθε καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ Γούναρη.

«Ἄκουσε!», λέγει εἰς αὐτὸν χαμηλοφώνως, «ἐμεῖς, Γούναρη, ἔχομε φάει μαζὺ ψωμί κι' ἀλάτι. Γι' αὐτὸ δὲν σοῦ κρύβω τίποτε. Αὔριο, μεθαύριο, τὰ βάσανά μας θὰ τελειώσουν. Μεθαύριο, κατὰ τὰ ἐξημερώματα θὰ γίνῃ ἡ ἐπίθεσις. Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐορτάζουν τὰ Χριστούγεννα καὶ θὰ εὐρίσκωνται ὅλοι εἰς τὰς ἐκκλησίας. Τὸ φρούριον θὰ εἶνε ἀνυπεράσπιστον καὶ θὰ τὸ καταλάβωμεν εὐκολα, ὥστε, φίλε μου, σὲ ὀλίγες ἡμέρες θὰ ἔμεθι εἰς τὰ σπίτια μας!».

Τὴν ἐπομένην ὁ Γούναρης ἐξῆλθε πάλιν εἰς τὸ κυνήγιον, ὁ νοῦς αὐτοῦ ὅμως τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς πᾶν ἄλλο ἢ εἰς τὸ κυνήγιον ἐστρέφετο. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ λαγωοὶ διέρχονται πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' οὗτος δὲν στρέφεται κἄν πρὸς ταῦτα. Παρῆλθεν οὕτως ὀλόκληρος ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ὁ δὲ Γούναρης οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον θήραμα ἐφόρευσε.

Ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διεξάγεται πάλιν φοβερὰ. Γνωρίζει τὸ μυστικόν, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ σώσῃ τοὺς ὁμοφύλους αὐτοῦ· μία λέξις αὐτοῦ ἀρκεῖ, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν φρικτὴν καταστροφὴν, ἀλλ' ἡ λέξις αὕτη θὰ πληρωθῇ διὰ τῆς ζωῆς τῆς ἀγαπητῆς συζύγου καὶ τῶν τριῶν μικρῶν τέκνων αὐτοῦ!

Ὁ Γούναρης ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ζήσας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Τούρκων δὲν ἔχει τόσον ζωηρὸν τὸ αἶσθημα

Ἀναγνωσματάριον Ε'. Τάξεως Δημοτῶν κοῦ Σχολείου 12

τῆς Ἑλληνικῆς καταγωγῆς αὐτοῦ καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ φέρεται ἀκατασχέτως πρὸς τὰ προσφιλῆ αὐτοῦ ὄντα. Δὲν θὰ ὀμιλήσῃ. Θὰ καταληφθῆ τὸ Μεσολόγγιον· θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ σφίγγῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του τὰ μικρὰ αὐτοῦ τέκνα. Ὅποια χαρά! Τώρα λησμονεῖ τὰ πάντα, γίνεται φαιδρός, ἀρπάζει τὸ ὄπλον καὶ πυροβολεῖ ἐν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἐπέταξεν ἐκ τινος θάμνου καὶ προχωρεῖ μὲ βῆμα γοργόν καὶ ἔλαφρόν.

Αἴφνης ἀκούει ἐορτασίμους ἤχους κωδῶνων. Ἀγγέλλεται ἐκ τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ, προετοιμάζεται ὁ ἐορτασμός τῶν Χριστουγέννων, καλοῦνται οἱ πιστοὶ εἰς τὸν ἑσπερινόν.

Πρώτην φοράν εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἤκουε τὸν γλυκὺν τοῦτον ἤχον ὁ Γούναρης. Ὁ κατακτητὴς, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ λησμονήσωσι τὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἠθισμὸν αὐτῶν, εἶχε στερήσει αὐτοὺς τῆς φωνῆς τῆς ἐκκλησίας, εἶχε θρυμματίσει τοὺς κῶδωνας τῶν ἐκκλησιῶν, εἶχε κρημνίσει τὰ κωδωνοστάσια.

Διὰ τοῦτο μόλις ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὴν χαρμόσυνον κωδωνοκρουσίαν ἠσθάνθη τὴν καρδίαν αὐτοῦ συγκλονιζομένην. Ἐνόησε τὸ πρῶτον, ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Χριστιανός, ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Ἕλλην, ὅτι ἦτο ἀδελφὸς τῶν πολιορκουμένων. Ἐγονυπέτησε καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Κατόπιν ἠγέρθη μετὰ νέου θάρρους.

Υἁ «Δὲν εἶμαι μόνον πατήρ», εἶπε μετ' ἀγωνίας. «Ὁ Θεὸς φροντίζει περὶ τῶν τέκνων μου. Ἐχω εἰς τὰς χεῖράς μου τὴν τύχην τοῦ Γένους μου!...»

Υἁ Καὶ ἀκατάσχετος ὤρμησεν ἀποφασιστικῶς πρὸς τὴν

Ἐκδόσις 2α 1922

παραλίαν. Ἐκεῖ εἶδε μακρόθεν τὸν γραμματέα τοῦ στρατηγοῦ Μακρῆ, ὅστις κατερχόμενος ἐκ τοῦ Αἰτωλικοῦ ἐβάδιζε πρὸς τὸ Μεσολόγγιον. Ἀμέσως ὁ Γούναρης ἐξαγαγὼν τὸ μανδῆλιον ἔνευσεν εἰς αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ.

Ὅτε ὁ Γούναρης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐξεμυστηρεύθη εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὁ γραμματεὺς ἐκίνησε δυσπίστως τὴν κεφαλὴν. Πῶς νὰ πιστεύσῃ ὁ πολεμιστὴς τοὺς λόγους Χριστιανοῦ, ὅστις εἰς τοιαύτας ἡμέρας εὕρισκετο εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ φροντίζων περὶ τῆς τραπέζης τοῦ πασσᾶ ;

Μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς οἱ λόγοι τοῦ Γούναρη ἐγένοντο πιστευτοί.

Ἐσήμαναν οἱ κώδωνες, οὐχὶ ὅμως διὰ τὴν μεγάλην ἐορτὴν, ἀλλ' ἵνα ἀπατήσωσι τὸν ἐχθρόν, ὅστις ὀρμήσας κατὰ τοῦ φρουρίου εὔρε πάντα τὰ προπύργια κατειλημμένα ὑπὸ τῶν ἀνδρείων ὑπερασπιστῶν τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος. Ὁ ἐχθρὸς ἀπεκρούσθη μετὰ γενναϊότητος πανταχόθεν.

Τὸ Μεσολόγγιον ἐσώθη!

Ὁ Γούναρης ἔπραξε τὸ καθήκον αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ περὶ τῶν τέκνων του.

§ 63. Τὸ ἄλας.

Τὸ ἄλας, ὅπερ μεταχειριζόμεθα πρὸς παρασκευὴν τῶν τροφῶν ἡμῶν, εἶνε ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις μικρὸν κατὰ μικρὸν μαραίνεται καὶ ἀποθνήσκει στερούμενος τούτου.

Τὴν ἀξίαν ταύτην τοῦ ἄλατος κατενόησαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ ἄνθρωποι καὶ τόσην μάλιστα τιμὴν ἀπέδωσαν εἰς τοῦτο, ὥστε παρά τισι τῶν λαῶν

Ἔκδοσις 2α 1922

ἐνοῖς τὸ ἅλας δὲν ἀφθονεῖ, χρησιμεύει ὡς νόμιμα ἴσως εἰς τινὰ δὲ μέρη, ὡς π. χ. εἰς τὸ Σουδάν, ἢ συναλλαγὴ γίνεται διὰ τεμαχίων ἁλατος.

Ἐνδεικτικὸν τῆς τιμῆς, τῆς ὁποίας ἀπολαύει τὸ ἅλας παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἰδίᾳ παρὰ τοῖς Ἀνατολικοῖς λαοῖς, εἶνε καὶ τὸ ὅτι ὠρίσθη ὡς σύμβολον τῆς φιλοξενίας καὶ τῆς συνάψεως φιλίας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀλῆ ἀγᾶς, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν πρὸς τὸν Γούναρην φιλίαν του, εἶπεν εἰς αὐτόν, ὡς εἶδομεν, ὅτι ἔφαγαν μαζὶ «ψωμί κι' ἀλάτι».

Τὸ ἅλας ὑπάρχει ἐν ἀφθονίᾳ ἐν τῇ φύσει. Εὐρίσκεται δὲ εἴτε διαλελυμένον ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὅπως λ. χ. ἐντὸς τοῦ ὕδατος τῶν θαλασσῶν, τῶν ἀλμυρῶν λιμνῶν καὶ φρεάτων κ.τ.λ., εἴτε συμπαγὲς εἰς κοιτάσματα, συνήθως ὑπὸ τὴν γῆν, δηλαδὴ ὡς ὀρυκτόν.

Ἡ μεγαλυτέρα ἐξαγωγή ἁλατος γίνεται ἐκ τοῦ ὕδατος τῶν θαλασσῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τοῦτο εὐρίσκεται διαλελυμένον.

Ἐξάγεται δὲ ὡς ἐξῆς: εἰς τὴν παραλίαν σκάπτουσιν αἱ ἄνθρωποι μικρὰν καὶ ἀβαθῆ λίμνην, ἐντὸς τῆς ὁποίας διοχετεύεται τὸ θαλάσσιον ὕδωρ διὰ χάνδακος καὶ ἐνθα τὸ ὕδωρ τοῦτο ἐναποθέτει τὰς ξένας οὐσίας, ἃς ἤθελε περιέχει.

Ἐκεῖθεν τὸ ὕδωρ μετοχετεύεται ἢ εἰς τοὺς θερμαστήρας, ἂν εἶνε ἀνάγκη νὰ καθαρισθῇ περισσότερον, ἢ ἀπ' εὐθείας, εἰς τὰ ἀλατοπήγια, ἅτινα εἶνε τετραγωνικὰ περίπου κοιλώματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ ἐξατμίζεται τῇ βοήθειᾳ τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ἡλίου, οὕτω δὲ ἐναπομένει εἰς τὸ κάτω μέρος τὸ ἅλας.

Ἄλλὰ τὸ οὕτω παρασκευασθὲν ἅλας ἔχει χρῶμα σχεδὸν μέλαν καὶ γεῦσιν πικράν. Τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ

τοῦ ὅτι ἀκόμη δὲν ἔχει καθαρισθῆ τελείως, ἀλλὰ περιέχει ξένην τινὰ οὐσίαν, καλουμένην μαγνησιακὸν ἄλας. Ἴνα λοιπὸν τὸ ἄλας τελείως καθαρισθῆ, ἀνάγκη νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς τὸ ὑπαιθρον.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον καθίσταται λευκὸν καὶ ἀποβάλλει τὴν προτέραν πικρίαν.

Τὰ μέρη, ἐνθα γίνεται ἐξαγωγή τοῦ ἄλατος, ὀνομάζονται ἀλυκαί.

Αἰ σπουδαιόταται τῶν Ἑλλάδι ἀλυκῶν εἶνε αἱ τῆς Ἀναβύσσου, Δομβραίνης, Λαμίας ἢ Γαντζῆς, Μεσολογγίου, Νάξου, Μήλου καὶ ἄλλαι. Ἐκ τῶν ἀλυκῶν τούτων ἐξάγονται ἐτησίως 10,000,000 ὀκάδων ἄλατος, οὗτινος ἡ ἀξία συμποσοῦται εἰς 1,000,000 δραχμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 860,000 εἶνε καθαρὸν εἰσόδημα τοῦ δημοσίου, ὅπερ ἔχει ἀναλάβει τὴν συντήρησιν τῶν ἀλυκῶν.

Ἐὰν ὅμως ἡ συντήρησις τῶν ἀλυκῶν ἐγένετο μετὰ περισσοτέρας ἐπιμελείας, τὸ εἰσόδημα τοῦτο θὰ ἦτο ἀσυγκρίτως μεγαλύτερον.

Τὸ ὀρυκτὸν ἄλας εὐρίσκεται εἰς κοιτάσματα ὑπὸ τὴν γῆν.

Καὶ ἐὰν μὲν τὰ κοιτάσματά ταῦτα ἦνε μεγάλα, ἀποτελῶσι δηλαδὴ μεγάλους συμπαγεῖς ὄγκους ἄλατος, τότε ἡ ἐξαγωγή γίνεται ὡς καὶ ἡ τῶν ὀρυκτῶν ἀνθράκων. Σκάπτουσι δηλαδὴ στοάς, αἵτινες ἄγουσι μέχρι τῶν κοιτασμάτων, ἀφ' ὧν ἐξάγεται τὸ ἄλας διὰ τῆς σκαπίνης. Τὸ οὕτως ἐξαγόμενον ἄλας, ἔχον χρῶμα ποικίλον, ἀπὸ τοῦ ἐλαφροῦ ροδίνου, μέχρι τοῦ μέλανος, οὐδέποτε εἶνε ἐπὶ τοσοῦτον καθαρὸν, ὥστε νὰ παρα-

δοθῆ εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν. Καθαρίζεται δὲ διὰ τῆς ἐξατμίσεως, διαλυόμενον ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Ἐὰν δὲ τὸ κοιτάσμα ᾗνε μικρόν, δὲν ἔχῃ δηλαδὴ ἱκανὸν πάχος ἄλατος, ἡ ἐξαγωγή γίνεται ὡς ἐξῆς: ἀνοίγεται ὀπὴ φθάνουσα μέχρι τοῦ κοιτάσματος καὶ διὰ τῆς ὀπῆς ταύτης διοχετεύεται τὸ ὕδωρ πλησιοχώρου τινὸς ρυακίου. Τὸ ὕδωρ τοῦτο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαλύεται τὸ ὀρυκτὸν ἄλας, ἐξάγεται δι' ἀντλιῶν, ἐξ αὐτοῦ δ' ἔπειτα ἐξάγεται τὸ ἄλας.

Εἰς πλεῖστα μέρη τῆς γῆς ὑπάρχουσι μεγάλα κοιτάσματα ὀρυκτοῦ ἄλατος. Τὰ μεγαλύτερα ὅμως πάντων εἶνε τὰ ἐν τοῖς ἀλατωρυχείοις τῆς Βιελίσκης ἐπὶ τῶν Καρπαθίων ὄρεων, τὰ ὁποῖα εἶνε ἰδιοκτησία τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας.

Ἴνα περιέλθῃ τις εἰς τοὺς λαβυρίνθους τῶν στοῶν, τὰς αἰθούσας, τὰς ἀποθήκας τῶν περιφήμων τούτων ὀρυχείων, εἶνε ἀνάγκη νὰ διατρίψῃ τέσσαρας ἐβδομάδας ὑπὸ τὴν γῆν καὶ νὰ περιπατῇ ὀκτῶ τοῦλάχιστον ὥρας καθ' ἑκάστην.

Τὸ ὠραιότερον μέρος τῶν ὀρυχείων τούτων, τὸ ὁποῖον πᾶς ἐπισκέπτης φροντίζει νὰ ἴδῃ, εἶνε τὸ παρεκκλήσιον τὸν Ἁγίου Ἀντωνίου, κείμενον εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα. Τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο ἔχει σκαφῆ ἐντὸς τοῦ ὀρυχείου καὶ εἶνε κατεσκευασμένον ἐξ ἄλατος. Ἡ Ἁγία τράπεζα, τὰ ἀγάλματα, ὁ ἄμβων, τὰ κοσμήματα τοῦ ναοῦ εἶνε πάντα κατασκευασμένα ἐξ ἄλατος.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ δευτέρου πατώματος ὑπάρχουσα λίμνη, ἣτις ἔχει 160 μ. μῆκος καὶ 12 μ. βάθος καὶ ἣτις ἔχει σχηματισθῆ ἐξ ἐνσταλαγμῶν, εἶνε ἀξία θαυμασμοῦ. Τὸ βαθὺ σκότος, ὅπερ διακόπτεται

Ἐκδοσις 2α 1922

μόνον από τὸ ὑποτρέμον φῶς τῶν λαμπάδων, ἢ λέμβος, ἢ μετὰ σιγῆς διασχίζουσα τὴν λίμνην, αἱ ἐκρήξεις τῆς πυρίτιδος, δι' ἧς διαρρύνονται καὶ ἀποκόπτονται μεγάλοι ὄγκοι ἄλατος, διεγείρουν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐπισκέπτου τὴν ἰδέαν ὑποχθονίου τινὸς κόσμου καὶ πληροῦσιν αὐτὴν μυστηριώδους τινὸς τρόμου.

Εἰς τὰ περίφημα ταῦτα ὄρυχεῖα διοργανοῦνται πολλάκις ὠρασιόταται καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐορταί. Στολιζόμενα καὶ φωτιζόμενα τὰ ὄρυχεῖα ταῦτα ἀποτελοῦσι θεᾶμα σπάνιον καὶ ἐκτάκτως λαμπρόν.

§ 64. Πῶς ὁ Γεννάδιος παρακινεῖ τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐράνους ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Εἶχε πέσει τὸ Μεσολόγγιον καὶ οἱ ἡρωϊκοὶ αὐτοῦ πρόμαχοι, ὅσοι ἔφυγον τὰς φλόγας καὶ τοὺς ἐχθρούς, οἰκτρά θύματα τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ταλαιπωρίας, εἶχον συρρεύσει κατὰ χιλιάδας εἰς Ναύπλιον καὶ ἐζήτουν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ὡς μόνην ἀμοιβὴν τῆς ἐνδόξου θυσίας τῶν ξηρῶν ἄρτον διὰ νὰ τραφῶσι καὶ πυρίτιδα διὰ νὰ πολεμήσωσιν.

Ἄλλ' ἡ Κυβέρνησις ἦτο ἐν ἀπορίᾳ ἐσχάτῃ, διότι τὸ ταπεινὸν ἦτο κενόν, οὕτω δὲ ἡ θέσις τῶν πραγμάτων ἦτο δεινὴ.

Τὸ Μεσολόγγιον πυρποληθὲν ἐφάνη λάμψαν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐπικηδεῖα δὰς τοῦ ἀγῶνός της· ἡ Στερεὰ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ προμαχῶνος τούτου ἠσθάνθη τὰς δυνάμεις της παραλυθείσας ἐνώπιον τοῦ φρονηματισθέντος ἐχθροῦ, ἡ Πελοπόννησος ἐδῆροῦτο σχεδὸν ἄνευ ἀντιστάσεως ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου καὶ ὁ κίνδυνος ἦτο περὶ τῶν ὄλων.

Γενικὴ καταστροφὴ καὶ διάλυσις ἐπέκειτο, ἂν δὲν ἐξεπέμπετο στρατός, ὅπως ἀναχαιτίσῃ τοὺς πολεμίους καὶ ἐμψυχώσῃ τοὺς προμάχους τῆς ἐλευθερίας.

Ἑκδοσις 2α 1922

Κατηφής και περίτρομος συνέρρευσε ο λαός τῆς Ναυπλίας εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως καὶ συνῆλθον ἐκεῖ καὶ οἱ πειναλέοι στρατιῶται, ἀπειλητικοὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των.

Ἄλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα, οὐδεὶς ἤξευρε, τί νὰ προτείνη.

Τότε ὁ Γεννάδιος προκύψας ἐκ τοῦ ὄχλου ἀνεπήδησε εἰς τὴν ρίζαν τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πλατείας ὑψουμένης πλατάνου καὶ ἐκεῖθεν ρίπτων φλογερὸν τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸ πλῆθος μετὰ ῥωνῆς στεντορείου καὶ μετ' εὐγλωττίας παντοδυνάμου, διότι ἦτο τῆς καρδίας ἡ εὐγλωττία, ἀνέκραξεν.

«Ἡ πατρίς καταστρέφεται, ὁ ἀγὼν ματαιοῦται, ἡ ἐλευθερία ἐκπνέει!

Ἄπαιτεῖται βοήθεια σύντομος· πρέπει οἱ ἀνδρεῖοι αὐτοί, οἵτινες ἔφαγον πυρίτιδα καὶ ἀνέπνευσαν φλόγας καὶ ἤδη ἀργοὶ καὶ λιμώττοντες μᾶς περιστοιχίζουσι· νὰ σπεύσωσιν, ὅπου νέος κίνδυνος τοὺς καλεῖ.

»Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται πόροι καὶ πόροι ἐλλείπουσιν.

»Ἄλλ' ἂν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν πατρίδα, ἂν ἡμεθα ἄξιοι νὰ ζῶμεν ἐλεύθεροι, πόρους εὐρίσκόμεν. Ἄς δώσῃ ἕκαστος, ὅ,τι ἔχει καὶ δύναται. Ἴδου ἡ πενιχρὰ εἰσφορά μου. Ἄς μὲ μιμηθῇ, ὅστις θέλει!»

Καὶ ἐπικροτοῦντος τοῦ πλήθους, ἐκένωσε κατὰ γῆς τὸ ἰσχνὸν διδασκαλικὸν του βαλάντιον.

«Ἄλλ' ὄχι», ἐπανάλαβε μετ' ὀλίγον, «ἡ συνεισφορὰ αὕτη εἶνε οὐτιδανή! Ὁβολὸν ἄλλον δὲν ἔχω νὰ δώσω, ἀλλ' ἔχω ἐμαυτὸν καὶ ἰδοὺ τὸν πωλῶ! Τίς θέλει διδάσκαλον ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διὰ τὰ παιδιὰ του; Ἄς καταβάλῃ τὸ τίμημα!»

Αἱ γενναῖαι αὗται λέξεις ἐξῆψαν ἀκάθεκτον ἐνθουσιασμόν καὶ πάντες μετὰ δακρύων ἔσπευδον προσφέροντες, οἱ μὲν χρήματα, οἱ δέ, οὐδ' αὐτῶν ἐξαιρουμένων τῶν ὑπὸ

πενίας καὶ πείνης κατατρυχομένων στρατιωτῶν, ὅ,τι ἕκαστος ἢ ὄπλον ἢ κόσμημα εἶχε πολύτιμον· ὥστε ἐν μικρῷ χρόνῳ συνελέγετο ποσότης ἐπαρκῆς πρὸς θεραπείαν τῶν πρώτων καὶ μᾶλλον ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν.

Ἀπεφασίσθη δὲ νὰ συνέλθωσι καὶ τὴν ἐπαύριον εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὅπου προσελθοῦσαι καὶ αἱ κυρίαὶ νὰ προσφέρωσι τὸ κατὰ προαίρεσιν καὶ αὐταί.

Ἀπὸ βαθέως ὄρθρου ὁ Γεννάδιος περιέμενεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἀλλ' ἡ λειτουργία ἀπέλυσε καὶ αἱ κυρίαὶ, ἴσως πτοηθεῖσαι ἀπὸ τὴν συρροὴν τῶν ξένων στρατιωτῶν, δὲν ἐφάνησαν ἢ ὀλίγαι μόνον ὑπήκουσαν εἰς τὴν κλῆσιν.

Τότε αἰσθανθεῖς τὸ αἶμά του ὑπὸ γενναίας ἀγανακτήσεως ἀναβράζον καὶ ἀναβλέψας πρὸς τοὺς ἐκεῖ παρισταμένους μαθητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἀνέκραξε μὲ φωνὴν κλονήσασαν τοὺς θόλους τῆς ἐκκλησίας.

»Δυστυχῆ παιδιὰ, σᾶς ἐγκατέλιπον αἱ μητέρες σας!

»Ἡξεύρουσιν, ὅτι ὁ Ὄθωμανὸς σφάζει καὶ ἀνδραποδίζει, ὅτι αὔριον θὰ ἔλθῃ νὰ σύρῃ καὶ σᾶς εἰς αἰχμαλωσίαν, ἀλλ' ἀδιαφοροῦσι, φειδωλευόμεναι ὀλίγου χρυσοῦ

»Ἄλλος προστάτης δὲν σᾶς μένει ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τὸν κοινὸν προστάτην ἐκεῖ ἐπάνω. Πέσατε νὰ τὸν παρακαλέσετε!».

Καὶ τὰ παιδιὰ, μὴ τολμήσαντα νὰ παρακούσωσι τὴν ἐπιτακτικὴν ἐκείνην φωνὴν, ἐγονάτισαν ὅλα.

Ἀποκαλύψας δ' ἐκεῖνος τὴν κεφαλὴν του καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψώσας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνεφώνησεν:

«Ὑψιστε Θεέ! Σὺ ὁ προστάτης τῶν ἀθλίων καὶ τῶν μὴ ἐχόντων καταφυγὴν, μὴ ἐγκαταλίπῃς καὶ Σὺ τὰ παῖδια

Ἐκδοσις 2α 1922

ταῦτα τὰ προσπίπτοντά Σοι. Σῶσον αὐτὰ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς αἰχμαλωσίας· οἱ ἄνθρωποι τὰ παρήτησαν. Ἐπίβλεψον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἣς πάντες ἐξανέστησαν, τὴν ὁποίαν παρροῶσι, τὴν ὁποίαν προδίδουσιν αὐτὰ τῆς τὰ τέκνα. Δὸς παρά τὰς βουλὰς τῶν ἀνθρώπων, νὰ ἐπιλάμψῃ ἐπ' αὐτῆς πάσης ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας καὶ νὰ τελειωθῇ ἡ Σὴ δύναμις, τὰ δὲ παιδιά ταῦτα, πολῖται ἐλεύθεροι, νὰ τὴν ὑπηρετήσωσιν ποτε ἐν πίστει καὶ εὐκρινείᾳ πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς καὶ πρὸς δόξαν Σου αἰωνίαν! "Ἢ, ἂν ὁ πάνσοφος Σὺ γινώσκῃς, ὅτι πέπρωται εἰς ἀγεννῆ τραφέντα αἰσθήματα, εἰς ιδιοτέλειαν αὐξηθέντα καὶ φιλαρχίαν, νὰ γίνωσιν ποτε παραίτια δεινῶν εἰς τὴν πατρίδα, παράδος αὐτὰ μᾶλλον εἰς τῆς μαχαίρας τὸ στόμα καὶ παράδος καὶ ἐμὲ αὐτόν, πρὶν ἰδῶ ἐκ νέου τῆς Ἑλλάδος τὴν δουλικὴν ἡμέραν καὶ ταπεινώσιν!"

Καὶ τοιαῦτα εὐχῆθεις ἐρρίφθη ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἀφείς τὸν λαὸν καταπεπληγμένον καὶ δακρυρροῦντα.

Αἱ συνεισφοραὶ ἐπανελήφθησαν ραγδαίωτεραι ἢ τὴν χθὲς καὶ αἱ κυρίαὶ ἔπεμπον μετὰ πάσης προθυμίας, οὐ μόνον χρημάτων ποσότητος, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς νυμφικούς δακτυλίους καὶ αὐτὰ τὰ κόσμήματα τῶν κεφαλῶν των.

Τοιοῦτο ἦτο τότε τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ, ἐξ οὗ ἐβλάστησεν ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ ἐπιρροή τοῦ εὐγενοῦς τούτου πατριώτου εἰς τὸ νὰ ἐξάπτῃ καὶ νὰ ἀναπτύσῃ αὐτὸ εἰς ἔργα ἀφοσιώσεως. Δι' αὐτῆς οὐ μόνον τὴν ἔδραν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν Κυβέρνησιν ἔσωσεν, ἀνευρῶν πόρους πρὸς περίθαλψιν χιλιάδων στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους αἱ πρὶν κακουχίαι καὶ αἱ νῦν στέρησις ἠδύνατο νὰ παρακινήσωσιν εἰς τόλμημά τι ἀπογνώσεως, ἀλλὰ καὶ κατώρθωσε νὰ ἐξοπλισθῇ καὶ νὰ ἀποσταλῇ

Ἔκδοσις 2α 1922

ὑπὸ τὸν ἐνδοξὸν Καραϊσκάκην στρατός, ἐπανορθώσας τὸν σχεδὸν ἤδη ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα καὶ ἐπαναγαγὼν τὴν νίκην ὑπὸ τὰς ταπεινωμένας τῶν Ἑλλήνων σημαίας.

Διὰ τὸ γίνῃ ὁμοῦς πλήρης ἡ ἐκστρατεία, ἀνεγνωρίσθη ἀνάγκη νὰ μορφωθῇ ἵππικὸν τάγμα. Καὶ τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ νέου θριάμβου τοῦ Γενναδίου.

Ὑπὸ κηρύκων συγκληθεῖς συνῆλθε πάλιν ὁ λαὸς ὑπὸ τὴν πλάτανον, ἀνυπόμονος ν' ἀκούσῃ τὸν ἀγαπητὸν ῥήτορά του γενναῖόν τι καὶ ὠφέλιμον συμβουλευόντα. Οὗτος δέ, ἀφ' οὗ ἐξέθηκε τὸν κίνδυνον καὶ τὴν θέσιν τῶν κοινῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς μορφώσεως ἵππικοῦ, προσέθεσεν:

«Ἄλλὰ ποῦ θέλομεν εὔρει τοὺς ἵππους; Ἐδῶ βλέπω πολλοὺς καὶ προὔχοντας καὶ ὀπλαρχηγούς, τρέφοντας ἀνὰ δύο καὶ τρεῖς ἵππους καὶ κομπάζοντας διὰ τοῦτο ἐν ταῖς ὁδοῖς.

»Ὅστις ἔχει ἵππον διὰ τρυφὴν καὶ ἐπίδειξιν καὶ δὲν τὸν προσφέρει εἰς τῆς πατρίδος του τὴν ἀνάγκην, εἶνε ἀνάξιος νὰ λέγεται προὔχων αὐτῆς ἢ νὰ φέρῃ τὸ ξίφος τοῦ ἀρχηγοῦ.

»Διὰ τῶν ἵππων τούτων δυνάμεθα νὰ μορφώσωμεν ἵππικόν· τοὺς λαμβάνομεν;»

«Τοὺς λαμβάνομεν», ἀνέκραξε μιᾷ φωνῇ ὁ λαός.

«Καὶ ἂν δὲν μᾶς τοὺς δώσωσι, τοὺς λαμβάνομεν διὰ τῆς βίας;»

«Τοὺς λαμβάνομεν διὰ τῆς βίας», ἀπεκρίθησαν χιλιάδες στομάτων.

«Ἄγετε λοιπόν», διέταξεν ὁ κινῶν τὸν λαὸν ἐκεῖνον ὡς ἡ λαῖλαψ κινεῖ τὰ κύματα. Ἄλλὰ πρὶν προφθάσῃ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ δεινὴ ἐντολή, τριακόσιοι πεντήκοντα ἵπποι εἶχον κομισθῆ εἰς τὴν πλατεῖαν ἐκ συνεισφορᾶς ἐκουσίας.

Τότε καλέσας ἐκ τοῦ πλήθους ὀνομαστί τὸν Χαζιτῆ Μιχάλην τῷ εἶπε: «Σὺ εἶσαι ἄξιος νὰ διευθύνῃς τὸ ἱππικόν· λάβε τοὺς ἵππους τούτους, ὀργάνωσον αὐτοὺς καὶ ἀναχώρησον τὸ ταχύτερον!»

§ 65. Τίς εἶνε ἡ πατρίς τοῦ μικροῦ Ἀγχιαλίτου Ἀχιλλέως.

Ὁ Ἀχιλλεὺς εἶναι μαθητὴς πλήρους τινὸς δημοτικοῦ σχολείου τῶν Ἀθηνῶν. Κατάγεται ἐξ Ἀγχιάλου καὶ ἦλθεν εἰς Ἀθήνας μετὰ τῶν ἄλλων προσφύγων.

Εἶνε ἡ ἐπιμελέστατος τῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου καὶ ὁ εὐτακτότατος. Φορεῖ πένθος. Δὲν εὐχαριστεῖται εἰς θορυβώδη παιγνίδια καὶ φαίνεται ἔχων κρυφίαν τινὰ λύπην.

Ἡ προφορὰ αὐτοῦ εἶνε κάπως βαρεῖα καὶ ἡμέραν τινὰ ἐν παιδίον ἀνάγωγον ἠθέλησε νὰ τὸν ἐμπαίξῃ δι' αὐτήν. Ἀλλ' ὀμικρὸς πρόσφυξ ἀπεμακρύνθη χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν τὰ παιδιά εἶχον ἐξέλθει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου, διὰ νὰ ἀναπνεύσωσι καθαρὸν ἀέρα. Ἐνῶ τὰ ἄλλα παιδιά ἔπαιζον, ὁ Ἀχιλλεὺς ὠμίλει ἡσύχως μετ' ἄλλου παιδίου περὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἐξά νὰ εἰς μαθητὴς, γνωστὸς διὰ τὴν θρασύτητα αὐτοῦ, ὑπερηφανευόμενος, διότι παρεῖχεν ἀφορμὴν γέλωτος εἰς τὰ ἄλλα παιδιά, ἦλθε πλησίον τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τείνων τὴν χεῖρα πρὸς τὰ χεῖλη αὐτοῦ εἶπε προστακτικῶς.

«Φίλησε χέρι, Βούλγαρε!»

Ὁ μικρὸς πρόσφυξ ἀνεπήδησεν, ὡς νὰ ἐτραυματίσαν αὐτόν, καὶ κατακρόκινος, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀπαστράπτοντας, ὤρμησε κατὰ τοῦ ὕβριστοῦ αὐτοῦ· μὲ δόναμιν δέ, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἐφαντάζετο εἰς αὐτόν, ἐρ-

ριψε χαμαί τὸν ἀντίπαλόν του καὶ στηρίξας τὸ γόνυ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ στήθους εἶπεν ἀπειλητικῶς :

« Πάρε πίσω τὸν λόγον σου ! »

Ὁ διευθυντής, ὅστις ἦτο εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς αὐλῆς, ἔτρεξεν ἀμέσως πρὸς τὰ συμπλεκόμενα παιδία. Ἐμεινε δὲ κατάπληκτος, ὅτε εἶδεν, ὅτι τὸ ἐν ἑξ αὐτῶν ἦτο ὁ Ἀχιλλεύς.

« Σὺ, Ἀχιλλεῦ ! Ἐντροπή ! Ἐπάνω ἀμέσως ! »

Ὁ μικρὸς πρόσφυξ ἀφῆκε τὸν ὑβριστὴν του καὶ ἐσηκώθη κατακκόκινος ἀκόμη. Ἐστάθη δὲ μετὰ σεβασμοῦ πρὸ τοῦ διδασκάλου του ὅστις τὸν παρετήρει μὲ πολλὴν αὐστηρότητα, καὶ εἶπε.

« Τιμωρήσατέ με, κύριε διευθυντή, ἀλλὰ μὴ νομίζετε ὅτι εἶμαι κακὸ παιδί. Τιμωρήσατέ με πολὺ αὐστηρῶς, ἄλλ' ἀκούσατέ με.

« Εἰς μαθητῆς μὲ περιέπαιξε διὰ τὴν προφοράν μου δὲν παρεπονέθην. Δὲν πειράζει, εἶπα μὲ τὸν νοῦν μου.

» Ἄλλ' αὐτὸς ἐκεῖ μοῦ εἶπε: Φίλησε χέρι, Βούλγαρε ! Ὅταν ἤκουσα αὐτὴν τὴν ὑβριν, τὴν χειροτέραν τοῦ κόσμου, ἔβρασε τὸ αἷμά μου καὶ ἄρμησα ἐναντίον του.

» Ἐγὼ Βούλγαρος; Ἄν ἠθέλομεν νὰ ἤμεθα Βούλγαροι, θὰ ἐφεύγαμεν ἀπὸ τὴν πατρίδα μας; Ἐγὼ εἶμαι Ἕλλην !

» Τί ἔκαμεν αὐτός, διὰ νὰ ἦνε Ἕλλην; Τίποτέ.

» Ἡμεῖς εἶδομεν τὰς οἰκίας ἡμῶν νὰ καίονται, τὴν περιουσίαν ἡμῶν ν' ἀρπάζεται. Ἡμεῖς ἐξερριζώθημεν ἀπὸ τὸ χῶμα, ὅπου ἐγεννήθημεν, ἡμεῖς ἐβασανίσθημεν, διὰ νὰ ἤμεθα Ἕλληνες.

» Ἡξεύρετε, διατί φορῶ αὐτὰ τὰ μαῦρα;», ἐξηκολούθησε τὸ παιδίον μετὰ λυγμῶν, ὁ μέγας ἀδελφός μου, ὅτε ἔκαυσαν τὴν οἰκίαν μας, ἐπῆδησε μέσα ἀπὸ

τάς φλόγας, διὰ νὰ σωθῆ. Οἱ Βούλγαροι τὸν ἐφόνευσαν
κ' ἐξεψύχησεν ἐμπρός μου.

«Καὶ ἐμένα θὰ ὑβρίσῃ Βούλγαρον;».

Τὰ δάκρυα δὲν ἄφινον πλέον τὸ παιδίον νὰ ὁμιλήσῃ.
Ὁ διευθυντῆς καὶ τὰ παιδιά εἶχον συγκινηθῆ. Ὁ ὑβριστῆς
εἶχε κρυφθῆ ὀπισθεν τῶν ἄλλων μαθητῶν.

Τότε εἶπε μὲ σοβαρότητα ὁ διευθυντῆς. «Αὐτό, τὸ
ὁποῖον ἔκαμεν αὐτὸς ἐκεῖ, γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων τοι-
~~αύτων~~ κατορθωμάτων, εἶνε βάνουσον. Μὴ κλαίῃς, παιδί
μου Ἀχιλλεῦ, σὲ συγχωρῶ. Βεβαίως εἶνε κακὸν πρᾶγμα
ἡ παραφορὰ καὶ δικαίως ὠνόμασαν τὴν ὀργὴν παραοδικὴν
παραφροσύνην. Ἄλλ' ὑπάρχουν μερικαὶ στιγμαί, σπάνια
βέβαια, κατὰ τὰς ὑποίας ὁ θυμὸς συγχωρεῖται, εἶνε
μάλιστα ἱερὸς καὶ λέγεται ἀγανάκτησις. Ὅταν ὑβρίζωσι
τὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστιν ἡμῶν, ὅ,τι ἄλλο ἱερὸν
ἔχομεν, θὰ ἡμεθα ἄνανδροι, ἂν δὲν ἀγανακτῶμεν.

«Ἀκούσατέ με, παιδιά μου. Τὸ εἶπα καὶ ἄλλοτε.
Ἕλληνας δὲν εἶνε μόνον οἱ κάτοικοι τοῦ Ἑλληνικοῦ βα-
σιλείου Ἕλληνας εἶνε, ὅσοι ἔχουσιν Ἑλληνικὴν ψυχὴν,
ὅσων κτυπᾷ ἡ καρδιά, ὅταν ἀκούσωσι τὸ ὄνομα Ἑλλάς.
Ἕλληνας εἶνε οἱ ἀλύτρωτοι ἀδελφοὶ ἡμῶν, οἱ ὅποιοι στε-
νάζουσιν εἰς τὴν σκλαβιανὴν τῶν Τούρκων ἢ τῶν Βουλ-
γάρων.

»Ὁ πόθος αὐτῶν ὁ μόνος, ὁ γλυκύτετος, ὁ ἱερώτατος
εἶνε νὰ ἐλευθερωθῶσιν· οὗτος εἶνε καὶ ὁ ἰδικὸς μας πόθος.

»Διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν σκλαβωμένων ἀδελφῶν
δὲν ἐφονεύθη ἡμῶν τὸ παρελθὸν ἔτος ἡρωϊκῶς εἰς τὰ
Μακεδονικὰ ὄρη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκεῖ τοῦ συμμαθητοῦ
σας, ὁ ὅποιος φορεῖ καὶ αὐτὸς μαῦρα;

Ἐκδοσις 2α 1922

»'Εννοήσατέ το καὶ χαράξατέ το βαθέως εἰς τὴν καρδίαν σας. Καὶ ἡ Ἡπειρος καὶ ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Θράκη καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία καὶ αἱ τόσαι νῆσοί της καὶ ἡ Κύπρος Ἑλλάς εἶνε. Ἡ Κρήτη ἔγινε Ἑλλάς πλέον. Ἀυτὴ, παιδιά μου, εἶνε ἡ Ἑλλάς τοῦ μέλλοντος, ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆ τὰ τέκνα της ὅλα».

Ἐσήμωσεν ὁ κώδων. Τὰ παιδιά ἐπέστρεψαν ἡσύχως εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ μαθήματος. Εἶχον ᾠδικήν. Καὶ ὅτε ἤρχισαν νὰ ψάλλωσι τοὺς στίχους τοῦ Ρήγα:

ὦ παιδιά μου,

ὄρφανά μου,

ἴσκορπισμένα ἴδω κ' ἐκεῖ!...»

ῤίγος διήλθε διὰ τῶν φλεβῶν τῶν παιδιῶν.

Ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐνόησαν τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων τούτων. Ἐνόμιζον, ὅτι ἤκουον τὴν φωνὴν τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία προσεκάλει τ' ἀπανταχοῦ τέκνα της. Καὶ ἡ ψυχὴ των ἐγέμισεν ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα!

§ 66. ~~Τί~~ πρέπει νὰ κάμνωμεν, διὰ ν' ἀναπνέωμεν πάντοτε καθαρὸν ἀέρα.

✓ Πρὸ ἑκατὸν καὶ πλέον ἐτῶν πλούσιός τις ἰθαγενὴς τῶν Ἰνδιῶν, περιελθὼν εἰς ἔριδα μετὰ τῶν ἐκεῖ οἰκούντων Ἀγγλων, συνέλαβεν 146 ἐξ αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἐνέκλεισε βία εἰς τινα φυλακὴν, ἣτις ἦτο γενικῶς γνωστὴ ὑπὸ τὸ φρικτὸν ὄνομα «μαύρη ὀπή».)

Οἱ αἰχμάλωτοι ἐρρίφθησαν εἰς τὸν μικρὸν καὶ στενὸν ἐκεῖνον χώρον, ὅστις ἀντὶ παραθύρου εἶχε μόνον μικρὰς τινὰς ρωγμὰς εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ τοίχου καὶ εὐθὺς ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ἀπερίγραπτοι εἶνε αἱ βάσανοι τῆς

Ἐκδοσις 2α 1922

φρικτῆς ἐκεῖνης νυκτός, ἃς περιέγραψαν κατόπιν οἱ ἐλάχιστοι ἐπιζήσαντες. Τὴν πρῶταν οἱ πλείστοι εὗρεθσαν νεκροί, ἀφοῦ διῆλθον φρικτὰς ὥρας ἀγωνίας.

Γεγονὸς εἶνε, ὅτι οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἀπέθανον, διότι δὲν ἠδύνατο ν' ἀναπνεύσωσι καθαρὸν ἀέρα, ἡ δὲ μεγάλη θερμότης τοῦ κλίματος τῶν Ἰνδιῶν κατέστησε τὸν θάνατον αὐτῶν μᾶλλον φρικτῶδη καὶ ἀπαίσιον.

Ἡ ἀναπνοὴ συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ πνεύμονες ἡμῶν, ὡς φυσητῆρες, εἰσπνεύουσι καὶ ἐκπνεύουσιν ἀέρα.

Ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ τότε μόνον συντελεῖ εἰς τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὅταν εἶναι καθαρὸς.

Ὁ καθαρὸς τώρα οὗτος ἀήρ ἐξέρχεται κατὰ τὴν ἐκπνοὴν ἠλλοιωμένος καὶ ἀκάθαρτος, συγκείμενος κατὰ μέγιστον μέρος ἐκ τοῦ βλαβερωτάτου ἀνθρακικοῦ ὀξέος.

Ἐὰν λοιπὸν εὕρισκώμεθα ἐν τόπῳ κεκλεισμένῳ, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν δύναται νὰ εἰσέρχεται διαρκῶς νέος καθαρὸς ἀήρ, μικρὸν κατὰ μικρὸν οὗτος θὰ πληρωθῇ ὑπὸ τοῦ μεμολυσμένου ἀέρος, τὸν ὁποῖον ἐκπνεύομεν. Οὕτω δὲ μετὰ τινα χρόνον θὰ εἰσπνέωμεν μόνον μεμολυσμένον ἀέρα, τοῦ ὁποῖου ἡ εἰσπνοὴ θὰ ἐπιφέρῃ εἰς ἡμᾶς τὸν θάνατον.

Οὕτως, ἐὰν κλείσωμεν ἄνθρωπον ἐντὸς κιβωτίου, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ καθαρὸς ἀήρ, θ' ἀναγκασθῇ οὗτος ν' ἀναπνέῃ ὅλον ἐν τὸν αὐτὸν ἀέρα. Ολίγον κατ' ὀλίγον τὸ ποσὸν τοῦ καθαροῦ ἀέρος θὰ καταναλωθῇ, θὰ μείνῃ δὲ ὁ ἐκπνεόμενος βλαβερός· ὁ ἄνθρωπος τότε θ' ἀποθάνῃ, ὡς οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ἐντὸς τῆς «μαύρης ὀπῆς» τῶν Ἰνδιῶν.

Διὰ τοῦτο εἰς μέρη, ὅπου συναθροίζονται πολλοί

ἄνθρωποι, ὡς εἰς τὰς ἐκκλησίας, τὰ δικαστήρια, τὰ θέατρα, τὰ σχολεῖα καὶ ἄλλα, πρέπει νὰ ἀφήνωνται πάντα ἢ τινα παράθυρα ἀνοικτά, ἵνα ἐξέρχεται ὁ ἐκ τῆς ἐκπνοῆς τῶν ἀνθρώπων μολυσμένος ἀήρ καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἰσέρχεται ἄλλος καθαρός.

Μὲ ἀνοικτὰ παράθυρα πρέπει νὰ ἐργάζωνται καὶ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία γίνεται ἐντὸς περιορισμένων οἰκημάτων, ὡς οἱ τεχνῖται, οἱ ὑπάλληλοι καὶ ἄλλοι.

Ἄν δὲ τὸ ψῦχος ἐμποδίζῃ, τότε πρέπει νὰ ἀνοίγωσιν οὗτοι τὰ παράθυρα ἐπὶ τινα λεπτὰ τῆς ὥρας, ἵνα ἀνανεωθῇ ὁ ἀήρ, καὶ κατόπιν νὰ κλείωσιν αὐτά. Τοῦτο ὁμῶς πρέπει νὰ γίνηται συχνά.

Οἱ κοιτῶνες ἡμῶν πρέπει νὰ εἶνε ὑψηλοὶ καλεῦρόχωροι, ἵνα περιλαμβάνωσιν ἐπαρκῆ ἀέρα, ὅστις οὕτω δὲν θὰ μολύνηται ταχέως.

Πρέπει δὲ καθ' ὅλην, εἰ δυνατόν, τὴν ἡμέραν νὰ ἀφίνωμεν ἀνοικτὰ τὰ παράθυρα αὐτῶν, διότι δὲν ἀρκεῖ ὀλίγη ὥρα ἀερισμὸς νὰ ἀνανεώσῃ ἐντελῶς τὸν μολυσμένον ἀέρα.

Ἐνοεῖται δέ, ὅτι ἐν ἐκάστῳ κοιτῶνι δὲν πρέπει νὰ κοιμῶνται περισσότεροὶ τοῦ ἑνός.

Ἄλλὰ τί θὰ κάμνωσιν οἱ πτωχοί, οἱ ἔχοντες μικροῦς κοιτῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους μάλιστα συνήθως κοιμῶνται πολλοὶ ἄνθρωποι; Οὗτοι δύνανται νὰ ἀποφεύγωσι τὴν μόλυνσιν τοῦ ἀέρος κοιμώμενοι μὲ παράθυρα ἀνοικτὰ ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως μέχρι τοῦ χειμῶνος σχεδόν. Κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα δύνανται νὰ ἀφήνωσιν ἀνοικτὰ ἄλλα τῆς οἰκίας παράθυρα οὕτως, ὥστε ὁ ψυχρὸς ἀήρ νὰ μὴ ἐρχεται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν κοιτῶνα.

Ἐναγνῶσματάριον Ε'. Τάξεως Δημοτικοῦ Σχολείου 13

Δέν πρέπει επίσης νά κοιμώμεθα εἰς μέρος, ὅπου γίνεται ζύμωσις γλεύκου ἢ τυροῦ.

Ὁ ἀήρ μολύνεται φυσικά καί διὰ τῆς ἐκπνοῆς τῶν ζώων. Διὰ τοῦτο εἶνε ὀλεθρία ἡ συνήθεια τῶν χωρικῶν ἐκείνων, οἵτινες εἰσάγουσι κατὰ τήν νύκτα εἰς τήν οἰκίαν αὐτῶν τὰ κατοικίδια ζῶα, ἐνῶ δύνανται διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν ἢ διὰ μικρᾶς δαπάνης νά κατασκευάσωσι μικράς καλύβας χάριν τῶν ζώων.

Ἄλλ' ὁ ἀήρ δέν μολύνεται μόνον ἐκ τῆς ἐκπνοῆς τῶν ἀνθρώπων καί τῶν ζώων. Οἱ μὴ καλῶς καέντες ἄνθρακες καί τὰ διάφορα φῶτα μολύνουσι αὐτόν ἐπίσης ἐπικινδύνως. Οἱ πρῶτοι ἀναπτύσσουν τὸ ἐπικίνδυνον μονοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, τὰ δὲ φῶτα παράγουσι ἀνθρακικὸν ὀξύ. Διὰ τοῦτο δέν πρέπει νά εἰσάγωμεν τοιοῦτους ἄνθρακας εἰς τοὺς κοιτῶνας ἡμῶν, οὐδὲ νά διατηρῶμεν ἐν αὐτοῖς φῶς.

Δέν πρέπει ἐπίσης νά κοιμώμεθα εἰς μέρος, ὅπου γίνεται ζύμωσις γλεύκου καί τυροῦ. Διαρκούσης τῆς ζυμώσεως παράγεται ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ὅποιον εἰσπνεόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρει εἰς αὐτόν τὸν θάνατον.

Δέν πρέπει ὡσαύτως νά διατηρῶμεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τὰ ὑπολείμματα τῶν τροφῶν, διότι καί ταῦτα ἀποσυντιθέμενα μολύνουσι τὸν ἀέρα.

Ὀλεθρία ἐπίσης εἶνε ἡ συνήθεια πολλῶν χωρικῶν νά ἐπισωρεύσωσι τὴν κόπρον πολὺ πλησίον τῶν οἰκιῶν αὐτῶν.

Ἐκ τούτου προκύπτει διττὴ βλάβη, ὑγιεινὴ, διότι μολύνεται ὁ περίξ τῆς οἰκίας, ἀήρ, καί οἰκονομική,

διότι κατάστρέφεται τὸ λίπασμα, ἐξατμιζόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ἐκπλυνόμενον ὑπὸ τῆς βροχῆς.

Ὁρθὸν λοιπὸν εἶνε ἡ κόπρος καὶ πᾶσα ἄλλη ἄχρηστος φυσικὴ ἢ ζωϊκὴ οὐσία νὰ ρίπτωνται εἰς λάκκον, μακρὰν τῆς οἰκίας κείμενον καὶ σκεπαζόμενον. Ἐπωφελέστατον δὲ εἶνε νὰ ρίπτηται εἰς τὸν λάκκον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ὀλίγη ἄσβεστος.

Πλείστα ἐπίσης ἐπιδημικαὶ νόσοι, ὡς ἡ εὐλογία, ἡ ὀστρακιά, ἡ ἰλαρά, ἡ φθίσις ἢ γρίπη, δύνανται νὰ μεταδοθῶσι δι' ἀκαθάρτου ἀέρος, προερχομένου ἐξ ἀνθρώπων πασχόντων οἰανδήποτε τῶν νόσων τούτων. Ἄν λοιπὸν ἐλέγομεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀερίζωνται καλῶς τὰ μέρη ἐνθα συναθροίζονται πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐννοοῦμεν τώρα, ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ γίνεται, διότι ὁ ἀήρ τῶν μερῶν τούτων μολύνεται οὐ μόνον ἐκ τῆς ἐκπνοῆς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν τυχόν πασχόντων ἐκ τούτων.

Ὁ Θεὸς παρέχει τὸν δροσερὸν καὶ καθαρὸν ἀέρα ἀδιακρίτως εἰς πάντας, πλουσίους καὶ πένητας. Δὲν ἀπαιτεῖται δὲ ἡ ὀλίγη νοημοσύνη, ὅπως ἕκαστον χῶρον, ὃν κατοικοῦμεν, καταστήσωμεν προσιτὸν εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα. Ἐὰν θεωρῶμεν ὡς φοβερὸν ἀδίκημα τὸ νὰ στερῶμεν τοὺς οἰκείους ἡμῶν τὸν ἄρτον, ἔπρεπεν ἐπίσης νὰ θεωρῶμεν ὡς ἔγκλημα τὸ νὰ στερῶμεν αὐτοὺς τὸν καθαρὸν ἀέρα.

§ 67. Αἱ ἀρεταὶ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς

Ἡ Ἑλληνικὴ γῆ, ἐκθρέψαυ ἀμεγάλου ἥρωας καὶ μεγάλους φιλοσόφους, οἵτινες διὰ τῶν διδαγμάτων αὐτῶν καὶ τῶν παραδειγμάτων ἐξεπολίτισαν τὸν κόσμον

ένέπνευσε καὶ ἐμπνέει εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς τὰς ὑψίστας καὶ σπουδαιοτάτας τῶν ἀρετῶν.

Ἡ λιτότης καὶ ἡ ἐγκράτεια εἶνε ἀρεταὶ κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικαί· ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶνε ὀλιγαρχικός, εἶνε ἐχθρὸς τῆς πολυτελείας καὶ τῆς ψευδοῦς ἐπιδείξεως. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ἀπὸ τινῶν ἐτῶν εἰς τινὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος εἰσήχθη ἡ πολυτέλεια καὶ ἡ κατὰ μίμησιν ξένων ἠθῶν ψευδοεπίδειξις, ἀλλὰ ταῦτα εἶνε ἐξαιρέσεις, τὴν ὁποίαν οἱ σώφρονες καταδικάζουσι καὶ ἥτις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Μέγα προτέρημα τῶν Ἑλλήνων εἶνε ἐπίσης ὁ οἰκογενειακὸς αὐτῶν βίος. Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας εἶνε στενώτατα συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα, συμμεριζόμενα ἀπὸ κοινοῦ εὐτυχίας καὶ συμφοράς. Οἱ ἀδελφοὶ δὲν νυμφεύονται, πρὶν ἀποκαταστήσωσι τὰς ἀδελφάς, ἄκρος δὲ σεβασμὸς περιστασιχίζει πατέρας καὶ μητέρας. Ἰνα προμηθεύσωσιν εἰς υἱὸν ἢ ἀδελφὸν τὰ μέσα τῆς σπουδῆς, γονεῖς καὶ ἀδελφοὶ ὑποβάλλονται εἰς ποικίλας στέρησεις.

Ἄλλη ἀρετὴ τῶν Ἑλλήνων εἶνε ἡ φιλοξενία. Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοξενία εἶνε παροιμιώδης, πάντα δὲ τὰ ἄλλα ἔθνη ἀνομολογοῦσι τὴν ἀρετὴν ταύτην ὡς κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικήν. Ὁ ξένος καὶ σήμερον, ὡς καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, θεωρεῖται πρόσωπον ἱερόν, ἀπολαμβάνον ἀμερίστου σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Οἱ Ἕλληνες εἶνε λαὸς εὐφυῆς, ἐξαιρετικὴν δ' εὐφυΐαν δεικνύουσιν εἰς τὸ ἐμπόριον.

Ἰδιᾶζον γνώρισμα τῶν Ἑλλήνων εἶνε καὶ ἡ δραστη-

ριότης "Όπως αὕτη ἐννοηθῆ, ἀρκεῖ νὰ συγκρίνη τις τὴν πρὸ ὀγδοήκοντα περίπου ἐτῶν κατάστασιν τῆς χώρας πρὸς τὴν σημερινήν. Τότε ὀλίγαι χιλιάδες Ἑλλήνων περιεσώζοντο, διαφυγοῦσαι τὴν σπάθην τῶν Τούρκων, τὴν πείναν καὶ τὰς νόσους· ἡ χέρσος γῆ μόλις παρεῖχε βοσκὴν εἰς πρόβατα καὶ αἴγας, ὡς οἰκίαι ἐχρησίμευον τὰ σπήλαια. Ἐκεῖ δέ, ἔνθα τότε ἐνεφώλευον πειραταί, ἀνυψοῦνται σήμερον πόλεις ἀνθηραί, ὡς αἱ Ἀθῆναι, ὁ Πειραιεύς, ἡ Σῦρος, αἱ Πάτραι, αἱ Καλάμαι, τὸ Ναύπλιον, ὁ Βόλος καὶ ἄλλαι. Τὰ χωρία ἀνέκυψαν ἐκ τῶν ἐρειπίων, κατεσκευάσθησαν ὁδοί, γέφυραι, σιδηρόδρομοι, τηλεγραφικαὶ καὶ τηλεφωνικαὶ γραμμαί, οἱ ἀγροὶ ἐκαλλιεργήθησαν. ἡ δὲ χώρα εἶνε πολλαχοῦ πλήρης βλαστήσεως.

Οἱ Ἕλληγες εἶνε ἐπίσης τίμιοι, ἀγαθοὶ καὶ εὐσεβεῖς.

Ἄλλ' ἡ ἀρετὴ, ἡ διακρίνουσα τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον, εἶνε ἡ φιλοπατρία. Ὁ Ἕλλην ἔχει καὶ τὰ δύο εἶδη τῆς φιλοπατρίας· ἀγαπᾷ καὶ τὴν ἰδίαν πατρίδα καὶ τὴν κοινήν, καὶ τὴν πόλιν, τὴν κωμόπολιν ἢ τὸ χωρίον, ὅπου εἶδε τὸ φῶς, καὶ τὸ ἔθνος.

Τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ γενέθλιον ἔδαφος θαυμασίως διετύπωσεν ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ὀδυσσεῖ, ὅστις ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μεγαλεῖον καὶ πᾶσαν δόξαν προὔτιμα νὰ ἴδῃ ἀναθρώσκοντα τὸν καπνὸν ἐκ τῆς στέγης τοῦ οἴκου του.

Τὴν ἀκοίμητον ταύτην ἀγάπην αἰσθάνεται βαθέως καὶ ὁ νεώτερος Ἕλλην. Καὶ ὅταν ἀναγκασθῆ δι' ἐμπόριον ἢ εὐρεσιν ἄλλης ἐργασίας νὰ ἐκπατρισθῆ, οὐδέποτε λησμονεῖ τὸ χῶμα, ὅπου ἐγεννήθη.

Ἡ δημοτικὴ ποίησις εἰς τὰ ἄσματα τῆς ξενητείας ἐξυμνεῖ συγκινητικώτατα τὴν νοσταλγίαν, τὸν πόθον τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ἑλληνοῦ εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος, τὸ πλήρες ἀναμνήσεων τῶν παιδικῶν του χρόνων.

Ὁ Ἕλληνας ποθεῖ νὰ διέλθῃ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εἰς τὴν πάτριον γῆν, καί, ὅταν ἀποθάνῃ, ἐπιθυμεῖ τὸ ἅγιον τοῦτο χῶμα νὰ καλύψῃ αὐτόν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὴν κοινὴν πατρίδα ἀγάπη τοῦ Ἑλληνοῦ εἶνε μεγάλη καὶ φλογερά. Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἥρωικαὶ ὑπὲρ αὐτῆς πράξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλλυκυσαν τὸν θαυμασμὸν τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰ κύματα τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης, οἱ βράχοι καὶ αἱ πεδιάδες τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἐβάφησαν δι' ἀφθόνου καὶ τιμίου Ἑλληνικοῦ αἵματος χυθέντος ὑπὲρ πίστεως καὶ ἐλευθερίας. Καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους νέοι ἥρωες, ἀντάξιοι τῶν ἀρχαίων, ἀνεδείχθησαν.

Καὶ σήμερον δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες εἶνε πρόθυμοι νὰ θυσιάσωσι καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματος αὐτῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

§ 68. Τί ἀνήκει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

Ἡ κατακερμάτισις τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος εἰς πολλὰς αὐτονόμους πολιτείας καὶ ἡ ἰδρυσις Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν πανταχοῦ τῆς γῆς, προσέτι δὲ αἱ ἐκ τοῦ κατακερματισμοῦ τούτου προκύψασαι ἀντιζηλῖαι καὶ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοί, ἐβλάψαν πολὺ τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ ταχύτερον ἐπέφερον τῆς Ἑλλάδος τὴν παρακμὴν.

Ἐκ τῶν ἀντιζηλιῶν ὅμως τούτων καὶ αὐτῶν τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν δὲν πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἕλληγες δὲν εἶχον τὴν συνείδησιν ὅτι ἀπετέλουν ἓν ἔθνος.

Ἡ κοινότης τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἐνέβαλον εἰς αὐτοὺς ἐνωρίτατα τὴν συνείδησιν, ὅτι ἔχουσι τὴν αὐτὴν καταγωγὴν καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἀποτελοῦσιν ἓν ἔθνος, ὅπερ ὠνόμαζον Ἑλληνικὸν καὶ τὸ ὅποῖον διεκρίνετο τῶν ἄλλων ἔθνων, ἅτινα περιελάμβανον ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν βαρβάρων.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ὁσάκις βάρβαρος λαὸς ἐπεχείρει νὰ βλάβῃ τινὰ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, πᾶσαι ἠωμέναι καὶ συμπολεμοῦσαι ἀντεπξήρχοντο κατ' αὐτοῦ θεωροῦσαι, ὅτι ἡ συμφορὰ οἷασδὴποτε Ἑλληνικῆς πόλεως εἶνε συμφορὰ ὅλου τοῦ ἔθνους.

Ἡ ἐνότης ὅμως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπραγματοποιήθη κυρίως ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἀνακηρυχθεὶς ἐν τῷ Ἰσθμῷ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τῆς Ἑλλάδος, ἀνέλαβε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἀσίας, τὴν ὁποίαν κυριεύσας κατέστησε σχεδὸν πᾶσαν Ἑλληνικὴν.

Ἡ ἐνότης ὅμως αὕτη τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὀλίγον μόνον διήρκεσε, διότι μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὸ ἀπέραντον αὐτοῦ κράτος διηρέθη εἰς τεμάχια, ἅτινα διενεμήθησαν οἱ Μακεδόνες στρατηγοί. Οἱ ἐκ τῆς διαίρέσεως ταύτης προκληθέντες ἀγῶνες ἐπέφερον τὴν ἐξασθένησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τέλος τὴν τελείαν αὐτοῦ ὑποταγὴν εἰς τοὺς Ρωμαίους.

Ἡ ὑπεροχὴ ὅμως τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος τῆς

τοιαύτη, ὥστε μᾶλλον ἐπέδρασαν οἱ κατακτηθέντες Ἕλληνες ἐπὶ τῶν κατακτητῶν Ρωμαίων ἢ τανάπαλιν.

Διὰ τοῦτο, ὅτε τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος διηρέθη εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικόν, τὸ πρῶτον ἀπέβαλε καθ' ὀλοκληρίαν τὸν ρωμαϊκὸν χαρακτῆρα, μετετρέπη δὲ εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἢ Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἣτις ἠδυνήθη νὰ ἐπιζήσῃ τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ὀλόκληρον χιλιετηρίδα.

Ἄλλ' αἱ ἀπὸ τοῦ Βορρᾶ, τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς συνεχεῖς ἐπιδρομαί, κλονήσασαι βαθμηδὸν τὸ Βυζαντινὸν κράτος, διηκόνουν τὸ ἔργον τοῦ Μωάμεθ τοῦ κατακτητοῦ, ὅστις ἠδυνήθη τῇ 29 Μαΐου 1453 νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς ὁποίας ἔπεσεν ἐνδόξως ὁ τελευταῖος ἡμῶν αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ Τούρκοι ὑπέταξαν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, μέγα μέρος τῆς ὁποίας κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν.

Κατὰ τὰ ἔτη ὅμως 1685—1687 οἱ Ἑνετοὶ κατάρθωσαν νὰ καταλάβωσι καὶ πάλιν μέρη τινὰ τῆς Ἑλλάδος ἐν οἷς ὀλόκληρον τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Ἀθήνας.

Τοῦτο ὅμως δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, διότι κατὰ τὸ ἔτος 1699 οἱ Ἑνετοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τοὺς Τούρκους μέρος τῶν κτήσεων τούτων, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1715 καὶ τὴν Πελοπόννησον.

Οὕτω δὲ οἱ Ἑνετοὶ περιορίσθησαν μόνον εἰς τὰς Ἰονίους νήσους καὶ τινὰς πόλεις εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν ἀκτὴν, ἃς ὅμως βραδύτερον κατέλαβον ἐπίσης οἱ Τούρκοι.

Αἱ Ἴονιοι νῆσοι ὅμως παρέμειναν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑνετῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1797, ὅτε, καταλυθείσης τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας, ἀπετέλεσαν ἴδιον μικρὸν κράτος αὐτόνομον ὑπὸ τὴν προστασίαν κατ' ἀρχάς μὲν τῆς Γαλλίας, ἔπειτα δὲ τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς τότε συμμάχου αὐτῆς Τουρκίας, τέλος δὲ ἀπὸ τοῦ 1815—1864 τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὸ ἔτος ὅμως 1864 ἠνώθησαν αὗται μετὰ τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ κράτους, ἀφ' οὗ ἀνεγνωρίσθησαν ὑπ' αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας τὰ ἐθνικὰ δίκαια τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ.

Ἀπερίγραπτα εἶνε τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα τὸ Γένος ἡμῶν ὑπέφερεν ὑπὸ τὸν βάρβαρον τουρκικὸν ζυγόν, ἰδίως κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὴν κατάκτησιν χρόνους.

Βαθμηδὸν ὅμως αἱ Ἕλληνες, ὑπέρτεροι κατὰ πολὺ πνευματικῶς τῶν δεσποτῶν, ἐπεβλήθησαν ὅπωςδῆποτε εἰς αὐτοὺς, πολλοὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἀνῆλθον εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα ἐν Τουρκίᾳ, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῶν ἐχρησιμοποίησαν κάλλιστα ὑπὲρ τῶν ὁμοεθνῶν τῶν ὁποίων ἐβελτίωσαν κατὰ πολὺ τὴν θέσιν.

Ὅσον ὅμως σκληροὶ καὶ ἀπάνθρωποι καὶ ἀν' ὑπῆρξαν αἱ κατακτηταί, ὅσον μαρτυρικὸς καὶ ἀν' ὑπῆρξεν ὁ βίος τοῦ ὑποδούλου Ἔθνους, τὸ ἐθνικὸν φρόνημα αὐτοῦ οὐδέποτε ὑπεδουλώθη. Τὸ ὑπόδουλον καὶ βασανιζόμενον Ἔθνος ἐνεκαρτέρησε μετὰ ἡρωϊσμοῦ, ἔμμενε δὲ πάντοτε πιστὸν εἰς τὰς ἐθνικὰς αὐτοῦ παραδόσεις, εἰς τὴν ἱερὰν θρησκείαν, εἰς τὴν ὡραίαν γλῶσσαν αὐτοῦ.

Ὁ ἡρωϊκὸς ἡμῶν ἀγὼν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τοῦ 1824, ὅστις διήγειρε τοῦ κόσμου ὅλου τὸν θαυμασμόν, ἐπέφερε τὴν ἀπελευθέρωσιν ἑνὸς τμήματος τῆς Ἑλληνικῆς

γῆς, τῆς Πελοποννήσου δηλ., τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Εἰς τὸ ἐλεύθερον τοῦτο Ἑλληνικὸν κράτος, ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου προσετέθησαν βραδύτερον, τῷ 1881, ἡ Θεσσαλία καὶ μικρὸν μέρος τῆς Ἡπείρου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν νομὸν Ἄρτης.

Καὶ ἡ Κρήτη διὰ τῶν ἡρωικῶν αὐτῆς ἀγῶνων κατάρθωσε νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ξένον ζυγὸν καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν διάπυρον αὐτῆς πόθον, ὅστις ἦτο καὶ πόθος ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, νὰ ριφθῇ τέλος πάντων εἰς τῆς μητρὸς τῆς τὰς ἀγκάλας.

Ἄλλαι ὅμως χῶραι, καθαρῶς Ἑλληνικαὶ, στενάζουσι, φεῦ, εἰσέτι ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν !

Ἐλευθέρα εἶνε ἤδη ἡ Ἡπειρος, ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων Ἑλληνικὴ αὕτη χώρα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπῆρχε τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, ἐν τῶν θρησκευτικῶν κέντρων τῶν Ἑλλήνων ἡ Ἡπειρος, ἥτις παρέμεινε Ἑλληνικὴ ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν, διετήρησε δὲ τὸν Ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα κατὰ πάσας τὰς περιόδους καὶ τὰς περιπετείας τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, κατὰ δὲ τοὺς τελευταίους χρόνους ἠγωνίσθη εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας καὶ διὰ τῶν γραμμάτων καὶ διὰ τῶν ὄπλων, ὡς ἀπέδειξαν καὶ τῶν ἄλλων ἡμιμάτων τῆς Ἡπείρου, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Σουλίου, οἱ ἀγῶνες ! Ὡς νὰ μὴ ἤρκουν δὲ τῆς δουλείας τὰ δεινά, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἠθέλησαν καὶ αὐτὸν τὸν ἐν σμὸν τῆς Ἡπείρου παραδόξως νὰ ἀμφισβητήσωσι καὶ νὰ παραστήσωσιν αὐτὴν ὡς χώραν οὐχὶ ἑλληνικὴν, ἀλλ' ἀλβανικὴν.

Χειροτέρα ακόμη ἦτο ἡ τύχη τῆς Μακεδονίας, τῆς ἑλληνικῆς ταύτης χώρας, ἥτις οὐ μόνον ὑφίστατο τὰς καταδιώσεις τῶν ἀγρίων αὐτῆς κατακτητῶν, ἀλλὰ καὶ ἠγωνίζετο νὰ διατηρήσῃ τὸν ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα ἐναντίον ἄλλων ἐθνικοτήτων σλαυικῶν, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σέρβων, οἵτινες θεωροῦσιν ἰδικήν των τὴν Μακεδονίαν.

Καὶ ὅμως καὶ ἡ χώρα αὕτη ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν ἑλληνική, ἑλληνικὴν ἔχουσα τὴν καταγωγὴν καὶ ἑλληνικὴν τὴν γλῶσσαν, ὑπ' αὐτῆς δὲ ἰδίως καταρωθῶθη ἡ ἑλληνικὴ ἐνότης.

Ἑλληνικὴ διετέλεσεν ἡ Μακεδονία ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν, κατὰ τὴν διαίρεσιν δὲ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ἀπετέλεσε μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Αυτοκρατορίας, τῆς ἵποίας τὰς τύχας καθ' ὀλοκλήριαν συνεμερίσθη.

ὑπεδουλώθη καὶ αὕτη, ὅπως ὀλοκλήρον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ὑπὸ τῶν Τούρκων, διετήρησεν ὅμως καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας τὸ ἐθνικὸν αὐτῆς φρόνημα, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν.

Κατὰ δὲ τὸν μέγαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ἡ Μακεδονία δὲν ἔμεινεν ἀδιάφορος, ἀλλὰ προσέφερε καὶ αὕτη εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἐλευθερίας ὀλοκαυτώματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχουσιν θέσιν κατέχουσιν αἱ θυσίαι τῆς Κασσάνδρας καὶ τῆς Ναούσης.

Ἀλλὰ κατὰ τὸν μακρὸν βίον τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας πολλάκις ἐπέδραμον κατὰ τῆς πλουσίας ταύτης χώρας ἄγρια σλαυικὰ στίφη, βουλγαρικὰ καὶ σερβικά, ἅτινα ἔφερον εἰς αὐτὴν τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν. Ἐνίοτε δὲ οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σέρβοι ἐγί-

νοντο κύριοι μεγάλων τμημάτων τῆς Μακεδονίας, αἱ κτήσεις ὅμως αὐταὶ ἦσαν παροδικαί, διότι οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες κατόπιν αἱματηρῶν ἀγώνων ἀπέδιωκον αὐτούς.

Ἐν τούτοις ἀποτέλεσμα τῶν ἐπιδρομῶν τούτων καὶ τῶν παροδικῶν κατακτήσεων ὑπῆρξεν ἡ ἐγκατάστασις σλαυικῶν φυλῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἕνεκα δὲ τούτου ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης χώρας δὲν εἶνε σήμερον πανταχοῦ ἀμιγῆς Ἑλληνικός. Ὑπερτερεῖ ὅμως ἐν γένει τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, εἰς μέγα δὲ μέρος τῆς Μακεδονίας, ἰδίως τὸ νότιον, ὁ πληθυσμὸς εἶνε σχεδὸν ἀμιγῆς Ἑλληνικός.

Ὅτι ἀνωτέρω εἶπομεν περὶ τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς Θράκης.

Καὶ αὕτη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε χώρα Ἑλληνική, ὁ Ἑλληνικὸς δὲ χαρακτήρ τοῦ τμήματος τούτου τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου οὐδεμίαν ὑπέστη ἀλλοίωσιν μὲ ὅλας τὰς γενομένας εἰς αὐτὸ ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων καὶ τὰς καταστροφάς, ἃς ἐξ αὐτῶν ὑπέστη.

Ἐτι δὲ μᾶλλον ἀνεδείχθη ὁ Ἑλληνικὸς χαρακτήρ τῆς Θράκης ἀπὸ τοῦ ἔτους 315, ὅτε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τὸ Ἑλληνικώτατον Βυζάντιον, ὅπερ μετανομάσθη, ὑπ' αὐτοῦ Κωνσταντινούπολις.

Ἡ Κωνσταντινούπολις σὺν τῷ χρόνῳ κατέστη ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, οὐδόλως δ' εἶνε παράδοξον, ἂν ὀλόκληρος ἡ χώρα, ἡ περὶ τὴν ἑστίαν ταύτην τοῦ Χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ, διετήρησε καὶ κατὰ τοὺς κατόπιν χρόνους ἀμιγῆ τὸν Ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα.

Ἐν τούτοις καὶ ἡ χώρα αὐτὴ μετὰ τῆς περιδόξου αὐτῆς πρωτευούσης φέρει εἰσέτι τῆς δουλείας τὰς ἀλύσεις, τὸ βόρειον δὲ αὐτῆς μέρος ἤρπασεν ἤδη ἡ Βουλγαρία, ἣτις καὶ εἰς τὸ ἐπίλοιπον τῆς Θράκης, ὅπως καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁρπεὶ ἀρπακτικὸν βλέμμα.

Ἐκτὸς τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐλευθέρων καὶ ὑποδούλων Ἑλλήνων πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Μικρῆς Ἀσίας, ἐν ἧ ὑπάρχουσι πόλεις καὶ νῆσοι καθαρῶς Ἑλληνικαί, αἵτινες ἐπίσης συνεμερίσθησαν πάντοτε τὰς περιπετείας καὶ τὰς τύχας τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ, ἐνεργὸν δ' ἔλαβον μέρος εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα καὶ μεγάλας προσέφερον θυσίας εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ δὲν ἡτύχησαν νὰ ἴδωσι τὰ δεσμὰ αὐτῶν θραυόμενα.

Ἐγκαρτεροῦσιν ἐν τούτοις καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ οὗτοι πληθυσμοὶ καὶ διατηροῦσιν ὑπὸ τὴν δουλείαν πάντοτε ἀκμαῖον τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν φρόνημα.

Τέλος δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν καὶ τοὺς ἐν διασπορᾷ ἀδελφοὺς ἡμῶν, οἵτινες δὲν εἶνε βεβαίως ὀλίγοι. Δὲν ὑπάρχει μέρος τῆς γῆς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, εἰς τὸ ὅποιον νὰ μὴ ὑπάρχωσιν Ἕλληνες, οἵτινες ἐπὶ ἔτη ζῶσι μακρὰν τῆς πατρίδος των, οὐδέποτε ὅμως λησμονοῦσιν αὐτήν.

Εἰς πολλὰς δὲ πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀμερικῆς ὑπάρχουσιν ἀκμάζουσαι Ἑλληνικαὶ κοινότητες, αἵτινες διακρίνονται διὰ τὴν θερμὴν αὐτῶν φιλοπατρίαν, πάντοτε δὲ εἰς τὰς δεινάς τοῦ ἔθνους περιστάσεις τείνουσι χεῖρα βοηθείας εἰς αὐτό.

Τὸ τμήμα λοιπὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ ὅποιον ἀπο-

λαμβάνει τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας, εἶνε τὸ μεγαλύτερον, ἀρκετὸν δὲ στενάζει δυστυχῶς εἰσέτι ὑπὸ τὸν τουρκικὸν καὶ βουλγαρικὸν ζυγόν.

Τὰ ἐθικὰ ἡμῶν ἰδεώδη δὲν ἐξεπληρώθησαν, τὰ δίκαια ἡμῶν δὲν ἀνεγνωρίσθησαν, τούναντίον δὲ μεγαλύτεροι κίνδυνοι ἀπειλοῦσιν ἡμᾶς, διότι καὶ ἄλλοι ἐχθροὶ ἐκτὸς τῶν κατακτητῶν, ἀμφισβητοῦσι πρὸς ἡμᾶς σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸ πάτριον ἡμῶν ἔδαφος. Ὁ ἀγὼν τοῦ 1821 δὲ ἐπερατώθη, νέοι δὲ ἀγῶνες καὶ νέαι θυσίαι ἀναμένουσιν ἡμᾶς, ἂν θέλωμεν νὰ ἴδωμεν ἐλευθέρους καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἐνότητα.

§ 69. Τὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος εἶνε μέρος μὲν προϊόντα τῆς γῆς αὐτῆς, μέρος δὲ τῆς θαλάσσης τῆς.

Ἐκ τῶν προϊόντων τῆς γῆς κυριώτερα εἶνε τὰ φυσικά.

Διὰ τὸ εὐκραὲς τοῦ κλίματος καὶ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἔδαφους ἢ βλάστησις εἶνε ἐν Ἑλλάδι πλουσία καὶ τὰ φυτὰ αὐτῆς ἐξόχως ποικίλα.

Οὕτω τὰ εἶδη τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ἀνέρχονται εἰς δεκαοκτῶ περίπου χιλιάδας.

Τινὰ τῶν φυτῶν τούτων εἶνε ἐνδημικά, ἤτοι φύονται μόνον ἐν Ἑλλάδι ἢ μᾶλλον εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. οὕτω π. χ. εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ὑψηλὰ ὄρη, τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουσι καὶ τινὰ φυτὰ ἐνδημικά.

Ἐννοεῖται, ὅτι πάντα τὰ εἶδη ταῦτα δὲν εἶνε ἐξ ἴσου

διαδεδομένα, ἀλλ' ἄλλα μὲν ἐξ αὐτῶν εἶνε συνήθη, ἄλλα δὲ σπάνια καὶ ἄλλα πάλιν σπανιώτατα.

Ἐπίσης, ἐπειδὴ ἡ βλάστησις καὶ ἡ ἀνθησις καὶ ἡ καρποφορία τῶν φυτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ διαφόρων ὄρων, τοῦ ἐδάφους π. χ., τοῦ κλίματος καὶ ἄλλων, ὄχι μόνον εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος τὰ φυτὰ δὲν ἀνθοῦσι καὶ δὲν καρποφοροῦσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἀλλ' οὐδ' εὐδοκιμοῦσιν εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος τὰ αὐτὰ φυτὰ. Ἐνεκα τούτου, καθὼς διακρίνομεν τὰ Ἑλληνικὰ φυτὰ, τὴν Ἑλληνικὴν χλωρίδα, ἀπὸ τὴν χλωρίδα τῶν ἄλλων χωρῶν, τοιοῦτοτρόπως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἀπ' ἀλλήλων καὶ τὰς χλωρίδας τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος τῆς χλωρίδα τῆς Ἀττικῆς π. χ. τῆς χλωρίδος τῆς Μεσσηνίας, τῶν νήσων ἢ τινος ὠρισμένης νήσου.

Εἰς τὴν χλωρίδα ἐκάστου τόπου συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ φυτὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦνται δι' ὅλους τεχνικῶν μέσων ἐν θερμοκηπίοις.

Τὰ φυτὰ δὲ τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦνται ἐν Ἑλλάδι, εἶνε κυρίως τὰ ἐξῆς:

Πρῶτον πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὴν ἀμπέλο, τὴν αἰνοφόρον καὶ τὴν σταφιδάμπελον, ἐξ ὧν ὡς γνωστόν, ἡ μὲν πρώτη καλλιεργεῖται πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος χάριν τοῦ εὐχυμοτάτου αὐτῆς καρποῦ καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ παραγομένου οἴνου, ἡ δὲ δευτέρα καλλιεργεῖται εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος χάριν τοῦ καρποῦ αὐτῆς τῆς σταφίδος, ἣτις ξηρανομένη ἀποστέλλεται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ σταφίς εἶνε, ὡς γνωρίζομεν, τὸ κυριώτερον προῖον

τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ σπουδαιότερον ἀντικείμενον τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἡμῶν ἐμπορίου. Οὐχ ἦττον καὶ ὁ οἶνος εἶνε ἐν τῶν σπουδαίων προϊόντων τῆς Ἑλλάδος, γίνεται δὲ καὶ τούτου ὄχι μικρὰ ἐξαγωγή.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐλαία, τὸ ἀείφυλλον τοῦτο δένδρον, καλλιεργεῖται, ὡς γινώσκομεν, πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος χάριν τοῦ ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῆς ἐξαγομένου ἐλαίου. οὔτινος ἐπίσης γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή. Τοὺς καρποὺς τῆς ἐλαίας, ἰδίως δὲ τινὰ εἶδη αὐτῶν, μεταχειρίζομεθα καὶ ὡς τροφήν, ὡς π. χ. τὰς ἐλαίας τῶν Καλαμῶν, τῆς Ἀμφίσσης, τῆς Ἄρτης καὶ ἄλλων τινῶν μερῶν. Καὶ τῶν ἐλαιῶν δὲ τούτων γίνεται ἐπίσης μεγάλη ἐξαγωγή.

Καὶ τὰ σιτηρὰ καλλιεργοῦνται πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ δὲ ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἡ καλλιέργεια ὅμως τῶν σιτηρῶν δὲν εἶνε δυστυχῶς παρ' ἡμῖν ὅσον ἔπρεπεν ἀνεπτυγμένη, διότι ὄχι μόνον ἐξαγωγή δημητριακῶν καρπῶν δὲν γίνεται, ἀλλὰ τοῦναντίον ἡ παραγομένη ποσότης ἐξ αὐτῶν—καὶ κατ' αὐτὰ τὰ εὐτυχέστερα ἔτη—δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας ἡμῶν, εἴμεθα δὲ ὑποχρεωμένοι ὡς ἐκ τούτου νὰ προμηθευώμεθα ἐξ ἄλλων μερῶν αὐτὴν τὴν πρώτην ἡμῶν τροφήν.

Ὀπωρικῶν ἔχομεν ἐν Ἑλλάδι μεγάλην ποικιλίαν καὶ μεγάλην ἀφθονίαν, τινῶν δ' ἐξ αὐτῶν γίνεται οὐχὶ μικρὰ ἐξαγωγή. Ἐκτὸς δὲ τῆς σταφίδος, περὶ ἧς ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος, καὶ ἄλλων ξηρῶν καρπῶν γίνεται ἐξαγωγή, ἰδίᾳ δὲ σύκων.

Ἄλλὰ καὶ ὀσπρίων, γεωμήλων καὶ λαχανικῶν ἔχομεν ἐπίσης μεγάλην ποικιλίαν καὶ ἀφθονίαν. Πλὴν ὅμως τῶν γεωμήλων, τῶν ὁποίων κατὰ τὰ εὐφορα τοῦλάχιστον ἔτη

εξάγομεν μεγάλας ποσότητας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, πάντα σχεδὸν τὰ ἄλλα καταναλίσκονται εἰς τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς, διότι ἡ μεταφορὰ αὐτῶν εἰς ἄλλας ἀγοράς δὲν εἶνε εὐκόλος. Τὰ παραγόμενα δὲ ὄσπρια δὲν ἐπαρκοῦσιν οὐδὲ διὰ τὰς ἀνάγκας ἡμῶν καὶ διὰ τοῦτο τὸν χειμῶνα φέρομεν ἐξωθεν μεγάλας ποσότητας ξηρῶν ὄσπριων.

Σπουδαῖα προϊόντα τῆς Ἑλλάδος εἶνε καὶ ὁ καπνὸς καὶ ὁ βάμβαξ, ἃν καὶ τὰ φυτὰ ταῦτα μόνον εἰς ὠρισμένα μέρη τῆς Ἑλλάδος καλλιεργοῦνται. Ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ εἶνε πολὺ περισσότερον ἀνεπτυγμένη, ἰδίως εἰς τοὺς νομοὺς Αἰτωλοακαρνανίας, Φθιώτιδος καὶ τοὺς τῆς Θεσσαλίας. Τοῦ προϊόντος δὲ τούτου γίνεται καὶ μεγάλη ἐξαγωγή, ἰδίως εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐν ἣ ἐξοδεύεται τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς παραγωγῆς. Τοῦ βάμβακος ἡ καλλιέργεια εἶνε πλέον περιορισμένη, γίνεται δ' ἰδίως ἐν Βοιωτίᾳ. Τὸ παραγόμενον ποσὸν δὲν ἐπαρκεῖ οὐδὲ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, ὑπάρχει ὅμως ἐλπίς καὶ τοῦ προϊόντος τούτου ἡ παραγωγή νὰ αὐξήσῃ ταχέως κατὰ πολὺ.

Εἰς τὰ φυτικὰ προϊόντα δυνάμεθα νὰ συγκαταλέξωμεν καὶ τὰ δασικά, ἧτοι ὅσα πορίζομεθα ἐκ τῶν δασῶν. Τοιαῦτα πρὸ πάντων εἶνε ἡ ξυλεία ἢ ἐργάσιμος καὶ ἡ καύσιμος, οἱ φλοιοὶ τῶν κορμῶν διαφόρων δένδρων, οἱ εἰς διαφόρους ἀνάγκας χρησιμοποιοῦμενοι, ἢ ρητίνη, καρποὶ τινες ἄγριοι, ἰδίως τὰ βαλανίδια, ἧτοι οἱ καρποὶ δύο εἰδῶν δρυῶν, αἵτινες κοινῶς ὀνομάζονται βελανιδιαί, ἡ μὲν μία ἡμερῆ, ἡ δὲ ἄλλη ἄγρια. Ἐν Ἑλλάδι παράγεται μεγάλη ποσότης βελανιδιῶν, ἰδίως ἐν Γυθειῷ, Καρβασσαρᾷ καὶ Ἀστακῷ. Ἡ κατ' ἔτος παρα-

Ἀναγνωσματάριον Ε' Τάξεως Δημοτικοῦ Σχολείου 14

γομένη ποσότης αὐτῶν ἔχει ἀξίαν 3 1)2 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, τὸ μεγαλύτερον δὲ μέρος τῆς παραγωγῆς πωλεῖται εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὁπόθεν εἰσάγομεν περὶ τὰ 2 ἑκατομμύρια δραχμῶν κατ' ἔτος.

Ἔτερα προϊόντα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς εἶνε καὶ τὰ στενωδῶς μετὰ τῶν φυτικῶν συνδεόμενα προϊόντα τῆς κτηνοτροφίας, ἅτινα ὅμως μόλις ἐπαρκοῦσιν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν. Τὰ τρέφομα να ζῶα εἶνε ὁ βοῦς, τὸ πρόβατον, ἡ αἶξ καὶ ὁ χοῖρος. Πάντα παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς τὸ κρέας, τὸ μαλλίον καὶ τὸ δέρμα αὐτῶν, τὰ δὲ τρία πρῶτα καὶ τὸ γάλα αὐτῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου κατασκευάζομεν βούτυρον καὶ τυρόν. Ἐκ ὧν τῶν ζώων τούτων τρέφομεν προσέτι ἵππους, ὄνους καὶ ἡμιόνους, ἕνεκα ἰδίως τῆς βοήθειας, ἣν παρέχουσι ἅ ζῶα ταῦτα εἰς τὰ ἔργα ἡμῶν. Ἐκ τῶν πτηνῶν δὲ τρέφομεν ὄρνιθας καὶ ἰνδὸρνιθας, περιστεράς, χῆνας καὶ νήσσας, χάριν τοῦ κρέατος, τῶν ὠῶν καὶ τῶν πτερῶν αὐτῶν.

Εἰς τὰ προϊόντα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἀνήκουσι καὶ τὰ ἐκ τῶν μεταλλείων καὶ ὀρυχείων ἐξαγόμενα ὀρυκτά, ἅτινα εἶνε μέταλλα, ὡς ὁ ἀργυροῦχος μόλυβδος, ὁ σίδηρος, ὁ ψευδάργυρος, ὁ χαλκός, τὸ μαγγάνιον, τὸ ἀντιμόνιον καὶ ἄλλα ἢ ἀμέταλλα, ὡς τὸ θεῖον, ἡ γύψος, ἡ θηραϊκὴ γῆ, ὁ καολίνης, ὁ λευκόλιθος, ἡ σμύρις τὸ μάρμαρον καὶ ἕτερα.

Ἄλλα προϊόντα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς εἶνε τὰ προϊόντα τῆς ζωοτεχνίας, ὡς ὁ τυρός, τὸ βούτυρον, τὸ μέλι, ἡ μέταξα καὶ ἄλλα.

Ἀφθονα δὲ εἶνε καὶ τὰ προϊόντα τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν, ἅτινα ποριζόμεθα διὰ τῆς ἀλιείας. Ἀλιεύομεν

δὲ κυρίως διάφορα εἶδη ἰχθύων, ὧν τὰ συνηθέστερα εἶνε τὰ ἐξῆς: οἱ λάβρακες, οἱ κέφαλοι, αἱ τρίγλαι (δηλαδή τὰ μπαρμπούνια), οἱ ροφοί, οἱ κολίαι (ἦτοι οἱ κολιοί), οἱ σκόμβροι, οἱ θύννοι (ἦτοι τὰ μαγιάτικα), αἱ παλαμίδες, αἱ συναγρίδες, αἱ σμαρίδες, οἱ σκορπίοι, οἱ ὄνισκοι (ἦτοι οἱ μπακαλιάροι) καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἀλιεύομεν καὶ τινὰ μαλάκια, σηπίας δηλαδή, τευθίδας, (καλαμάρια) καὶ ὀκταπόδια, ἐπίσης τινὰ μαλακόστρακα, ὡς ἀστακούς, καραβίδας, καρκίνους (καβούρους), τινὰ ἀκέφαλα, ὡς διάφορα ὕστρεα (στρείδια), (μύδια), πίννας καὶ τινὰ ἀκτινωτά, ἰδίως ἐχίνους.

Ἡ ἀλιεία τῶν σπόγγων εἶνε περιορισμένη καὶ ἐνεργεῖται μὲν αὕτη κυρίως ὑπὸ Ἑλλήνων δυτῶν, οὐχὶ ὅμως εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας, ἀπὸ τὰς ὁποίας μόνον μικρὰ ποσότης σπόγγων καὶ οὐχὶ ἀρίστης ποιότητος ἐξάγεται.

Τέλος εἰς τὰ προϊόντα τῆς θαλάσσης πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τὸ μαγειρικὸν ἄλας, τὸ ὁποῖον ἐξάγεται εἰς μεγάλας ποσότητας ἐκ τῶν ἀλυκῶν ἡμῶν.

§ 70. Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ οἰκοτεχνία.

Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν προϊόντων τῆς φύσεως, διὰ νὰ γίνωσι χρησιμώτερα εἰς τὸν καθημερινὸν βίον, πρέπει νὰ μεταβληθῶσι διὰ τῆς τέχνης τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ βιοτεχνία τώρα περιλαμβάνει πάσας ἐκείνας τὰς τέχνας, αἵτινες μεταβάλλουσι τὰ προϊόντα τῆς φύσεως εἰς χρήσιμα διὰ τὸν βίον ἀντικείμενα οὐχὶ διὰ τῆς χρησιμοποίησεως μηχανῶν μεγάλων, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ τῆς

προσωπικῆς ἐργασίας τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐργαλείων.

Τοιαῦτα τέχνη εἶνε λ. χ. ἡ ὑποδηματοποιία, ἡ φανοποιία, ἡ ραπτική, ἡ ξιλουργική, ἡ ἀγγειοπλατική καὶ ἄλλαι.

Ἡ βιοτεχνία διαφέρει τῆς βιομηχανίας, διότι ἡ μὲν βιομηχανία παράγει μεγάλας ποσότητας βιομηχανικῶν προϊόντων διὰ μηχανῶν καὶ μηχανικῶν κινητηρίων δυνάμεων, ἡ δὲ βιοτεχνία παράγει μικρὰς σχετικῶς ποσότητας πραγμάτων διὰ τῶν χειρῶν τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν χειροκινήτων ἐργαλείων.

Οἰκοτεχνία δ' εἶνε ἡ βιοτεχνία, τὴν ὁποίαν μετέρχονται κατ' οἶκον τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τινός, ἰδίως δ' αἱ γυναῖκες.

Ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἰδίως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, εἶνε υν-
θηέστατον νὰ ἐργάζονται κατ' οἶκον αἱ γυναῖκες, χω-
ρὶς νὰ παραμελῶσι τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας, τὰς ἀναγο-
μένας εἰς τὰ ἀποκλειστικὰ καθήκοντα τῆς γυναικός.
Ἐργαζόμεναι δ' αὐταὶ κατασκευάζουσι διάφορα πράγ-
ματα πρὸς πώλησιν· ὑφαίνουσι βαμβάκινα ἢ μετάξινα
ὑφάσματα ἢ μαλλίνους τάπητας· κεντῶσι, πλέκουσι κα-
λάθια, ράπτουσι· πρὸς τούτοις δ' ἐκτρέφουσι μεταξο-
σκώληκας, συντηροῦσιν ὄρνιθῶνας ἢ μελισσῶνας καὶ
ἐν γένει ἐκτελοῦσιν ἐργασίας κτλήλους διὰ τὴν γυ-
ναικείαν φύσιν.

Ἄλλὰ καὶ ἐς τὰς πόλεις ἐπίσης πολλαὶ οἰκογένεια
συντηροῦνται διὰ τῆς ἐργασίας τῶν οἰκοδεσποινῶν κα-
τῶν θυγατέρων αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν
ραπτικήν, ζωγραφικὴν ἢ τὰ κεντήματα.

Πολλάκις μάλιστα οικογένειαι ὀρφαναί, στερηθεῖσαι τῆς προστασίας ἀνδρῶν, συντηροῦνται ἐκ τῆς γυναικείας καὶ μόνον ἐργασίας.

Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ οἰκοτεχνία, μετὰ τὴν γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν, ἀποτελοῦσι σπουδαίας παραγωγικὰς δυνάμεις εἰς ἕκαστον κράτος.

§ 71. Ἡ βιομηχανία.

Καὶ ἡ βιομηχανία, ὡς ἡ βιοτεχνία, ἔργον ἔχει νὰ συλλέγῃ τὰ διάφορα προϊόντα τῆς φύσεως καὶ διὰ τεχνητῶν μέσων νὰ ἐξευγενίξῃ καὶ νὰ μεταβάλλῃ αὐτὰ οὕτως, ὥστε νὰ γίνωνται χρήσιμα διὰ τὸν καθημερινὸν βίον.

Ἐν ᾧ ὅμως αἱ διάφοροι βιοτεχνίαι παράγουσι μικρὰς σχετικῶς ποσότητας προϊόντων, διότι ταῦτα κατασκευάζονται διὰ τῶν χειρῶν τῶν βιοτεχνῶν καὶ δι' ὀλίγων χειροκινήτων καὶ ἀπλῶν ἐργαλείων, αἱ διάφοροι βιομηχανίαι παράγουσι μεγάλας ποσότητας προϊόντων, διότι ταῦτα κατασκευάζονται δι' ἰδίων μεγάλων μηχανημάτων.

Βιομηχανίαι εἶνε ἐν παραδείγματι ἡ κλωστική, ἡ ὑφαντική, ἡ ὑαλουργία, ἡ χαρτοποιία, ἡ οἰνοποιία, ἡ ἐλαιουργία καὶ ἄλλαι.

Πᾶν βιοτεχνικὸν ἐπάγγελμα δύναται νὰ ἀσκῆται ἐν οἰωδῆποτε τόπῳ, ἀρκεῖ ὁ ἐπαγγελματίας νὰ γνωρίζῃ καλῶς αὐτὸ καὶ νὰ ᾔνε εὐεργετικός, νὰ ἔχῃ δὲ καὶ ὀλίγα χρήματα, διὰ νὰ ἀγοράσῃ τὰ χρήσιμα ἐργαλεῖα καὶ ὀλίγον ποσὸν ἐκ τῶν πρώτων ὑλῶν, αἵτινες χρειάζονται εἰς αὐτόν.

Διὰ τὴν εὐδοκίμησιν ὅμως μία οἰαδήποτε βιομηχανία ἐν τινὶ τόπῳ, ἀπαιτοῦνται πολλὰ πράγματα.

Ἐν πρώτοις ἀπαιτεῖται μέγα κεφάλαιον, γνώσεις ἐπιστημονικαὶ καὶ ἐμπειρία τεχνική.

Ἐπειτα πρέπει νὰ ἐξετασθῇ, ἂν εἶνε εὐκολος ἢ προμήθεια τοῦ πρώτου ὑλικοῦ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐργοστασίου· ἂν ὑπάρχουσι τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, διὰ τῶν ὁποίων θὰ μετακομισθῇ τὸ ὑλικὸν τοῦτο, ὡς καὶ οἰονδήποτε ἄλλο πρᾶγμα χρήσιμον εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ἂν ὑπάρχη ἐν τῷ τόπῳ διαρκῶς καὶ προχείρως τὸ ἀπαιτούμενον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει εἰς κίνησιν τῶν μηχανῶν καὶ εἰς πλείστας ἄλλας ἐργασίας τοῦ ἐργοστασίου, ἂν ἡ θερμοκρασία καὶ τὸ κλίμα καθόλου τοῦ τόπου εἶνε κατάλληλον εἰς τὴν βιομηχανίαν αὐτήν, καὶ πλείστα ἄλλα σπουδαῖα πράγματα.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἐκ πάντων τούτων δι' οἰονδήποτε βιομηχανικὸν κατάστημα· εἶνε ἡ εὐκολος προμήθεια τοῦ πρώτου ὑλικοῦ.

Διότι ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι βιομηχανικὸν τι κατάστημα ἔχει μὲν τὰ ἀπαιτούμενα κεφάλαια καὶ ἐπομένως καὶ τὰ ἀναγκαῖα μηχανήματα καὶ διευθύνεται ὑπ' ἀνδρῶν εἰδικῶν, ἐχόντων πάσας τὰς ἀναγκαίας ἐπιστημονικὰς καὶ τεχνικὰς γνώσεις, δὲν εὐρίσκει ὅμως τὸ πρῶτον ὑλικὸν ἐν τῷ τόπῳ, ἀλλ' ἀναγκάζεται νὰ φέρῃ αὐτὸ ἄλλοθεν, ἢ ἀξία τῆς πρώτης ὕλης ἐπιβαρύνεται, κατ' ἀνάγκην δὲ θὰ ἐπιβαρυνθῇ καὶ ἡ ἀξία τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων.

Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει τὸ βιομηχανικὸν αὐτὸ κατάστημα, ἂν δὲν ἦνε ἐντελῶς ἀδύνατον, θὰ ἦνε ὅμως

πολύ δύσκολον νὰ συναγωνισθῆ πρὸς ἄλλα βιομηχανικά καταστήματα παράγοντα μὲν τὰ αὐτὰ προϊόντα, ἔχοντα ὁμῶς τὸ πρῶτον ὑλικὸν πολὺ εὐθηνότερον, διότι εὐρίσκουσιν αὐτὸ ἐν τῷ τόπῳ.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ βιομηχανία δὲν εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένη, μόλις δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔκαμῆ τινα γενναῖα βήματα.

Οὐδὲ ἦτο δυνατὸν κράτος μικρὸν καὶ πτωχόν, μόλις ἐξελθὸν ἐκ μακρᾶς δουλείας, νὰ διαγωνισθῆ πρὸς τὰ μεγάλα κράτη, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὸν ὥραϊον ἥλιον τῆς ἐλευθερίας καλλιεργοῦσιν ἀπὸ αἰῶνων ἐπιμελῶς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας.

Τοῦτο ὁμῶς δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίσῃ ἡμᾶς. Σὺν τῷ χρόνῳ θὰ εἶνε καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης τὰ προϊόντα περισσότερα καὶ καλύτερα. Συμβαίνει εἰς τὰ ἔθνη, ὅτι καὶ εἰς τὰ ἄτομα. Ἡ ἐπιμονή, ἡ ὑπομονή καὶ ἡ φιλοπονία δύνανται νὰ νικήσωσι πάσας τὰς δυσκολίας.

Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι ἡ βιομηχανία ἔχει κάμει ἀλλαχοῦ τοιαύτας τεραστίας προόδους, ὥστε νὰ χρειασθῆ χρόνος πολὺς, ἵνα ἡ Ἑλληνικὴ βιομηχανία φθάσῃ εἰς ὁμοίαν ἀκμὴν, ἰδίως ὡς πρὸς τοὺς κλάδους ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἔχομεν ἐν τῷ τόπῳ τὸ πρῶτον ὑλικόν.

Τοῦναντίον δὲ εὐκόλον εἶνε νὰ προαγάγωμεν τὰς γεωργικὰς λεγομένας βιομηχανίας, διὰ τὰς ὁποίας ἔχομεν τὴν πρώτην ὕλην, τὴν οἰνοποιίαν π. χ., τὴν ἐλαιοποιίαν κτλ.

Ἡ βιομηχανία εἶνε πηγὴ πλούτου καὶ διὰ τὰ ἄτομα καὶ διὰ τὰ ἔθνη· διὰ τοῦτο πᾶσαι αἱ κυβερνήσεις ἐργάζονται πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας καὶ διὰ

παντός τρόπου προσπαθοῦσι νὰ ὑποστηρίξωσι ταύτην καὶ νὰ διευκολύνωσι τὴν πώλησιν τῶν προϊόντων αὐτῆς.

Ἐν ἐκ τῶν μέσων, δι' ὧν ὁ σκοπὸς οὗτος ἐπιδιώκεται εἶνε καὶ αἱ ἐκθέσεις, αἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διοργανοῦνται ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων.

Αἱ ἐκθέσεις αὗται εἶναι εἰδικαί, ὅτε περιορίζονται εἰς τὴν ἐπίδειξιν τῶν προϊόντων ἑνὸς βιομηχανικοῦ κλάδου, ἢ γενικαί, ὅτε ἐπιδεικνύουσι τὰ προϊόντα πάντων τῶν βιομηχανικῶν κλάδων τῆς χώρας.

Ἐπίσης αἱ ἐκθέσεις διακρίνονται εἰς τοπικάς, καθ' ἃς ἐπιδεικνύονται τὰ προϊόντα ἑνὸς μόνον ὀρισμένου τόπου τῆς χώρας, εἰς ἔθνικάς, καθ' ἃς ἐπιδεικνύονται τὰ προϊόντα ὅλης τῆς χώρας, εἰς διεθνεῖς, καθ' ἃς ἐπιδεικνύονται, πλὴν τῶν προϊόντων τῆς χώρας, ἥτις διοργανῶναι τὴν ἐκθεσιν καὶ διάφορα προϊόντα ἄλλων, συνήθως γειτονικῶν χωρῶν, καὶ εἰς παγκοσμίους, καθ' ἃς ἐκτίθενται προϊόντα ἐκ πασῶν τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου.

Ἐννοεῖται, ὅτι αἱ ἐπισημότεραι ἐξ αὐτῶν εἶνε αἱ παγκόσμιαι ἐκθέσεις, αἵτινες διεγείρουσι ὅλου τοῦ κόσμου τὸ ἐνδιαφέρον. Τοιαῦται παγκόσμιαι ἐκθέσεις, ἐγένοντο ἐν Παρισίοις κατὰ τὰ ἔτη 1855, 1867, 1878 καὶ 1900, ἐν Λονδίῳ κατὰ τὰ ἔτη 1851 καὶ 1862, ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸ ἔτος 1873 καὶ ἐν Σικάγῳ κατὰ τὸ ἔτος 1900.

Ἐν Ἑλλάδι δὲ τέσσαρες μέχρι τοῦδε ἐγένοντο ἐκθέσεις, αἵτινες ὠνομάσθησαν Ὀλυμπιακαί, διότι ἐπρόκειτο νὰ γίνωνται ἀνά τετραετίαν. Ἐγένοντο δὲ αἱ ἐκθέσεις αὗται πρωτοβουλία καὶ δαπάνη τοῦ πλουσίου Ἡπειρώτου Εὐαγγέλου Ζάππα, ὅστις καὶ ἴδιον μέγαρον πρὸς

τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀνήγειρεν, εἰς τὸ ὁποῖον πρὸς τιμὴν τοῦ δωρητοῦ ἐδόθη τὸ ὄνομα Ζάππειον.

Εἰς τὰς ἐκθέσεις ἀποστέλλουσιν οἱ ἐκθέται τὰ προΐοντα τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἅτινα κρίνουσιν εἰδικοί δι' ἕκαστον κλάδον κριταί, βραβεύοντες τὰ καλύτερα ἐξ αὐτῶν.

Τὰ βραβεῖα δὲ εἶναι χρηματικά, ἀλλὰ μέταλλα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ, χάλκινα ἢ καὶ ἀπλᾶ διπλώματα ἐν τοσούτῳ οἱ ἐκθέται ἀποδίδουσιν εἰς τὰ βραβεῖα αὐτὰ μεγάλην ἀξίαν, διότι δι' αὐτῶν ὄχι μόνον ἀναγνωρίζεται ἡ ἀξία των καὶ ἱκανοποιεῖται ἐπομένως ἡ φιλοτιμία των, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐργασία των διαφημίζεται καὶ τὰ ὕλικα κέρδη αὐτῶν αὐξάνονται.

*Θηήσκει ὑπὲρ πατρίδος.—Οὐδὲν γλυκύτερον τῆς ἐλευθερίας.
Πασχούσης τῆς πατρίδος συμπάσχουσι καὶ πάντες οἱ πολῖται.*

§ 72. Πῶς σφύζονται μερικοὶ κινδυνεύοντες ἄλιεις.

Εἶχον κάποτε συνοδεύσει μερικοὺς ἄλιεις εἰς τὴν θάλασσαν.

“Ὅτε ἀπεπλεύσαμεν, ὁ καιρὸς ἦτο εὐδῖος καὶ ὁ οὐρανὸς οὐδὲν ἐδείκνυε σημεῖον κινδύνου.

Ἄλλὰ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἄνεμος, πνεύσας αἰφνιδίως ἀπ' ἀνατολῶν, ἐξήγειρε φοβερὰν τρικυμίαν. Συγχρόνως δὲ κατὰμυρα νέφη, ἀποτυφλοῦντα ἡμᾶς, ἐσκέπασαν τὸν οὐρανόν.

Τὸ πλοιάριόν μας ἐφέρετο ὑπὸ τῶν κυμάτων ὡς κέλυφος καρύου.

Μετὰ μακρᾶς καὶ ματαίας προσπαθείας οἱ ναῦται ἀπώλεσαν τὸ θάρρος αὐτῶν.

Ὁ πλοίαρχος, ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς πυξίδος ἠθέλησε νὰ κυβερνήσῃ τὸ πλοῖον, ἀλλὰ μάτην, διότι ὅλοι αἱ ναῦται εἶχον πλέον κατακλιθῆ ἀπέλπιδες ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐγκαταλιπόντες πᾶσαν ἐργασίαν.

Τότε ἰδὼν, ὅτι οὐδεμία ὑπολείπεται ἐλπίς σωτηρίας, εἶπε πρὸς πάντας : « Παιδιά !, ἄς προσευχηθῶμεν ! ».

Ὁ ναύκληρος τῷ ἀπήντησε : « Διατί νὰ προσευχηθῶμεν ; Ἰδὲ τὰς νεφέλας ταύτας, αἱ ὁποῖαι ἐγγίζουσι τὰ ἰστία καὶ μᾶς χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ προσευχή μας δὲν θέλει φθάσει ἕως ἐκεῖ ἐπάνω ».

Ὁ πλοίαρχος ἠτοιμάζετο νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι προσευχή, προερχομένη ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας, δὲν χάνεται, ὅτε παρατήρησε διὰ μέσου τῶν μελανῶν νεφελῶν, αἵτινες ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν, διακωλύουσα τὸ φῶς, κηλῖδα ὠραίου διαυγοῦς κυανοῦ χρώματος καὶ ἀκτῖνα ἠλιακὴν, πίπτουσαν ἐπὶ τῆς μελαίνης θαλάσσης.

« Παιδιά », ἀνεφώνησεν, αἰδοῦ ἀνοικτὸν ἐν παράθυσον τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ Θεὸς βλέπει τὰ δυστυχῆ του πλάσματα κινδυνεύοντα, γνωρίζει ὅτι ἔχομεν γυναῖκας καὶ παιδιά, ἡ δὲ ἀκτίς αὕτη τοῦ ἡλίου εἶνε ἐν τῶν βλεμμάτων του. Ἄς προσευχηθῶμεν ! »

Τότε ὅλοι ἐστράφησαν πρὸς τὸ ὠραῖο ἐκεῖνο σημεῖον καὶ ἀπηύθυναν πρὸς τὴν Παναγίαν σύντομον καὶ θερμὴν προσευχήν.

Ἄκτις, ἔτι λαμπροτέρα τῆς πρώτης, ἐφάνη καταβαίνουσα καὶ φέρουσα εἰς ὅλων τὰς καρδίας τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ προσευχή των εἰσηκούσθη.

“Ολοι ἤρχισαν τότε νὰ ἐργάζωνται μετὰ νέου θάρρους καὶ νέων δυνάμεων.

Μετὰ τέσσαρας ὥρας εἰσήλθομεν εἰς τὸν λιμένα.

§ 73. Πῶς πρέπει νὰ προφυλάσσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν

Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε τὸ ὄργανον τῆς πολυτιμοτάτης τῶν αἰσθήσεων ἡμῶν. Ἄνευ τῆς ὀράσεως εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσωμέν τι ἐκ τοῦ ὠραίου κόσμου, ὅστις περιβάλλει ἡμᾶς. Οἱ τυφλοὶ εἶνε οἱ δυστυχέστατοι τῶν ἀνθρώπων.

Διὰ τοῦτο πρέπει μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς νὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς ὑγείας τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, οὕτως ὥστε νὰ διατηρήσωμεν ἰσχυρὰν τὴν ὄρασιν μέχρι βαθέως γήρατος.

Πρωτίστως δὲν πρέπει ν' ἀφήνωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν νὰ κοπιάζωσι πολὺ. Κοπιάζουσι δὲ πολὺ, ὅταν διευθύνωνται μετ' ἐντάσεως καὶ προσοχῆς ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Ἡ κόπωσις αὐτῶν ἀποβαίνει μεγαλυτέρα, ὅταν τοῦτο εἶνε πολὺ μικρὸν καὶ λεπτόν.

Συνήθως οἱ παῖδες εἰς μικρὰν ἡλικίαν ἔχουσι καλὴν τὴν ὄρασιν· παρατηρήθη ὅμως, ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν προΐουσης τῆς ἡλικίας, ἀρχίζουσι νὰ μὴ βλέπωσι καλῶς τὰ μακρὰν εὐρισκόμενα καὶ ἀναγκάζονται νὰ πλησιάζωσι τὰ ἀντικείμενα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅπως διακρίνωσι ταῦτα καλῶς, γίνονται δηλαδὴ μύωπες.

Ἡ μυωπία προέρχεται κυρίως ἐκ τοῦ κακοῦ φωτισμοῦ τῶν δωματίων καὶ ἐκ τῆς κακῆς στάσεως τῶν παιδίων, τὰ ὅποια κατὰ τὸ πλεῖστον κύπτουσι πολὺ ἐπὶ

τῶν θρανίων καὶ τῶν τραπεζῶν, ὅταν ἀναγινώσκωσι καὶ γράφωσι

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μυωπίας ὀφείλουσιν οἱ μαθηταὶ νὰ μὴ κύπτωσι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφὴν.

Δὲν πρέπει προσέτι τὸ φῶς νὰ προσπίπτῃ εἰς αὐτοὺς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, διότι οὕτω θαμβώνει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ βλάπτει αὐτοὺς σημαντικῶς. Ἐκ τῶν ὀπίσθεν καὶ ἐκ τῶν δεξιῶν προσπίπτον δὲν θαμβώνει μὲν, ἀλλὰ καὶ δὲν φωτίζει, διότι ἡ σκιά τοῦ σώματος ἐμποδίζει αὐτό. Διὰ τοῦτο εἶνε προτιμότερον νὰ προσπίπτῃ ἐξ ἀριστερῶν.

Πρέπει δ' ἐπίσης νὰ εἶνε ἄφθονον. Πρὸς τοῦτο τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν σχολείων πρέπει νὰ εἶνε μεγάλα.

Πᾶσα ἐργασία, ἰδίᾳ δὲ ἡ λεπτή, ὡς τὰ πολὺ λεπτὰ ἐργόχειρα, γινομένη μὲ ἀνεπαρκῆ φωτισμόν, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ λυλόφωτος, βλάπτει τοὺν ὀφθαλμοὺς.

Ἄλλὰ καὶ τὸ πολὺ ἔντονον φῶς βλάπτει αὐτοὺς. Οὕτω δυνάμεθα νὰ βλάψωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ὅταν ἀναγινώσκωμεν, γράφωμεν, ράπτωμεν ἢ ἰχνογραφοῦμεν εἰς ἄπλετον ἡλιακὸν φῶς.

Ἐπίσης δύνανται νὰ θαμβωθῶσι καὶ νὰ βλαβῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν κατὰ τὰς θερινὰς ἡμέρας ἐκ τῆς ἀντανακλάσεως τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων· ἔτι δὲ ἐντονωτέρα ἐπέρχεται ἡ θάμβωσις αὕτη, ὅταν ἡ ἀντανάκλασις γίνεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης χιονοσκεποῦς γῆς.

Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐργάζονται πολλάκις μόνον τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ἀναγκάζονται νὰ ἐργάζωνται καὶ τὴν νύκτα. Πρέπει διὰ τοῦτο νὰ προσέχωσιν, ὅπως ὁ τεχνητὸς φωτισμὸς εἶνε ὅσον τὸ δυνατὸν καλός.

Ὁ ἄριστος τρόπος φωτισμοῦ εἶνε ὁ δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός. Τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς εἶνε γλυκὺ καὶ ἥπιον, δὲν θερμαίνει τὸν περίξ ἀέρα, δὲν ἐξοδεύει τὸ ὀξυγόνον αὐτοῦ καὶ δὲν μολύνει τοῦτον δι' ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Δυστυχῶς εἰς ὀλίγας ἀκόμη πόλεις τῆς Ἑλλάδος εἶναι δυνατόν νὰ κάμνη τις χρῆσιν αὐτοῦ.

Τὸ φῶς τῶν κηρίων εἶνε ἥπιον καὶ δὲν ἀναπτύσσει μεγάλην θερμότητα, διὰ τοῦτο δὲ καὶ δὲν κουράζει. Ἐν τούτοις μολύνει τὸν ἀέρα δι' ἀνθρακικοῦ ὀξέος, βλάπτει δὲ καὶ τὴν ὄρασιν, διότι ἡ φλόξ αὐτοῦ διαρκῶς κινεῖται. Ἄλλως τε ὁ φωτισμὸς οὗτος εἶνε πολὺ δαπανηρὸς.

Ὁ διὰ πετρελαίου καὶ ἀερίοφωτος φωτισμὸς εἶνε πολὺ ἰσχυρὸς, ἀναπτύσσει μεγάλην θερμότητα καὶ μολύνει πολὺ τὸν ἀέρα. Ἐν τούτοις τὰ δύο ταῦτα εἶδη τοῦ φωτισμοῦ εἶνε συνηθέστερα τῶν προηγουμένων διότι εἶνε σχετικῶς εὐθηνότερα καὶ εὐκολώτερα.

Συνήθης εἶνε καὶ ὁ φωτισμὸς δι' ἐλαιολάδου, ἀρχίζει δὲ νὰ γίνεται τοιοῦτος καὶ δι' εἰνοπνεύματος ἐκ σταφίδος. Τὰ εἶδη ταῦτα τοῦ φωτισμοῦ εἶνε τὰ εὐθηνότερα πάντων, τὸ δὲ δι' αὐτῶν παραγόμενον φῶς εἶνε ἥπιώτερον καὶ ἀναπτύσσει μικροτέραν θερμοκρασίαν,

Οἰονδήποτε εἶδος φωτισμοῦ καὶ ἂν μεταχειριζώμεθα, πρέπει πάντοτε νὰ τοποθετῶμεν ἐπὶ τῶν λαμπτήρων καταυγαστήρας, οὕτως ὥστε ἡ φλόξ νὰ μὴ εἶνε ὀρατὴ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ νὰ συγκεντρῶνται τὸ φῶς ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἐργασίας.

Ἡ παρατεταμένη διαμονὴ εἰς μέρη ὑγρὰ καὶ εἰς μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχει πολὺς καπνὸς ἢ κονιορτός, δύναται ἐπίσης νὰ φέρῃ βλάβην εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐπίσης ἡ ἀκαθαρσία τοῦ σώματος καὶ ἰδίᾳ τῶν χειρῶν, διὰ τῶν ὁποίων πολλάκις προστρίβωμεν τοὺς ὀφθαλμούς, δύναται νὰ φέρῃ βλάβην εἰς αὐτούς· διὰ τοῦτο τὰ μικρὰ παιδιά, μὴ ἔχοντα τὰς χεῖρας καθαρὰς, πολὺ συχνὰ προσβάλλονται ὑπὸ ὀφθαλμίας.

Βλαβερῶς ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς ὀράσεως τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ καὶ τὰ δάκρυα. Διὰ τοῦτο πάντοτε σχεδὸν οἱ μέθυσοι ἔχουσιν ἠρεθισμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπως ἔχουσιν ἠρεθισμένους ὀφθαλμούς καὶ ὅσοι διὰ μεγάλα δυστυχήματα ἔκλαυσαν πολὺ.

Μεγάλως δύναται τέλος νὰ παραβλάψωσι τὴν ὄρασιν ἡμῶν ἢ νὰ φέρωσι καὶ τελείαν τύφλωσιν κτυπήματα καὶ τραύματα τῆς κεφαλῆς καὶ ἰδίως τὰ τραύματα τῶν ὀφθαλμῶν.

Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προσέχωμεν πολὺ, ὅταν ἔχωμεν ἀνά χεῖρας μαχαίρια, ψαλίδια καὶ ἄλλα ὀξεᾶ ἀντικείμενα.

Εἰς τὰ μικρὰ παιδιά μάλιστα, τὰ φύσει ἀπρόσεκτα, δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπωμεν ποσῶς νὰ κρατῶσι τὰ ἐπικίνδυνα ταῦτα πράγματα.

Ἐπίσης πρέπει νὰ προσέχωμεν, ὅταν διερχώμεθα πλησίον ἐργαζομένων λιθοξόων ἢ ὅταν ἐργαζώμεθα ἡμεῖς μὲ οὐσίας, αἵτινες δύναται νὰ ἀναπηδήσωσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς τὸ ζέον λίπος, ὁ τετηγμένος μόλυβδος καὶ ἄλλαι.

Ὅσα παιδιά ἔχουσι μυωπίαν, πρέπει νὰ μεταχειρίζονται ὀμματουᾶλια μυωπίας, τὰ ὁποῖα διατηροῦσι τὴν ὑγείαν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Εἶνε ἀνοησία νὰ ἐντρέπωνται νὰ φέρωσιν ὀμματουᾶλια καὶ νὰ προτιμῶσι νὰ μὴ βλέπωσι!

Μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐνῶ βλέπομεν βαθμηδὸν μᾶλλον συγκεχυμένως τὰ πλησίον, ἀρχίζει ἡ λεγομένη πρεσβυωπία.

Ἀμέσως, μόλις ἀναφανῆ τὸ σύμπτωμα τοῦτο τῆς ἐξασθενήσεως τῆς ὀράσεως, πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα ὀμματοῦάλια πρεσβυωπίας, τὰ ὁποῖα, ἐφ' ὅσον ἡ ἡλικία προχωρεῖ, ἀντικαθιστῶμεν δι' ἰσχυροτέρων.

Τὰ ὀμματοῦάλια τῆς μυωπίας καὶ πρεσβυωπίας εἶνε σωτήρια διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ὀράσεως μέχρι βαθύτου γήρατος,

Δὲν πρέπει τέλος νὰ ἀμελῶμεν ἢ νὰ βραδύνωμεν νὰ προστρέχωμεν εἰς τὸν ἰατρὸν κατὰ τὴν ἐμφάνισιν παντὸς ὀφθαλμικοῦ νοσήματος. Σύνηθες νόσημα εἶνε ἡ λεγομένη τραχωματικὴ ὀφθαλμία, τὰ τραχώματα. Εἶνε ἀσθένεια κολλητικὴ, ἀπὸ τῆς ὁποίας πρέπει νὰ προφυλαττώμεθα, μὴ ἐγγιζόντες πᾶν, ὅ,τι ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ πάσχοντος, ὡς προσόψια, μανδύλια, μαξιλλάρια καὶ ἄλλα.

§ 74. Προσευχὴ εἰς τὸν Θεόν.

Μὲ κάθε πλάσμα Σου κί' ἐγὼ
'Σ τοῦ σύμπαντος τὴν ἐκκλησία,
ὦ Πλάστα, Σὲ δοξολογῶ
καὶ Σοῦ ζητῶ τὴν προστασία.

Μόλις ἔξυπνήσω τὸ πρωὶ
καὶ πρὶν νὰ ἴπῳ τὴν προσευχή μου,
Θεέ, ποῦ δίνεις τὴ ζωή,
Σὲ νοιώθω μέσα ἔς τὴν ψυχὴ μου.

Σάν τή μελέτῃ μου ἀρχινῶ,
τὴν πανσοφία σου μαθαίνω.
Θεέ μου, πνεῦμα φωτεινό,
μέ Σε τὰς γνώσεις μου πληθαίνω.

Ἐς τὴ λύπη μου καὶ ἔς τὴ χαρὰ
παντοτεινὰ μέ συντροφεύεις.
Πανάγαθε, καμμιά φορά
ἔς τὴν δέησί μου δὲν κωφεύεις.

Γι' αὐτὸ ἄν πλάσμα Σου κ' ἐγὼ
τὴν καλωσύνη Σου θαυμάζω
καὶ Πάνσοφο Δημιουργό,
Θεό, Πατέρα Σ' ὀνομάζω.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α'—ΣΥΝΑΙΣΘΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ

	Σελις
1. Πῶς πρέπει νὰ πηγαίνης εἰς τὸ σχολεῖον	3
2. Τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου (ποίημα Σ. Βασιλειάδου)	5
3. Πῶς κάμνει τὴν ἐργασίαν του εἰς σιδηρουγός	6
4. Πῶς περιγράφει ὁ Κοραΐς τὸν ἱερέα τῆς Βολισσοῦ....	7
5. Τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας (πραγματογνωσία).....	13

Β'—ΑΓΑΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ

6. Πόσον ἀγαπᾷ ἡ Ἀντιγόνη τὸν πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς	23
7. Πῶς φέρεται πρὸς τοὺς ἀστόργους αὐτῆς ἀδελφοὺς ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου Εὐδοκία.....	25
8. Πόσον ἠγαπῶντο δύο ἀδελφοί.....	28
9. Τὸ σπίτι μας (ποίημα Γ. Στρατήγη).....	29
10. Πῶς τὸ ἔδαφος διατηρεῖται πάντοτε γόνιμον (γεωπονία)	30

Γ'—ΑΓΑΠΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΖΩΑ, ΤΑ ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΔΑΣΗ

11. Πῶς εἰς διδάσκαλος εὐεργετῆι τοὺς κατοίκους τεσσάρων χωρίων	33
12. Διατί πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὰ πτηνὰ.....	44
13. Διατί εἰς κύριος ἀγοράζει πέντε μικροὺς σπουργίτας ἀπὸ μίαν δραχμὴν ἕκαστον	47

Ἀναγνωσμάτιον Ε' τάξ. Ἐκδ. β' 1922

15

14. Τὸ σκλαβωμένο πουλί (ποίημα, μετάφρασις Ἀχ. Παράσχου)	51
15. Πῶς πρέπει νὰ περιποιώμεθα τὰς ὄρνιθας (ὄρνιθοτροφία)	52
16. Ἡ θήρα	57
17. Ἡ θήρα τῶν λεόντων	60

Δ'—ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΑΔΙΚΙΑ.

18. Πῶς φέρεται εἰς δικαστῆς πρὸς ἓνα ἡγεμόνα, καταλαμβάνοντα τὴν ἀμπελον μιᾶς χήρας.....	64
19. Ἡ ἀμπελος (γεωπονία).....	66
20. Ἡ σταφιδάμπελος (γεωπονία).....	69
21. Πῶς προφυλάσσεται ἡ ἀμπελος ἀπὸ τὸν περονόσπορον (γεωπονία)	70
22. Ὁ τρύγος (ποίημα Γ. Κρυστάλη).....	72

Ε'—ΦΙΛΑΛΗΘΕΙΑ

23. Πόσον ἠγάπα τὴν ἀλήθειαν ὁ Οὐάσιγκτων.....	73
24. Ἡ ἐλαία (γεωπονία)	74
25. Πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ γίνεσθαι ἡ συγκομιδὴ τῶν ἐλαιῶν (γεωπονία)	76
26. Ἡ ἐλῆ (ποίημα Κ. Παλαμᾶ).....	82
27. Πόσον εὐλικρινὴς ἦτο ὁ Ἀριστείδης.....	83
28. Πῶς ἐκλέγει εἰς βασιλεὺς εὐλικρινῆ σύμβουλον.....	84
29. Ὅρυκτὰ καὶ μέταλλα. Μεταλλεύματα καὶ μεταλλεῖα (μεταλλειολογία)	86
30. Πῶς ἀνευρίσκονται τὰ μεταλλεῖα (μεταλλειολογία)....	88
31. Πῶς γίνεσθαι ἡ ἐκμετάλλευσις (μεταλλειολογία).....	90
32. Πῶς γίνεσθαι ἡ καμίνευσις (μεταλλειολογία).....	96

ΣΤ'—ΤΙΜΙΟΤΗΣ

33. Πόσον τίμιος ἦτο ὁ Κανάρης	103
34. Ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία (ναυτιλία).....	106
35. Εἰς τὰ ναυτοπούλα μας (ποίημα Γ. Δροσίνη).....	107

Ἐκδόσις 2α 1922.

Ζ'—ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (Οίκιακή και πολιτική)

Σελίς

36. Πῶς εἷς κατὰ τὸ φαινόμενον φιλόργυρος φέρεται πρὸς 19 τοὺς κατοίκους ἑνὸς δυστυχήσαντος χωρὶ υ.....	108
37. Πῶς ἐργάζεται καὶ πόσον ὠφέλιμος εἶναι ὁ ἔμπορος (ἐμπορία)	109
38. Καφέα ἢ ἀραβικὴ (φυσιολογία)	113
39. Πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ κοιμώμεθα (ὕγιεινή).....	115
40. Πῶς ὁ μικρὸς Πέτρος γίνεται κεφαλαιούχος.....	118
41. Πῶς ὠφελοῦσι αἱ τράπεζαι τὴν κοινωνίαν.....	121
42. Ἡ καλὴ διοίκησις τοῦ οἴκου.....	123

Η'—ΜΕΤΡΙΟΦΡΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑ

43. Τί μαθαίνει εἷς σοφὸς παρ' ἑνὸς μικροῦ κορασίου.....	130
44. Πῶς τιμωρεῖται ἡ ὑπερήφανος ψυχὴ ὑπὸ τοῦ ἀετοῦ....	132
45. Ἄχυρα καὶ θύελλα (ποίημα Ἀγγ. Βλάχου).....	133
46. Τί ἐφρῶνει ἕκαστος ἐκ τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαίας 'Ελλάδος περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ.....	133
47. Ἡ ἀλυσία	135
48. Οἱ ψαράδες (ποίημα Θεοκρίτου, μετάφρ. Γ. Δροσίνη)	140

Θ'—ΦΙΛΟΦΡΟΣΥΝΗ

49. Πῶς φέρεται ὁ Πλάτων πρὸς μερικοὺς ξένους ἐν 'Ολυμπίᾳ	142
50. Ἡ Ὀλυμπία καὶ οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες.....	143

Ι'—ΑΟΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΥΕΡΕΘΙΣΤΟΝ

51. Πῶς φέρεται ὁ Περικλῆς πρὸς ἕνα ὑβριστὴν.....	146
52. Πῶς φέρεται ὁ ἀστρονόμος Νεύτων πρὸς τὸ κυνάριον του, τὸ ὅποιον ἔβλαψεν αὐτὸν	147
53. Αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης (κοσμογραφία)	148

Ἔκδοσις 2α 1922.

ΙΑ'—ΓΕΝΝΑΙΟΓΗΣ ΚΑΙ ΔΕΙΑΙΑ

Σελίς

54. Πόσον ἀνδρεῖοι φαίνονται μερικὶ Ψαριανοὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν	157
55. Ἡ σημαία (ποίημα I. Πολέμη).....	159
56. Πῶς ὁ Ἕλλην ναυτικὸς Παπαχρηῆστος σώζει ἐκ κινδύνου τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας Νικόλαον.....	160
57. Τὰ δύο τουφέκια (ποίημα I. Πολέμη).....	163

ΙΒ'—ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ

58. Ἡ τελευταία χριστιανικὴ τελετὴ ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ.....	166
59. Ἡ σκιάβα ἢ Πόλι (ποίημα K. Μάκου).....	171
60. Ἦνα ἐντύπωσιν ἔκαμνον εἰς ἓνα μικρὸν ἀρτοποιὸν τὰ ἄσματα τοῦ Ρήγγα	172
61. Ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ρήγγα Φεραίου (ποίημα Ρήγγα Φεραίου)	174
62. Τί θυσιάζει ὁ κυνηγὸς τοῦ Ὀμῆρ Βρυώνη Γούναρης διὰ τὴν πατρίδα του	175
63. Τὸ ἄλας (δρυκολογία).....	179
64. Πῶς ὁ Γεννάδιος παρακινεῖ τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐράνους ὑπὲρ τῆς πατρίδος	183
65. Τίς εἶναι ἡ πατρίς τοῦ μικροῦ Ἀγγιαλίτου Ἀχιλλέως	188
66. Τί πρέπει νὰ κάνομεν, διὰ ν' ἀναπνέωμεν πάντοτε καθαρὸν ἀέρα (ὕγιεινὴ).....	191
67. Αἱ ἀρεταὶ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.....	195
68. Τί ἀνήκει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος	198
69. Τὰ προτόντα τῆς Ἑλλάδος.....	206
70. Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ οἰκογένεια	211
71. Ἡ βιομηχανία	213

ΙΓ'—ΘΕΟΣΕΒΕΙΑ

72. Πῶς σφύζονται μερικὶ κινδυνεύοντες ἀλιεῖς.....	217
73. Πῶς πρέπει νὰ προφυλάσσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν (ὕγιεινὴ)	219
74. Προσευχὴ εἰς τὸν Θεὸν (ποίημα I. Πολέμη).....	223

(ΒΙΒΛΙΑ ΚΟΚΚΙΝΑ)

Περιέχουν έκλεκτα παιδικά εικονογραφημένα διηγήματα και παραμύθια.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

1. Τὸ μαγικὸ ἄλογο	6. Ἡ ἑορτὴ τῶν φαναριῶν
2. Ἡ λίμνη τῶν πετραδιῶν	7. Τὸ ἄκαρδο Βασιλόπουλο
3. Ὁ κόσμος ἀνάποδα	8. Ὁ Μπαμπᾶ Ἀμπτουλά
4. Ἡ πεντάμορφη	9. Ὁ Οἰδίπους καὶ ἡ Σφίγγα
5. Ἡ ἄσπρη γάτα	10. Τὸ θαυμαστὸ ἄγαλμα

Κάθε μῆνα ἐκδίδονται καὶ νέα βιβλία τῆς Παιδικῆς βιβλιοθήκης.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

(ΒΙΒΛΙΑ ΠΡΑΣΙΝΑ)

Τὰ πράσινα βιβλία σκοπὸν ἔχουν τὴν ἐκλιχέυσιν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν γνῶσιν τῶν μυστηρίων τῆς Φύσεως. Πρέπει νὰ διαβάζωνται ἀπὸ κάθε φιλομαθῆ μαθητὴν.

«Πόσους κόπους κατέβαλε μέχρι τοῦδε ἡ ἀνθρωπότης διὰ τὴν γνωρίσιν τὰ μυστήρια τῆς φύσεως. Πόσον ἀδικεῖ τὸν ἑαυτόν του ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν αισθάνεται τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μελετᾷ!» I. B.

Ἐκαστον βιβλίον πλουσίως εἰκονογραφημένον.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

1. Τὸ Πράσινον Βασίλειον	4. Ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἀγρίων
2. Διηγήματα ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ζώων	5. Φῶς καὶ φωτιὰ
3. Διηγήματα γιὰ τὸ ἔρῳ	6. Ἡ Γῆ μας

Κάθε μῆνα ἐκδίδονται καὶ νέα βιβλία.—Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα

